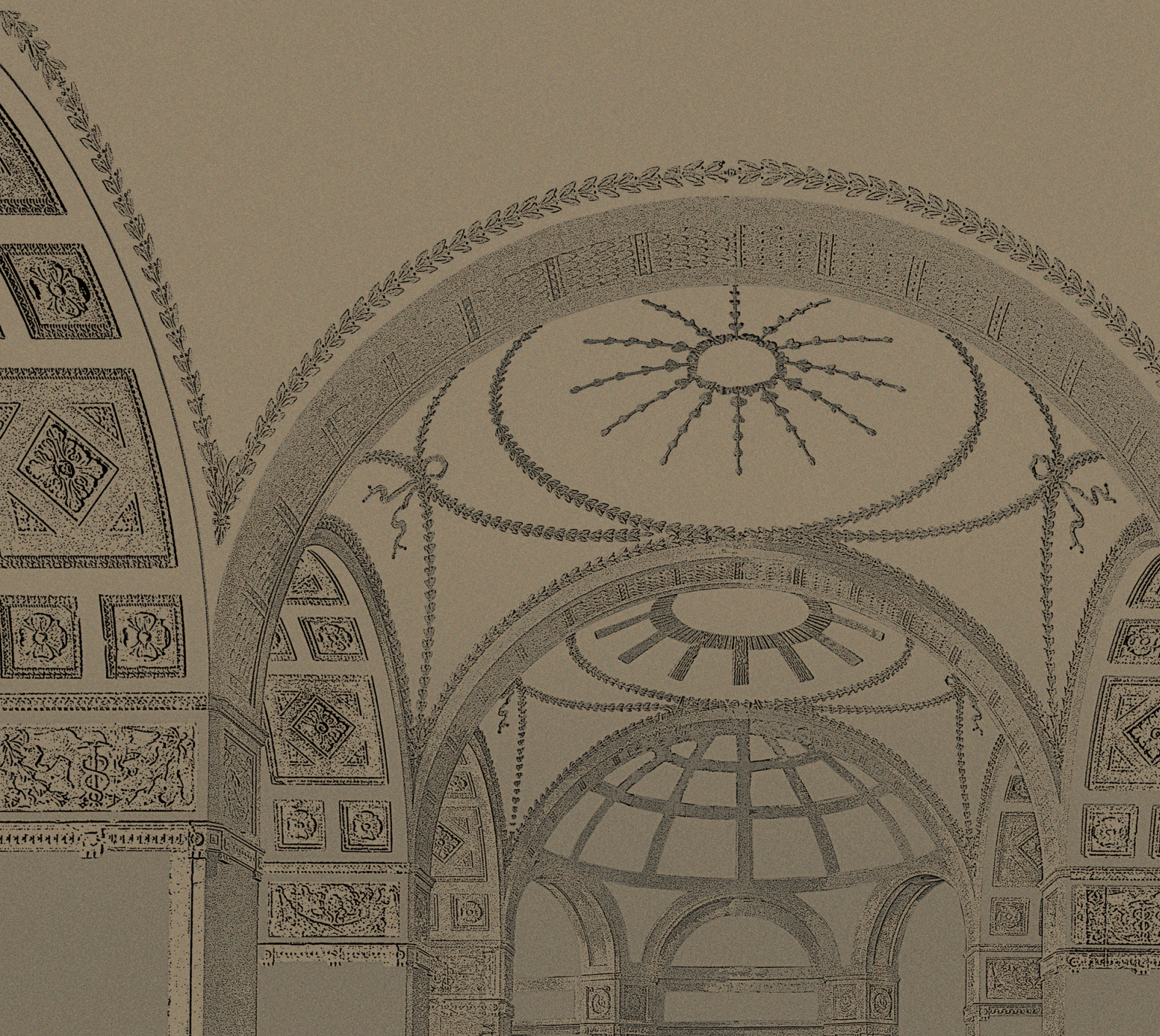

LATVIJAS BANKA

LATVIJAS BANKAS 2009. GADA PĀRSKATS

LATVIJAS BANKAS 2009. GADA PĀRSKATS

Grafiskajos attēlos ar punktiem atzīmēts rādītāja faktiskais lielums, ar līnijām – šo rādītāju aproksimējošā līkne. Rādītāja katras dienas mērījumu aproksimējošā līkne ir vairāk izcelta nekā faktiskā lieluma līkne.

Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa var atšķirties no kopsummas.

– attiecīgajā periodā nav darījumu vai nav atlikumu.

x dati nav pieejami vai rādītājus nav iespējams aprēķināt.

0 rādītājs mazāks par 0.5, bet lielāks par nulli vai rādītāja aprēķina rezultāts ir nulle.

Latvijas Bankas prezidenta ievadvārdi	5
Latvijas Bankas vīzija un misija	9
Tautsaimniecības attīstība un monetārā politika	11
Ārējā ekonomiskā vide	12
Inflācija	15
Iekšzemes kopprodukts	16
Darba tirgus	18
Ārējā tirdzniecība un maksājumu balance	19
Fiskālā politika	21
Banku attīstība	22
Naudas piedāvājums	23
Kredītu un noguldījumu procentu likmes	27
Starptanku tirgus	29
Naudas bāze	30
Valūtas tirgus un Latvijas ārējais parāds	31
Vērtspapīru tirgus	33
Centrālās bankas darbība	37
Latvijas Banka Eiropas Centrālo banku sistēmā un Eiropas Savienības institūcijās	38
Stratēģiskā plānošana	38
Valūtas maiņas politika un ārējās rezerves	39
Monetārās politikas instrumenti	40
Ekonomiskā izpēte, analīze un prognozēšana	42
Skaidrās naudas apgrozība	43
Statistika	49
Maksājumu un norēķinu sistēmas	51
Maksājumu sistēmu pārraudzība	52
Vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraudzība	53
Finanšu stabilitāte	54
Kredītu reģistra darbība	54
Informācijas tehnoloģijas	55
Sabiedrības informēšana	56
Organizatoriskā attīstība	58
Personāla attīstība	59
Risku pārvaldīšana un kvalitātes vadība	60
Iekšējais un ārējais audits	61
Grāmatvedība un budžeta vadība	61
Sadarbība ar starptautiskajām organizācijām	62
Sadarbība ar ārvalstu centrālajām bankām un tehniskā palīdzība	62
Latvijas Bankas 2009. gada finanšu pārskati	65
Balance	66
Peļņas un zaudējumu aprēķins	68
Kopējās atzītās peļņas un zaudējumu pārskats	70
Naudas plūsmas pārskats	71
Finanšu pārskatu skaidrojumi	72
Neatkarīgu revidentu ziņojums Latvijas Bankas padomei	109
Pielikumi	111
1. Monetārie rādītāji 2009. gadā	112
2. Latvijas Bankas 2009. gada mēnešu bilances	113
3. Latvijas Bankas 2005.–2009. gada bilances	114
4. Latvijas Bankas 2005.–2009. gada peļņas un zaudējumu aprēķini	115
5. Latvijas Bankas noteiktie Lielbritānijas sterliņu mārciņas, Japānas jenas un ASV dolāra kursi	116
6. Latvijas Bankas struktūrvienības 2009. gada beigās	117
7. Latvijas Bankas struktūra 2009. gada beigās	119
8. Latvijas Bankas pārstāvniecība starptautiskajās organizācijās	120
9. 2009. gadā publicētie Latvijas Bankas izdevumi	122
10. Latvijas Bankas pamatuzdevumu izpildes 2009. gada normatīvās aktualitātes	123
11. Termini	125

SAĪSINĀJUMI

AS	akciju sabiedrība
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
CEBS	Eiropas Banku uzraugu komiteja
CFS	citi finanšu starpnieki, izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus
CIF	preces vērtība, ietverot transporta un apdrošināšanas izmaksas līdz importētājvalsts robežai (<i>cost, insurance and freight at the importer's border</i>)
CSP	Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EFK	Ekonomikas un finanšu komiteja
EK	Eiropas Komisija
EKS	Latvijas Bankas elektroniskā kliringa sistēma
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
ERAB	Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka
ES	Eiropas Savienība
ES8	valstis, kuras pievienojās ES 2004. gada 1. maijā (izņemot Kipru un Maltu)
ES27	valstis, kuras pašlaik ietilpst ES
Eurostat	Eiropas Savienības statistikas birojs
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
FM	Latvijas Republikas Finanšu ministrija
FOB	preces vērtība, ietverot transporta un apdrošināšanas izmaksas līdz eksportētājvalsts robežai (<i>free on board at the exporter's border</i>)
FRS	ASV Federālo rezervju sistēma
IIN	iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	iekšzemes kopprodukts
ISO	Starptautiskā Standartizācijas organizācija (<i>International Organization for Standardization</i>)
LCD	Latvijas Centrālais depozitārijs
M0	naudas bāze
M1	šaurās naudas rādītājs
M2	vidējās naudas rādītājs
M3	plašās naudas rādītājs
M2X	plašā nauda
MFI	monetārā finanšu iestāde
NACE	Ekonomiskās darbības statistiskā klasifikācija ES (<i>Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne</i>)
NĪN	nekustamā īpašuma nodoklis
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OMXR	NASDAQ OMX Riga indekss
OPEC	Naftas eksportētāju valstu organizācija (<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries</i>)
PVN	pievienotās vērtības nodoklis
SAMS	Latvijas Bankas starpbanku automatizētā maksājumu sistēma
SEPA	Vienotā eiro maksājumu telpa (<i>Single Euro Payments Area</i>)
SDR	Speciālās aizņēmuma tiesības (<i>Special Drawing Rights</i>)
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SNB	Starptautisko norēķinu banka (<i>Bank for International Settlements</i>)
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
Valsts kase	Latvijas Republikas Valsts kase
VAS	valsts akciju sabiedrība
VKM II	Valūtas kursa mehānisms II
VNS	Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēma
VSAOI	valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

2009. gads paliks atmiņā ar iekšzemes kopprodukta ievērojamu kritumu, arvien straujāk augošu bezdarbu un tos pavadošām šaubām par Latvijas tautsaimniecības nākotnes izredzēm. Tajā pašā laikā 2009. gadu varētu uzskatīt arī par lūzuma gadu, īpaši periodu pēc Latvijas Republikas Saeimas 2009. gada jūnijā pieņemtajiem valsts budžeta grozījumiem.

Esam piedzīvojuši asas un interesantas domu apmaiņas par Latvijas izvēlēto reformu ceļu un to, vai tiešām nebija citas alternatīvas. Esmu gandarīts, ka arvien lielāku izpratni guvis viedoklis – cita ceļa Latvijai nebija. Kāpēc? Tāpēc, ka Latvija ilgus gadus tērējusi vairāk, nekā spēja nopelnīt, un izdevumus palielinājusi līdz līmenim, ko nespēj uzturēt ilgtermiņā.

2009. gadam sākoties, kļuva skaidrs, ka iekšzemes kopprodukta kritums būs nozīmīgs, un gaidāmie nodokļu ieņēmumi bez adekvātas izdevumu samazināšanas solīja budžeta deficītu līmenī, kuru nebūtu iespējams finansēt. Turklāt izaugsmes gadu fiskālā ekspansija pastiprināja ekonomikas pārkaršanu, būtiski iedragājot tautsaimniecības konkurētspēju, kas bija jāatgūst, lai atjaunotu izaugsmi. Tas nozīmēja, ka fiskālās ilgtspējas un makroekonomiskās stabilitātes atjaunošanai un ātrākai tautsaimniecības atlabšanai bija nepieciešamas nozīmīgas strukturālās reformas un fiskālā konsolidācija, pakāpeniski samērojot budžeta izdevumus ar ieņēmumiem.

Lai gan turpmākais rīcības virziens bija skaidri iezīmēts un baudīja arī sociālo partneru un daudzu sabiedrības grupu atbalstu, smagās reformu nastas un, iespējams, pašvaldību priekšvēlēšanu gaisotnes ietekmē iecerēto tautsaimniecības stabilizēšanai tik nepieciešamo pasākumu īstenošana sākotnēji neveicās. Ilgušās sarunas ar starptautiskajiem aizdevējiem par palīdzības programmas turpmāko īstenošanu un novēlotā nepieciešamo reformu izstrāde un atbildīgu lēmumu pieņemšana radīja nenoteiktību, un investoriem zuda pārliecība par pozitīvu ekonomiskās situācijas risinājumu. Latvijai bija pievērsta pastiprināta pasaules plašsaziņas līdzekļu uzmanība. Nenoteiktība izraisīja plašas spekulācijas finanšu tirgos, procentu likmes strauji pieauga, pasliktinājās Latvijas reputācija, uzņēmēji zaudēja ārvalstu sadarbības partnerus, starptautiskās reitingu aģentūras pazemināja Latvijas valsts kredītreitingu un mazinājās finanšu resursu pieejamība tautsaimniecībai. Tas padziļināja ekonomisko lejupslīdi. Tomēr lūzums nāca līdz ar 2009. gada valsts budžeta grozījumiem jūnijā un 2010. gada valsts budžeta pieņemšanu decembrī.

Latvijas valdībai un parlamentam ar kopīgām pūlēm izdevies apturēt tālāku situācijas pasliktināšanos un daļēji kļiedēt neziņu. Latvijas reformu veiksmei noticēja gan starptautiskie investori, gan starptautiskās reitingu aģentūras un finanšu tirgi. Procentu likmes strauji saruka, tādējādi samazinot gan valdības aizņemšanās izmaksas, gan daudzu aizņēmēju kredītmaksājumu slogu. Pēc 2010. gada valsts budžeta pieņemšanas Latvijas Republikas Saeimā pat vislielākie skeptiķi zaudēja savus argumentus. Latvija raksta jaunu finanšu vēstures lappusi, kas rāda piemēru citām valstīm.

Vēl būtiskāk ir konstatēt, ka papildus fiskālajai konsolidācijai tautsaimniecībā vērojami vairāki pozitīvi attīstības procesi. Pirmkārt, sākusi atjaunoties un uzlaboties Latvijas uzņēmumu konkurētspēja, kas bija mazinājusies, algu pieaugumam būtiski apsteidzot produktivitāti un tādējādi ierobežojot uzņēmumu spēju eksportēt un konkurēt starptautiskajos tirgos. Otrkārt, patīkami, ka 2009. gada 2.–4. ceturksnī Latvijas preču eksporta apjoms pieauga, gandrīz sasniedzot pirmskrīzes līmeni. Treškārt, Latvijas tekošā konta deficītu aizstājis pārpalikums. Tas nozīmē, ka beidzot esam spējīgi patstāvīgi finansēt importu, nepalielinot valsts parādu. Ceturtkārt, Latvijas uzņēmumiem šajā grūtajā periodā izdevies palielināt eksporta tirgus daļas ārējos tirgos, smagajos krīzes apstākļos veiksmīgi konkurējot ar citu valstu ražotājiem.

Skaidri sāk iezīmēties ilgtspējīgai attīstībai un izaugsmei nepieciešamās strukturālās pārmaiņas: iekšzemes kopproduktā pakāpeniski palielinās ārējos tirgos konkurētspējīgo nozaru daļa, pakāpeniski mazinot būvniecības un mazumtirdzniecības daļu. 2009. gada 4. ceturksnī eksporta daļa iekšzemes kopproduktā jau veidoja 46% salīdzinājumā ar 39% iepriekšējā gada atbilstošajā periodā. Strukturālās reformas padarīs tautsaimniecību daudz efektīvāku un konkurētspējīgāku, nostiprinot pamatu izaugsmei nākotnē.

Latvijas izvēlētais krīzes pārvarēšanas risinājums, kas daudzos viesā neticību, jau apliecinājis savas priekšrocības. Tomēr nedrīkstam apstāties pie padarītā. Ne mazāk svarīgs būs 2011. gada valsts budžets un tā veidošana, turpinot strukturālās reformas un fiskālo konsolidāciju, lai nostiprinātu ilgtspējīgai attīstībai nepieciešamo makroekonomisko stabilitāti. Tas radīs priekšnoteikumus Māstrihtas kritēriju izpildei, kas ļaus Latvijai jau 2014. gadā ieviest eiro, tādējādi nodrošinot attīstības iespējas tautsaimniecībai kopumā, radot jaunas darba vietas un palielinot valsts budžeta ieņēmumus.

Apsteidzot ekonomiskās aktivitātes straujo kritumu, inflācijas sarukumu un zemo kredītēšanas tempu, Latvijas Banka jau 2008. gadā būtiski samazināja bankām piemērojamās obligāto rezervju prasības, pakāpeniski pazeminot obligāto rezervju normu līdz 3.00% un vēlāk to nemainot. 2009. gadā netika mainīta arī aizdevumu iespējas procentu likme, bet martā un maijā kopumā no 6.00% līdz 4.00% pazemināta refinansēšanas likme, kā arī janvārī un martā kopumā līdz 1.00% pazemināta noguldījumu iespējas procentu likme, lai papildus motivētu bankas brīvos līdzekļus ieguldīt tautsaimniecībā.

Latvijas Banka veicināja finanšu tirgus infrastruktūras stabilitāti, nodrošinot starpbanku maksājumu un elektroniskā klīringa veikšanas iespējas, darot pieejamus visaptverošus modernizētus reālā laika bruto norēķinu pakalpojumus, ko sniedz TARGET2-Latvija, īstenojot maksājumu sistēmu un vērtspapīru sistēmu pārraudzību un atbalstot Vienotās eiro maksājumu telpas (SEPA) iniciatīvu. Latvijas Banka paplašināja Kredītu reģistra dalībnieku loku un sniedzamo ziņu apjomu un atbilstoši starptautisko institūciju prasībām sagatavoja un sniedza Latvijas maksājumu bilances statistikas, kā arī finanšu tirgus un monetārās statistikas datus.

Latvijas Banka nodrošināja skaidrās naudas apriti, veicot no bankām saņemto naudas zīmju nolietotības pakāpes un īstuma pārbaudi un nodrošinot no apgrozības izņemto naudas zīmju aizstāšanu un pieprasījumam atbilstošu banknošu un monētu klāstu. Latvijas naudas vēsturē 2009. gads ierakstīts ar piecām jaunām sudraba jubilejas un piemiņas monētām. Līdz šim izcilākais Latvijas monētu starptautiskais sasniegums gūts

2010. gada sākumā – pēc Teodora Zaļkalna 1922. gada monētas ieceres un veidojuma 2008. gadā kaltā "Latvijas monēta" respektablajā ASV izdevniecības *Krause Publications* konkursā *Coin of the Year* saņēma balvu "Labākā zelta monēta" un galveno balvu "Gada monēta".

Izmantojot iespēju, vēlos pateikties Latvijas Bankas darbiniekiem par veiksmīgu un profesionālu darbu 2009. gadā, kad, nesaudzējot spēkus un enerģiju, īstenota Latvijas Bankas uzdevumu izpilde.

Ilmārs Rimšēvičs
Latvijas Bankas prezidents
Rīgā 2010. gada 14. aprīlī

VĪZIJA

Latvijas Banka ir neatkarīga un savus uzdevumus veic, sabiedrības interešu un augstas profesionālās atbildības vadīta. Tā pilnvērtīgi darbojas ECBS, sadarbojas ar citām ES institūcijām un veido stabilu un labvēlīgu vidi Latvijas tautsaimniecības attīstībai.

MISIJA

Latvijas Bankas kā centrālās bankas darbības mērķis ir cenu stabilitāte, kas sekmē valsts ilgtermiņa ekonomisko izaugsmi.

Latvijas Banka ir aktīva un atbildīga ECBS dalībniece, kas ar savu darbību veicina Latvijas un pārējo ES valstu finanšu sistēmu integrāciju un stabilitāti.

Latvijas Banka pilnveido Latvijas sabiedrības ekonomikas zināšanas, vairojot izpratni un uzticamību.

Latvijas Banka efektīvi darbojas, lai, nodrošinot augstu kvalitāti un ierobežojot riskus, profesionāli un nepārtraukti īstenotu savus uzdevumus.

Latvijas Banka ir uzticama sadarbības partnere.

TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBA UN MONETĀRĀ POLITIKA

ĀRĒJĀ EKONOMISKĀ VIDE

2009. gada sākumā pasaulē vēl valdīja dziļa ekonomiskā lejupslīde, bet gada vidū sāka parādīties pirmās atveseļošanās pazīmes. Uzlabojās konfidences rādītāji un situācija finanšu tirgos, atsākās pasaules tirdzniecības kāpums. Sākot ar 3. ceturksni, vairākās attīstītajās un attīstības valstīs bija pozitīvs IKP pieauguma temps. Atveseļošanās galvenais virzītājspēks bija rūpnieciskās ražošanas aktivitāte. Lai gan pēdējo gadu krīze bijusi viena no smagākajām pasaules vēsturē, tomēr daudzu valstu koordinēta rīcība un valdību veiktie pieprasījuma stimulēšanas pasākumi samērā ātri veicināja pasaules attīstības uzlabošanu.

Spēcīgākā ekonomiskā lejupslīde eiro zonas vēsturē beidzās 2009. gada 3. ceturksnī, kad IKP pieauguma temps kļuva pozitīvs pēc piecus ceturkšņus ilgušām negatīvām pārmaiņām. Samērā lēna ekonomiskā atveseļošanās gada nogalē notika, mijiedarbojoties vairākiem faktoriem. Pirmkārt, tā atspoguļoja uzlabojumus pasaulē kopumā. Pieaugot eiro zonā ražoto preču pieprasījumam, uzlabojās tās ārējās tirdzniecības rādītāji, eksportam 3. un 4. ceturksnī kļūstot par izaugsmes virzītājspēku. Otrkārt, uzlabojums saistīts ar līdz šim nepieredzēti vērienīgiem pasākumiem monetārās un fiskālās politikas jomā, ko, sākot ar 2008. gada beigām, īstenoja daudzu pasaules valstu valdības, cenšoties ierobežot negatīvo krīzes ietekmi. Bez šo pasākumu īstenošanas ekonomiskā lejupslīde būtu bijusi vēl dziļāka, tomēr to ietekmē gandrīz visās eiro zonas valstīs pasliktinājās fiskālā balance un situācija darbaspēka tirgū, ietekmējot privāto pieprasījumu.

Arī ES8 valstīs gadu pēc pasaules finanšu krīzes sākuma parādījās pirmās situācijas uzlabošanās pazīmes, lai gan kopumā lielākajā daļā šo valstu turpinājās IKP kritums. Vienīgā ES8 valsts ar pozitīvu IKP izaugsmi 2009. gadā bija Polija. Polijas ekonomiskais stāvoklis pirms krīzes bija labāks nekā citām reģiona valstīm, un tās tautsaimniecībai raksturīga lielāka daudzveidība un mazāka atvērtības pakāpe. Pārējās Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs bija vērojams ekonomiskās aktivitātes tempa kritums, un īpaši straujš tas bija Baltijas valstīs. Igaunijā sakarā ar iepriekšējos gados valdības veikto piesardzīgo fiskālo politiku valsts budžeta balance nepasliktinājās tik strauji kā kaimiņvalstīs. Ar 3. ceturksni sāka mazināties Igaunijas IKP krituma temps, ņemot vērā krājumu korekcijas tempa sarukumu un iekšzemes pieprasījuma nelielo uzlabošanu 4. ceturksnī. Preču eksports un imports sāka pieaugt jau attiecīgi 2. un 3. ceturksnī. Arī Lietuvas ekonomiskās lejupslīdes temps 3. un 4. ceturksnī palēninājās, iezīmējoties rūpnieciskās ražošanas sektora atveseļošanās tendencēm. Tomēr gadā kopumā IKP visās Baltijas valstīs saruka.

Vājā iekšzemes pieprasījuma un rūpnieciskās ražošanas un eksporta apjoma krituma dēļ Zviedrijas IKP 1. pusgadā vēl nozīmīgi saruka, bet 2. pusgadā, uzlabojoties situācijai galvenajās tirdzniecības partnervalstīs un pieaugot Zviedrijas preču pieprasījumam, nostiprinājās uzņēmēju konfidence un sāka palielināties pasūtījumu apjoms. Arī privātais patēriņš gada vidū sāka pieaugt, tādējādi ierobežojot ekonomiskās lejupslīdes tempu. Dānijas tautsaimniecībā strauja ekonomiskās aktivitātes palēnināšanās un IKP tempa kritums bija vērojams jau kopš 2007. gada, tomēr ar 3. ceturksni arī Dānijas IKP izaugsmes temps kļuva pozitīvs.

Pēc IKP straujā sarukuma 1. pusgadā Lielbritānijā, tāpat kā daudzās citās valstīs, 2. pusgadā bija vērojams uzlabojums, ko pārsvarā noteica vienreizējie faktori – valdības izdevumu pieaugums un PVN paaugstināšana 2010. gada sākumā, kas veicināja privātā pieprasījuma palielināšanos gada nogalē pirms šā nodokļa kāpuma. Rūpnieciskajā ražošanā būtisks uzlabojums joprojām nebija vērojams, lai gan pasaules pieprasījums nostiprinājās.

Ekonomiskā lejupslīde, kas valdīja ASV kopš 2008. gada vidus, 2009. gada 3. ceturksnī

beidzās, IKP atsākot pieaugt. 2. pusgadā parādījās uzlabošanās pazīmes rūpnieciskajā ražošanā, bet privātais patēriņš bija samērā noturīgs. Svarīga loma bija tautsaimniecības stimulēšanas pasākumiem, ko īstenoja ASV valdība. Tomēr atveseļošanās temps bija lēns, ņemot vērā joprojām neapmierinošo situāciju darbaspēka tirgū. Mazumtirdzniecībā un rūpniecībā 2. pusgadā bija vērojams uzlabojums, bet būvniecībā lejupslīde turpinājās.

Krievija vairāk nekā citas attīstības valstis izjuta pasaules krīzes sekas, jo nebija laikus veikusi nepieciešamās strukturālās reformas, lai samazinātu tautsaimniecības atkarību no naftas cenām pasaules tirgū. Tāpēc 1. pusgadā IKP pieauguma temps strauji saruka, bet, sākot ar 3. ceturksni, parādījās situācijas uzlabošanās pazīmes, kas 4. ceturksnī pārauga straujā kāpumā, atspoguļojot eksporta tempa pieaugumu un labvēlīgas krājumu pārmaiņu tendences. Krievijas valdība 2009. gadā sāka īstenot pasākumus, lai uzlabotu finansējuma pieejamību uzņēmējiem un mazinātu administratīvos šķēršļus uzņēmējdarbībai.

Pēc straujā krituma iepriekšējā gadā pasaules naftas cenas 2009. gada sākumā stabilizējās, bet to pieaugums atsākās jau 1. ceturkšņa beigās, pasaules finanšu tirgū parādoties pirmajām optimisma pazīmēm par tautsaimniecības attīstību nākotnē. Tālākajā periodā naftas cenām kopumā saglabājās pakāpeniska pieauguma tendence. Mainoties tirgus dalībnieku noskaņojumam, naftas cenu kāpuma tendenci pa laikam pārtrauca lejupvērstas svārstības, tomēr to ietekme bija īslaicīga. Kopumā naftas cenas pieauga no 35 ASV dolāriem par barelu 2008. gada beigās līdz 78 ASV dolāriem par barelu 2009. gada beigās. Tirgus dalībnieku gaidas par iespējamo naftas pieprasījuma attīstību nākotnē bija viens no nozīmīgākajiem faktoriem, kas ietekmēja naftas cenu dinamiku. Tirgus dalībnieku viedokli par naftas pieprasījuma pārmaiņām lielākoties raksturoja Starptautiskās Enerģētikas aģentūras prognozes. Gada sākumā tās tika pārskatītas un pazeminātas, norādot uz iespējamo naftas pieprasījuma kritumu 2009. gadā. Tomēr jau 2. pusgadā bija vērojama Starptautiskās Enerģētikas aģentūras prognožu par pasaules naftas pieprasījumu 2009. un 2010. gadā tendences maiņa. Sakarā ar straujāku tautsaimniecības izaugsmi Āzijas valstīs un pirmajām atveseļošanās pazīmēm attīstības valstīs tās vairākkārt tika pārskatītas un paaugstinātas. Naftas cenas 1. pusgadā atbalstīja OPEC valstu īstenotais naftas ieguves ierobežojums. 2009. gadā OPEC valstu iegūtais naftas apjoms samazinājās no 35.8 milj. barelu dienā līdz 33.6 milj. barelu dienā. Savukārt valstīs, kas neietilpst OPEC, tas nedaudz pieauga (no 51.3 milj. barelu dienā līdz 51.5 milj. barelu dienā). Palielinājās arī krāsaino metālu un dārgmetālu cenas.

Lēnais naftas cenu pieaugums 2009. gadā neradīja spēcīgu spiedienu uz inflāciju un varētu būt inflācijas risku paaugstināošs faktors tikai nākotnē. Tāpēc pasaules centrālajām bankām, saskaroties ar ekonomisko lejupslīdi, tautsaimniecības stimulēšanai bija iespējams izmantot samērā radikālus monetārās politikas pasākumus. FRS un Japānas Banka bāzes likmes līdz nullei tuvam līmenim bija pazeminājušas jau 2008. gadā, bet ECB un *Bank of England* bāzes likmes samazinājumu pabeidza 2009. gada 1. pusgadā, pasaules nozīmīgāko centrālo banku bāzes likmēm sasniedzot zemāko līmeni, ko vēl vairāk pazemināt būtu ierobežotas iespējas. FRS bāzes likme bija 0–0.25%, ECB – 1.0%, *Bank of England* – 0.5%, bet Japānas Bankas – 0.1%. Nozīmīgāko centrālo banku piemēram sekoja arī vairākums pārējo pasaules centrālo banku, t.sk. ārpus eiro zonas esošo ES valstu centrālās bankas, kuras, lai stimulētu tautsaimniecību, regulāri pazemināja bāzes likmes. Nozīmīgāko pasaules centrālo banku bāzes likmes saglabājās zemas arī 2. pusgadā, jo novērotās tautsaimniecības uzlabošanās pazīmes bija vēl trauslas un dažādu risku apdraudētas. Savukārt pārējo centrālo banku vidū bija dažas, kas jau 3. ceturksnī, uztraucoties par augošo inflācijas risku, sāka bāzes likmes paaugstināt (piemēram, Izraēlas centrālā banka un Norvēģijas centrālā banka).

Papildus procentu likmes instrumentam visas pasaules centrālās bankas 2009. gadā izmantoja kvantitatīvos monetāros instrumentus. 1. ceturksnī finanšu tirgum nozīmīgs bija ASV valdības paziņojums par papildu finanšu līdzekļu piešķiršanu valdības

ilgtermiņa vērtspapīru iegādei, aģentūru *Fannie Mae* un *Freddie Mac* ar hipotēkām segto vērtspapīru iegādei, kā arī aģentūru saistību iegādei attiecīgi 300 mljrd. ASV dolāru, 1.25 trlj. ASV dolāru un 200 mljrd. ASV dolāru apjomā. Arī *Bank of England* martā paziņoja, ka īsteno aktīvu uzpiršanas programmu, kuras apjoms no sākotnēji noteiktajiem 75 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu pēc vairākkārtēja paaugstinājuma gada laikā pieauga līdz 200 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu. Līdzīgas programmas izmantoja arī Japānas Banka. Savukārt ECB ieviesa programmu, kas paredzēja eiro denominēto nodrošināto obligāciju iegādi 60 mljrd. eiro apjomā 3. ceturkšņa sākumā, līdz gada beigām nemainot tās apjomu. Centrālās bankas mēģināja nodrošināt finanšu tirgus dalībniekiem piekļuvi nepieciešamajiem kredītresursiem. FRS īstenoja arī vairākas likviditātes programmas, kuru ietvaros tirgus dalībnieki saskaņā ar iepriekš noteiktiem nosacījumiem varēja aizņemties finanšu līdzekļus. ECB savukārt vairāk rīkoja ārpuskārtas izsoles, t.sk. organizējot izsoles ar ilgāku termiņu nekā parasti. Lai motivētu eiro zonas bankas atsākt savstarpējo kredītēšanu, ECB jūnijā, septembrī un decembrī rīkoja izsoli ar 1 gada termiņu, sniedzot bankām iespēju aizņemties finanšu līdzekļus neierobežotā apjomā ar 1% likmi. Bankas šajās izsolēs aizņēmas attiecīgi 442.2 mljrd. eiro, 75.2 mljrd. eiro un 96.9 mljrd. eiro. Uzlabojoties tautsaimniecības situācijai, gada beigās ECB un FRS paziņoja par nestandarta monetāro instrumentu izmantošanas pakāpenisku samazināšanu. FRS, saskaroties ar vājāku, nekā gaidīts, tirgus dalībnieku pieprasījumu, par 25 mljrd. ASV dolāru samazināja programmu aģentūru saistību iegādei. 2010. gada sākumā tika pieņemts lēmums vairs nepagarināt vairāku likviditātes programmu termiņu. Savukārt ECB 4. ceturkšņa beigās paziņoja, ka pārtrauks 1 gada un 6 mēnešu izsoļu rīkošanu un mainīs decembrī rīkotās 1 gada izsoles procentu likmes aprēķināšanas metodoloģiju.

Pasaules akciju tirgos akciju cenas galvenokārt ietekmēja tirgus dalībnieku vēlme riskēt un tautsaimniecības attīstības izredžu vērtējums. Akciju cenu lejupvērstās dinamikas nosacīts lūzuma punkts bija martā, kad tās, pieaugot tirgus dalībnieku optimismam un vēlmei riskēt, kā arī arvien biežāk makroekonomiskajiem un uzņēmējiesabiedrību rādītājiem liecinot par uzlabošanās pazīmēm, sāka palielināties. Kopumā 2009. gadā ASV akciju tirgus indekss *Standard & Poor's 500* pieauga par 23.5%, likvidāko akciju cenu indekss DJIA – par 18.8%, savukārt *NASDAQ Composite* – par 43.9%. Eiro zonas akciju tirgus indekss *Dow Jones EURO STOXX 50* palielinājās par 24.2%, savukārt Japānas akciju cenu indekss *Nikkei 225* – par 19.0%. Ķīnas akciju tirgus indekss *SSE A Share* kāpa īpaši strauji (par 79.8%). Pieaugot naftas un metālu cenām un atjaunojoties tirgus dalībnieku vēlmei investēt riskantākos aktīvos, Krievijas akciju tirgus indekss RTS gada laikā palielinājās par 128.6%.

Vērtspapīru peļņas likmju dinamiku ietekmēja tautsaimniecības rādītāju uzlabošanās, tirgus dalībnieku vēlme daļu drošāko investīciju pārvietot riskantākajās un daudzas valdības vērtspapīru emisijas. Valdības vērtspapīru pieprasījums tirgū bija liels, jo, piemēram, finanšu institūcijām atbrīvojās papildu finanšu līdzekļi, ko tās labprāt investēja arī valdības vērtspapīros. Dažādo faktoru mijiedarbība noteica to, ka valdības vērtspapīru peļņas likmes 2009. gadā pieauga minimāli. 2009. gada beigās ASV valdības 2 gadu obligāciju peļņas likme palielinājās līdz 1.1% (2008. gada beigās – 0.8%), savukārt Vācijas valdības 2 gadu obligāciju peļņas likme samazinājās no 1.9% līdz 1.4%. ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likme pieauga no 2.1% līdz 3.8%, bet Vācijas valdības 10 gadu obligāciju peļņas likme – no 3.0% līdz 3.4%.

1. ceturksnī eiro kursam attiecībā pret ASV dolāru bija tendence samazināties, tirgus dalībniekiem kritiskāk vērtējot eiro zonas attīstību. Taču jau martā pēc FRS paziņojuma par valdības ilgtermiņa vērtspapīru pirkšanu eiro kurss attiecībā pret ASV dolāru sāka pieaugt. Eiro kursa kāpuma tendence saglabājās līdz pat decembrim, un to noteica tirgus dalībnieku vēlme uzņemties lielāku risku, samazinot pozīcijas ASV dolāros, un zemākas FRS bāzes likmes. Decembrī eiro kurss samazinājās, tirgu satricinot ziņām

par situāciju Dubajā un vēlāk arī par Grieķijas lielo budžeta deficītu un valsts parādu. Tādējādi gada laikā eiro kurss attiecībā pret ASV dolāru mazliet pieauga.

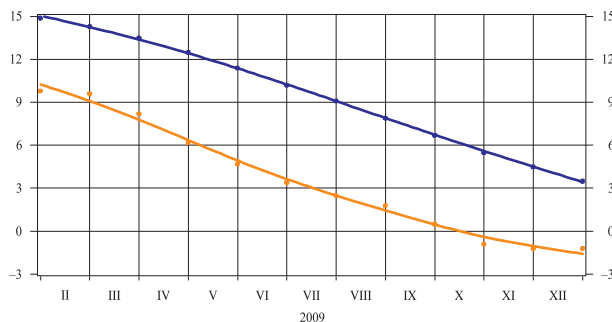
INFLĀCIJA

Latvijā 2009. gadā patēriņa cenu gada inflācija galvenokārt pieprasījuma faktoru ietekmē strauji samazinājās no 9.8% janvārī līdz -1.2% decembrī (sk. 1. att.), bet gada vidējā inflācija saruka līdz 3.5% (2008. gadā – 15.4%). To noteica iekšzemes pieprasījuma kritums un finanšu krīzes dēļ sarukušais ārējais pieprasījums, kā arī samērā zemās pasaules energoresursu cenas. Turklāt, sarūkot ekonomiskajai aktivitātei, nozīmīgi mazinājās arī ražošanas (īpaši darbaspēka) izmaksas. Tādējādi, izmantojot zemākas ražošanas izmaksas un veicot strukturālas pārmaiņas, uzņēmējdarbības bija iespēja mazināt cenas, lai pieprasījuma krituma apstākļos piesaistītu pēc iespējas vairāk pircēju. Straujāku cenu samazinājumu kavēja piedāvājuma faktori, netiešo nodokļu likmju pārmaiņas, kā arī pasaules naftas cenu kāpuma atjaunošanās.

1. attēls

PATĒRIŅA CENU GADA INFLĀCIJA (%)

— Patēriņa cenu gada inflācija (salīdzinājuma ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu)
— Pēdējo 12 mēnešu gada vidējā inflācija

Avots: CSP dati.

Straujāku cenu kritumu nozīmīgi mazināja nodokļu likmju kāpums. Lai palielinātu valsts budžeta ieņēmumus, 2009. gada janvārī stājās spēkā paaugstinātā PVN likme (pieaugums – 3 procentu punkti). PVN likmes kāpums ietekmēja gandrīz visu preču un pakalpojumu cenas, un tā novērtētā ietekme uz gada vidējo inflāciju sasniedza 2.1 procentu punktu. Turklāt stājās spēkā arī grozījumi likumā "Par akcīzes nodokli", kas paredzēja akcīzes nodokļa pieaugumu tabakas izstrādājumiem un alkoholiskajiem dzērieniem.

Straujā pieprasījuma krituma ietekmē patēriņa cenu gada pamatinflācija gada laikā samazinājās par 8.3 procentu punktiem (decembrī – -2.0%), un tās pārmaiņu ietekme uz gada vidējo inflāciju sasniedza 2.1 procentu punktu. Visnozīmīgāk mazinājās administratīvi neregulējamo pakalpojumu cenu ietekme uz patēriņa cenu dinamiku. Gada sākumā tā veidoja 2.1 procentu punktu no kopējās inflācijas, tomēr, administratīvi neregulējamo pakalpojumu cenām nozīmīgi reaģējot uz iedzīvotāju ienākumu sarukumu, tās kritās, un gada beigās to ietekme kļuva negatīva (-1.1 procentu punkts). Strauji samazinājās arī apstrādātās pārtikas cenu ietekme uz kopējo inflāciju. Pārtikas cenām sarūkot, to ietekme kritās par 2.4 procentu punktiem un gada beigās bija -0.6 procentu punkti. Pārējo tirgojamo preču cenu ietekme uz inflāciju jau gada sākumā bija negatīva, turklāt negatīvas importa cenu ietekmes un pieprasījuma krituma dēļ tā turpināja samazināties un gada beigās sasniedza -1.2 procentu punktus.

Energoresursu tarifu kritums, kas sekoja pasaules energoresursu cenu sarukumam 2008. gadā, nozīmīgi mazināja administratīvi regulējamo cenu ietekmi uz inflāciju, gada laikā tai samazinoties no 5.1 procentu punkta janvārī līdz 0.3 procentu punktiem gada beigās. Atsevišķas administratīvi regulējamās cenas turpināja pieaugt. Valsts finansējumam sarūkot, turpinājās galvenokārt administratīvi regulējamo pakalpojumu cenu kāpums, īpaši augot maksai par veselības aprūpi un izglītību.

Neapstrādātās pārtikas cenas gan pieprasījuma krituma ietekmē, gan arī stabilizējoties pasaules pārtikas cenām, gada laikā samazinājās par 12.9%, bet to ietekme uz gada vidējo inflāciju bija 0.2 procentu punkti.

Lai gan degvielas cenas pieauga gada beigās pasaules naftas cenu kāpuma dēļ, kopumā tās 2009. gadā bija par 7.7% zemākas nekā 2008. gadā, tādējādi par 0.3 procentu punktiem mazinot gada vidējo inflāciju.

Izmaksu kritums un vājš pieprasījums mazināja arī ražotāju cenu līmeni. Tas 2009. gadā saruka straujāk par patēriņa cenām un vidēji bija par 4.7% zemāks nekā 2008. gadā, īpaši strauji samazinoties eksportējamu preču ražotāju cenām. Kopumā visnozīmīgāk cenas saruka apstrādes rūpniecībā. Pasaules cenu ietekmē samazinoties iepirkuma cenām, visbūtiskāk kritās cenas metālu un pārtikas ražošanā (attiecīgi par 5.4% un 13.0%). Savukārt ražotāju cenu līmeni paaugstināja enerģijas ražotāju cenas, kas bija par 9.7% augstākas nekā 2008. gadā.

Kopumā 2009. gadā būvniecības izmaksas samazinājās par 10.9%, galvenokārt sarūkot nodarbināto darba samaksai (par 21.8%) un būvmateriālu cenām (par 7.5%). Visstraujāk kritās rūpniecības, lauksaimniecības un tirdzniecības ēku un viesnīcu būvniecības izmaksas, vismazāk – biroju būvniecības izmaksas. Lai gan izmaksu gada samazinājuma temps 2009. gada beigās nedaudz saruka, tas vēl joprojām saglabājās augsts, liecinot par turpmāku izmaksu kritumu arī 2010. gadā.

IEKŠZEMES KOPPRODUKTS

Reālais IKP 2009. gadā samazinājās galvenokārt vāja un gada laikā arvien sarūkoša iekšzemes pieprasījuma dēļ, ko leņupvērsti ietekmēja arī valsts budžeta deficīta samazināšanas pasākumi. Savukārt reālais preču un pakalpojumu eksports gada sākumā vēl turpināja samazināties, bet gada otrajā pusē līdz ar pasaules tautsaimniecības izaugsmes pakāpenisku atjaunošanos un konkurētspējas uzlabošanos atsākās tā pieaugums. Jau 3. ceturksnī eksportā bija vērojams neliels pozitīvs ceturkšņa kāpuma temps, bet gada nogalē uzlabojums bija jau vērā ņemams. Tomēr kopumā pozitīvās pārmaiņas eksportā pagaidām vēl nespēja nodrošināt pietiekamu stimulu iekšzemes pieprasījuma krituma mazināšanai. Lai gan tās veicināja ražošanas kāpumu uz eksportu orientētās apstrādes rūpniecības nozarēs, tomēr pagaidām vēl nekompensēja negatīvo iekšzemes pieprasījuma ietekmi uz vairāku nozaru dinamiku.

2009. gada pirmajos trijos ceturkšņos reālā IKP gada krituma temps paātrinājās (samazinājums ceturkšņu dalījumā – attiecīgi 17.8%, 18.4% un 19.0%), savukārt 4. ceturksnī krituma temps nedaudz palēninājās (16.9%). Tādējādi gadā kopumā IKP salīdzināmajās cenās samazinājās par 18.0% (sk. 1. tabulu), faktiskajās cenās veidojot 13 244.3 milj. latu.

1. tabula

IKP UN KOPĒJĀ PIEVIENOTĀ VĒRTĪBA (SEKTORU DEVUMS)

(salīdzināmajās cenās; salīdzinājuma ar iepriekšējo gadu)

	Samazinājums (%)	Devums kopējās pievienotās vērtības samazinājumā (procentu punktos)
IKP	18.0	x
Kopējā pievienotā vērtība	16.1	x
Preču sektors	19.5	5.0
Pakalpojumu sektors	15.0	11.1

Avots: CSP dati.

Privātās investīcijas uz ekonomisko lejupslīdi reaģēja visstraujāk no visiem iekšējā pieprasījuma komponentiem, un to devums kopējā pieprasījuma kritumā bija vislielākais. 2009. gadā būtiski samazinājās privāto investīciju īpatsvars kopējās investīcijās, valdības investīcijām sarūkot mērenāk. Kopumā kopējā pamatkapitāla veidošana 2009. gadā samazinājās par 37.7%. Ļoti strauji sarūkot jaunu ēku būvniecībai (salīdzinājumā ar 2008. gadu izsniegto būvatļauju skaits samazinājās vairāk nekā divas reizes), aktīvāks kļuva remontu un renovāciju (t.sk. ēku siltināšanas) segments. Šā segmenta aktivitāti veicināja arī darbaspēka pieejamība un būvniecības izmaksu sarukums galvenokārt strādājošo darba samaksas samazinājuma dēļ.

Iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi 2009. gadā nozīmīgi saruka, galvenokārt samazinoties atlīdzībai nodarbinātajiem, bet sociālo pabalstu īpatsvars rīcībā esošajos ienākumos palielinājās, ļaujot ierobežot vēl straujāku privātā patēriņa kritumu. Tāpēc, saglabājoties lielai tautsaimniecības un personisko finanšu turpmākās attīstības nenoteiktībai, mājsaimniecības turpināja pēdējos gados vērojamo prociklisko uzvedību, iedzīvotājiem ierobežojot tēriņus vairāk, nekā saruka viņu ienākumi. Kopumā privātais patēriņš 2009. gadā samazinājās par 22.4%, bet sabiedriskais – par 9.2% (to savukārt noteica valsts budžeta izdevumu sarukums).

Samazinoties iekšzemes pieprasījumam, ļoti strauji (par 34.2%) saruka arī preču un pakalpojumu imports. Eksportam samazinoties mērenāk (par 13.9%), 2009. gadā veidojās pozitīvs neto eksporta devums reālā IKP pārmaiņās. Importa kritumu noteica ne tikai kopumā vājš iekšzemes pieprasījums, bet arī tā strukturālās pārmaiņas – galvenokārt ārpus Latvijas ražoto luksusa preču, kapitālpreču un ilgliegtuma preču pieprasījuma samazināšanās. Lai gan gada laikā saruka iekšzemes pieprasījums, 2. pusgadā pieprasījums pēc eksporta produkcijas ražošanai nepieciešamajam importa starppatēriņa precēm veicināja reālā importa krituma tempa samazināšanos.

Kopējās pievienotās vērtības kopējo sarukumu zemā iekšzemes pieprasījuma dēļ visvairāk veicināja tirdzniecība (devums kopējā gada kritumā – 6.1 procentu punkts, samazinājums – 28.7%), būvniecība (attiecīgi 2.8 procentu punkti un 33.6%) un apstrādes rūpniecība (attiecīgi 2.1 procentu punkts un 19.2%). Saruka arī transporta pakalpojumu apjoms, un transporta, glabāšanas un sakaru nozares devums kopējās pievienotās vērtības kritumā bija 2.1 procentu punkts (kritums – 14.8%).

Tirdzniecības aktivitāte 2009. gadā nozīmīgi mazinājās. Pārdošanas apjoma lejupslīdi noteica zemāki iedzīvotāju ienākumi un lielāka piesardzība. Gan kopējais mazumtirdzniecības apgrozījums, gan automobiļu pārdošanas apjoms 2009. gada beigās bija sarucis līdz 2004. gada 3. ceturkšņa līmenim. Savukārt šo rādītāju attīstības tendences bijušas ļoti atšķirīgas: automobiļu pieprasījums ekonomiskās augšupejas posmā palielinājās ievērojami straujāk par kopējo mazumtirdzniecības apgrozījumu, attiecīgi arī ekonomiskās lejupslīdes posmā tas straujāk samazinājās.

Apstrādes rūpniecībā produkcijas izlaide salīdzināmajās cenās gada laikā samazinājās par 17.7% (pēc darbadienu skaita izlīdzināti dati). Straujākais gada kritums bija vērojams 1. ceturksnī, nākamajos ceturkšņos sarukuma tempam pakāpeniski mazinoties. Iekšzemes pieprasījuma lejupslīde negatīvi ietekmēja apstrādes rūpniecības attīstību gada laikā, bet ārējā pieprasījuma atjaunošanās 2. pusgadā sāka veicināt vairāku rūpniecības nozaru attīstību. Pozitīva ietekme bija arī uzņēmējdarbības veiktajiem ražošanas optimizācijas pasākumiem, kas būtiski palielināja produkcijas konkurētspēju. Īstenojot veiksmīgu tirgdarbības politiku, uzlabojās atsevišķu nozaru darbības rādītāji. Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanā izlaides apjoms 2009. gadā palielinājās par 3.1%, samērā neliels (attiecīgi 4.1% un 6.2%) bija sarukums ķīmisko vielu un ķīmisko izstrādājumu un metālu ražošanā. Savukārt būtisks produkcijas izlaides samazinājums bija vērojams mašīnbūves un metālapstrādes sektorā, kur atsevišķās nozarēs ražošanas apjoms saruka gandrīz divas reizes, apģērbu un tekstilizstrādājumu

ražošanā, kā arī pārējo nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanā. Pārtikas produktu ražošanas tempa kritums (13.1%) nodrošināja lielāko devumu IKP sarukumā.

Iekšzemes pieprasījuma ietekmē turpināja pasliktināties situācija būvniecībā, katru ceturksni paātrinoties būvniecības produkcijas apjoma gada krituma tempam (no 29.7% 1. ceturksnī līdz 38.5% 4. ceturksnī; sarukums 2009. gadā – 35.3%). Īpaši liels samazinājums bija dzīvojamo ēku būvniecībā, produkcijas apjomam sarūkot vairāk nekā divas reizes. Mazāks kritums bija vērojams inženierbūvju sektorā.

Arī transporta, glabāšanas un sakaru nozarei 2009. gads bija mazāk veiksmīgs nekā iepriekšējais. Kaut gan dzelzceļa pārvadājumi caur Latvijas ostām auga par 2.8%, strauji saruka iekšzemes (par 23.0%) un sauszemes tranzīta (par 33.5%) pārvadājumi, tādējādi samazinot kopējo pa dzelzceļu pārvesto kravu apjomu (par 4.2%). Par 2.6% saruka apgrozījums Latvijas ostās. To galvenokārt noteica pārstrādāto kravu apjoma samazinājums Ventspils ostā (6.8%), visvairāk sarūkot pārkrauto minerālmēslu apjomam. Turpināja kristies arī pa cauruļvadu transportētais naftas produktu apjoms.

Vāļais pieprasījums, zemais ražošanas jaudu izmantošanas līmenis un finansiālās grūtības neveicināja ieguldījumus tautsaimniecības attīstībā. Nefinanšu investīcijas tautsaimniecībā sasniedza tikai 1 702.0 milj. latu (salīdzināmajās cenās – par 34.2% mazāk nekā 2008. gadā). Nozaru dalījumā nozīmīgākie ieguldījumi tika veikti valdības sektorā (403.2 milj. latu; samazinājums – 8.5%), rūpniecībā (506.3 milj. latu; kritums – 30.6%), transportā un uzglabāšanā (187.8 milj. latu; samazinājums – 27.9%) un tirdzniecībā (135.6 milj. latu; kritums – 53.1%). Investīciju pieaugums bija vērojams vienīgi informācijas un komunikācijas pakalpojumos (118.2 milj. latu; kāpums – 7.2%).

DARBA TIRGUS

Darba tirgus ar nelielu laika nobīdi atspoguļoja 2008. un 2009. gada straujo ekonomisko lejupslīdi. Darbaspēka pieprasījums saruka straujāk par piedāvājumu, un bija vērojams algu samazinājums. Vēsturiski augstāko līmeni sasniedza bezdarbs, gada beigās 1.6 reizes pārsniedzot iepriekš lielāko rādītāju 1999. gada beigās. Tomēr vienlaikus tika pārtraukts vairāku gadu ilgs konkurētspējas sarukuma periods – strauji mazinājās iepriekšējo divarpus gadu laikā uzkrātā plaša starp algām un darba ražīgumu, un pirmo reizi kopš 2001. gada saruka vienības darbaspēka izmaksas. Pakāpeniska konkurētspējas atjaunošanās, turpinoties arī 2010. gadā, veidos pamatu ilgtspējīgai tautsaimniecības attīstībai. Turklāt kopš 2009. gada 2. ceturkšņa pēc gada pārtraukuma atkal sāka augt darba ražīgums stundā (tas uzskatāms par vienu no IKP apstieidzošajiem rādītājiem).

Atlīdzība vienam nodarbinātajam 2009. gadā saruka par 13.0% (t.sk. 4. ceturksnī gada krituma temps sasniedza 20.0%). Darba ražīgumam uz vienu nodarbināto samazinoties tikai nedaudz (darba ražīgums uz vienu nostrādāto stundu pieauga mazāk nekā saruka darba nedēļas ilgums), vienības darbaspēka izmaksas būtiski mazinājās gan nominālajā, gan reālajā izteiksmē (attiecīgi par 8.1% un 11.5%; 4. ceturksnī gada krituma temps sasniedza attiecīgi 19.7% un 18.8%), atjaunojot tautsaimniecības konkurētspēju. Vidējā mēneša bruto alga 2009. gadā pilna darba laika vienībās bija Ls 461 (par 3.9% mazāka nekā 2008. gadā; 4. ceturksnī mēneša bruto algas gada krituma temps sasniedza 12.1%, t.sk. sabiedriskajā sektorā – pat 23.7%).

Reģistrētā bezdarba līmenis 2009. gada beigās sasniedza 16.0% (pieaugums gadā – vairāk nekā divas reizes). Īpaši straujš bezdarba kāpums bija 1. ceturksnī (pieaugums mēnesī – 1.2–1.3 procentu punkti). Vasarā reģistrētā bezdarba kāpums samazinājās līdz 0.2–0.3 procentu punktiem mēnesī, gada nogalē atkal palielinoties līdz 0.9–1.0 procentu punktiem mēnesī. Kopš gada sākuma auga gan cikliskais bezdarbs, ekonomiskajai lejupslīdei skarot visas tautsaimniecības nozares, gan strukturālais bezdarbs, darbinieku

atļaišanai visstraujāk notiekot būvniecībā. Gada laikā nedaudz mainījās bezdarba līmeņa reģionālās atšķirības, jo lielajās pilsētās bezdarba līmenis auga lēnāk nekā reģionos. Ilgtermiņa (ilgāk par 1 gadu) bezdarbnieku īpatsvars gada pēdējos mēnešos nedaudz palielinājās (decembrī – 13.5%).

Saskaņā ar CSP darbaspēka apsekojuma datiem atļaišana biežāk skāra iedzīvotājus ar zemāku izglītību un pieredzi, jauniešus un arī vīriešus. Piemēram, 4. ceturksnī, kad vidējais darba meklētāju īpatsvars valstī bija 19.7%, jaunu vīriešu vidū tas sasniedza 42.8%; iedzīvotāju grupā ar pamatzglītību un par to zemāku izglītību – 31.2%, savukārt augstāko izglītību ieguvušo grupā – 10.2%. Bezdarba atšķirības starp dažāda vecuma, dzimuma un izglītības līmeņa iedzīvotājiem būtiski pieauga. Ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju īpatsvars 4. ceturksnī bija 35.0% (gada kāpums – 2.0 procentu punkti). Divas reizes pieauga darbu atrast cerības zaudējušo skaits.

Nodarbinātības valsts aģentūrā reģistrēto brīvo darba vietu skaits gada laikā saruka vairāk nekā divas reizes. Gada beigās uz vienu brīvo darba vietu Nodarbinātības valsts aģentūrā bija reģistrēts jau vairāk nekā 100 bezdarbnieku (piecas reizes vairāk nekā iepriekšējā gada beigās). Saskaņā ar CSP brīvo darba vietu apsekojuma datiem brīvo darba vietu skaits samazinājās visās tautsaimniecības nozarēs (gan privātajā, gan sabiedriskajā sektorā – līdzīgi).

2009. gadā palielinājās bezdarba līmeņa un nodarbināto ienākumu starpība starp Latviju un eiro zonu, tādējādi atkal aktualizējoties darbaspēka emigrācijas problēmai. Par to liecināja gan CSP dati par ilgtermiņa emigrāciju (2009. gadā no Latvijas izbrauca 7.3 tūkst. cilvēku – par 21.4% vairāk nekā 2008. gadā), gan dati par jauno reģistrāciju skaitu Lielbritānijas un Īrijas sociālās apdrošināšanas sistēmās. Turpretī darbinieku piesaiste no ārvalstīm mazinājās 2.5 reizes un bija 2006. gada līmenī (gadā apstiprināti tikai 1.2 tūkst. izsaukumu).

ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA UN MAKSĀJUMU BILANCE

2009. gadā starptautiskās tirdzniecības aktivitāte pasaulē būtiski saruka, īpaši samazinoties t.s. cikliski jutīgo preču – rūpnieciskām vajadzībām nepieciešamo un daudzu ilglietojuma patēriņa preču – tirdzniecībai. Pasaules tirdzniecībā gadu raksturoja arī protekcionisma saasināšanās un iekšzemē ražotu preču patēriņa veicināšanas pasākumi. Latvijas preču importa kritums bija ievērojami straujāks nekā eksporta samazinājums (attiecīgi 38.1% un 19.1%). To ietekmēja atšķirīgs pieprasījuma kritums iekšējā un ārējā tirgū. Tas noteica strauju tirdzniecības bilances uzlabošanos, kā arī pozitīvu kārtējo pārvedumu konta saldo.

Ārējās tirdzniecības apgrozījums 2009. gadā samazinājās līdz 8.2 mljrd. latu (sk. 2. tabulu).

2. tabula

LATVIJAS ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA

(eksports – FOB cenās; imports – CIF cenās;
milj. latu)

	2009	2008
Eksports	3 582.6	4 428.9
Imports	4 655.9	7 527.7
Bilance	-1 073.3	-3 098.8

Avots: CSP dati.

Latvijas importa struktūrā vājā pieprasījuma un finanšu grūtību dēļ saruka kapitālpreču īpatsvars, kas neveicināja ieguldījumus un samazināja ekonomisko aktivitāti, īpaši būv-

niecībā un rūpniecībā. Cikliskā ekonomiskā lejupslīde noteica satiksmes līdzekļu importa kritumu par 62.9% salīdzinājumā ar 2008. gadu, bet mehānismu un mehānisku ierīču, elektroiekārtu ievadums saruka par 46.8%, akmens, ģipša un cementa izstrādājumu imports, kas saistīts ar būvmateriālu pieprasījuma samazināšanos, saruka par 38.0%, bet minerālproduktu imports samazinājās par 30.5%.

Latvijas eksports 1. pusgadā saruka visās nozīmīgākajās preču grupās. 2. pusgadā, pakāpeniski stabilizējoties pasaules tautsaimniecības attīstībai, Latvijas eksports nominālajā izteiksmē sāka augt. Sākotnēji to lielākoties nodrošināja reālā apjoma kāpums, taču 4. ceturksnī – arī cenu pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni. Savukārt decembrī pirmo reizi 2009. gadā reģistrēts pozitīvs preču eksporta gada pieauguma temps, jo pretstatā 2008. gada nogalei eksporta samazinājums salīdzinājumā ar iepriekšējiem mēnešiem bija galvenokārt sezonāls. 2. pusgadā stabilizējās vai pieauga koka un koka izstrādājumu, ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru ražojumu un minerālproduktu eksports (t.sk. gada beigās tika eksportēts daudz elektroenerģijas), kā arī atsevišķu lauksaimniecības un pārtikas preču grupu eksports. Gada nogalē stabilizējās parasto metālu un parasto metālu izstrādājumu eksports un būtiski pieauga optisko ierīču un aparatūras eksports, decembrī un 4. ceturksnī kopumā sasniedzot vienu no vēsturiski lielākajām reģistrētajām vērtībām atbilstoši mēneša un ceturkšņa laikā.

Privātajiem un valsts uzņēmumiem un iestādēm veicot izmaksu optimizācijas pasākumus, kā arī patēriņa kritumam ietekmējot cenu dinamiku, cenu un izmaksu līmenis Latvijā saruka straujāk nekā vidēji galvenajās tirdzniecības partnervalstīs. Tādējādi uzlabojās cenu un izmaksu konkurētspējas pozīcija, ko atspoguļo lata nominālā un reālā efektīvā kursa lejupejošā tendence. Arī tirdzniecības nosacījumi gada laikā pakāpeniski uzlabojās pēc būtiskā krituma 2008. gada 4. ceturksnī. Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu 2009. gada 4. ceturksnī tika reģistrēts arī pozitīvs reālā eksporta gada pieauguma temps, jo iepriekšējos periodos vērotais cenu samazinājums vairāk bija skāris tieši eksporta preces.

Konkurētspējas pozīciju pozitīvi raksturoja arī tirgus daļu dinamika. Pēc samazinājuma 2008. gada nogalē 2009. gadā bija vērojamas pakāpeniskas pozitīvas Latvijas eksporta daļu pārmaiņas vairākās nozīmīgās tirdzniecības partnervalstīs, kā arī kopējā ES27 tirgū. To ietekmēja preču tirdzniecības struktūras pārmaiņas ekonomiskās lejupslīdes periodā. Gadā kopumā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu Latvijas eksporta daļa Lietuvas importā bija aptuveni par ceturto daļu un Igaunijas importā – par piekto daļu lielāka. Ne tik spēcīgas, taču pozitīvas tirgus daļu pārmaiņas 2009. gadā salīdzinājumā ar 2008. gada vidējo līmeni bija vērojamas arī Polijas, Somijas, Krievijas, Vācijas un Nīderlandes tirgū (6–12% pieaugums).

Pirmo reizi kopš 1994. gada reģistrēts maksājumu bilances tekošā konta pārpalikums – 1 250.0 milj. latu jeb 9.4% no IKP (2008. gadā tekošā konta deficīts sasniedza 13.0% no IKP, divos iepriekšējos gados – vairāk nekā 22% no IKP).

2009. gadā preču un pakalpojumu ārējā tirdzniecība bija gandrīz sabalansēta (tirdzniecības deficīts – tikai 0.3% no IKP salīdzinājumā ar 13.6% no IKP 2008. gadā). Turklāt jau kopš 2. ceturkšņa eksports arvien vairāk pārsniedza importu, un 4. ceturksnī šis pārsvars sasniedza 2.4% no IKP. Labvēlīgo dinamiku nodrošināja preču eksporta straujā krituma sarukums 2009. gada sākumā. Savukārt pakalpojumu eksports, kas gada sākumā kritās mazāk, gada beigās turpināja samazināties sakarā ar kaimiņvalstu ekspansiju kravu pārvadājumu jomā. Pakalpojumu imports, tāpat kā preču imports, 2009. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu turpināja strauji samazināties.

Lielāko daļu tekošā konta pārpalikuma noteica ienākumu konta pārpalikums (6.4% no IKP; 2008. gadā – deficīts 1.6% no IKP) tiešo investīciju uzņēmumu zaudējumu dēļ. Pieauga arī kārtējo pārvedumu konta pārpalikums (no 2.2% no IKP 2008. gadā līdz

3.3% no IKP 2009. gadā), pusi no pārmaiņām nosakot ieņēmumiem no valdības siltumnīcefekta gāzu emisijas vienību tirdzniecības.

Palielinoties saņemto kapitālieguldījumiem paredzēto ES fondu līdzekļu apjomam, kapitāla konta pozitīvais saldo pieauga līdz 2.4% no IKP. Finanšu konta saldo bija negatīvs (12.6% no IKP), jo darījumu rezultātā samazinājās Latvijas rezidentu neto ārvalstu saistības. To noteica īstermiņa finansējuma aizplūde no bankām, kas pārsniedza valdības aizņēmumus, un privātā sektora ārzemju aktīvu pieaugums. 2. pusgadā un īpaši 4. ceturksnī Latvijā un pasaulē, atgriežoties finanšu un makroekonomiskajai stabilitātei, finansējuma aizplūde no bankām būtiski mazinājās. Pieauga arī ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā, kas lielākoties saistītas ar ieguldījumiem finanšu sektorā.

FISKĀLĀ POLITIKA

Valsts konsolidētā kopbudžeta balance 2009. gadā saskaņā ar naudas plūsmas principu bija negatīva (deficīts – 892.1 milj. latu jeb 6.7% no IKP), bet saskaņā ar uzkrāšanas principu (EKS 95), pēc kura tiek vērtēta atbilstība Māstrihtas kritērijiem, deficīts bija 1 188.7 milj. latu jeb 9.0% no IKP.

2009. gadā valsts pamatbudžeta deficīts bija 643.8 milj. latu, valsts sociālās apdrošināšanas budžeta deficīts – 213.0 milj. latu, bet pašvaldību konsolidētā budžeta deficīts – 59.5 milj. latu. Savukārt atvasināto publisko personu ieņēmumi pārsniedza izdevumus par 18.1 milj. latu.

Tautsaimniecības attīstības rādītājiem pasliktinoties un nodokļu ieņēmumiem strauji krītoties, 2009. gada vidū tika pieņemti grozījumi likumā "Par valsts budžetu 2009. gadam", tādējādi plānojot uzlabot valsts konsolidētā kopbudžeta bilanci par 500.0 milj. latu. Grozījumos tika no 90 latiem līdz 35 latiem samazināts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums, paaugstināts akcīzes nodoklis alum un pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem, kā arī palielināta valsts kapitālsabiedrību peļņas daļa, kas tiek izmaksāta dividendēs. Tika paaugstināti izdevumi bezdarbnieku pabalstiem, procentu maksājumiem par valdības parādu, kā arī ES fondu līdzekļu apguvei. Savukārt izdevumu neto samazinājumu noteica atalgojuma sarukums valsts sektorā, izdevumu precēm un pakalpojumiem kritums, vecuma un izdienas pensijas samazināšana par 10% un vecuma pensijas strādājošiem pensionāriem samazināšana par 70%, kā arī kapitālo izdevumu un izdevumu subsīdijām un dotācijām (liela daļa izdevumu samazinājuma – Latvijas Republikas Veselības ministrijai) sarukums. Tomēr saskaņā ar 2009. gada 21. decembrī pieņemto Satversmes tiesas lēmumu vecuma pensijas samazinājums neatbilst Latvijas Republikas Satversmei un ieturētā vecuma pensijas daļa jāatmaksā.

2. pusgadā tika pieņemti vairāki lēmumi par budžeta apropriācijas palielinājumu. Šādi valdība piešķir papildu resursus ES fondu līdzekļu apguvei, veselības aprūpei un sociālās drošības tīkla pasākumu īstenošanai.

Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2009. gadā bija 4 734.7 milj. latu jeb 35.7% no IKP. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi saruka par 988.3 milj. latu jeb 17.3%. Ieņēmumu kritumu noteica nodokļu ieņēmumu sarukums par 1 222.2 milj. latu jeb 25.8%. Iekšzemes pieprasījuma samazināšanās dēļ par 318.7 milj. latu jeb 28.5% saruka pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi. Krītoties uzņēmumu peļņai, būtiski (par 305.9 milj. latu jeb 60.8%) samazinājās uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi. Lai gan ar 1. jūliju tika samazināts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums, bet ar 1. maiju – fondēto pensiju shēmā novirzāmo sociālās apdrošināšanas iemaksu daļa, iedzīvotāju ienākuma nodokļa un sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi saruka attiecīgi par 299.7 milj. latu jeb 29.1% un 235.8 milj. latu jeb 16.8%. Kritums saistīts galvenokārt ar straujo darba samaksas un nodarbināto skaita samazinājumu tautsaimniecībā. Nenodokļu ieņēmumi gada laikā

palielinājās par 128.0 milj. latu jeb 43.4%. To noteica no valstij piederošo siltumnīcefekta gāzu emisijas vienību tirdzniecības gūtie ieņēmumi (91.4 milj. latu), kā arī paaugstinātā valsts kapitālsabiedrību peļņas daļa, kas tiek izmaksāta dividendēs. Paātrinoties ES fondu līdzekļu apguvei, saņemtais ārvalstu finanšu palīdzības apjoms pārsniedza 2008. gada rādītāju par 99.4 milj. latu.

Valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2009. gadā bija 5 626.8 milj. latu jeb 42.5% no IKP. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi saruka par 627.3 milj. latu jeb 10.0%. Samazinājums bija gandrīz visās budžeta izdevumu pozīcijās, izņemot procentu izdevumus un subsīdijas un dotācijas. Vislielāko ieguldījumu izdevumu kritumā deva atļidzības nodarbinātajiem (samazinājums – 338.3 milj. latu jeb 20.2%), kapitālo izdevumu (sarukums – 307.8 milj. latu jeb 41.7%) un izdevumu precēm un pakalpojumiem (kritums – 247.0 milj. latu jeb 26.8%) apjoma sarukums.

Kopējais centrālās valdības un pašvaldību parāds 2009. gada beigās saskaņā ar naudas plūsmas principu bija 4 265.1 milj. latu jeb 32.2% no IKP (gada pieaugums – 1 537.4 milj. latu), savukārt saskaņā ar uzkrāšanas principu (EKS 95), pēc kura tiek vērtēta atbilstība Māstrihtas kritērijiem, valdības parāds bija 4 783.4 milj. latu jeb 36.1% no IKP. Ārējā parāda palielinājumu par 1 993.4 milj. latu noteica Latvijas tautsaimniecības stabilizācijas un izaugsmes atjaunošanai paredzētā starptautiskā aizdevuma ietvaros saņemtie maksājumi no EK, SVF un Pasaules Bankas. Iekšējo aizņēmumu apjoms kritās par 455.8 milj. latu, dzēšot valdības īstermiņa parādzīmes.

BANKU ATTĪSTĪBA

Latvijas Republikā 2009. gada beigās bija reģistrēta 21 banka (t.sk. 19 privātu banku), astoņas ārvalstu banku filiāles (t.sk. divas uzsāka darbību 2009. gadā), 34 krājaizdevu sabiedrības (2009. gadā viena uzsāka, bet divas beidza darbību), astoņas elektroniskās naudas institūcijas (2009. gadā divas uzsāka, bet viena beidza darbību) un divi naudas tirgus fondi (2009. gadā viens beidza darbību). Valsts daļa banku sektora apmaksātajā pamatkapitālā 2009. gada beigās sasniedza 18.0%, jo valdība palielināja kapitālu abās bankās ar valsts kapitālu.

Lai gan 2009. gadā pasaules tautsaimniecībā bija vērojamas pirmās atveseļošanās pazīmes, Latvijas tautsaimniecībā, neraugoties uz dažām pozitīvām iezīmēm, kopumā saglabājās negatīvas attīstības tendences. Tāpēc vājās iekšzemes ekonomiskās aktivitātes (t.sk. finanšu sektora aktivitātes) ietekmē banku aktīvi gada laikā saruka par 6.7%. Aktīvu samazinājumu noteica rezidentiem izsniegto kredītu atlikuma sarukums. Ekonomiskā lejupslīde ierobežoja arī Latvijas banku resursu piesaistes iespējas finanšu tirgos. 2009. gada pirmajos trijos ceturkšņos vērojamo nelielo noguldījumu atlikuma kritumu 4. ceturksnī nomainīja kāpums, tāpēc gadā kopumā rezidentu noguldījumu atlikums saglabājās stabils, bet nerezidentu noguldījumu atlikums samazinājās par 4.2% (2008. gadā – par 19.2%).

Banku piesaistīto finanšu resursu struktūrā saruka ārvalstu MFI finanšu resursu īpatsvars, gada beigās sasniedzot 35.9% no kopējiem pasīviem (t.sk. 27.5% – no radniecīgajām un saistītajām kredītiestādēm) salīdzinājumā ar 41.9% 2008. gada beigās. Šo finansējuma samazinājumu daļēji aizstāja subordinētā un apmaksātā kapitāla palielināšana (2009. gada beigās – 9.9% no kopējiem pasīviem; 2008. gada beigās – 5.2%).

Turpinoties aktivitātes kritumam lielākajās tautsaimniecības nozarēs, 2009. gadā, augot kredītu atmaksas kavējumiem, turpināja pasliktināties banku kredītu kvalitāte. Ilgāk par 90 dienām kavētie kredīti sasniedza 16.4% no kopējā banku sektora kredītportfeļa. Vienlaikus bankas aktīvi pārstrukturēja kredītus, piešķirot atvieglojumus grūtībās nonākušajiem aizņēmējiem. Pārstrukturētie kredīti 2009. gada beigās veidoja 16.3% no kopējā kredītportfeļa.

2009. gadā banku sektors darbojās ar 773.4 milj. latu zaudējumiem (2008. gadā – 60.0 milj. latu peļņa), ko galvenokārt noteica nozīmīgu (1 268.1 milj. latu) uzkrājumu veidošana nedrošiem parādiem un saistībām. Lai gan kapitāla atdeves rādītājs ROE gada beigās bija –41.6%, bet aktīvu atdeves rādītājs ROA – –3.5%, banku sektors 2009. gadu noslēdza ar finansiālās darbības peļņu (tīrie procentu ienākumi, dividendu ienākumi, tīrie komisijas naudas ienākumi, finanšu instrumentu tirdzniecības darījumu guvumi vai zaudējumi un finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezultāts bija 663.6 milj. latu). Banku ienākumi salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās, bet izdevumu pieaugumu noteica tikai izveidotie nozīmīgie uzkrājumi. Bankas uzturēja kapitāla pietiekamības rādītāju augstā līmenī, ievērojamiem ieguldījumiem kapitālā (929.7 milj. latu) būtiski pārsniedzot zaudējumus.

NAUDAS PIEDĀVĀJUMS

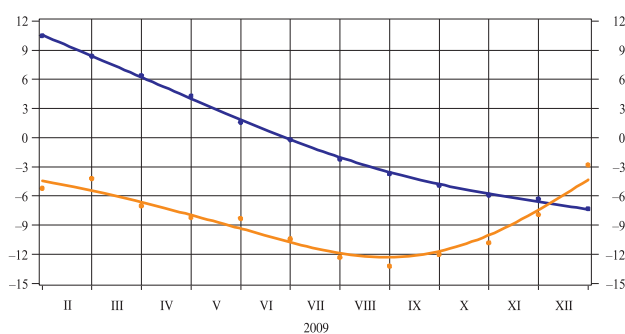
Latvijas banku sistēmas un Latvijas Bankas galvenie monetārie rādītāji ietverti 1. pielikumā. Monetāro rādītāju attīstība 2009. gadā sākotnēji atspoguļoja straujo tautsaimniecības attīstības palēnināšanos, sarūkot gan iekšzemes, gan ārējam pieprasījumam, un pasaules finanšu krīzes ietekmi uz Latvijas banku sistēmu un naudas tirgu. Tomēr novembrī līdz ar tautsaimniecības un finanšu tirgu stabilizēšanos un ārējā pieprasījuma atjaunošanos atsākās arī naudas piedāvājuma pieaugums. M3 gadā kopumā samazinājās par 2.8% (sk. 2. att.; iepriekšējā gadā – par 4.3%), 2009. gada beigās veidojot 5 873.1 milj. latu (sk. 3. att.). 1. pusgadā bija vērojams tautsaimniecības attīstības sarukums un nervozitāte finanšu tirgos un M3 samazinājās par 3.5%. Savukārt 2. pusgadā, uzlabojoties likviditātes situācijai un atjaunojoties uzticībai finanšu sektoram, M3 palielinājās par 0.8%. M3 gada samazinājuma temps pakāpeniski pieauga līdz augustam, kad sasniedza 13.2%, bet gada pēdējos mēnešos krituma temps strauji saruka (decembrī bija vērojams arī lielākais mēneša kāpums gada laikā – 218.8 milj. latu jeb 3.9% –, kad būtiski pieauga gan MFI (izņemot Latvijas Banku) piesaistīto noguldījumu atlikums, gan skaidrā nauda apgrozībā). Savukārt straujākais mēneša kritums bija martā (112.3 milj. latu jeb 1.9%), kad bija vērojams krass skaidrās naudas pieprasījuma samazinājums.

2. attēls

M3 UN REZIDENTU FINANŠU IESTĀDĒM, NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM UN MĀJSAIMNIECĪBĀM IZSNIEGTIE KREDĪTI

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

— M3
— Kredīti

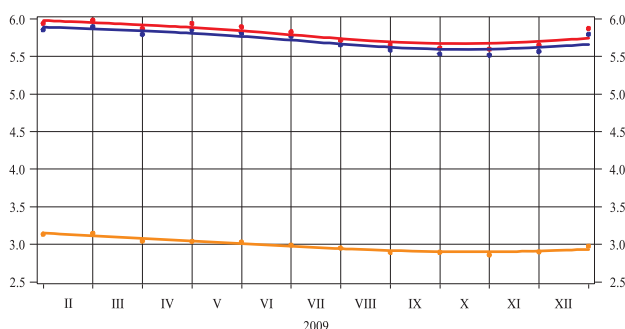

3. attēls

NAUDAS RĀDĪTĀJI

(perioda beigās; mljrd. latu)

— M1
— M2
— M3

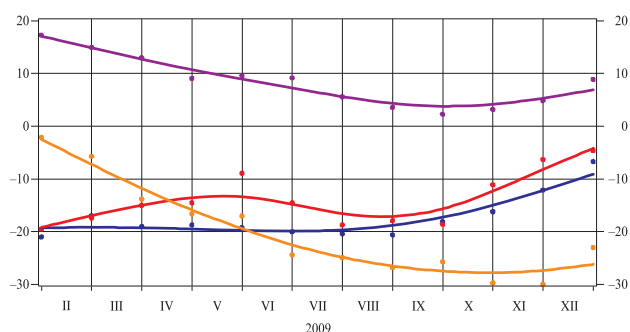
Palielinoša ietekme uz M3 apjomu bija mazāk likvīdo naudas sastāvdaļu kāpumam, kas galvenokārt kompensēja šaurās naudas rādītājā M1 ietilpstošo likvīdāko līdzekļu kritumu (sk. 4. att.). Palēninoties inflācijas pieauguma tempam un palielinoties termiņnoguldījumu un krājnoguldījumu procentu likmēm, augot skaidrās naudas turēšanas izmaksām un plašākas bezskaidrās naudas izmantošanas dēļ mazinoties skaidrās naudas likviditātes priekšrocībām, M1 2009. gadā saruka par 10.9% (2008. gadā – par 15.0%), t.sk. visās valūtās uz nakti veikto noguldījumu MFI atlikums samazinājās par 6.7% un skaidrā nauda apgrozībā (Latvijas Bankas emitētās latu banknotes un monētas bez atlikumiem pārējo MFI kasēs) – par 23.0%. Skaidrās naudas daļa M3 2009. gada beigās saruka līdz 11.4% (2008. gada beigās – 14.3%), bet noguldījumu uz nakti atlikuma daļa samazinājās attiecīgi līdz 39.4% (2008. gada beigās – 41.0%).

4. attēls

M3 SASTĀVDAĻAS

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

- Skaidrā nauda apgrozībā (bez atlikumiem MFI kasēs)
- Noguldījumi uz nakti
- Noguldījumi ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem (ieskaitot)
- Noguldījumi ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem (ieskaitot)

M2 saruka par 2.8% (2008. gadā – par 4.4%), apjoma ziņā nozīmīgo visās valūtās veikto noguldījumu MFI ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem (ieskaitot) atlikumam palielinoties par 8.9%, bet visās valūtās veikto noguldījumu ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem (ieskaitot) atlikumam samazinoties par 4.6%. M3 ietverto papildu komponentu apjoms saglabājās samērā neliels – naudas tirgus fondu akciju un daļu atlikums gada beigās bija 76.1 milj. latu (gada pieaugums – 8.4%), bet MFI emitēto parāda vērtspapīru ar termiņu līdz 2 gadiem (ieskaitot) atlikums – 0.9 milj. latu (gada kritums – 4.9 reizes). Latvijas bankas līdz šim nav veikušas M3 definīcijai atbilstošos *repo* darījumus.

No atbilstošajiem bilances posteņiem monetāro rādītāju samazinājumu joprojām noteica MFI rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma kritums (7.3%). Naudas reizinātājs būtiski palielinājās un decembrī bija 3.57 (2008. gada decembrī – 2.86). Makroekonomisko risku stabilizēšanās veicināja naudas aprites ātruma sarukumu (2008. gadā – 2.7; 2009. gadā – 2.3).

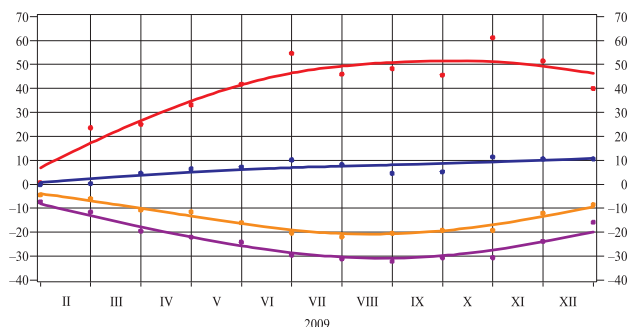
MFI piesaistīto rezidentu finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību noguldījumu atlikums 2009. gadā palielinājās par 87.7 milj. latu jeb 1.7% (2008. gadā tas samazinājās par 3.9%). Noguldījumu atlikums atsāka augt gada pēdējos mēnešos, stabilizējoties ekonomiskajai situācijai valstī, kā arī, pasaules tautsaimniecībai pamazām atveseļojoties no finanšu krīzes, atjaunojoties paļāvībai par banku sektora stabilitāti arī Latvijā.

Lai gan lielāks ienesīgums bija latos veiktajiem noguldījumiem un gada beigās to atlikums būtiski pieauga, nestabilā situācija finanšu tirgos 1. pusgadā noteica to, ka šādu noguldījumu atlikums 2009. gadā saruka par 315.6 milj. latu jeb 12.1%. Līdzīgā tempā samazinājās arī ASV dolāros veikto noguldījumu atlikums, bet nozīmīgs bija eiro veikto noguldījumu atlikuma palielinājums (433.9 milj. latu jeb 20.4%), ko nodrošināja eiro lielā nozīme Latvijas tautsaimniecībā, dominance kreditēšanā, kā arī gada laikā vairākkārt vērojamas spekulācijas un bažas par lata piesaistes kursa eiro noturīgumu (rezidentu finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību latos un eiro veikto noguldījumu atlikuma pārmaiņas sk. 5. att.). 2008. gada beigās latos

5. attēls

**REZIDENTU FINANŠU IESTĀŽU,
NEFINANŠU SABIEDRĪBU UN
MĀJSAIMNIECĪBU NOGULDĪJUMI MFI
(IZŅEMOT LATVIJAS BANKU)**(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada
atbilstošo periodu; %)

- Finanšu iestāžu un nefinanšu sabiedrību latos
veiktie noguldījumi
- Mājsaimniecību latos veiktie noguldījumi
- Finanšu iestāžu un nefinanšu sabiedrību
eiro veiktie noguldījumi
- Mājsaimniecību eiro veiktie noguldījumi

veikto noguldījumu atlikums veidoja 49.3% no rezidentu ne-MFI noguldījumu atlikuma, bet 2009. gada beigās šis īpatsvars samazinājās līdz 40.5%, savukārt ASV dolāros veikto noguldījumu atlikums saruka no 5.0% līdz 4.4%. Euro daļa noguldījumu atlikumā pieauga no 45.1% 2008. gada beigās līdz 54.4% 2009. gada beigās.

Pakāpeniskais termiņnoguldījumu procentu likmju pieaugums noteica to, ka noguldījumu struktūrā no 45.6% 2008. gada beigās līdz 42.8% 2009. gada beigās samazinājās noguldījumu uz nakti īpatsvars, atbilstoši palielinoties termiņnoguldījumu daļai. Mājsaimniecību noguldījumu atlikuma īpatsvars nedaudz saruka, veidojot 55.7% (2008. gada beigās – 58.1%) no visiem noguldījumiem, arī šo noguldījumu atlikums samazinājās par 2.4%, bet finanšu iestāžu un nefinanšu sabiedrību noguldījumu atlikums pieauga par 7.5%. Mājsaimniecību noguldījumu atlikuma īpatsvars termiņnoguldījumos bija 60.3% (2008. gada beigās – 67.9%) un noguldījumos uz nakti – 49.6% (2008. gada beigās – 46.4%).

Nedaudz mazāks nekā kopējā naudas piedāvājuma sarukums bija pēc Latvijas Bankas metodoloģijas aprēķinātā naudas rādītāja M2X kritums (1.9%; 2008. gadā – sarukums 3.9%).

Naudas rādītāju attīstības tendences ietekmēja arī kapitāla ieplūdes apstākļi, īpaši banku sektorā, bankām dzēšot sindicētos kredītus un sārūkot mātesbanku finansējumam. Tomēr vienlaikus palielinoša ietekme uz naudas masu bija valdības saņemtajiem ārvalstu aizdevēju līdzekļiem un MFI (izņemot Latvijas Banku) tīro ārējo aktīvu negatīvā rādītāja samazinājumam gada laikā par 48.9% (līdz 3 021.6 milj. latu), Latvijas Bankas tīrajiem ārējiem aktīviem pieaugot par 42.1% (līdz 3 313.1 milj. latu). Tādējādi mainījās tīro ārējo aktīvu attīstības tendence, vairākus gadus vērojamo kritumu nomainot kāpumam. Sarūkot saistībām pret nerezidentu bankām (galvenokārt mātesbankām), MFI (izņemot Latvijas Banku) ārzemju saistības 2009. gadā samazinājās par 2.0 mljrd. latu jeb 15.1% (2008. gadā – pieauga par 0.4 mljrd. latu), t.sk. saistībām pret ārvalstu MFI sarūkot par 1.9 mljrd. latu jeb 20.8% (t.sk. pret saistītajām un radniecīgajām MFI – par 1.3 mljrd. latu jeb 18.4%), bet nerezidentu ne-MFI noguldījumiem samazinoties par 0.2 mljrd. latu jeb 5.8%. Banku ārzemju aktīvi saruka tikai par 71.0 milj. latu, prasībām pret ārvalstu ne-MFI samazinoties par 225.9 milj. latu (t.sk. izsniegto kredītu atlikumam – par 166.6 milj. latu), bet prasībām pret nerezidentu MFI pieaugot par 181.5 milj. latu. Tādējādi MFI (izņemot Latvijas Banku) tīro ārējo aktīvu negatīvais apjoms 2009. gada beigās bija par 1.9 mljrd. latu mazāks nekā 2008. gada beigās (2008. gadā MFI tīro ārējo aktīvu negatīvais apjoms pieauga par 1.0 mljrd. latu).

2009. gadā, iekšzemes pieprasījuma kritumam samazinot iedzīvotāju un komersantu vēlmi aizņemties, kā arī bankām pārvērtējot tirgū valdošo risku līmeni, mēnešu dalījumā turpinājās pakāpenisks kredītu atlikuma sarukums. Arī rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto MFI kredītu atlikuma gada pieauguma temps turpināja samazināties un, sākot ar jūniju, gada pārmaiņu temps kļuva negatīvs (decembrī – jau –7.3%). Kopumā rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu

sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums saruka par 1.1 mljrd. latu (2008. gadā – palielinājās par 1.5 mljrd. latu jeb 11.7%), t.sk. 1. pusgadā – par 0.5 mljrd. latu un 2. pusgadā – par 0.6 mljrd. latu. Iekšzemes kredītu īpatsvars MFI (izņemot Latvijas Banku) kopsavilkuma bilances aktīvos gandrīz nemainījās: 2009. gada beigās – 63.4%, 2008. gada beigās – 63.6%.

Lai gan valsts konsolidētajā kopbudžetā veidojās deficīts, tomēr valdības ārējās aizņemšanās ietekmē MFI neto prasību pret valdību negatīvais rādītājs 2009. gadā palielinājās par 1.1 mljrd. latu.

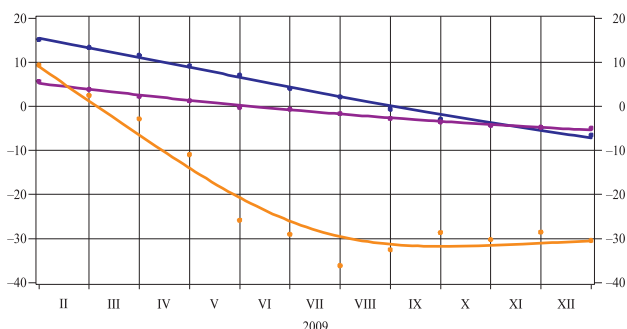
MFI izsniegto kredītu atlikuma krituma tendences bija līdzīgas gan nefinanšu sabiedrībām (sarukums gada laikā – 476.2 milj. latu), gan mājsaimniecībām (kritums – 314.2 milj. latu), vienlaikus sarūkot arī finanšu iestādēm izsniegto kredītu atlikumam (par 272.4 milj. latu). Rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma pārmaiņu dinamiku raksturoja pakāpenisks samazinājums. Nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikuma gada pārmaiņu temps saruka no 16.9% 2008. gadā līdz –6.5% 2009. gadā, bet mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada pārmaiņu temps – attiecīgi no 6.9% līdz –4.9%. Straujāks bija finanšu iestādēm izsniegto kredītu atlikuma kritums, 2009. gada decembrī gada samazinājuma tempam sasniedzot –30.4% (finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma pārmaiņas sk. 6. att.).

6. attēls

REZIDENTU FINANŠU IESTĀDĒM, NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM UN MĀJSAIMNIECĪBĀM IZSNIEGTIE KREDĪTI

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada
atbilstošo periodu; %)

- Finanšu iestādēm izsniegtie kredīti
- Nefinanšu sabiedrībām izsniegtie kredīti
- Mājsaimniecībām izsniegtie kredīti

Uzņēmējdarbībai izsniegto kredītu atlikuma sarukumu lielākoties noteica komerc kredīta atlikuma kritums (19.1%), bet industriālā kredīta atlikums saruka tikai par 1.2%, gada beigās veidojot attiecīgi 16.2% un 13.6% no kredītu kopējā atlikuma (2008. gadā – attiecīgi 18.6% un 12.8%).

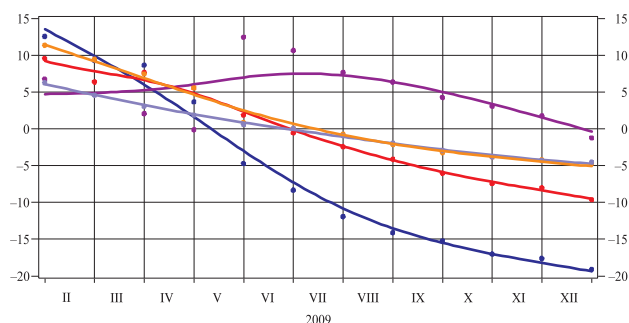
Mājsaimniecību kreditēšanas apstākumu noteica mājsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto kredītu atlikuma samazinājums (4.5%; galveno kredītu veidu atlikuma pārmaiņas sk. 7. att.). Mājokļa iegādei decembra beigās bija izsniegti 4.8 mljrd. latu jeb 79.3% no visu mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma (par 0.3 mljrd. latu mazāk nekā pirms gada). Saruka arī kredīta patēriņa preču iegādei atlikums (par 9.6%), bet tā daļa mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikumā samazinājās par 0.6 procentu punktiem (līdz 11.8%). Mājokļu iegādes kreditēšanas palēnināšanās noteica arī kopējo hipotēku kredīta atlikuma gada pieauguma tempa sarukumu par 4.7% (2008. gadā tas pieauga par 12.6%), šā kredītu veida atlikumam gada beigās veidojot 58.5% no kopējā kredītu atlikuma (2008. gada beigās – 56.9%).

Mājokļu kreditēšanas apstākums būtiski ietekmēja situāciju nekustamā īpašuma tirgū, tomēr 2009. gadā beidzās vairāk nekā divus gadus ilgušais nekustamā īpašuma cenu kritums – sērijveida dzīvokļa vidējā cena Rīgā sasniedza savu minimumu jūnijā, no maksimuma, kas tika sasniegts 2007. gada aprīlī, samazinoties par 71.5% (SIA "Latio" dati). Savukārt līdz gada beigām cenu līmenis sērijveida dzīvoklim Rīgā jau pieauga par 12.2%. Šāda cenu dinamika galvenokārt saistīta ar piedāvājuma apstākumu nekus-

7. attēls

**REZIDENTU FINANŠU IESTĀDĒM,
NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM UN
MĀJSAIMNIECĪBĀM IZSNIEGTIE
KREDĪTI**(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada
atbilstošo periodu; %)

- Komerckredīts
- Industriālais kredīts
- Patēriņa kredīts
- Hipotēku kredīts
- Kredīts mājokļa iegādei

tamā īpašuma tirgū, jo liela daļa īpašumu, kurus to īpašnieki bija gatavi pārdot par tik zemu cenu, tika pārdoti, bet tie, kurus nevēlējās pārdot par tā brīža tirgus cenu, tika izņemti no tirgus, lai tos atkal piedāvātu, kad cenas būs pieaugušas. Gada nogalē vērotais cenu kāpums gan ir mazāks jauno projektu segmentā, taču arī tajā ir arvien mazāk lētu piedāvājumu.

Mājokļu īres cenas turpināja samazināties visu gadu, bet 2. pusgadā to krituma temps sāka sarukt. 2. pusgadā apsīka arī komerciālā nekustamā īpašuma īres cenu kritums.

Uzņēmējdarbībai izsniegto kredītu atlikums nedaudz pieauga transporta un uzglabāšanas, kā arī būvniecības nozarē, savukārt kritums bija vērojams vairākumā citu nozaru (straujākais – finanšu un apdrošināšanas darbībās, tirdzniecībā, kā arī apstrādes rūpniecībā). 2009. gada beigās lielākā kopējā uzņēmējdarbībai izsniegto kredītu atlikuma daļa joprojām koncentrējās operācijās ar nekustamo īpašumu (32.6%), apstrādes rūpniecībā (13.4%), tirdzniecībā (11.2%) un būvniecībā (10.7%).

Straujais latu procentu likmju pieaugums samazināja latos izsniegto kredītu pieprasījumu, tomēr kritās arī finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām eiro un citās ārvalstu valūtās izsniegto kredītu atlikums. 2009. gadā rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām latos izsniegto kredītu atlikums samazinājās par 630.8 milj. latu jeb 36.9%, bet eiro izsniegto kredītu atlikums – par 361.0 milj. latu jeb 2.9%. Savukārt pārējās ārvalstu valūtās izsniegto kredītu atlikums (75% no tā veido ASV dolāros izsniegtie kredīti) saruka par 71.0 milj. latu jeb 15.4%. Tādējādi rezidentu ne-MFI latos izsniegto kredītu īpatsvars gada laikā samazinājās par 3.7 procentu punktiem un 2009. gada beigās bija 7.9%, eiro izsniegto kredītu īpatsvars palielinājās par 4.0 procentu punktiem (līdz 89.2%), bet ASV dolāros izsniegto kredītu īpatsvars saruka līdz 2.1%.

KREDĪTU UN NOGULDĪJUMU PROCENTU LIKMES

Rezidentu nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām latos izsniegto kredītu un no tām latos piesaistīto noguldījumu procentu likmes 2009. gadā bija svārstīgas. To noteica gan krasās likviditātes pārmaiņas latu naudas tirgū, gan ierobežotais latos no jauna izsniegto kredītu tirgus, tomēr kopumā 2009. gadā tās bija augstākas nekā 2008. gadā. Savukārt gada nogalē, straujāk samazinoties latu naudas tirgus procentu likmēm un latos no jauna izsniegto kredītu apjomā pieaugot kredītu veidu īpatsvaram ar tradicionāli zemākām procentu likmēm, latos no jauna izsniegto kredītu procentu likmes saruka. Turpretī eiro izsniegto kredītu un piesaistīto noguldījumu procentu likmēm 2009. gadā bija tendence samazināties, jo eiro naudas tirgus indekss pakāpeniski saruka līdz rekordzēmam līmenim. Izņēmums bija mājsaimniecībām eiro izsniegto patēriņa kredītu procentu likmes, kas bija svārstīgas un samērā augstas. Gada nogalē lielāka banku ieinteresētība papildu līdzekļu piesaistē no rezidentu mājsaimniecībām, kā arī pārmaiņas normatīvajos aktos attiecībā uz kapitāla pieauguma nodokli radīja augšupvērstu spiedienu uz mājsaimniecību eiro un latu noguldījumu procentu likmēm. Kopumā eiro

izsniegto kredītu un piesaistīto noguldījumu procentu likmes 2009. gadā bija zemākas nekā 2008. gadā. Krietni zemākais eiro kredītu procentu likmju līmenis vēl vairāk nostiprināja eiro kā kredītēšanas valūtas pozīcijas, turpretī augstās noguldījumu procentu likmes ļāva latos veiktajiem noguldījumiem nezaudēt nozīmi noguldījumu tirgū.

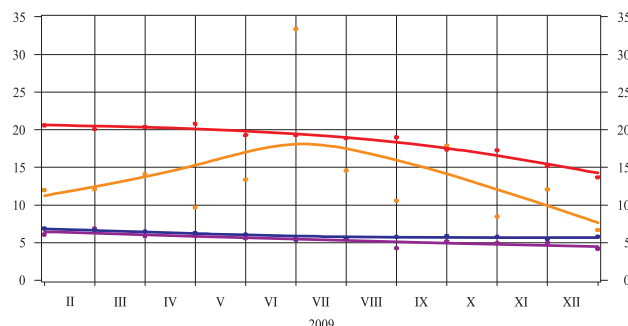
Tāpat kā iepriekš, arī 2009. gadā banku pievienotās procentu likmes latos izsniegtajiem kredītiem bija svārstīgas. Latu naudas tirgus indeksu pieauguma periodos bankām bija tendence piedāvāt nefinanšu sabiedrībām un mājāsaimniecībām kredītu procentu likmes mazāku uzcenojumu, bet, latu naudas tirgus indeksiem samazinoties, uzcenojums palielinājās. Tādējādi nefinanšu sabiedrībām un mājāsaimniecībām latos izsniegto kredītu procentu likmju svārstības bija mērenākas nekā latu naudas tirgus procentu likmju svārstības. Kopumā latu naudas tirgus procentu likmju straujākam pieaugumam bija tendence spēcīgāk ietekmēt nefinanšu sabiedrībām latos no jauna izsniegto kredītu procentu likmes. Euro izsniegto kredītu procentu likmes 2009. gadā bija samērā stabilas, jo bankas tajās iecenoja klientu pieaugošo kredītrisku un citus banku riskus jau iepriekšējā gadā, un finanšu resursu pieejamība 2009. gadā būtiski neuzlabojās.

Rezidentu mājāsaimniecībām latos no jauna izsniegto kredītu vidējā svērtā procentu likme samazinājās no 17.5% 2008. gada decembrī līdz 13.7% 2009. gada decembrī. Savukārt nefinanšu sabiedrībām latos no jauna izsniegto kredītu vidējā svērtā procentu likme saruka no 13.4% 2008. gada decembrī līdz 6.7% 2009. gada decembrī (sk. 8. att.). Ārvalstu valūtā no jauna izsniegto kredītu vidējā svērtā procentu likme aizdevumiem mājāsaimniecībām samazinājās par 1.7 procentu punktiem (līdz 5.8%), bet aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām – par 2.5 procentu punktiem (līdz 4.2%). No jauna izsniegto kredītu apjomā nedaudz pieauga kredītu īpatsvars ar mainīgo procentu likmi un ar procentu likmes darbības sākotnējo periodu līdz 1 gadam (2008. gada decembrī – 84.8%; 2009. gada decembrī – 88.4%). Savukārt to kredītu īpatsvars, kuri tika izsniegti ar procentu likmes darbības sākotnējo periodu no 1 gada līdz 5 gadiem, saruka (2008. gada decembrī – 12.3%; 2009. gada decembrī – 7.4%). Nefinanšu sabiedrībām un mājāsaimniecībām latos izsniegto kredītu procentu likmēm saglabājoties augstākām nekā ārvalstu valūtā izsniegto kredītu procentu likmēm, ārvalstu valūtā izsniegto kredītu īpatsvars no jauna izsniegto kredītu kopējā apjomā turpināja būt nozīmīgs.

8. attēls

**REZIDENTU NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM
UN MĀJSAIMNIECĪBĀM NO JAUNA
IZSNIEGTO KREDĪTU VIDĒJĀS SVĒRTĀS
PROCENTU LIKMES
(%)**

- Nefinanšu sabiedrībām latos izsniegtie kredīti
- Mājāsaimniecībām latos izsniegtie kredīti
- Nefinanšu sabiedrībām eiro izsniegtie kredīti
- Mājāsaimniecībām eiro izsniegtie kredīti

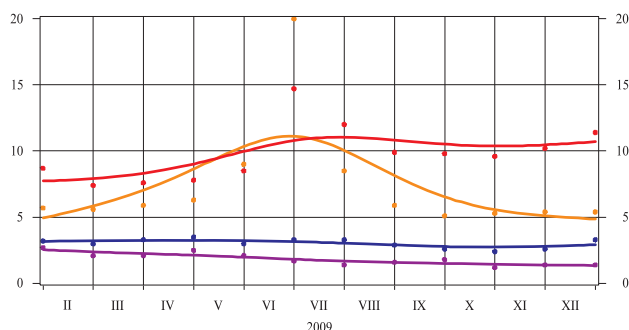

Lielākā daļa (vidēji 98.8%) no jauna piesaistīto rezidentu nefinanšu sabiedrību un mājāsaimniecību termiņnoguldījumu bija ar termiņu līdz 1 gadam. No rezidentu mājāsaimniecībām latos piesaistīto termiņnoguldījumu vidējā svērtā procentu likme pieauga no 9.5% 2008. gada decembrī līdz 11.4% 2009. gada decembrī, savukārt no rezidentu nefinanšu sabiedrībām latos piesaistīto termiņnoguldījumu vidējā svērtā procentu likme samazinājās no 9.8% līdz 5.4% (sk. 9. att.). Ārvalstu valūtā piesaistīto termiņnoguldījumu vidējā svērtā procentu likme mājāsaimniecību noguldījumiem saruka par 0.4 procentu punktiem (līdz 3.1%), savukārt nefinanšu sabiedrību noguldījumiem – par 1.8 procentu punktiem (līdz 1.3%). Latu noguldījumu augstu procentu likmju dēļ no nefinanšu sabiedrībām un mājāsaimniecībām piesaistītajos noguldījumos pieauga latos piesaistīto noguldījumu īpatsvars.

9. attēls

REZIDENTU NEFINANŠU SABIEDRĪBU UN MĀJSAIMNIECĪBU TERMIŅNOGULDĪJUMU (JAUNIE DARĪJUMI) VIDĒJĀS SVĒRTĀS PROCENTU LIKMES (%)

- Nefinanšu sabiedrību latos veiktie noguldījumi
- Mājsaimniecību latos veiktie noguldījumi
- Nefinanšu sabiedrību eiro veiktie noguldījumi
- Mājsaimniecību eiro veiktie noguldījumi

No jauna izsniegto kredītu un no jauna piesaistīto noguldījumu procentu likmju starpība turpināja pakāpeniski samazināties. Pieaugot noguldījumu nozīmei, no mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām piesaistītajiem latu noguldījumiem procentu likmes uz latu naudas indeksu kāpumu reaģēja spēcīgāk nekā latu kredītu procentu likmes, bet eiro piesaistīto noguldījumu procentu likmes uz eiro naudas indeksu kritumu reaģēja mazāk nekā eiro kredītu procentu likmes. Līdzīgu tendenci varēja vērot arī attiecībā uz kredītu atlikuma un noguldījumu atlikuma procentu likmju starpību.

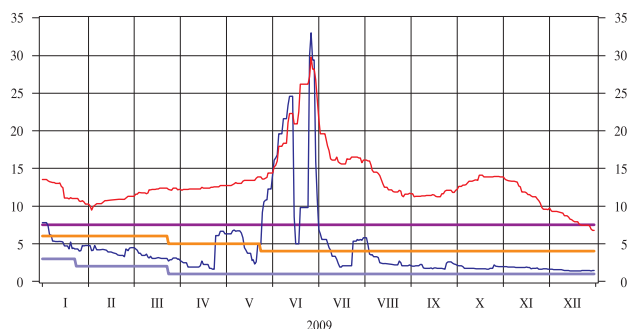
STARPANKU TIRGUS

Latu naudas tirgū 2009. gadā bija lielākais satricinājums vairāk nekā 10 gadu laikā. Lai gan tā rezultātā nebija vērojams latu naudas tirgus darījumu apsīkums, kotētās un darījumu procentu likmes īslaicīgi sasniedza līmeni, kāds nebija vērojams kopš 1996. gada aprīļa (sk. 10. att.). RIGIBOR tiek aprēķināts kopš 1997. gada beigām, bet 2009. gada 26. jūnijā visu termiņu RIGIBOR sasniedza augstāko līmeni: termiņam uz nakti – 33.00%, termiņam uz 3 mēnešiem – 29.80% un termiņam uz gadu – 24.40%. Atsevišķiem latu darījumiem uz nakti jūnijā procentu likme sasniedza pat 125%, bet darījumiem uz 1 mēnesi – 110%. Tomēr vidējā svērtā procentu likme latu darījumiem starp Latvijas bankām jūnijā bija ievērojami zemāka: darījumiem uz nakti – 21.55%, bet visu termiņu darījumiem – vidēji 22.30%.

10. attēls

NAUDAS TIRGUS PROCENTU LIKMES (%)

- Latvijas Bankas refinansēšanas likme
- Banku noguldījumu iespējas uz nakti Latvijas Bankā procentu likme
- Aizdevumu iespējas uz nakti Latvijas Bankā procentu likme¹
- 3 mēnešu RIGIBOR
- RIGIBOR kredītiem uz nakti

¹ Aizdevumu izmantojot ne vairāk kā 5 darbdienas iepriekšējās 30 dienās.

Procentu likmju būtiskais kāpums galvenokārt bija saistīts ar riska uztveres strauju pieaugumu sakarā ar bažām par Latvijas maksātspēju gadījumā, ja netiek izpildītas starptautisko aizdevēju prasības, un ar to potenciāli saistītajām sekām. Straujās procentu likmju pārmaiņas veicināja neskaidrību par optimālo procentu likmju līmeni, kas vēl vairāk palielināja starpību starp banku kotācijām, kā arī starp vienas bankas piedāvātajām noguldījumu un kredītu procentu likmēm. Piemēram, 26. jūnijā dažādu banku dažādu termiņu aizdevumu procentu likmju kotācijas atšķīrās par 20.1–32.5 procentu punktiem. Savukārt individuālu banku noguldījumu un aizdevumu procentu likmju kotāciju starpība bankām bija 2.0–25.0 procentu punkti.

Latu naudas tirgus spriedzes dēļ jūnijā valūtas tirgū veidojās pastiprināts latu pieprasījums, tāpēc bankas no Latvijas Bankas atsāka pirkt latus. Valūtas konvertāciju rezultātā būtiski pieauga banku latu likviditāte, un īsāka termiņa procentu likmes strauji samazinājās. Tam pakāpeniski sekoja arī ilgāka termiņa procentu likmju sarukums. Ilgāka termiņa procentu likmes no jauna īslaicīgi pieauga oktobrī, taču 2010. gada valsts budžeta apstiprināšana veicināja ātru atgriešanos pie latu procentu likmju samazinājuma tendences. Sākotnēji latu naudas tirgus spriedze, bet vēlāk – ievērojama latu naudas tirgus likviditātes pārpalikuma izveidošanās mazināja bankām nepieciešamību veikt savstarpējus naudas tirgus darījumus, tādējādi latu naudas tirgus apgrozījums starp Latvijas bankām jūnijā saruka par 53.1% (līdz 743.3 milj. latu mēnesī), arī nākamajos mēnešos turpinot jau mērenāku kritumu.

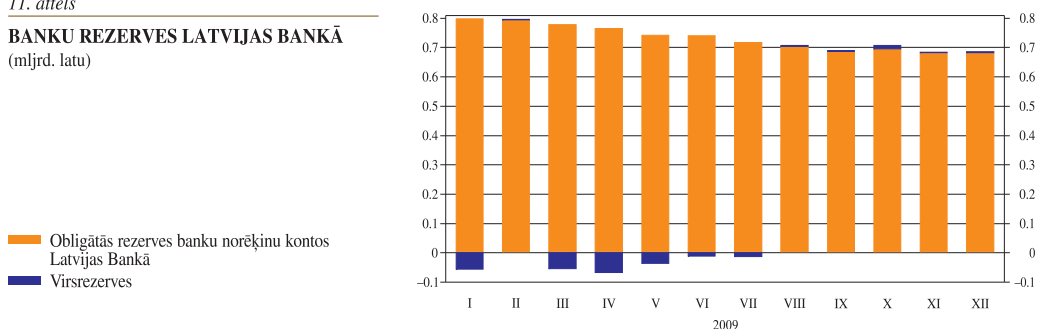
Vidēji gadā 3 un 6 mēnešu RIGIBOR bija attiecīgi 13.17% un 14.45% (attiecīgi par 5.19 procentu punktiem un 5.55 procentu punktiem augstāks nekā iepriekšējā gadā), bet gada beigās tas bija sarucis attiecīgi līdz 6.80% un 8.81%.

NAUDAS BĀZE

Banku piesaistīto resursu atlikuma kritums noteica obligāto rezervju apjoma sarukumu banku norēķinu kontos Latvijas Bankā (sk. 11. att.). Tādējādi kredītiestāžu un citu finanšu institūciju noguldījumu apjoms Latvijas Bankā gada laikā samazinājās par 235.8 milj. latu jeb 21.6% (2008. gadā šādu noguldījumu apjoms pieauga par 23.1%). Turpinot samazināties skaidrās naudas pieprasījumam, tās daudzums apgrozībā gadā saruka par 229.9 milj. latu jeb 22.6% (2008. gadā – par 3.0%). Tādējādi naudas bāze M0 2009. gadā samazinājās par 22.1% un gada beigās bija 1 645.8 milj. latu, bet skaidrās naudas īpatsvars naudas bāzē saruka līdz 47.9% (2008. gada beigās – 48.2%).

11. attēls

BANKU REZERVES LATVIJAS BANKĀ (mljrd. latu)

3. tabula

LATVIJAS BANKAS KREDĪTI MFI (vidējais atlikums; milj. latu)

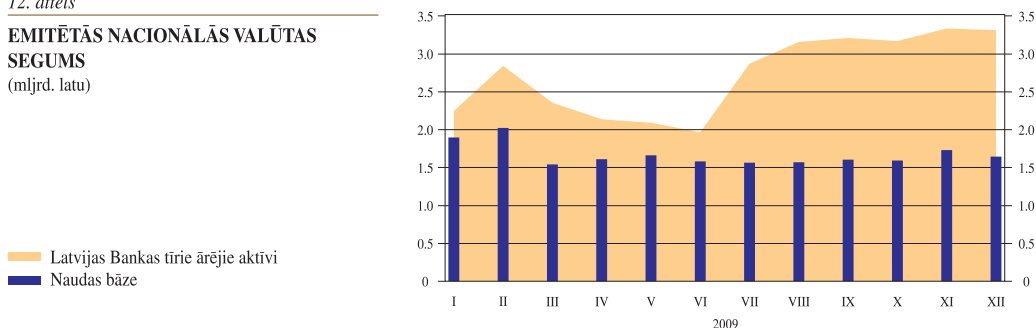
	2009	2008
Janvāris	600.6	7.7
Februāris	594.0	10.1
Marts	393.8	0
Aprīlis	256.8	0
Maijs	274.8	0
Jūnijs	327.7	0
Jūlijs	245.8	0
Augusts	236.1	0
Septembris	228.6	0.5
Oktobris	225.1	132.9
Novembris	158.8	379.2
Decembris	142.3	503.6

Naudas bāzes samazināšanos ietekmēja Latvijas Bankas tīro iekšējo aktīvu kritums (to negatīvais līmenis pieauga par 1.4 mljrd. latu), samazinoties iekšējo kredītu atlikumam. Iekšējo kredītu atlikumā strauji saruka gan bankām izsniegto kredītu atlikums (par 498.9 milj. latu; kredītu mēneša vidējo atlikumu sk. 3. tabulā), gan neto valdībai izsniegto kredītu atlikums (par 653.8 milj. latu), saņemto ārvalstu aizdevumu ietekmē atbilstoši augot valdības noguldījumu atlikumam Latvijas Bankā.

Galvenokārt Latvijas valdības noguldīto ārvalstu valūtas līdzekļu pieauguma ietekmē Latvijas Bankas tīrie ārējie aktīvi palielinājās par 980.8 milj. latu. 2009. gada beigās Latvijas Bankas rezerves aktīvi sedza 8.5 mēnešu (2008. gada beigās – 3.7 mēnešu) preču importa apjomu, bet emitētās nacionālās valūtas segums ar Latvijas Bankas tīrajiem ārējiem aktīviem (sk. 12. att.) bija 201.3% (iepriekšējā gada beigās – 110.5%).

12. attēls

EMITĒTĀS NACIONĀLĀS VALŪTAS SEGUMS (mljrd. latu)

VALŪTAS TIRGUS UN LATVIJAS ĀRĒJAIS PARĀDS

Pasaules valūtas tirgū 2009. gadā ASV dolāra kurss attiecībā pret eiro un Lielbritānijas sterliņu mārciņu samazinājās, bet attiecībā pret Japānas jenu nedaudz pieauga. 2009. gada pirmajos trijos mēnešos valūtas tirgu būtiski ietekmēja pasaules ekonomiskā un finanšu krīze. Šajā laikā ASV dolāra kurss pieauga attiecībā pret citām nozīmīgākajām pasaules valūtām, un to noteica kapitāla plūsmas uz ASV, krīzes apstākļos tās uzskatot par drošāku vidi, kur turklāt ātrāk notiks atveseļošanās. Lielais banku sektora īpatsvars Lielbritānijas tautsaimniecībā, kā arī pārvērtētā mājokļu tirgus korekcija veicināja tālāku Lielbritānijas sterliņu mārciņas kursa samazināšanos ne tikai attiecībā pret ASV dolāru, bet arī attiecībā pret eiro. Euro zonas investoru uzmanības centrā bija vairāku euro zonas valstu finanšu sektora spēcīgā saikne ar atsevišķām Austrumeiropas valstīm. Savukārt Japānā, kuras tautsaimniecībā būtiska loma ir eksportam, IKP 1. ceturksnī saruka par 8.6%. Tomēr, sākot ar 2. ceturksni, akciju tirgi pasaulē sāka atveseļoties un parādījās pirmās ziņas, ka, iespējams, zemākais ekonomiskās attīstības punkts jau sasniegts. Makroekonomiskie dati radīja cerību, ka gaidāma strauja pasaules tautsaimniecības atveseļošanās. Augot vispārējam optimismam, sākās kapitāla aizplūde no ASV. Atjaunojās diskusija par ASV dolāra kā rezervju un norēķinu valūtas statusa zaudēšanu. Tas papildus veicināja ASV dolāra kursa kritumu attiecībā pret citām nozīmīgākajām pasaules valūtām. Grūtības ASV finanšu sektorā un joprojām trauslā ekonomiskā situācija bija FRS nepieredzēti ekspansīvas monetārās politikas īstenošanas pamatā, un rekordzemā bāzes likme (tuvu nulles līmenim) 2009. gadā tika saglabāta. Pasliktinoties ekonomiskajai situācijai un samazinoties inflācijas draudiem, arī ECB 2009. gadā samazināja bāzes likmi (līdz 1.00%). *Bank of England* gada laikā bāzes likmi samazināja no 2.00% līdz 0.50%, bet Japānas Bankas noteiktā bāzes likme saglabājās tuvu nulles līmenim (0.1%).

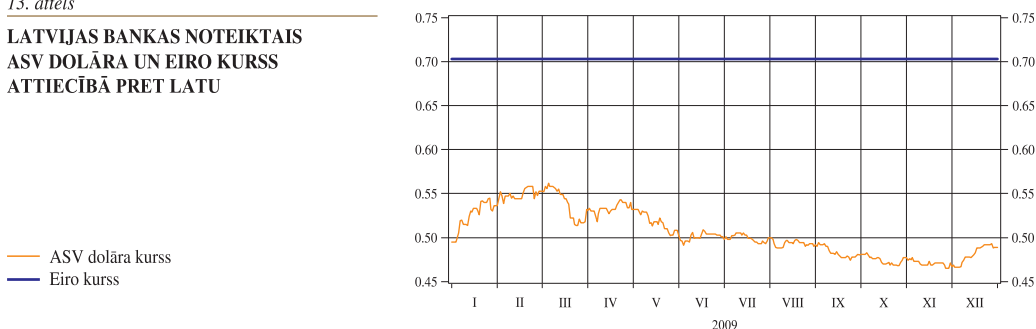
Euro kurss attiecībā pret ASV dolāru 2009. gadā palielinājās par 2.5% (no 1.3971 2008. gada beigās līdz 1.4321 2009. gada beigās), augstāko līmeni (1.5144) sasniedzot 25. novembrī, bet zemāko (1.2457) – 4. martā. 2009. gads ASV tautsaimniecībai bija

ļoti smags. Lai gan 2. pusgadā tautsaimniecības izaugsmes rādītāji pieauga, bezdarbs turpināja palielināties. Lielākās ASV bankas ar valdības atbalstu pārvarēja finanšu krīzi, tomēr daudzas mazākas bankas to nespēja. Finanšu sistēma cieta lielus zaudējumus. 2009. gada sākumā ASV galvenie akciju indeksi turpināja sarukt, bet 2. pusgadā uzrādīja atveseļošanās tendenci. Lai atbalstītu tautsaimniecību un finanšu tirgus, FRS no tirgus dalībniekiem uzpirka ar hipotēku kredītiem saistītos vērtspapīrus un citus finanšu instrumentus. Naftas cenas, kas 2009. gada sākumā saruka zem 40 ASV dolāriem par barelu, uzlabojoties investoru noskaņojumam, sāka augt. Tomēr pasaules ekonomiskā lejupslīde un mazāks energoresursu pieprasījums neļāva naftas cenai tuvojies 2008. gada rekordaugstajam līmenim. Energoresursu cenu sarukuma un krītošā patēriņa ietekmē 2009. gada vidū eiro zonā bija vērojama deflācija, un maijā ECB samazināja bāzes likmi. ASV dolāra kurss attiecībā pret Japānas jenu pieauga no 90.64 2008. gada beigās līdz 93.02 2009. gada beigās (kāpums – 2.6%), augstāko līmeni (101.44) sasniedzot 6. aprīlī, bet zemāko (84.83) – 27. novembrī. 2009. gada sākumā Japānas tautsaimniecības izaugsmē bija liels kritums, tomēr 2. pusgadā situācija stabilizējās, radot cerības, ka Japānas eksports sāks augt, tāpēc Japānas jenas kurss 2. pusgadā strauji palielinājās. Lielbritānijas sterliņu mārciņas kurss attiecībā pret ASV dolāru 2009. gadā pieauga par 10.8% (no 1.4593 2008. gada beigās līdz 1.6170 2009. gada beigās), augstāko līmeni (1.7043) sasniedzot 5. augustā, bet zemāko (1.3503) – 23. janvārī.

Latvijas valūtas tirgū ASV dolāra kurss attiecībā pret latu samazinājās no 0.5064 2008. gada beigās līdz 0.4952 2009. gada beigās (kritums – 2.2%). Augstākais ASV dolāra kurss (0.5688) bija 4. martā, bet zemākais (0.4675) – 3. decembrī. Gada laikā eiro kurss attiecībā pret latu svārstījās Latvijas Bankas noteiktā valūtas koridora robežās. Lielāko gada daļu eiro kurss atradās pie Latvijas Bankas noteiktā valūtas koridora augšējās robežas (0.7098), bet zemākais eiro kurss bija jūnijā un jūlijā, kad tas atradās pie Latvijas Bankas noteiktā valūtas koridora apakšējās robežas (0.6958; nozīmīgāko Latvijas Bankas noteikto valūtas kursu dinamiku sk. 13. att. un 5. pielikumā).

13. attēls

**LATVIJAS BANKAS NOTEIKTAIS
ASV DOLĀRA UN EIRO KURSS
ATTIECĪBĀ PRET LATU**

Latvijas ārējais parāds 2009. gadā samazinājās par 0.4 mljrd. latu un gada beigās bija 20.5 mljrd. latu (154.7% no IKP). Tīrais ārējais parāds saruka par 1.7 mljrd. latu un gada beigās bija 7.5 mljrd. latu (56.5% no IKP).

Būtiski mainījās ārējā parāda struktūra sektoru dalījumā. Valdības saistības pret nerezidentiem palielinājās par 1.9 mljrd. latu un parādu radošās tiešās investīcijas – par 0.3 mljrd. latu. Savukārt Latvijas Bankas saistības samazinājās par 0.3 mljrd. latu, banku saistības – par 2.2 mljrd. latu un citu sektoru saistības – par 0.1 mljrd. latu. Tādējādi ārējā parāda struktūrā pieauga valdības un centrālās bankas saistību (līdz 16.4%; 2008. gadā – 8.4%) un parādu radošo tiešo investīciju (līdz 10.6%; 2008. gadā – 9.2%) īpatsvars, bet samazinājās banku (līdz 53.1%; 2008. gadā – 62.3%) un citu sektoru (līdz 19.9%; 2008. gadā – 20.1%) saistību īpatsvars.

2009. gadā ārējā parāda instrumentu struktūrā, palielinoties parādu radošo tiešo inves-

tīciju un aizņēmumu īpatsvaram, samazinājās citu parāda instrumentu īpatsvars. 2009. gada beigās parādu radošās tiešās investīcijas veidoja 10.6% (2008. gada beigās – 9.2%), aizņēmumi – 70.5% (2008. gada beigās – 67.8%), parāda vērtspapīri – 3.7% (2008. gada beigās – 3.6%), nauda un noguldījumi – 10.6% (2008. gada beigās – 14.4%) un tirdzniecības kredīti – 3.5% (2008. gada beigās – 3.9%) no ārējā parāda.

2009. gadā ilgtermiņa parāds pieauga par 1.5 mljrd. latu (līdz 15.5 mljrd. latu jeb 75.4% no ārējā parāda), bet īstermiņa parāds samazinājās par 2.0 mljrd. latu (līdz 5.0 mljrd. latu jeb 24.6% no ārējā parāda).

Banku ārējais parāds 2009. gada beigās bija 10.9 mljrd. latu (2008. gada beigās – 13.0 mljrd. latu). Tā termiņstruktūrā piesaistīto ilgtermiņa finanšu resursu īpatsvars pieauga līdz 64.4% (2008. gadā – 58.9%). Mātesbanku aizdevumu atlikums samazinājās līdz 5.9 mljrd. latu (2008. gada beigās – 7.2 mljrd. latu), un to īpatsvars kreditoru struktūrā saruka līdz 54.1% (2008. gadā – 55.4%). Naudas un noguldījumu atlikums samazinājās par 0.7 mljrd. latu, un to īpatsvars banku ārējā parādā saruka līdz 19.4% (2008. gadā – 21.2%). Banku tīrais ārējais parāds 2009. gada beigās samazinājās līdz 6.2 mljrd. latu (2008. gada beigās – 8.3 mljrd. latu).

Citu sektoru ārējais parāds saruka par 3.1% un 2009. gada beigās bija 4.1 mljrd. latu (t.sk. ilgtermiņa saistības – 3.0 mljrd. latu). Tā struktūrā palielinājās aizņēmumu (līdz 79.2%; 2008. gada beigās – 77.1%) un samazinājās tirdzniecības kredītu (līdz 17.6%; 2008. gada beigās – 19.3%) īpatsvars. Parādu radošās tiešās investīcijas, ko veido citu sektoru un banku parādsaistības pret tiešajiem investoriem un tiešo investīciju uzņēmumiem, pieauga par 13.4% un 2009. gada beigās sasniedza 2.2 mljrd. latu.

Saskaņā ar Valsts kases oficiālā pārskata datiem centrālās valdības ārējais parāds 2009. gadā palielinājās par 2.0 mljrd. latu un gada beigās bija 3.3 mljrd. latu (24.6% no IKP). 2009. gadā Latvijas tautsaimniecības stabilizācijas un izaugsmes atjaunošanas programmas ietvaros Latvija saņēma SVF (178.4 milj. XDR), EK (2.2 mljrd. eiro) un Pasaules Bankas (200 milj. eiro) aizdevumu. Ārvalstu aizņēmumu apkalpošanai tika izlietoti 63.5 milj. latu (t.sk. 15.9 milj. latu – pamatsummu samaksai), kas veido 1.1% no preču un pakalpojumu eksporta gada apjoma. 2009. gadā mainījās valdības ārējā parāda valūtu struktūra – saistību īpatsvars eiro pieauga līdz 82.0% (2008. gada beigās – 65.6%), bet saistību īpatsvars SDR un ASV dolāros samazinājās attiecīgi līdz 17.3% un 0.7% (2008. gada beigās – attiecīgi 32.5% un 1.9%).

VĒRTSPAPĪRU TIRGUS

2009. gadā, īpaši gada beigās, valdības vērtspapīru tirgū bija vērojama būtiska aktivizēšanās. Latvijas vērtspapīru tirgu pozitīvi ietekmēja finanšu sistēmas stabilizācija, ar starptautiskajiem aizdevējiem saskaņotie fiskālās konsolidācijas pasākumi, kā arī inflācijas samazināšanās. Tomēr joprojām saglabājās bažas par Latvijas ilgtermiņa makroekonomisko perspektīvu, augstas bija banku termiņnoguldījumu procentu likmes (latu noguldījumu ar termiņu ilgāku par 1 gadu procentu likmes 2009. gadā pārsniedza 10%).

Valsts kase 2009. gadā valdības vērtspapīru izsolēs piedāvāja latos denominētus parāda vērtspapīrus 1 917.4 milj. latu apjomā. Pieprasījums bija 1 888.4 milj. latu, bet pārdotais apjoms – 1 166.7 milj. latu. Salīdzinājumā ar 2008. gadu piedāvājums palielinājās par 40.2%, bet pārdotais apjoms – par 68.6%. 2009. gadā valdības vērtspapīru sākotnējā tirgū tika piedāvātas tikai parādzīmes, jo pret obligācijām tirgū valdīja piesardzība. Valsts kases galvenais mērķis bija atdzīvināt valdības vērtspapīru tirgu, lai vēlāk varētu piedāvāt arī ilgāka termiņa vērtspapīrus.

Valdības vērtspapīru peļņas likmes sākotnējā tirgū samazinājās. 3 mēnešu parādzīmju vidējā svērtā peļņas likme 2008. gada decembra pēdējā izsolē bija 11.00%, bet

2009. gada beigās – 5.82%. 6 un 12 mēnešu parādzīmju peļņas likmes saruka mazāk (attiecīgi no 11.00% līdz 9.27% un no 11.00% līdz 10.25%). Ilgāka termiņa vērtspapīru peļņas likmes gada beigās vēl bija samērā augstas, tām pēc krasa kāpuma tradicionāli lēnāk reaģējot uz makroekonomisko norišu uzlabojumu.

Latos emitēto valdības vērtspapīru atlikums samazinājās par 21.3% (līdz 823.2 milj. latu), jo tika dzēstas lielās 2008. gada nogalē veiktās emisijas. 2009. gadā valdības vērtspapīru īpašnieku struktūrā Latvijas banku īpatsvars saruka no 77.2% līdz 53.4%, klientu rezidentu īpatsvars palielinājās no 21.0% līdz 43.8%, bet klientu nerezidentu īpatsvars – no 1.7% līdz 2.8%.

LCD 2009. gadā reģistrēto un izplatīto korporatīvo parāda vērtspapīru atlikums (visās valūtās) pieauga no 156.1 milj. latu līdz 157.3 milj. latu, t.sk. latos denominēto LCD reģistrēto un izplatīto korporatīvo parāda vērtspapīru atlikums – no 30.6 milj. latu līdz 52.9 milj. latu. Kāpumu noteica ārvalstu emitentu īstermiņa (ar dzēšanas termiņu līdz 1 gadam) emisijas. Tika dzēsta viena latu emisija – VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" 6 gadu ķīlu zīmju emisija (3 milj. latu apjomā), un notika trīs jaunas latu parādzīmju emisijas, t.sk. Lietuvas *DnB NORD Bankas AB* 6 mēnešu parādzīmju emisija (12.3 milj. latu apjomā) un divas Zviedrijas *Nordea Bank AB* 6 mēnešu parādzīmju emisijas (13.0 milj. latu kopapjomā). Savukārt ārvalstu valūtās tika dzēstas deviņas emisijas, bet četras emisijas bija jaunas.

Parāda vērtspapīru otrreizējā tirgū Latvijas valdības obligāciju (ar dzēšanas termiņu 2019. gada jūlijā) pirkšanas peļņas likme *NASDAQ OMX Riga* 2009. gadā palielinājās no 11.00% līdz 14.00%. Parasti šīs kotācijas tika veiktas mēneša beigās, jo otrreizējā tirgū ilgāka termiņa vērtspapīriem bija maza likviditāte. Valdības vērtspapīru, kuriem līdz dzēšanai atlicis mazāk par vienu mēnesi, pirkšanas peļņas likme 2008. gada beigās bija 10.10%, bet 2009. gada beigās – 4.00%. Atšķirībā no obligācijām īstermiņa parādzīmju pirkšanas peļņas likme bija tuvāka reālo darījumu likmēm. VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" ķīlu zīmju (ar dzēšanas termiņu 2013. gada augustā) pirkšanas peļņas likme pieauga no 9.75% līdz 13.00%.

Latvijas valdības eiroobligāciju (ar dzēšanas termiņu 2018. gadā) kotētā pirkšanas peļņas likme 2008. gada beigās bija 9.86%. 2009. gada februāra beigās tā sasniedza 12%, bet aprīļa sākumā sāka samazināties un gada beigās bija 8.15%. Pirkšanas peļņas likmju starpība ar Vācijas attiecīgā termiņa valdības obligācijām saruka no 694 bāzes punktiem līdz 497 bāzes punktiem. Tā kā pasaules finanšu tirgus krīzes ietekme mazinājās, Vācijas valdības ilgtermiņa obligāciju pirkšanas peļņas likmes pieauga, bet attīstības valstu obligāciju pirkšanas peļņas likmes samazinājās.

NASDAQ OMX Riga parāda vērtspapīru apgrozījums 2009. gadā bija 16.8 milj. latu (par 37.5% mazāks nekā 2008. gadā). 2009. gadā lielākais bija valdības vērtspapīru apgrozījums (14.9 milj. latu), bet otrs lielākais bija VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" ķīlu zīmju apgrozījums (1.3 milj. latu). Valdības vērtspapīru apgrozījumu stimulēja Valsts kases aktīvā darbība, emitējot jaunus vērtspapīrus, bet mazināja neskaidrība par Latvijas tautsaimniecības attīstību.

2009. gadā akciju apgrozījums *NASDAQ OMX Riga* bija 9.8 milj. latu (2.0 reizes mazāks nekā 2008. gadā). Vislielākais bija AS "Grindeks" akciju apgrozījums (3.0 milj. latu), nedaudz mazāks bija AS "Latvijas kuģniecība" akciju apgrozījums (1.9 milj. latu) un AS "Olainfarm" akciju apgrozījums (1.3 milj. latu).

2009. gadā turpināja sarukt sabiedrību peļņa, rentabilitāte un apgrozījums. Lai gan sabiedrības veismīgi samazināja izmaksas, attīstību traucēja pieprasījuma kritums. Tomēr gada beigās vairāki rādītāji jau liecināja par tautsaimniecības stabilizēšanos. Tā kā ar 2010. gadu ieviests kapitāla pieauguma nodoklis, 2009. gada beigās vairākas

sabiedrības paziņoja par samērā lielu dividenžu izmaksu vēl 2009. gadā, un to akciju apgrozījums biržā palielinājās.

NASDAQ OMX Riga indekss OMXR 2009. gadā pieauga par 2.8%. Līdz marta beigām tas samazinājās, pēc tam sāka palielināties, sasniedzot maksimumu 23. septembrī (+39.0% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada beigām), bet vēlāk atkal saruka. Strauju cenu kāpumu akciju tirgū izraisīja ārvalstu investoru intereses atjaunošanās par Latvijas sabiedrību akcijām. Pasaulē akciju indeksu pieaugums sākās marta sākumā, tāpēc ārvalstu investori meklēja tirgus, kur kāpums vēl nebija sācies. Kad ārvalstu investori bija nopirkuši vēlamo akciju daudzumu un to interese samazinājās, pieprasījums akciju tirgū kritās un cenas atkal saruka.

2009. gada beigās *NASDAQ OMX Riga* kotēja 35 sabiedrību akcijas, t.sk. Baltijas Oficiālajā sarakstā – piecu sabiedrību akcijas un Baltijas Otrajā sarakstā – 30 sabiedrību akcijas.

CENTRĀLĀS BANKAS DARBĪBA

LATVIJAS BANKA EIROPAS CENTRĀLO BANKU SISTĒMĀ UN EIROPAS SAVIENĪBAS INSTITŪCIJĀS

Latvijas Banka tāpat kā pārējo ES valstu centrālās bankas turpināja darboties ECBS. Latvijas Banka savā darbībā ievēro ECB normatīvos aktus un norādījumus atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienības darbību un ECBS un ECB Statūtiem. Latvijas Bankas galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti valstī. Saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" tās svarīgākie uzdevumi ir šādi:

- noteikt un īstenot monetāro politiku;
- pārvaldīt ārvalstu valūtas un zelta rezerves;
- emitēt nacionālo valūtu – banknotes un monētas;
- organizēt un nodrošināt starpbanku maksājumu sistēmas darbību un veicināt maksājumu sistēmas raitu darbību Latvijā;
- apkopot un publicēt finanšu statistikas datus un Latvijas maksājumu bilanci;
- pārstāvēt Latviju ārvalstu centrālajās bankās un starptautiskajās finanšu institūcijās;
- darboties kā Latvijas valdības finanšu aģentam.

Latvijas Banka nodrošina arī Kredītu reģistra darbību. Latvijas Banka izsniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrētajām juridiskajām personām, izņemot kredītiestādes, licences ārvalstu valūtas pirkšanai un pārdošanai komercdarbības veidā un kontrolē tās noteiktās ārvalstu valūtas pirkšanas un pārdošanas kārtības ievērošanu.

Latvijas Bankas prezidents piedalījās ECB Ģenerālpadomes darbā. ECB Ģenerālpadomes sēdēs atbilstoši ECBS un ECB Statūtiem tika apspriesti ziņojumi par ES valstu makroekonomisko situāciju, pārskati par VKM II funkcionēšanu, kā arī izskatīti citi jautājumi saistībā ar visu ES valstu centrālajām bankām.

Latvijas Bankas pārstāvji turpināja strādāt 12 ECBS komitejās un Cilvēkresursu konferencē (sk. 8. pielikumu), kā arī vairāk nekā 30 darba grupās, risinot ar monetāro politiku, banku uzraudzību, eiro banknotēm, statistiku, grāmatvedību, tirgus operācijām, maksājumu sistēmām, starptautiskajām attiecībām saistītus un citus jautājumus.

Latvijas Bankas speciālisti piedalījās arī vairākās ES Padomes un EK komitejās un darba grupās. Darbojoties EFK un tās apakškomitejās, Latvijas Bankas pārstāvji regulāri piedalījās lēmumu pieņemšanā ES tautsaimniecības un finanšu attīstības jautājumos, sprieda par valstu gatavošanos eiro ieviešanai, par attiecībām ar trešām valstīm un starptautisko finanšu institūciju politiku, kā arī piedalījās priekšlikumu izstrādē par ekonomiskās politikas stratēģiju un instrumentiem. Latvijas Bankas pārstāvji turpināja darboties EK un *Eurostat* darba grupās ar eiro monētām, maksājumu sistēmām, tautsaimniecības prognozēšanu un statistiku saistītajos jautājumos.

Latvijas Banka saskaņā ar ECBS un ECB Statūtu prasībām nodrošināja ECB 2008. gada pārskata un ECB "Mēneša Biļetena" ceturkšņa versijas tulkošanu latviešu valodā (publiskoti interneta versijā).

STRATĒĢISKĀ PLĀNOŠANA

2009. gadā Latvijas Banka veica savus pamatuzdevumus un plānoja darbus, tiecoties sasniegt stratēģiskajās vadlīnijās noteiktos mērķus.

Latvijas Bankas stratēģiskās vadlīnijas aptver periodu līdz 2011. gadam. Tajās noteikti Latvijas Bankas prioritārie mērķi, kā arī dažādu funkciju mērķi. Latvijas Bankas prioritātes ir šādas:

- cenu stabilitāte un finanšu sistēmas stabilitātes veicināšana. Latvijas Banka padziļina ekonomiskās vides pētījumus, lai iegūto informāciju izmantotu monetāro lēmumu pieņemšanā;

- sagatavošanās Latvijas pilntiesīgai dalībai EMS. Latvijas Banka sadarbībā ar valdību un citām institūcijām veicina Māstrihtas kritēriju izpildi, kā arī nodrošina finanšu sektora norēķinu infrastruktūru, skaidrās naudas maiņu, nepieciešamos normatīvo aktu grozījumus un pilnvērtīgu darbību ECBS;
- sabiedrības izpratnes par Latvijas Bankas darbību, tās pieņemtajiem lēmumiem un Latvijas tautsaimniecības attīstību padziļināšana. Latvijas Bankai ir svarīgi sniegt skaidru un pilnīgu informāciju par Latvijas Bankas rīcību un tās iemesliem;
- Latvijas Bankas vadības procesu uzlabošana. Latvijas Banka turpina vadības procesu pilnveidi, ņemot vērā labāko korporatīvās vadības pieredzi;
- Latvijas Bankas darbības efektivitātes palielināšana. Latvijas Banka sabalansē uzdevumu izpildes laiku, kvalitāti un resursu izmaksas atkarībā no to prioritātes;
- Latvijas Bankas kā uz izglītošanos orientētas organizācijas attīstīšana. Latvijas Bankai ir svarīgi, lai tajā strādātu darbinieki ar pozitīvu attieksmi pret darbu, kuri nemitīgi pilnveido savas spējas nepieciešamo rezultātu sasniegšanai, savstarpēji sadarbojas un dalās zināšanās ar kolēģiem;
- personāla motivācijas palielināšana. Latvijas Banka vēlas piesaistīt, nodarbināt un paturēt augsti kvalificētus un radošus darbiniekus.

2009. gadā īstenoti daudzi pasākumi, kas veicināja mērķu sasniegšanu, un tie plašāk raksturoti nākamajās gada pārskata sadaļās.

VALŪTAS MAINAS POLITIKA UN ĀRĒJĀS REZERVES

Latvija turpināja dalību VKM II, lai kļūtu par pilntiesīgu EMS dalībnieci un ieviestu eiro. Saskaņā ar Māstrihtas kritērijiem vismaz divus gadus pirms eiro ieviešanas latam jābūt piesaistītam eiro un lata kurss attiecībā pret eiro drīkst svārstīties ne vairāk kā $\pm 15\%$ robežās attiecībā pret lata centrālo piesaistes kursu eiro. Latvijas Banka vienpusēji nodrošināja lata kursa attiecībā pret eiro svārstības $\pm 1\%$ robežās no centrālā piesaistes kursa. 2009. gadā eiro kurss attiecībā pret latu svārstījās maksimālajās Latvijas Bankas noteiktā valūtas koridora robežās (1 EUR = Ls 0.6958/0.7098), lielāko gada daļu atrodoties pie augšējās robežas.

Latvijas Bankas ārējās rezerves, kas ietver zelta krājumus, ārvalstu konvertējamās valūtas un SDR, 2009. gada beigās sasniedza 3 376.6 milj. latu (2008. gada beigās – 2 597.9 milj. latu). Nozīmīgais ārējo rezervju palielinājums radies, gūstot peļņu no ārējo rezervju ieguldījumiem ārvalstu finanšu tirgos saskaņā ar Latvijas Bankas padomes noteiktajām vadlīnijām, kā arī Valsts kases kontiem papildinoties ar ārvalstu aizdevumu līdzekļiem.

Latvijas Banka ārējās rezerves pārvalda saskaņā ar Latvijas Bankas padomes noteiktajām vadlīnijām. Neitrālā ārējo valūtas rezervju portfeļa valūta ir eiro, un neitrālā aktīvu struktūra ir 50% eiro, 40% ASV dolāru un 10% Japānas jenu aktīvu. Latvijas Banka ārējās rezerves iegulda drošos un likvīdos finanšu instrumentos, galvenokārt eiro zonas valstu valdību un ASV valdības, to aģentūru un starptautisko organizāciju emitētajos parāda vērtspapīros, kā arī augstas kvalitātes banku un komercsabiedrību emitētajos parāda vērtspapīros, ar aktīviem nodrošinātos parāda vērtspapīros un atsaukamās obligācijās. Procentu likmju riska indeksa regulēšanai tiek izmantoti biržā tirgotie procentu likmju nākotnes līgumi. Ienesīguma likņu maiņas stratēģiju īstenošanai procentu likmju tirgū tiek izmantoti procentu likmju mijmaiņas darījumi, bet nepieciešamās ārējo rezervju valūtu struktūras nodrošināšanai – gan biržā tirgotie, gan biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes līgumi.

Latvijas Banka zelta rezerves glabāja *Bank of England*. Zelta rezervju pārvaldīšanā izmantoti arī biržā tirgotie un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi un procentu likmju mijmaiņas darījumi.

Latvijas Banka izmantoja četru ārvalstu rezervju pārvaldītāju pakalpojumus. Tie pārvaldīja nelielu ārējo rezervju daļu saskaņā ar Latvijas Bankas padomes noteiktajām vadlīnijām.

Ārējo rezervju pārvaldīšanā liela uzmanība tiek pievērsta riska vadībai un kontrolei. Katru darbadienu tiek pārbaudīta ārējo rezervju portfeļu atbilstība vadlīnijām un kontrolēts riska sadalījums atbilstoši dažādiem investīciju lēmumiem.

MONETĀRĀS POLITIKAS INSTRUMENTI

2009. gadā ekonomiskās lejupslīdes apstākļos Latvijas Banka turpināja īstenot stimulojošu monetāro politiku. Atšķirībā no iepriekšējā gada, kad inflācija sasniedza augstāko līmeni kopš 1996. gada, 2009. gadā tā būtiski mazinājās.

Reaģējot uz ekonomiskās aktivitātes straujo kritumu, inflācijas samazināšanos un zemo kreditēšanas tempu, 2009. gadā Latvijas Banka divreiz pazemināja refinansēšanas likmi – ar 24. martu tā tika samazināta no 6.00% līdz 5.00%, bet ar 24. maiju – no 5.00% līdz 4.00%. Latvijas Banka divreiz pazemināja arī noguldījumu iespējas uz nakti procentu likmi – ar 24. janvāri tā tika samazināta no 3.00% līdz 2.00%, bet ar 24. martu – no 2.00% līdz 1.00%. Noguldījumu iespējas uz nakti procentu likme tika pazemināta, lai papildus motivētu bankas ieguldīt tautsaimniecībā nozīmīgos resursus, ko tās uzkrāj Latvijas Bankā virsrezervju veidā. Tomēr noguldījumu iespējas uz nakti izmantošana liecināja, ka procentu likmes pārmaiņas banku rīcību ietekmēja maz – pastāvēt lielai nenoteiktībai par valdības politikas un tautsaimniecības turpmāko attīstību, bankas joprojām izvēlējās drošību.

Savukārt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi Latvijas Banka nemainīja (7.50%, ja aizdevumu iespēju konkrētā banka izmantojusi ne vairāk kā piecas darbadienas iepriekšējo 30 dienu laikā, 15%, ja aizdevumu iespēju banka izmantojusi 6–10 darbadienas iepriekšējo 30 dienu laikā, un 30%, ja aizdevumu iespēja izmantota vairāk nekā 10 darbadienu).

2009. gadā spilgti izpaudās fiskālās politikas nozīmīgā loma tautsaimniecības atveseļošanā – budžeta deficīta samazināšana var ietekmēt nepieciešamo noskaņojuma maiņu, lai atsāktos tautsaimniecības izaugsme. Bez situācijai atbilstošas fiskālās politikas Latvijas Bankas monetārās politikas īstenošana tiktu pakļauta riskam. 2009. gada pēdējos mēnešos bija iespējams labi novērtēt, cik liela nozīme tautsaimniecības stabilizēšanā bijusi valsts finanšu sakārtošanas procesam. Pēc 2010. gada budžeta, kas atbilst ar starptautiskajiem aizdevējiem panāktās vienošanās ietvaram, pieņemšanas būtiski mazinājās nenoteiktība finanšu tirgos – saruka starpbanku tirgus procentu likmes, tam atspoguļojoties arī rezidentiem izsniegto kredītu procentu likmju kritumā.

Samazinoties ekonomiskajai aktivitātei, saruka autonomo likviditātes faktoru ietekme. Skaidrās naudas apgrozībā dienas beigu vidējais atlikums 2009. gadā bija 830.9 milj. latu (par 18.5% mazāks nekā iepriekšējā gadā), tieši atspoguļojot IKP dinamiku, turklāt mazumtirdzniecības apgrozījums samazinājās straujāk nekā skaidrā nauda apgrozībā. Banku obligāto rezervju prasību vidējais atlikums bija 727.1 milj. latu (par 44.0% mazāks nekā iepriekšējā gadā). Kritumu būtiski veicināja rezervju normas samazināšana 2008. gada beigās (oktobrī, novembrī un decembrī), kā arī banku saistību sarukums. Rezervju prasības samazinājās no 796.4 milj. latu 2009. gada sākumā līdz 673.7 milj. latu 2009. gada beigās, un to noteica banku saistību sarukums, jo rezervju norma gada laikā netika mainīta. Rezervju bāze samazinājās par 13.1%, bet rezervju prasības – par 15.4% (t.sk. rezervju prasības saistībām ar termiņu mazāku par 2 gadiem – par 20.6% un rezervju prasības saistībām ar termiņu ilgāku par 2 gadiem – par 1.9%).

Atšķirībā no iepriekšējā gada par 36.3% (līdz 109.8 milj. latu) samazinājās arī valdības

latos veiktā noguldījuma vidējais atlikums Latvijas Bankā. Lai gan valdības rīcībā bija eiro kredītu veidā piešķirtie ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļi, valdība eiro latos konvertēja piesardzīgi.

1. pusgadā Latvijas Bankai tika pārdoti lati par eiro 511.1 milj. latu apjomā (pēc norēķinu dienas), bet 2. pusgadā šie darījumi lielā mērā reversējās, un 2009. gadā Latvijas Bankai tika neto pārdoti lati par eiro 55.8 milj. latu apjomā. 2009. gada sākumā vēl pastāvēja neziņa par ekonomisko situāciju un tautsaimniecības dalībnieku bažas par lata kursa ilgtspēju, tāpēc bankas pārdeva latos par eiro Latvijas Bankai, bet vēlāk bankām vajadzēja pirkt latos no Latvijas Bankas, jo to apjoms bija samazinājies zem līmeņa, kas nepieciešams rezervju prasību izpildei. Par nozīmīgu dalībnieku valūtas tirgū kļuva Valsts kase, kas īpaši gada beigās, kad sezonālu faktoru ietekmē bija lielāki budžeta izdevumi, Latvijas Bankā eiro konvertēja latos.

2009. gadā Latvijas Banka galvenajās refinansēšanas operācijās piedāvāja 1.25 mljrd. latu (tikpat, cik iepriekšējā gadā). Banku pieprasījums bija 744.4 milj. latu (par 23.7% mazāks), bet izsniegtais apjoms – 335.9 milj. latu (par 7.7% mazāks). Galveno refinansēšanas operāciju dienas vidējais atlikums samazinājās līdz 6.7 milj. latu (2008. gadā – 7.1 milj. latu), bet vidējā svērtā procentu likme bija 7.70% (par 35 bāzes punktiem augstāka nekā iepriekšējā gadā).

2009. gadā Latvijas Banka piedāvāja valūtas mijmaiņas darījumus 2.5 mljrd. latu apjomā (tāpat kā iepriekšējā gadā). Šajās izsolēs pieprasījums bija 2 044.6 milj. latu (par 39.8% lielāks nekā iepriekšējā gadā), bet noslēgto darījumu apjoms – 1 101.1 milj. latu (par 68.1% lielāks nekā iepriekšējā gadā). Vidējais valūtas mijmaiņas darījumu atlikums bija 22.2 milj. latu (par 80.5% lielāks nekā iepriekšējā gadā), bet vidējā svērtā procentu likme – 10.26% (par 256 bāzes punktiem augstāka nekā iepriekšējā gadā).

2009. gadā galveno refinansēšanas operāciju izsoles un valūtas mijmaiņas darījumu izsoles notika katru darbadienu ar piedāvāto apjomu attiecīgi 5 milj. latu un 10 milj. latu. Šo izsoļu minimālās procentu likmes bija piesaistītas refinansēšanas likmei. 2. pusgadā, pieaugot likviditātes pārpalikumam, pieprasījums pakāpeniski samazinājās. Valūtas mijmaiņas darījumi tika pieprasīti vairāk, jo to noteica izmantojamās ķīlas pieejamība.

Bankām likviditātes pārpalikuma apstākļos īstenojot piesardzīgu kredītpolitiku, nozīmīgs monetārās politikas instruments bija noguldījumu iespēja uz nakti. Tās vidējais atlikums 2009. gadā sasniedza 172.8 milj. latu (par 82.3% vairāk nekā iepriekšējā gadā). Izmantotās noguldījumu iespējas vidējā svērtā procentu likme bija 1.52% (par 144 bāzes punktiem zemāka nekā iepriekšējā gadā). Noguldījumu iespēja tika aktīvi izmantota gada sākumā un beigās, bet mazāk – gada vidū.

Aizdevumu iespējas uz nakti vidējais atlikums 2009. gadā bija 6.3 milj. latu (2008. gadā – 45.8 milj. latu) un vidējā svērtā procentu likme – 8.47% (par 97 bāzes punktiem augstāka nekā iepriekšējā gadā).

Latvijas Banka turpināja aprēķināt RIGIBID (starpbanku noguldījumu procentu likmēm) un RIGIBOR (starpbanku kredītu procentu likmēm), saskaņā ar Latvijas Bankas "RIGIBID un RIGIBOR aprēķināšanas noteikumiem" kotēšanas sarakstā iekļaujot bankas, kas ir aktīvas starpbanku tirgus dalībnieces un spēj veikt aktīvas tirgus operācijas atbilstoši to kotētajām naudas tirgus procentu likmēm darījumiem latos (2009. gada beigās – "Swedbank" AS, AS "Latvijas Krājbanka", AS "SEB banka", AS "UniCredit Bank", *Nordea Bank Finland Plc* Latvijas filiāle, AS DnB NORD Banka un VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka").

EKONOMISKĀ IZPĒTE, ANALĪZE UN PROGNOZĒŠANA

Mūsdienīga centrālā banka var efektīvi īstenot monetāro politiku, pamatojoties uz makroekonomisko rādītāju attīstības tendenču un to savstarpējās mijiedarbības padziļinātu analīzi, kas veikta, izmantojot statistiskās, matemātiskās un ekonometriskās metodes. Ekonomiskā izpēte un analīze nepieciešama, lai sniegtu kvantitatīvus un zinātniski pamatotus skaidrojumus par tautsaimniecībā notiekošajiem procesiem, izstrādātu ekonometriskos modeļus makroekonomisko rādītāju prognozēšanai un alternatīvo scenāriju vērtēšanai.

2009. gadā Latvijas Banka uzsāka jaunu publikāciju sēriju "Diskusijas materiāli". Šajā sērijā atspoguļota Latvijas Bankā veiktā analīze un tajā rastie secinājumi. Materiāli publicēti, lai veicinātu sabiedrībā diskusijas par Latvijas tautsaimniecības attīstībai aktuāliem jautājumiem. Daži no šiem materiāliem izmantoti Latvijas Bankas organizētajās ekspertu sarunās. Atšķirībā no tradicionālās sērijas "Pētījumi", kuras mērķauditorija ir zinātnieki, pētnieki un citu valstu centrālo banku un institūciju eksperti, sērija "Diskusijas materiāli" paredzēta plašākai auditorijai Latvijā un ārvalstīs.

Latvijas Banka 2009. gadā sākusi publicēt arī jaunu regulāro izdevumu "Makroekonomisko Norišu Pārskats". Tas iznāk četras reizes gadā (reizi ceturksnī) kopš 2009. gada 3. ceturkšņa un aizstāj kopš 1994. gada publicēto izdevumu "Monetārais Apskats. Monetary Review". Izdevumā vērtētas ārējā sektora un eksporta, finanšu tirgus, iekšzemes pieprasījuma un piedāvājuma, izmaksu un cenu, kā arī maksājumu bilances norises. Latvijas Banka šajā izdevumā publicē arī tās sagatavotās tautsaimniecības attīstības un inflācijas prognozes.

2009. gadā Latvijas Bankas interneta lapā publicēti četri pētījumi un viens diskusijas materiāls (sk. 9. pielikumu), starptautiski recenzējamā žurnālā publicēts viens Latvijas Bankas speciālistu raksts, organizētas četras ekspertu sarunas un viena konference. Analizēto jautājumu loks aptvēra Latvijas tautsaimniecības aktuālās problēmas – tautsaimniecības stabilitātes un izaugsmes atjaunošanu, eiro lomu un lata stabilitātes ekonomiskos aspektus finanšu krīzes apstākļos, deflāciju un tās ietekmi, procentu likmju modelēšanu un fiksētā valūtas kursa priekšrocības, nozaru kopējās faktoru produktivitātes un dabiskā bezdarba un ražošanas jaudu izmantošanas līmeņa dinamiku.

Latvijas Bankas veiktās analīzes rezultāti liecina, ka Māstrihtas fiskālā kritērija izpildei vēlākais 2012. gadā nepieciešams veikt atbilstošu budžeta deficīta samazināšanu. Ierobežojami izdevumi, t.sk. turpinot iesāktās strukturālās reformas izglītības, veselības aprūpes un valsts pārvaldes jomā. Lai nodrošinātu stingru fiskālo politiku arī turpmākajos gados, ilgtermiņā, kad gaidāma iedzīvotāju novecošanas negatīvā ietekme, nepieciešams Latvijas normatīvajos aktos ieviest fiskālo politiku ierobežojošas normas, kas noteiktu valdības budžeta pārpalikuma mērķi, ierobežotu valsts budžeta izdevumus un iespējas nākotnē palielināt atalgojumu valsts sektorā (sk. Latvijas Bankas 2009. gada 1. oktobra gadskārtējās tautsaimniecības konferences "Tautsaimniecības stabilitātes un izaugsmes atjaunošana Latvijā" materiālus Latvijas Bankas interneta lapā).

Gatavojoties pilntiesīgai dalībai EMS, Latvijas Banka izveidoja procentu likmju termiņstruktūras konverģences modeli bezarbitrāžas cenu ietvarā. Izveidotajam modelim piemīt universāls raksturs – tas izmantojams ne tikai valstij, kas plāno pievienoties eiro zonai, bet arī jebkurai valstij, kas plāno pievienoties jebkurai valūtas zonai. Latvijas Bankas pētījums un tajā izstrādātais un aprobētais modelis būs īpaši aktuāls no brīža, kad Latvija izpildīs visus Māstrihtas kritērijus un tiks paziņots par konkrētu laiku eiro ieviešanai.

Apzinoties, ka inflācija un tās dinamika ir viens no svarīgākajiem tautsaimniecības dalībnieku – ražotāju, patērētāju, investoru –, kā arī monetārās un fiskālās politikas

veidotāju uzmanības centrā esošajiem rādītājiem, Latvijas Banka izpētīja un novērtēja īstermiņa sakarību starp ražošanas jaudu izmantošanas līmeni un inflāciju. Tika noteikts ražošanas jaudu izmantošanas līmenis, kas nerada spiedienu uz inflācijas tempu, un noskaidrots, vai Latvijas ražošanas jaudu izmantošanas līmenis veicināja inflācijas pieaugumu pēc pievienošanās ES. Minētais pētījums tika publicēts starptautiski recenzējamā žurnālā *Baltic Journal of Economics*.

Produktivitāte un tās dinamika ir viens no svarīgākajiem tautsaimniecības ilgtspējīgas ilgtermiņa attīstības faktoriem, tāpēc produktivitātes dinamikas korekta novērtēšana ir svarīgs uzdevums. Latvijas Banka veica sešu galveno Latvijas tautsaimniecības nozaru kopējās faktoru produktivitātes izaugsmes novērtējumu. Novērtējums iegūts, ņemot vērā ražošanas faktoru kvalitatīvās pārmaiņas un lietojot mehānismu darba un kapitāla izmantošanas intensitātes atspoguļošanai. Svarīga šīs metodes iezīme ir uzlabots ražošanas faktoru vērtību aprēķins, kas atspoguļo ražošanas faktoru kvalitatīvās un strukturālās pārmaiņas.

Pamatojoties uz izstrādāto un novērtēto vispārīgā līdzsvara modeli, Latvijas Banka pierādīja, ka Latvijā un valstīs ar līdzīgu tautsaimniecību fiksētā valūtas kursa gadījumā inflācijas līmenis ir mazāk svārstīgs nekā inflācijas mērķrādītāju noteikšanas sistēmas īstenošanas gadījumā. Modeļa rezultāti apstiprina fiksētā valūtas kursa politikas izvēles pareizību no cenu stabilitātes uzturēšanas viedokļa.

Kopējie uzkrājumi Latvijā salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm bija vidējā līmenī, savukārt investīciju līmenis – viens no augstākajiem. Tas vērtējams pozitīvi, jo liecina par politiku, kas vērsta uz attīstību nākotnē, tomēr detalizēta analīze tautsaimniecības sektoru un nozaru dalījumā, kā arī investīciju struktūra atklāj dažādi vērtējamas tendences. Nacionālie uzkrājumi sedz vienīgi pamatfondu atjaunošanu, un tautsaimniecība attīstās, Latvijai galvenokārt aizņemoties. Latvijas Bankas veiktā analīze liecina par ilgtspējīgas politikas trūkumu visu institucionālo sektoru attīstībā. Latvijas Banka publicēja informāciju par šķērsgriezuma modeli, kas izmantots Latvijas mājsaimniecību uzkrājumu veidošanas paradumu analīzei.

SKAIDRĀS NAUDAS APGROZĪBA

Skaidrā nauda apgrozībā 2009. gada beigās salīdzinājumā ar 2008. gada beigām samazinājās par 22.6% (no 1 018.1 milj. latu līdz 788.2 milj. latu). Piecu gadu laikā apgrozībā esošās skaidrās naudas apjoms pieaudzis 1.1 reizi.

No bankām saņemtās skaidrās naudas nolietotības pakāpes un īstuma pārbaudi nodrošināja automātiskās naudas apstrādes sistēmas. 2009. gadā apstrādātā nauda (3 931.5 milj. latu) 5.0 reizes (2008. gadā – 3.9 reizes) pārsniedza apgrozībā esošās skaidrās naudas apjomu. Šajā procesā no apgrozības izņemtās naudas kopējā vērtība bija 620.3 milj. latu jeb 15.8% no apstrādātās naudas (2008. gadā – 656.0 milj. latu jeb 16.4%).

2009. gadā atklāto viltojumu nominālvērtību summa (15.1 tūkst. latu) veidoja tikai 0.002% no apgrozībā esošās skaidrās naudas apjoma.

Latvijas Banka 2009. gadā emitēja jauna laidiena 2, 5, 20 un 50 santīmu un 2 latu apgrozības monētas, kā arī 5 un 20 latu banknotes un 500 latu banknoti ar uzlabotiem drošības elementiem.

Apgrozības monētu klāsts papildināts ar jaunām īpašajām 1 lata monētām – "Nameja gredzens" (apgrozībā no 08.06.2009.) un "Eglīte" (apgrozībā no 26.11.2009.).

2009. gadā Latvijas Banka laida apgrozībā 1 lata sudraba monētu (apgrozībā no 25.03.2009.) ar iepriekšējā gadā organizētā bērnu zīmējumu konkursa "Mana sapņu monēta" uzvarētājas sešus gadus vecās rīdzinieces Emīlijas Adumānes zīmējuma

2009. GADĀ IESPIESTĀS UN KALTĀS LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪMES

5 LATU BANKNOTE

Izmēri: 130 x 65 mm
Krāsa: zaļa
Iespiesta
Giesecke & Devrient GmbH
(Vācija)
Mākslinieki:
Imants Žodžiks,
Valdis Ošiņš

Naudas zīmes priekšpuse (averss)

Uz ornamentāla saulīšu motīva fona attēlots ozols un stilizēta ozola lapa (caurskata zīme), virs tās – reljefā spiedumā divreiz atkārtojas skaitlis 5. Augšdaļā uzraksts LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪME (divu krāsu iespaidumā), zem tā sērijas numurs (sarkanā krāsā). Lejasdaļā uzraksti: PIECI LATI (divu krāsu iespaidumā), LATVIJAS BANKA, tās prezidenta paraksta faksimils un sērijas numurs (melnā krāsā). Pa labi vertikāla ornamentāla josla ar Lielvārdes jostas motīvu un skaitli 5 augšdaļā. Uz ornamentālās joslas slīpā leņķī pret gaismu salasāms nominālvērtības uzraksts. Pa kreisi uz balta pamata reljefs punkts zaļā krāsā (zīme neredzīgajiem) un ūdenszīme. Zem tās – horizontāla zaļu, smalku līniju veidota josla ar skaitli 5 un tonālu pāreju veidojošiem mikroburtu rakstā izpildītiem uzrakstiem LATVIJAS BANKA. Skaitlis iespiests ar speciālo krāsu, kas atkarībā no apskates leņķa rada krāsu maiņas optisko efektu. Pa kreisi no skaitļa 5 – vertikāla josla, uz kuras reljefā spiedumā četreiz atkārtojas skaitlis 5 ar atšķirīgu tonalitāti dažādos skata leņķos.

Naudas zīmes aizmugure (reverss)

Uz sprēslīcas motīva fona – kokā griezta saulītes ornamenta attēls. No tā pa kreisi – papīrā iestrādāta vertikāla metalizēta hologramma ar nominālvērtības uzrakstiem, pa labi – stilizēta ozola lapa. Augšdaļā uzraksts PIECI LATI un skaitlis 5. Lejasdaļā skaitlis 5 un uzraksts LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪME (divu krāsu iespaidumā). No sprēslīcas motīva pa kreisi – vertikāla josla, kuru veido skaitļi 5, ar diagonālām tonālām pārejām. Gar tās ārmalu uz balta pamata vertikāls uzraksts © LATVIJAS BANKA 1992. Pa labi uz balta pamata Latvijas lielā valsts ģerboņa grafisks attēls, zem tā gadskaitlis 2009. Virs ģerboņa – ūdenszīme (latviešu tautumeitas profils).

2 SANTĪMU MONĒTA

Svars: 1.90 g, diametrs: 17.00 mm
Metāls: kaparota dzelzs
Kalta Staatliche Münzen Baden-Württemberg (Vācija)
Mākslinieki: Gunārs Lūsis (grafiskais dizains),
Jānis Strupulis (plastiskais veidojums)

Monētas priekšpuse (averss)

Centrā Latvijas mazā valsts ģerboņa attēls. Tam apkārt lokveidā uzraksts LATVIJAS REPUBLIKA • 2009.

Monētas aizmugure (reverss)

Centrā skaitlis 2, apakšā puslokā uzraksts SANTĪMI. Skaitļa labajā un kreisajā pusē etnogrāfiska saulīte. Monētas augšpusē no saulītes līdz saulītei pieci pusloki (darba cēliena simbols).

Monētas josta – gluda.

20 LATU BANKNOTE

Izmēri: 130 x 65 mm
Krāsa: brūna
Iespiesta
Giesecke & Devrient GmbH
(Vācija)
Mākslinieki:
Imants Žodžiks,
Valdis Ošiņš

Naudas zīmes priekšpuse (averss)

Uz dreļļu auduma rakstu fona attēlota senas latviešu sētas daļa un stilizēta ozola lapa (caurskata zīme), virs tās – iedobta zīme – divi nominālvērtības uzraksti Ls 20. Augšdaļā uzraksts LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪME (divu krāsu iespaidumā), zem tā sērijas numurs (sarkanā krāsā). Lejasdaļā uzraksti: DIVDESMIT LATU, LATVIJAS BANKA, tās prezidenta paraksta faksimils un sērijas numurs (melnā krāsā). Pa labi vertikāla ornamentāla josla ar Lielvārdes jostas motīvu un skaitli 20 augšdaļā. Pa kreisi uz balta pamata horizontālā kārtā divi reljefi punkti brūnā krāsā (zīme neredzīgajiem) un ūdenszīme. Zem tās horizontāla brūna, smalku līniju veidota josla ar skaitli 20 un tonālu pāreju veidojošiem mikroburtu rakstā izpildītiem uzrakstiem LATVIJAS BANKA. Skaitlis iespiests ar speciālo krāsu, kas atkarībā no apskates leņķa rada krāsu maiņas optisko efektu. Pa kreisi no skaitļa 20 – vertikāla josla, uz kuras reljefā spiedumā četreiz atkārtojas skaitlis 20 ar atšķirīgu tonalitāti dažādos skata leņķos.

Naudas zīmes aizmugure (reverss)

Dreļļu auduma rakstu motīvs. No tā pa kreisi – papīrā iestrādāta vertikāla metalizēta hologramma ar nominālvērtības uzrakstiem, pa labi – stilizēta ozola lapa. Augšdaļā uzraksts DIVDESMIT LATU (divu krāsu iespaidumā) un skaitlis 20. Lejasdaļā skaitlis 20 un uzraksts LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪME (divu krāsu iespaidumā). No dreļļu auduma rakstu motīva pa kreisi – vertikāla josla, kuru veido skaitļi 20, ar diagonālām tonālām pārejām. Gar tās ārmales uz balta pamata vertikāls uzraksts © LATVIJAS BANKA 1992. Pa labi uz balta pamata Latvijas lielā valsts ģerboņa grafisks attēls, zem tā gadskaitlis 2009. Virs ģerboņa – ūdenszīme (latviešu tautumeitas profils).

5 SANTĪMU MONĒTA

Svars: 2.50 g, diametrs: 18.50 mm
Metāls: vara, niķeļa un cinka sakausējums
Kalta Staatliche Münzen Baden-Württemberg (Vācija)
Mākslinieki: Gunārs Lūsis (grafiskais dizains),
Jānis Strupulis (plastiskais veidojums)

Monētas priekšpuse (averss)

Centrā Latvijas mazā valsts ģerboņa attēls. Tam apkārt lokveidā uzraksts LATVIJAS REPUBLIKA • 2009.

Monētas aizmugure (reverss)

Centrā skaitlis 5, apakšā puslokā uzraksts SANTĪMI. Skaitļa labajā un kreisajā pusē etnogrāfiska saulīte. Monētas augšpusē no saulītes līdz saulītei pieci pusloki (darba cēliena simbols).

Monētas josta – gluda.

500 LATU BANKNOTE

Izmēri: 130 x 65 mm
 Krāsa: zeltaini brūna
 Iespiesta
 Giesecke & Devrient GmbH
 (Vācija)
 Mākslinieki:
 Imants Žodžiks,
 Valdis Ošiņš

Naudas zīmes priekšpuse (averss)

Uz bronzas vainadziņa rakstu fona latviešu tautumeitas portreta cilnis profilā un stilizēta ozola lapa (caurskata zīme). Pa kreisi no portreta ciļņa banknotes aversā iestrādāta vertikāla caurspīdīga josla, kas pārklāj caurskata zīmi un virs tās naudas zīmes augšējā trešdaļā izcirsto ģerboņa vairoga veida caurskata lodziņu, kurā uz gaiša fona redzamas puslokā izkārtotas trīs zvaigznes, bet uz tumša fona – četras rindās ar nobīdi vietoti uzraksti "Ls". Augšdaļā uzraksts LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪME. Lejasdaļā uzraksti: PIECSIMT LATU (krāsu maiņas optiskā efekta iespaidumā), LATVIJAS BANKA, tās prezidenta paraksta faksimils un sērijas numurs (melnā krāsā). Pa labi vertikāla ornamentāla josla ar Lielvārdes jostas motīvu un skaitli 500 augšdaļā. Uz ornamentālās joslas slīpā leņķī pret gaismu salasāms nominālvērtības uzraksts. Pa kreisi uz balta pamata vertikālā kārtojumā trīs reljefi punkti zeltaini brūnā krāsā (zīme neredzīgajiem), pa kreisi no tiem – sērijas numurs sarkanā krāsā, zemāk – ūdenszīme. Zem tās – horizontāla josla ar skaitļiem 500 pelēcīgi brūnā krāsā un ar lielāku skaitli 500 tumši pelēkbrūnā krāsā, kas, banknoti pagrozot, maina krāsu, bet siltuma iedarbībā maina tonalitāti.

Naudas zīmes aizmugure (reverss)

Bronzas vainadziņa rakstu salikums. To šķērso papīrā iestrādāta vertikāla metalizēta hologramma ar nominālvērtības uzrakstu, pa labi – stilizēta ozola lapa. Augšdaļā uzraksts PIECSIMT LATU (divu krāsu iespaidumā) un skaitlis 500. Lejasdaļā skaitlis 500 un uzraksts LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪME (divu krāsu iespaidumā). No rakstu salikuma pa kreisi – vertikāla josla, ko veido skaitļi 500, ar diagonālām tonālām pārejām. Gar tās ārmalu uz balta pamata vertikāls uzraksts © LATVIJAS BANKA 1992. Pa labi uz balta pamata Latvijas lielā valsts ģerboņa grafisks attēls, zem tā gadskaits 2008. Virs ģerboņa – ūdenszīme (latviešu tautumeitas profils).

Caurskata lodziņš uz gaiša un tumša fona banknotes aversā (pa kreisi) un reversā (pa labi).

20 SANTĪMU MONĒTA

Svars: 4.00 g, diametrs: 21.50 mm
 Metāls: vara, niķeļa un cinka sakausējums
 Kalta *Staatliche Münzen Baden-Württemberg* (Vācija)
 Mākslinieki: Gunārs Lūsis (grafiskais dizains),
 Jānis Strupulis (plastiskais veidojums)

Monētas priekšpuse (averss)

Centrā Latvijas mazā valsts ģerboņa attēls. Tam apkārt lokveidā uzraksts LATVIJAS REPUBLIKA • 2009.

Monētas aizmugure (reverss)

Centrā skaits 20, apakšā puslokā uzraksts SANTĪMU. Skaits labajā un kreisajā pusē etnogrāfiska saulīte. Monētas augšpusē no saulītes līdz saulītei pieci pusloki (darba cēliena simbols).

Monētas josta – gluda.

50 SANTĪMU MONĒTA

Svars: 3.50 g, diametrs: 18.80 mm
 Metāls: vara un niķeļa sakausējums
 Kalta *Staatliche Münzen Baden-Württemberg* (Vācija)
 Mākslinieki: Gunārs Lūsis (grafiskais dizains),
 Jānis Strupulis (plastiskais veidojums)

Monētas priekšpuse (averss)

Centrā Latvijas mazā valsts ģerboņa attēls. Tam apkārt lokveidā uzraksts LATVIJAS REPUBLIKA • 2009.

Monētas aizmugure (reverss)

Augšpusē attēlots priedes stāds (Latvijas mežu bagātības simbols). Zem horizontālās dalījuma līnijas skaits 50, apakšā puslokā uzraksts SANTĪMU.

Monētas josta – vertikāli rievota.

2 LATU MONĒTA

Svars: 9.50 g (centrālā apla svars – 4.50 g, ārējā gredzena svars – 5.00 g),
 diametrs: 26.30 mm (centrālā apla diametrs – 18.21 mm)
 Centrālā apla metāls: vara, niķeļa un cinka sakausējums,
 ārējā gredzena metāls: vara un niķeļa sakausējums
 Kalta *British Royal Mint* (Lielbritānija)
 Mākslinieki: Gunārs Lūsis (grafiskais dizains),
 Jānis Strupulis (plastiskais veidojums)

Monētas priekšpuse (averss)

Centrālajā aplī Latvijas lielā valsts ģerboņa attēls. Ārējā gredzena augšdaļā puslokā izvietots uzraksts LATVIJAS REPUBLIKA, gredzena lejasdaļā – ar punktiem atdalīts gadskaitlis 2009.

Monētas aizmugure (reverss)

Centrālā apla augšdaļā attēlota govys, zem tās – skaits 2. Ārējā gredzena lejasdaļā uzraksts LATI. Fona zīmējums (mākoņi un zāle) savieno centrālo apli un ārējo gredzenu.

Monētas josta – vertikāli rievota; uz tās divi ar punktiem atdalīti uzraksti LATVIJAS BANKA.

ĪPAŠAS APGROZĪBAS MONĒTAS AR IEROBEŽOTU TIRĀŽU

NAMEJA GREDZENS

Nominālvērtība: 1 lats
 Svars: 4.80 g, diametrs: 21.75 mm
 Metāls: vara un niķeļa sakausējums
 Kalta *Staatliche Münze Berlin* (Vācija)
 Mākslinieces: Ilze Lībiete (grafiskais dizains),
 Baiba Šime (plastiskais veidojums)

EGLĪTE

Nominālvērtība: 1 lats
 Svars: 4.80 g, diametrs: 21.75 mm
 Metāls: vara un niķeļa sakausējums
 Kalta *Staatliche Münze Berlin* (Vācija)
 Mākslinieki: Arvīds Priedīte (grafiskais dizains),
 Līgita Franckeviča (plastiskais veidojums)

JUBILEJAS UN PIEMIŅAS MONĒTAS

CŪCIŅA

Nominālvērtība: 1 lats
 Svars: 20.00 g, diametrs: 34.00 mm
 Metāls: 925° sudrabs, kvalitāte: *proof*
 Kalta *Rahapaja Oy* (Somija)
 Monētas reverss veidots pēc bērnu
 zīmējumu konkursa "Mana sapņu monēta"
 uzvarētājas Emīlijas Adumānes zīmējuma;
 Līgita Franckeviča (plastiskais veidojums)

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Nominālvērtība: 1 lats
 Svars: 31.47 g, diametrs: 38.61 mm
 Metāls: 925° sudrabs, kvalitāte: *proof*
 Kalta
Koninklijke Nederlandse Munt (Nīderlande)
 Mākslinieki:
 Guntars Sietiņš (grafiskais dizains),
 Jānis Strupulis (plastiskais veidojums)

MĒRŅIEKU LAIKI

Nominālvērtība: 1 lats
 Svars: 31.47 g, diametrs: 38.61 mm
 Metāls: 925° sudrabs, kvalitāte: *proof*
 Kalta
Koninklijke Nederlandse Munt (Nīderlande)
 Mākslinieki:
 Laimonis Šēnbergs (grafiskais dizains),
 Līgita Franckeviča (plastiskais veidojums)

ŪDENS MONĒTA

Nominālvērtība: 1 lats
 Svars: 26.00 g, forma: kvadrāts,
 laukuma izmērs: 32.00 x 32.00 mm
 Metāls: 925° sudrabs,
 kvalitāte: *proof*
 Kalta *Rahapaja Oy* (Somija)
 Mākslinieki: Ilmārs Blumbers
 (grafiskais dizains),
 Jānis Strupulis
 (plastiskais veidojums)

ES VALSTU PIEMIŅAS MONĒTU PROGRAMMA "EIROPAS MANTOJUMS"

ZIEMASSVĒTKU EGLĪTE

Nominālvērtība: 1 lats
 Svars: 22.00 g, diametrs: 35.00 mm
 Metāls: 925° sudrabs, kvalitāte: *proof*
 Kalta
Koninklijke Nederlandse Munt (Nīderlande)
 Mākslinieki: Edgars Folks (grafiskais dizains),
 Jānis Strupulis (plastiskais veidojums)

"Cūciņa" atveidojumu reversā. Ar 1 lata sudraba monētu "Mēnieku laiki" (apgrozībā no 21.09.2009.) tika atzīmēta brāļu Kaudzišu radītā pirmā latviešu reālistiskā romāna 130. gadadiena un ar 1 lata sudraba monētu "Latvijas Universitāte" (apgrozībā no 24.08.2009.) – Latvijas ievērojamākās augstskolas dibināšanas 90 gadu jubileja. Par cilvēka un dabas attiecībām, cilvēka iejaukšanos dabas harmonijā liek domāt Ilmāra Blumberga radītā 1 lata sudraba "Ūdens monēta" (apgrozībā no 16.11.2009.). Starptautiskās monētu programmas "Eiropas mantojums" ietvaros radīta 1 lata sudraba monēta "Ziemassvētku eglīte" (apgrozībā no 26.11.2009.), tādējādi atzīmējot 500 gadus, kopš pirmo reizi rakstos minēta izgreznota Ziemassvētku eglīte, ko svētkiem rotāja Rīgas Melngalvju brālība.

STATISTIKA

2009. gadā izstrādāti un pieņemti vairāki Latvijas Bankas noteikumi finanšu tirgus un monetārās statistikas jomā.

Latvijas Bankas 2009. gada 16. jūlija noteikumi Nr. 40 "Monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskata sagatavošanas noteikumi" (spēkā ar 01.05.2010.) pieņemti, ieviešot Regulas (EK) Nr. 25/2009 par monetāro finanšu iestāžu nozares bilanci (pārstrādāta; ECB/2008/32) prasības. Vienlaikus liela vērtība veltīta respondentu pārskatu sniegšanas noslodzes optimizēšanai. Turpmāk krājaizdevu sabiedrības pārskatus sagatavos un sniegs reizi ceturksnī, bet elektroniskās naudas institūcijas – reizi pusgadā. Savukārt tā informācija par kredītu veidiem un parāda vērtspapīriem, kura Latvijas Bankai pieejama Kredītu reģistra datubāzē un izmantojot Latvijas Bankas vāktu vērtspapīru pārskatu datus, MFI nebūs jāiesniedz. Pārskatos nodalītas jaunas MFI izsniegto kredītu kategorijas un kredītu saņēmēju grupas, mainīts valūtu dalījums, kā arī veikti citi grozījumi. Šīs pārmaiņas neradīs pārrāvumus Latvijas Bankas publicētajās MFI bilances statistisko datu laikrindās, bet tās papildinās ar MFI sniegto jauno informāciju. Atbilstoši mainīti Latvijas Bankas noteikumi, kas nosaka MFI statistikas pārskatu iesniegšanu.

Latvijas Bankas 2009. gada 10. septembra noteikumi Nr. 42 "Monetāro finanšu iestāžu procentu likmju pārskatu sagatavošanas noteikumi" (spēkā ar 01.06.2010.) pieņemti, ieviešot jaunākos grozījumus, kas veikti Regulā (EK) Nr. 63/2002 par statistiku attiecībā uz procentu likmēm, ko monetārās finanšu iestādes piemēro māsasaimniecību un nefinanšu sabiedrību noguldījumiem un aizdevumiem (ECB/2001/18). Papildus šiem grozījumiem veikta arī krājaizdevu sabiedrību noslodzes samazināšana. Turpmāk šo pārskatu iesniegs tikai lielākās krājaizdevu sabiedrības un tā iesniegšanas periodiskums būs ceturksnis, nevis mēnesis.

Latvijas Bankas 2009. gada 16. jūlija noteikumi Nr. 41 "Ārvalstu valūtas pirkšanas un pārdošanas pārskatu sagatavošanas noteikumi" (spēkā ar 01.01.2010.) noteica darījumu atspoguļošanu pēc darījuma, nevis norēķinu dienas principa, kā arī paplašināja par latos un citās valūtās veiktajiem bezskaidrās un skaidrās naudas darījumiem sniegto datu klāstu. Valūtas tirgus ir aktīva finanšu tirgus daļa, tāpēc pārskatos ietvertie dati ļaus pilnvērtīgāk veikt tirgus analīzi.

Latvijas Bankas 2009. gada 5. novembra noteikumi Nr. 47 "Monetāro finanšu iestāžu ilgtermiņa ārējā parāda pārskata un prognozes sagatavošanas noteikumi" (spēkā ar 01.06.2010.) nodrošina SVF un ES prasībām atbilstošu informāciju, kas nepieciešama valsts ārējā parāda, maksājumu bilances un valsts makroekonomisko rādītāju analīzei un prognozēšanai.

Tika turpināts arī darbs, lai ieviestu ECB prasības ieguldījumu fondu statistikas sagatavošanā, sākot ieguldījumu fondu mēneša saraksta publicēšanu Latvijas Bankas interneta lapā un ES valstu ieguldījumu fondu saraksta uzturēšanai nepieciešamās informācijas nosūtīšanu ECB.

Saistībā ar ES statistikas sagatavošanas prasībām padziļināti tika pētītas vairākas jomas – MFI piešķirto kredītlīniju iezīmes un datu pieejamība, maksājumu iestāžu potenciālās darbības jautājumi, kā arī to kapitālsabiedrību loks, kas darbojas riska kapitāla nozarē.

Latvijas Banka turpināja sadarbību ar SVF finanšu stabilitātes statistikas jomā un sāka regulāru finanšu stabilitātes rādītāju un MFI (izņemot naudas tirgus fondus) bilances un peļņas un zaudējumu pārskata sagatavošanu un sūtīšanu SVF, kā arī minēto rādītāju publicēšanu Latvijas Bankas interneta lapā.

Tika turpināts metodoloģiskais darbs Latvijas maksājumu bilances statistikas datu sagatavošanas jomā, galveno uzmanību veltot datu sniedzēju noslodzes samazināšanai.

Latvijas Bankas 2009. gada 10. septembra noteikumi Nr. 43 "Vērtspapīru pārskatu sagatavošanas noteikumi" (spēkā ar 01.04.2010.) nodrošinās iespēju apkopot datus arī par individuāliem (*security-by-security*) vērtspapīriem, kuriem nav piešķirts ISIN kods, ļaujot precīzāk apkopot kredītiestāžu tiešo investīciju datus, kas nepieciešami ECB, *Eurostat* un SVF prasību izpildei.

Latvijas Bankas 2009. gada 5. novembra noteikumi Nr. 48 "Nebanku ārējo maksājumu pārskatu sagatavošanas noteikumi" (spēkā ar 01.01.2010.) noteica jaunu ārējo maksājumu sliksni (5 000 latu; iepriekš – 1 000 latu), kuru nepārsniedzot nav jāsniedz informācija Latvijas Bankai, tādējādi optimizējot datu apstrādes procesu Latvijas Bankā un samazinot datu sniedzēju noslodzi.

2009. gadā tika pilnveidota nefinanšu sabiedrību datu saņemšana elektroniskā veidā un, organizējot telefonaptaujas, nodrošināts, ka aptuveni 60% nefinanšu sabiedrību datus maksājumu bilances statistikas sagatavošanai sniedz elektroniskā veidā, tādējādi optimizējot datu apstrādes procesu Latvijas Bankā un ļaujot veikt iestrādes maksājumu bilances statistikas ceturkšņa datu sagatavošanas termiņa saīsināšanai.

Laikrindu sezonālās izlīdzināšanas vadības grupas (*Seasonal Adjustment Steering Group*) aktivitātēs gūtās zināšanas un pieredze ļāva ieviest maksājumu bilances sagatavošanai nepieciešamo ceļotāju izdevumu novērtēšanas metodes, kas balstītas uz laikrindu modeļu izveidi un analīzi.

Saistībā ar plānoto pāreju uz ES saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas aktualizēto versiju (NACE 2. red.) oficiālajā statistikā veiksmīgi veikta pāreja uz jaunu nefinanšu sabiedrību ārējo ieguldījumu apsekojuma, kas ir viens no galvenajiem maksājumu bilances datu avotiem, izlases dizainu.

Valdības finanšu statistikas jomā Latvijas Bankas speciālisti turpināja darbu Latvijas starpinstitutionu darba grupās, kas risina ar valsts budžeta deficīta un parāda notifikācijas sagatavošanu un metodoloģijas pilnveidošanu saistītus jautājumus, ES fondu apjomu un izlietojumu raksturojošās informācijas nodrošināšanu un valsts un privātās partnerības projektu normatīvo aktu izstrādi, kā arī turpināja regulāri sagatavot Latvijas valdības finanšu statistikas datus ECB. 2009. gadā tika veikta pāreja uz datu sagatavošanu saskaņā ar ECB 2009. gada 31. jūlija Pamatnostādni par valdības finanšu statistiku (pārstrādāta; ECB/2009/20), kas paredz pilnīgu valdības deficīta un to veidojošo ieņēmumu un izdevumu rādītāju atspoguļošanu atbilstoši EKS 95 principiem. Saskaņā ar ECB un *Eurostat* prasībām Latvijas Bankas speciālisti regulāri sagatavoja datus par Latvijas valdības 2008. un 2009. gadā īstenotajiem finanšu krīzes novēršanas pasākumiem un to ietekmi uz valsts budžeta deficītu un parādu.

Latvijas Banka turpināja regulāro statistisko datu pārraidi uz ECB, SNB un SVF un sniedza statistisko informāciju citiem iekšzemes un ārvalstu datu lietotājiem. Lai laikus nodrošinātu informāciju plašam datu lietotāju lokam, Latvijas Banka publicēja Latvijas

finanšu un monetārās statistikas un maksājumu bilances statistikas datus gan savos periodiskajos izdevumos un interneta lapā, gan sagatavoja datus publicēšanai ECB izdevumos un ECB interneta lapas Statistikas sadaļas Statistisko datu noliktavā (*Statistical Data Warehouse*), kā arī SVF izdevumos un SVF Speciālā datu izplatīšanas standarta ietvaros. Lai paātrinātu un vienkāršotu datu apmaiņas procesu starp Latvijas Banku un CSP, 2009. gadā izveidots tiešsaistes datu apmaiņas kanāls starp abām institūcijām.

MAKSĀJUMU UN NORĒĶINU SISTĒMAS

Latvijas Banka turpināja nodrošināt triju maksājumu sistēmu darbību (SAMS – reālā laika bruto norēķini starpbanku un steidzamiem klientu maksājumiem, EKS – klīrings (tīrvērte) un neto norēķini liela skaita pakešu veidā sagatavotiem (*batch*) klientu maksājumiem un kopā ar pārējām ECBS dalībniecēm – TARGET2, kuras komponentsistēma ir TARGET2-Latvija).

2009. gada 1. janvārī stājās spēkā jaunais SAMS un EKS juridiskais ietvars, saskaņojot visu triju Latvijas Bankas uzturēto maksājumu sistēmu regulējumu un paplašinot to potenciālo dalībnieku loku.

2009. gada beigās SAMS dalībnieki bija 21 banka, trīs ārvalstu banku filiāles un Latvijas Banka. 2009. gadā SAMS tika veikti 83.8% no visiem Latvijā uzsāktajiem starpbanku maksājumiem latos skaita ziņā un 88.2% – apjoma ziņā (2008. gadā – attiecīgi 87.3% un 88.8%). SAMS apstrādāto maksājumu kopskaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās par 19.4% (līdz 200.2 tūkst.), savukārt kopapjoms – par 7.9% (līdz 167.5 mljrd. latu). SAMS apstrādāja gan starpbanku, gan klientu maksājumus, kuru skaita īpatsvars bija attiecīgi 44.4% un 55.6%, bet apjoma īpatsvars – 93.2% un 6.8%. 2009. gadā SAMS vidējais viena maksājuma apjoms bija 836.5 tūkst. latu (2008. gadā – 732.2 tūkst. latu). Piecu lielāko banku SAMS maksājumu skaita koncentrācijas rādītājs bija 72.3%, bet maksājumu apjoma koncentrācijas rādītājs, ko galvenokārt noteica Latvijas Bankas maksājumu īpatsvars, bija 85.1% (2008. gadā – attiecīgi 70.3% un 82.8%). 2009. gadā SAMS dalībniekiem nodrošināja 99.79% sistēmas pieejamību (2008. gadā – 99.97%).

2009. gada beigās EKS latu norēķinos piedalījās 21 banka, trīs ārvalstu banku filiāles un Latvijas Banka. 2009. gadā EKS tika apstrādāti 75.1% no visiem Latvijā starp bankām veiktajiem klientu kredīta pārvedumiem latos skaita ziņā un 72.8% – apjoma ziņā (2008. gadā – attiecīgi 75.2% un 71.0%). EKS apstrādāto maksājumu latos kopskaits samazinājās par 4.3% (līdz 31.8 milj.), bet to kopapjoms – par 22.1% (līdz 10.2 mljrd. latu). EKS maksājumi tika apstrādāti divos norēķinu ciklos. Pirmajā norēķinu ciklā tika veikti 67.9% no visiem EKS maksājumiem latos skaita un 57.2% – apjoma ziņā. 2009. gadā EKS vidējais viena maksājuma latos apjoms samazinājās par 18.6% (līdz 320 latiem). Piecu lielāko banku EKS maksājumu latos skaita koncentrācijas rādītājs bija 79.6%, bet maksājumu apjoma koncentrācijas rādītājs – 79.1% (2008. gadā – attiecīgi 78.1% un 77.4%).

2009. gada beigās EKS eiro norēķinos piedalījās 20 banku, divas ārvalstu banku filiāles, Valsts kase un Latvijas Banka. 2009. gadā EKS tika apstrādāti 6.9% no visiem veiktajiem klientu kredīta pārvedumiem eiro (to apjoma īpatsvars – 1.7%). EKS apstrādāto maksājumu eiro kopskaits pieauga par 12.8% (līdz 252.5 tūkst.), bet to kopapjoms samazinājās par 11.7% (līdz 1.3 mljrd. eiro). EKS maksājumi eiro tika apstrādāti divos norēķinu ciklos. Pirmajā norēķinu ciklā tika veikti 63.6% no visiem EKS maksājumiem eiro skaita un 59.3% – apjoma ziņā. 2009. gadā EKS vidējais viena maksājuma eiro apjoms samazinājās par 21.7% (līdz 5 243 eiro). Piecu lielāko banku EKS maksājumu eiro skaita koncentrācijas rādītājs bija 71.3%, bet maksājumu apjoma koncentrācijas rādītājs – 68.2% (2008. gadā – attiecīgi 76.8% un 73.3%).

Latvijas Banka kopā ar pārējām ECBS dalībniecēm piedalījās TARGET2 attīstībā un sistēmas jaunās versijas ieviešanā, un ar 2009. gada 23. novembri TARGET2-Latvija nodrošina maksājumu apstrādi saskaņā ar jaunās versijas funkcionalitāti. Vienlaikus veikti grozījumi TARGET2-Latvija darbību regulējošos tiesību aktos.

2009. gada beigās TARGET2-Latvija tiešie dalībnieki bija 20 banku, divas ārvalstu banku filiāles, Valsts kase un Latvijas Banka. 2009. gadā TARGET2-Latvija apstrādāto maksājumu kopskaits pieauga par 13.4% (līdz 169.9 tūkst.), bet to kopapjoms – 2.9 reizes (līdz 200.5 mljrd. eiro). TARGET2-Latvija apstrādāja gan starpbanku, gan klientu maksājumus, kuru skaita īpatsvars bija attiecīgi 25.6% un 74.4%, bet apjoma īpatsvars – 97.1% un 2.9%. 2009. gadā TARGET2-Latvija vidējais viena maksājuma apjoms pieauga 2.5 reizes un sasniedza 1.2 milj. eiro. Piecu lielāko banku TARGET2-Latvija maksājumu skaita koncentrācijas rādītājs bija 60.4%, bet maksājumu apjoma koncentrācijas rādītājs – 92.1%.

MAKSĀJUMU SISTĒMU PĀRRAUDZĪBA

Latvijas Banka turpināja pārraudzīt Latvijas maksājumu sistēmu. Saskaņā ar "Latvijas Bankas politiku maksājumu sistēmas jomā" tika turpināta sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu SAMS un EKS ikdienas pārraudzība, kuras ietvaros Latvijas Banka galvenokārt veica SAMS un EKS darbības nepārtrauktības un statistisko datu analīzi.

2009. gadā pārraudzības ietvaros Latvijas Banka sāka Latvijā darbojošos maksājumu sistēmu novērtējumu saskaņā ar ECB izstrādāto uz risku balstītā novērtējuma metodoloģiju. Saskaņā ar šo metodoloģiju novērtējums veicams trijos posmos. Pirmajā posmā maksājumu sistēmas savstarpēji salīdzināmas, vērtējot to svarīgumu un pārraudzības statusu ar mērķi noteikt pārraudzības veikšanas prioritāti. Otrajā posmā katra maksājumu sistēma vērtējama pēc riska kategorijām, ņemot vērā konkrētā riska iespējamību, ietekmi un tā mazināšanai veiktos pasākumus, lai noteiktu pārraudzības veikšanas prioritāti attiecībā uz maksājumu sistēmas noteiktu sastāvdaļu un tās riskiem. Trešajā posmā iegūstams apkopots novērtējums, balstoties uz kuru var tālāk plānot katras maksājumu sistēmas pārraudzību.

2009. gadā Latvijas Banka veica novērtējuma pirmo posmu, kurā maksājumu sistēmas svarīgums tika vērtēts, ņemot vērā sistēmas ievērojamību, apgrozījumu, kritisko dalībnieku skaitu, aizvietojamību, iespējamo ietekmi uz citu sistēmu spēju norēķināties, izmantošanu monetārās politikas operācijās un ietekmi uz tautsaimniecību. Pārraudzības statuss tika noteikts pēc tā, cik ilgs laiks pagājis, kopš sistēma pēdējo reizi tikusi vērtēta pārraudzības ietvaros, kā arī pēc nepieciešamajiem uzlabojamiem aspektiem un pārraudzības novērtējuma veida.

Uz risku balstītais novērtējums apstiprināja Latvijas Bankas politikā maksājumu sistēmu jomā noteikto pārraudzības prioritāti – vislielākā pārraudzības uzmanība pievēršama SAMS, t.sk. veicot ikdienas pārraudzību. Neliela apjoma maksājumu sistēmu jomā nākamajos periodos galvenokārt veicama AS "Itella Information" starpbanku tiešā debeta maksājumu sistēmas pārraudzība.

Latvijas Banka 2009. gadā no maksājumu sistēmu pārraudzības viedokļa konsultēja FM, tai gatavojot Maksājumu pakalpojumu likumprojektu ar mērķi Latvijas Republikas tiesību aktos iestrādāt tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 13. novembra Direktīvas 2007/64/EK par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK un 2006/48/EK un atceļ Direktīvu 97/5/EK.

Līdz 2009. gada beigām 18 elektronisko naudas institūciju, kurām saskaņā ar Kredītiestāžu likuma prasībām nav jāsaņem licence darbības uzsākšanai, bija informējušas

Latvijas Banku par darbības sākšanu. 2009. gadā darbību sāka piecas elektroniskās naudas institūcijas un to pārtrauca viena elektroniskās naudas institūcija.

Latvijas Banka apkopoja datus par izmantotajiem maksāšanas līdzekļiem. No visiem maksāšanas līdzekļiem Latvijā 2009. gadā visbiežāk tika izmantoti klientu kredīta pārvedumi (114.3 milj. maksājumu jeb 52.6%) un maksājumi ar norēķinu kartēm (97.8 milj. maksājumu jeb 45.0%). Šādu maksājumu apjoms bija attiecīgi 242.7 mljrd. latu un 1.4 mljrd. latu. Pārējie maksāšanas līdzekļi (tiešais debets, čeki, e-nauda) tika izmantoti samērā reti.

Latvijas Banka 2009. gadā turpināja darbu SEPA projektā, vadot Nacionālo SEPA darba grupu, piedaloties Latvijas Komerčbanku asociācijas Maksājumu komitejas SEPA darba grupā un sākot SEPA projektu Latvijas Bankā.

14. decembra sēdē Latvijas Republikas Eiro projekta Naudas un maksājumu sistēmu darba grupa apstiprināja Nacionālās SEPA darba grupas izstrādāto Latvijas Nacionālo SEPA plānu (1.0 versija). Latvijas Nacionālais SEPA plāns raksturo iesaistīto pušu lomas SEPA projektā un veicamos darbus, kā arī periodu, kurā SEPA maksājumus plānots pilnībā ieviest Latvijas maksājumu tirgū. 2009. gadā Nacionālā SEPA darba grupa izstrādāja un ieviesa Nacionālo SEPA Latvija interneta lapu, kas pašlaik ir galvenais informācijas avots par SEPA projektu Latvijā.

Latvijas Bankas valde 23. jūlijā apstiprināja Latvijas Bankas SEPA plānu, kura mērķis ir raksturot SEPA pamatproduktu izmantošanu Latvijas Bankā, piedāvājot SEPA kredīta pārvedumu izmantošanu arī Latvijas Bankas klientiem. Atbilstoši plānam Latvijas Banka veica savas darbības pašnovērtējumu kā to SEPA produktu lietotāja un piedāvātāja, kurus paredzēts nodrošināt ar 2010. gada 12. novembri. Pašnovērtējums apliecina Latvijas Bankas atbilstību SEPA prasībām.

Latvijas Banka 3. augustā nosūtīja Eiropas Maksājumu padomei pievienošanās vēstuli par nodomu EKS veidot kā SEPA kredīta pārvedumu shēmai atbilstīgu klīringa (tīrvērtes) un norēķinu infrastruktūru. 2009. gada vidū Latvijas Banka veica EKS SEPA atbilstības pašnovērtējumu saskaņā ar ECB izstrādātajiem SEPA atbilstības nosacījumiem infrastruktūrām. EKS ir attīstības procesā, lai kļūtu par SEPA shēmai atbilstīgu sistēmu, un EKS pašnovērtējums veikts, ņemot vērā EKS funkcionalitāti, ko plānots nodrošināt ar 2010. gada 12. novembri. Pašnovērtējums apliecina EKS atbilstību SEPA prasībām.

VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMU PĀRRAUDZĪBA

2009. gadā Latvijas Banka turpināja nodrošināt VNS raitu darbību. VNS grāmatoto vērtspapīru atlikums 2009. gada beigās bija 500.1 milj. latu, t.sk. valdības parādzīmes – 179.9 milj. latu, valdības obligācijas – 308.5 milj. latu, bet privātā sektora parāda vērtspapīri – 11.7 milj. latu.

Vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraudzības ietvaros Latvijas Banka piedalījās Eiro-sistēmas projekta TARGET2 vērtspapīriem Latvijas Nacionālās lietotāju grupas darbā, sniedzot ierosinājumus augsta līmeņa plāna *TARGET2-Securities Implementation in Latvia* (TARGET2 vērtspapīriem īstenošana Latvijā) sagatavošanā, kas izstrādāts atbilstoši Eirosistēmas un Eiropas centrālo depozitāriju saprašanās memoranda *TARGET2-Securities Memorandum of Understanding* (TARGET2 vērtspapīriem saprašanās memorands) prasībām, ko LCD parakstīja 25. septembrī.

Latvijas Banka turpināja piedalīties ECBS un Eiropas Vērtspapīru regulatoru komitejas (CESR) darba grupā "Rekomendāciju vērtspapīru norēķinu sistēmām un centrālajiem darījuma partneriem Eiropas Savienībā" sagatavošanā. 23. jūnijā minēto rekomendāciju galaversija publicēta ECB interneta lapā. Rekomendācijas ir saistošas ES centrālo

banku vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraugiem un vērtspapīru tirgu uzraugiem, kas tās piemēros ES vērtspapīru norēķinu sistēmu un centrālo darījuma partneru pārraudzībai un darbības novērtēšanai. Latvijas Banka piemēros minētās rekomendācijas vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraudzībā.

FINANŠU STABILITĀTE

Latvijas Banka turpināja finanšu sistēmas stabilitātes un tās ievainojamības novērtēšanu, īpašu uzmanību pievēršot sistēmisko risku analīzei. Ņemot vērā kredītriska dominējošo lomu banku darbības risku struktūrā, liela uzmanība tika veltīta kredītriska ekonometriskajai modelēšanai, kas ļāva kvantitatīvi raksturot dažādu makroekonomisko faktoru ietekmi uz banku kredītportfeļa kvalitāti. Modelēšanas rezultāti lietoti kredītportfeļa kvalitāti raksturojošo rādītāju prognozēšanā un makroekonomiskā stresa testēšanā. Pilnveidojot kredītriska īstermiņa prognozēšanu, tika izstrādāts arī Markova ķēdes modelis. Apzinoties banku kredītu nozīmīgo lomu Latvijas tautsaimniecības attīstībā, Latvijas Banka turpināja apkopot un savā interneta lapā sāka publicēt banku veiktās kredītēšanas aptaujas rezultātus, vienlaikus attīstot sadarbību ar FKTK operatīvās informācijas apmaiņā un stresa testēšanas jomā.

Latvijas finanšu sektora atkarība no ārvalstu finansējuma un tā noturīguma saglabāšanās ekonomiskās lejupslīdes posmā un arī turpmākajos gados ir būtiska, vērtējot Latvijas finanšu stabilitātes nodrošināšanas un sistēmiskā riska draudu mazināšanas iespējas. 2009. gada septembrī četras lielākās Skandināvijas bankas (*Bank DnB NORD A/S, Nordea Bank Finland Plc, Swedbank AB, Skandinaviska Enskilda Banken AB*), kuru filiāles un meitasuzņēmumi darbojas Latvijā, apņēmas nodrošināt to likviditātes un kapitāla pietiekamības rādītājus atbilstoši spēkā esošajām regulatīvajām prasībām.

Latvijas Banka līdzdarbojās FKTK un FM finanšu sektora darbību regulējošo normatīvo aktu izstrādē un vērtējuma sniegšanā. ES ietvaros Latvijas Bankas pārstāvji piedalījās EFK, CEBS un ECBS Banku uzraudzības komitejā, kā arī šo komiteju izveidotajās darba grupās. Risinot finanšu stabilitātes jautājumus, šīs institūcijas uzsāka starpsektorālo un pārrobežu risku novērtēšanu un ES visaptverošu stresa testu organizēšanu, kā arī jauno kredītiestāžu regulatīvo un uzraudzības pasākumu ietekmes analīzi un potenciālā procikliskuma ietekmes izvērtēšanu.

Pasaules finanšu krīze radīja nepieciešamību stiprināt makrouzraudzību un dziļāk un kompleksāk uzraudzīt sistēmisko risku, īpaši attiecībā uz finanšu sistēmu starpsektorālajām un pārrobežu saiknēm. Meklējot risinājumu ES ietvaros, EK 2009. gadā nāca klajā ar tiesību aktu projektu kopumu, ar kuru paredzēts izveidot jaunu institucionālo uzraudzības sistēmu ES. Tā balstīsies uz diviem pīlāriem (Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju un Eiropas Finanšu uzraugu sistēmu), tiem nodrošinot saikni starp makrouzraudzības un mikrouzraudzības līmeni.

KREDĪTU REĢISTRA DARBĪBA

2009. gada beigās Kredītu reģistrā bija 110 dalībnieku, kuri pilnvaroja 750 lietotāju darbam ar Kredītu reģistru.

Atbilstoši Latvijas Bankas 2009. gada 12. marta noteikumiem Nr. 32 "Kredītu reģistra noteikumi" kopš 2009. gada 1. aprīļa Kredītu reģistra dalībnieku loks tika paplašināts – par Kredītu reģistra dalībniekiem tika noteiktas ne tikai banku meitassabiedrības, kas sniedz ar kredītrisku saistītus finanšu pakalpojumus, bet arī visas komercsabiedrības, kurām ir ciešas attiecības ar bankām un kuras sniedz ar kredītrisku saistītus finanšu pakalpojumus. 1. pusgadā tika paplašināts Kredītu reģistram sniedzamo ziņu apjoms, sāka ziņu par personu individuālajiem saistību periodiem vākšana, papildināti un

precizēti nosacījumi ziņu sniegšanai par aizņēmēja saistību un nodrošinājuma veidu un zaudējumu apjomu.

2009. gada beigās Kredītu reģistrā bija dati par 921 tūkst. personu un 2.44 milj. saistību, kopējam Kredītu reģistra dalībnieku kredītportfelim sasniedzot 16.46 mljrd. latu.

Kredītu reģistra dati bija pieejami Kredītu reģistra dalībniekiem, FKTK un Latvijas Bankai, aizņēmējiem un aizņēmēju galviniekiem (fiziskajām un juridiskajām personām par savām saistībām).

2009. gadā Kredītu reģistra dalībnieki veica 3.23 milj. pieprasījumu par personām, t.sk. 3.11 milj. pieprasījumu par fiziskajām personām un 0.12 milj. pieprasījumu par juridiskajām personām.

2009. gadā Latvijas Banka saņēma 2 794 fizisko un juridisko personu pieprasījumus sniegt Kredītu reģistrā esošos datus par šo personu saistībām. Pārskati par personu saistībām tika izsniegti Latvijas Bankas Rīgas, Liepājas, Daugavpils un Rēzeknes filiālē.

INFORMĀCIJAS TEHNOLOĢIJAS

2009. gadā turpinājās Latvijas Bankas elektroniskās dokumentu pārvaldības sistēmas (eDPS) pilnveide, paplašinot vispārējās sarakstes un lietvedības dokumentu elektroniskās aprites funkcijas, tādējādi būtiski uzlabojot un paātrinot dokumentu apriti. Ieviesta arī līgumu elektroniskā saskaņošana un pilnveidota iepirkumu un ar tiem saistīto dokumentu aprīte.

Veiksmīgi pabeigts 2008. gada nogalē sāktais serveru konsolidācijas projekts, izmantojot virtualizācijas tehnoloģijas un ievērojami samazinot nepieciešamo serveru skaitu. Tādējādi panākta serveru jaudu pilnvērtīgāka izmantošana un samazinātas ar serveru infrastruktūras uzturēšanu, t.sk. ar programmatūras licencēm un elektroenerģijas patēriņu, saistītās izmaksas.

2009. gadā īstenots zaļ datorikas projekts, ievērojami samazinot datoru patērējamās elektroenerģijas apjomu un pārejot uz videi draudzīgāku un ekonomiskāku informācijas drukāšanas veidu. Būtiski samazināts arī kopējais datoru skaits, pēc iespējas atsakoties no stacionāro datoru un klēpjdatoru paralēlas izmantošanas. Tādējādi samazināti ar datoru uzturēšanu un programmatūras licencēm saistītie izdevumi.

Noslēgusies Latvijas Bankas reģionālo filiāļu datortīklu pieslēguma modernizācija. Šo pieslēgumu, kas ar kopumā zemākām izmaksām sniedz lielāku ātrdarbību un labāku pieejamību, nodrošina divi savstarpēji nesaistīti pakalpojumu sniedzēji.

2009. gadā īstenota lokālā datortīkla centrālo komutatoru modernizācija, nodrošinot serverus un starpēku savienojumus ar ātrdarbīgiem un augstas pieejamības pieslēgumiem. Tādējādi palielināta kritisko un svarīgo informācijas sistēmu ātrdarbība un pilnīgots darbības nepārtrauktības nodrošinājums.

Īstenots vienotā telekomunikāciju risinājuma pilotprojekts, nodrošinot plašākas funkcijas, t.sk. operatīvāku un daudzpusīgāku saziņu un informācijas apriti, kas nepieciešama kvalitatīvai darba pienākumu veikšanai dinamiskos apstākļos. Vienlaikus modernizēta lokālo tālrunu centrāle, integrējot to vienotajā telekomunikāciju risinājumā un samazinot ar tās uzturēšanu saistītos izdevumus. Projekts pilnībā pakāpeniski tiks īstenots nākamo divu triju gadu laikā.

2009. gadā Latvijas Banka piedalījās kārtējā *Information Security Forum* pētījumā, kurā reizi divos gados tiek vērtēta šīs organizācijas dalībnieku informācijas sistēmu vides sakārtotība un drošība, un saņēma augstu novērtējumu.

SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA

Tautsaimniecības speciālisti un citi interesenti Latvijas Bankas makroekonomiskās analīzes rezultātus iepazīst gan ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību, gan tieši – Latvijas Bankas interneta lapā un publikācijās. Latvijas Bankas interneta lapa satur Latvijas maksājumu bilances, ārējā parāda, banku un monetāro, vērtspapīru un maksājumu sistēmu statistiku. Centrālā banka regulāri publicēja vairākus izdevumus, plaši informējot par Latvijas finanšu sektora un tautsaimniecības attīstības norisēm. Latvijas Bankas 2008. gada pārskatā sniegta informācija par centrālās bankas darbību un finanšu rezultātiem. Pasaules ekonomiskās attīstības ietvaros analizēta Latvijas tautsaimniecības izaugsme. Nozīmīgas ir Latvijas Bankas ceturkšņa publikācijas "Monetārais Apskats. Monetary Review" (ar 2009. gada 3. ceturksni to aizstāja "Makroekonomisko Norišu Pārskats") un "Latvijas Maksājumu Balance. Latvia's Balance of Payments", mēneša publikācijas "Monetārais Biļetens" un "Latvijas Maksājumu Balance (Pamatrādītāji)", kā arī "Finanšu Stabilitātes Pārskats". Lai centrālā banka pieņemtu pārdomātus un atbildīgus monetāros lēmumus, Latvijas Bankas speciālisti veica padziļinātus pētījumus, rosinot publisku diskusiju par svarīgākajiem tematiem (sk. sadaļu "Ekonomiskā izpēte, analīze un prognozēšana" un 9. pielikumu).

Latvijas Bankas veiktā makroekonomiskā un finanšu tirgus analīze, kas nepieciešama situācijas izpratnei un tālāko lēmumu pieņemšanai, tika plaši publiskota. Pēc katras Latvijas Bankas padomes sēdes Latvijas Bankas prezidents sniedza plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem makroekonomiskās attīstības pārskatu. Latvijas Bankas ekonomisti komentēja aktuālās norises tautsaimniecībā un publiskotos monetāros un makroekonomiskos datus. Savus pētījumus Latvijas Bankas speciālisti publicēja arī zinātniskos ekonomikas izdevumos, t.sk. analītiskajā izdevumā *Baltic Journal of Economics*.

Lai veicinātu attiecīgo nozaru speciālistu dziļāku izpratni un rosinātu diskusiju par tautsaimniecības attīstības analīzi un izaugsmi, tika organizēta Latvijas Bankas gadskārtējā tautsaimniecības attīstībai veltītā konference "Tautsaimniecības stabilitātes un izaugsmes atjaunošana Latvijā". Tajā tika pārrunāti politiskie un ekonomiskie nosacījumi izklūšanai no finanšu krīzes, ko padziļinājusi nekustamā īpašuma pārvērtēšana un straujais patēriņa cenu kāpums.

Vairākās ekspertu sarunās ar finanšu tirgus dalībnieku, uzņēmēju un ekonomistu līdzdalību analizētas un apspriestas svarīgākās tautsaimniecības problēmas un iespējas pasaules finanšu krīzes un recesijas apstākļos. Ekspertu sarunā "Eiro loma globālajā finanšu krīzē" apskatītas vienotās valūtas finanšu krīzes apstākļos sniegtās iespējas. Ekspertu sarunā "Lata stabilitātes ekonomiskie aspekti krīzes kontekstā" aplūkots, kā valūtas politika ietekmē tautsaimniecību un atsevišķas sociālās grupas, sniegts ieskats pasaules pieredzē un piedāvāti risinājumi konkurētspējas veidošanā. Ekspertu sarunā "Uzticības faktors finanšu tirgos un tautsaimniecībā" analizēta globālās un iekšējās uzticības zuduma ietekme uz finanšu sektoru un tautsaimniecību un sniegti priekšlikumi uzticības atjaunošanai. Ekspertu sarunā "Deflācija kā konkurētspējas atgūšanas faktors un tālākas attīstības priekšnoteikums" aplūkota deflācijas norise un prognozētas Latvijas konkurētspējas atgūšanas iespējas un cenu attīstība.

Viena no tēmām, kam Latvijas un pasaules ekonomisti veltīja uzmanību saistībā ar Latvijas uzņēmēju konkurētspēju un finanšu stabilitāti, bija valūtas politika. No vienas puses, šī diskusija un šaubas par Latvijas spēju īstenot fiskālo politiku raisīja neuzticību latam, aziotāžu un lielas valūtas un finanšu tirgus svārstības. No otras puses, diskusija bija nepieciešama, lai Latvijai un pasaulei pierādītu Latvijas Bankas izvēlētas politikas pamatotību un atbilstību Latvijas tautsaimniecības modelim, t.sk. krīzes situācijā. Latvijas Banka apliecināja savas politikas nemainīgumu, kā arī piedāvāja analīzi un skaidrojumu visiem interesentiem – ekonomiskās politikas lēmumu pieņēmējiem, finanšu tirgus dalībniekiem Latvijā un ārvalstīs, akadēmiskajai videi, komersantiem un sa-

biedrībai. Latvijas Bankas vadība sniedza izvērstus situācijas skaidrojumus Latvijas Republikas Saeimas frakcijām un atbildīgajām komisijām. Dažādos forumos, t.sk. Latvijas Bankas organizētajās ekspertu sarunās, tika pamatotas fiksēta valūtas kursa priekšrocības mazā un atvērtā tautsaimniecībā un parādīts vairāku ekonomistu ieteiktās devalvācijas pozitīvās ietekmes uz eksportu īslaicīgums un negatīvā ietekme uz iedzīvotāju un valsts izdevumiem un parāda apjomu, patēriņa cenām un finanšu stabilitāti. Latvijas Bankas prezidents tikās ar finanšu tirgus dalībniekiem, investoriem un žurnālistiem Latvijas tautsaimniecībai nozīmīgās valstīs (Zviedrijā, Somijā, Vācijā), skaidrojot Latvijas ekonomisko situāciju, monetāros un citus ekonomiskās politikas lēmumus. Saskaņā ar socioloģisko aptauju datiem vairākums Latvijas iedzīvotāju atbalstīja stabilas valūtas politiku.

Eiro ieviešanai ir svarīga loma makroekonomiskās stabilitātes un tautsaimniecības izaugsmes atjaunošanā. Tāpēc nepieciešams naudas lietotājiem izskaidrot eiro ieviešanas kārtību un tos iepazīstināt ar eiro banknošu un monētu dizainu un bezskaidrās naudas norēķinu kārtību. Latvijas Banka skaidroja eiro ieviešanas tautsaimniecisko nozīmību un nepieciešamību iespējami ātri panākt valsts makroekonomisko rādītāju atbilstību Māstrihtas kritērijiem, informāciju darot pieejamu gan Latvijas Bankas interneta lapā un plašsaziņas līdzekļos, gan publiskajos diskusiju forumos. Euro ieviešanas mērķa datuma noteikšanu kā nepieciešamu soli atbalstīja arī komersantu organizācijas un valdība, un 2010. gada sākumā Latvijas Republikas Ministru kabinets "Latvijas Nacionālajā eiro ieviešanas plānā" par eiro ieviešanas mērķa datumu noteica 2014. gada 1. janvāri.

Lai informētu sabiedrību par eiro ieviešanas ekonomiskajām priekšrocībām un EMS uzbūvi, kā arī lai vairotu zināšanas par vienotās valūtas sižetisko motīvu dizainu, Latvijas Banka 2009. gada pavasarī sadarbībā ar žurnālu "Mājas Viesis" organizēja konkursu "Euro 10 gadi", kā arī piedalījās Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas un citu organizāciju rīkotajā informatīvajā pasākumā "Eiropas Savienības dārza svētki" 2009. gada 1. maijā. Latvijas Banka FM pārraudzītajā eiro ieviešanas jautājumu portālā *euro.lv* sniedza interesentiem atbildes uz tās kompetencē esošajiem jautājumiem.

Tautsaimniecības krīzes pārvarēšanā un nākotnes attīstībā svarīgs ir iedzīvotāju vērtējums un noskaņojums, ko galvenokārt nosaka makroekonomisko procesu un lēmumu izpratne. Tāpēc viens no Latvijas Bankas komunikācijas virzieniem ir makroekonomisko un finanšu procesu skaidrošana gan plašai sabiedrībai, gan atsevišķām sabiedrības grupām. Sadarbībā ar Latvijas Banku un izmantojot tās speciālistu analīzi un skaidrojumus, tika veidots pētniecisks seriāls "Naudas zīmes" Latvijas Televīzijas 1. kanāla izglītojošo raidījumu sadaļā un plašam iedzīvotāju lokam paredzētajā rīdioraidījumā "Lata spogulī". Rēzeknes un Daugavpils augstskolā Latvijas Bankas speciālisti lasīja lekcijas par tautsaimniecības norisēm. 2009. gadā iznāca četri biļetena "Averss un Reverss" numuri, gada beigās to aizstājot ar Latvijas Bankas speciālistu rakstu publikācijām Latvijas Bankas interneta lapas sadaļā "Komentāri un raksti" un tādējādi ļaujot lietotājiem informāciju saņemt operatīvāk.

Sabiedrības izpratni par makroekonomikas un monetārās politikas veidošanu vairoja Latvijas Bankas apmeklētāju centrs "Naudas pasaule", kur 2009. gadā vairāk nekā 6 500 vecāko klašu skolēnu, studentu un citu interesentu pamatjautājumos guva informāciju daudzpusīgajā interaktīvajā ekspozīcijā, atbildes par aktuālām tautsaimniecības problēmām saņemot diskusijās ar centra gidiem.

Lai piesaistītu Latvijas augstskolu studentus aktuālo makroekonomisko problēmu pētīšanai, Latvijas Banka organizē zinātniski pētniecisko darbu konkursu, kurā 2009. gadā piedalījās 22 studenti (godalgoti pieci dalībnieki; viņu darbos pētīta investīciju ietekme uz produktivitāti, fiskālā konsolidācija, starpbanku tirgus konverģence, rūpniecisko klasteru ietekme uz eksportu un ES struktūrfondu izmantošana).

Latvijas Banka informē sabiedrību un nozaru speciālistus skaidrās un bezskaidrās naudas jomā. Skaidrās naudas lietotājiem – iedzīvotājiem un īpaši banku un veikalu kasieriem – labi jāpārzina monētu un banknošu drošības elementi, lai izvairītos no viltojumiem. Latvijas Banka 2009. gada sākumā sniedza informāciju par jauno 500 latu banknošu papildu drošības elementiem, atgādinot arī svarīgākos pārējo banknošu drošības elementus. Pilnveidots un lietotājiem vieglāk uztverams arī naudas zīmju drošības elementu atspoguļojums Latvijas Bankas interneta lapā.

Latvijas Banka ir viena no institūcijām, kas atbildīga par SEPA projekta īstenošanu Latvijā, un tās pārstāvis vada Nacionālo SEPA darba grupu. Tādējādi Latvijas Banka koordinē SEPA komunikāciju un 2009. gada vidū izveidoja SEPA projekta interneta lapu.

Latvijas Banka rīkoja gadskārtējo sabiedrības aptauju, aicinot izteikt viedokli par 2008. gadā tapušo jubilejas un piemiņas monētu māksliniecisko risinājumu. Aptauju atbalstīja Latvijas Televīzijas raidījums "100 g kultūras" un publisko bibliotēku tīkls. Ar 51.6% balsu par "Latvijas gada monētu 2008" atzīta "Laimes monēta" (mākslinieki Arvīds Priedīte un Jānis Strupulis).

ORGANIZATORISKĀ ATTĪSTĪBA

Latvijas Bankas padome 2009. gada beigās strādāja šādā sastāvā:

– prezidents	Ilmārs Rimšēvičs;
– prezidenta vietnieks	Andris Ruselis;
– padomes locekļi:	Harijs Bušs, Leonīds Gricenko, Vita Pilsuma, Arvils Sautiņš, Aivars Skopiņš, Valentīna Zeile.

Latvijas Bankas valde 2009. gada beigās strādāja šādā sastāvā:

– valdes priekšsēdētājs	Māris Kālis;
– valdes priekšsēdētāja vietnieks	Reinis Jakovļevs;
– valdes locekļi:	Andris Nikitins, Harijs Ozols, Ilze Posuma, Raivo Vanags.

Latvijas Bankā 2009. gada beigās strādāja 618 darbinieku, t.sk. 17 darbinieku, ar kuriem darba līgums noslēgts uz noteiktu laiku (2008. gada beigās – attiecīgi 644 darbinieki un 18 darbinieku). 2009. gada beigās 57% Latvijas Bankas darbinieku bija vīrieši un 43% – sievietes.

Lai nodrošinātu informācijas apmaiņu starp Latvijas Banku un ES institūcijām, 2009. gadā darbu turpināja nozares padomnieks, Latvijas Bankas specializētais atašējs Latvijas Republikas Pastāvīgajā pārstāvniecībā ES.

2009. gadā turpinājās Latvijas Bankas struktūras pilnveide. Lai optimizētu personāla resursus un uzlabotu procesu efektivitāti, veiktas strukturālas pārmaiņas Iekšējā audita pārvaldē, slēdzot Bankas darbības audita daļu un Informācijas sistēmu audita daļu, un Kases un naudas apgrozības pārvaldē, slēdzot Naudas apgrozības daļu.

Lai nodrošinātu informācijas drošības pārvaldību saskaņā ar labākās prakses principiem, atvērtā Latvijas Bankas informācijas drošības vadītāja amata vieta.

2009. gadā veiktas darba organizācijas pārmaiņas atbalsta funkcijas veicošajās Latvijas Bankas struktūrvienībās un samazināti personāla resursi Komunikācijas pārvaldē, Tehniskajā pārvaldē, Aizsardzības pārvaldē un Mācību un atpūtas centrā.

PERSONĀLA ATTĪSTĪBA

Latvijas Banka 2009. gadā turpināja īstenot personāla politikas pamatprincipus, piesaistot kvalificētus un profesionālus darbiniekus un veidojot ilgtermiņa darba attiecības, radot motivējošu darba vidi, veicinot profesionālo pilnveidi, attīstību un vienlaikus sagaidot no darbinieka kvalitatīvu darbu, izvirzīto mērķu sasniegšanu, iniciatīvu, radošu pieeju un lojalitāti.

Latvijas Banka personāla attīstības nolūkos līdzīgi kā iepriekšējos gados izmantoja darbinieku iekšējo un ārējo rotāciju un personāla mācības. Iekšējā rotācija ļauj darbiniekiem paplašināt profesionālās zināšanas, attīstīt prasmes un veidot karjeras izaugsmi Latvijas Bankā. 2009. gadā iekšējās atlases rezultātā 13 darbinieku tika pārcelti augstākā amatā un 15 darbinieku aizstāja ilgstošā prombūtnē esošus kolēģus. Trīs Latvijas Bankas darbinieki guva ārējo darba pieredzi ECB īstermiņa norīkojuma programmā, papildinot zināšanas finanšu stabilitātes, ekonomikas un terminoloģijas jomā. Savukārt viens Latvijas Bankas darbinieks guva pieredzi darbā SVF.

Nozīmīgs personāla politikas nosacījums ir darbinieka un Latvijas Bankas kopīga atbildība par mācībām un attīstību. No vienas puses, Latvijas Banka nodrošina resursus un mācību programmu piedāvājumu, no otras puses, darbiniekam pašam jāveic viss nepieciešamais mācībām un izaugsmei un nepārtraukti jānodrošina profesionālo zināšanu un prasmju uzturēšana augstākajā līmenī. Ar Latvijas Bankas darbinieku mācībām saistīto izdevumu apjoms atbilda 1.9% no darba samaksas apjoma (2008. gadā – 2.2%).

Personāla attīstības stratēģijā, turpinot Latvijas Bankas darbinieku akadēmisko un profesionālo zināšanu attīstību, īpaša uzmanība veltīta vadītprasmju pilnveidošanai un nostiprināšanai, izmantojot 2007. gadā veiksmīgi uzsāktu ilgtermiņa vadītāju mācību programmu. Galvenie temati vadītāju mācību programmā bija vadītāju darba efektivitātes paaugstināšana, komunikācijas prasmju uzlabošana un padoto darbinieku attīstība un motivēšana. 2009. gadā minētajā programmā piedalījās 16 vadītāju, kuru darba pieredze personāla vadībā bija ilgāka par pieciem gadiem. Kursā gūto zināšanu nostiprināšanai un personāla vadības aktualitāšu pārrunāšanai tika organizēta "Labās prakses diena", kurā piedalījās arī iepriekšējos gados mācību kursu beigušie vadītāji.

Lai noteiktu vadītāju un darbinieku individuālās attīstības vajadzības, 2009. gadā Talantu vadības projekta ietvaros Latvijas Bankā notika visu struktūrvienību un daļu vadītāju un pamatfunkcijas veicošo struktūrvienību darbinieku kompetenču intervijas un 180 grādu kompetenču vērtējums atbalsta funkcijas veicošo struktūrvienību darbiniekiem.

Visiem Latvijas Bankas darbiniekiem pieejams Personāla pārvaldes izstrādātais mācību palīgīdzeklis sociālo kompetenču attīstības plānošanai un īstenošanai "Latvijas Bankas kompetenču attīstības rokasgrāmata". Sociālo kompetenču pilnveidi paredzēts īstenot vairākos veidos: izmantojot atbilstošās mācību programmas, darbaudzināšanu un citas praktiskās metodes un akcentējot vadītāja atbildību darbinieku kompetenču pilnveides procesā. 2009. gada nogalē notika komunikācijas un informācijas apmaiņas un informācijas apkopošanas un analīzes kompetenču pilnveides semināri.

Lai padziļinātu zināšanas par Latvijas Bankas funkcijām, tiek organizēti Latvijas Bankas speciālistu vadīti semināri. 2009. gadā notika Monetārās politikas pārvaldes, Turgus

operāciju pārvaldes, Maksājumu sistēmu pārvaldes un Komunikācijas pārvaldes Bibliotēkas seminārs, kā arī seminārs par Latvijas Bankas jubilejas un piemiņas monētām. 2009. gada nogalē Latvijas Bankas monetārās politikas speciālisti sagatavoja īpašu semināru par aktuālākajiem makroekonomikas jautājumiem, bet sabiedrisko attiecību speciālisti – par sabiedrisko attiecību jautājumiem.

Latvijas Banka darbinieku mācībām turpināja izmantot Mācību un atpūtas centru, kas sniedz kvalitatīvu mācību tehnisko nodrošinājumu. Latvijas Banka novembrī nodrošināja ECBS semināra "Kurss uz līdervadību" (*Heading for Leadership*) 2. daļas norisi (1. daļa notika Rumānijā). Seminārā piedalījās struktūrvienību un daļu vadītāji no ECB un septiņām ES valstu centrālajām bankām.

Vadības sistēmas tālākas pilnveidošanas nolūkā astoņi Latvijas Bankas vadošie darbinieki apguva prasmes veikt organizācijas pašnovērtējumu saskaņā ar vispārējās novērtēšanas ietvara (*Common Assessment Framework*; CAF) modeļa prasībām, lai sagatavotos Latvijas Bankas vadības procesu pašnovērtējumam.

RISKU PĀRVALDĪŠANA UN KVALITĀTES VADĪBA

2009. gadā, pilnveidojot risku pārvaldīšanu, Latvijas Bankas padome pieņēma "Latvijas Bankas risku pārvaldīšanas politiku", "Latvijas Bankas darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas politiku", "Latvijas Bankas informācijas un informācijas sistēmu drošības politiku" un "Latvijas Bankas fiziskās drošības politiku", kas aizstāja "Latvijas Bankas drošības politiku". Latvijas Bankas drošības uzraudzības komisija nodrošināja politiku vispusīgu un vienotu pārraudzību.

Latvijas Bankas finanšu riski tiek pārvaldīti saskaņā ar "Latvijas Bankas ārvalstu rezervju pārvaldīšanas vadlīnijām", ko Latvijas Bankas padome pārskata ne retāk kā reizi gadā un, ja nepieciešams, veic tajās grozījumus.

Tika turpināta kritisko un svarīgāko Latvijas Bankas informācijas sistēmu risku analīze saskaņā ar 2008. gadā apstiprināto informācijas sistēmu risku pārvaldības metodoloģiju. Risku analīze tiek veikta arī informācijas sistēmu izstrādes vai pilnveides projektos.

Latvijas Bankas darbības risku pārvaldīšanu koordinēja Latvijas Bankas risku pārvaldīšanas vadītājs, ne retāk kā reizi gadā izvērtējot un apkopojot Latvijas Bankas struktūrvienību darbības risku novērtējumus visās būtiskajās darbības jomās. Darbības risku pārvaldīšanu pārraudzīja Latvijas Bankas valdes izveidotā Latvijas Bankas darbības risku vadības komiteja.

Latvijas Bankas darbības nepārtrauktības procesa ietvaros galvenā uzmanība tika pievērsta darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas sistēmas pilnveidei, ņemot vērā Latvijas Bankas vajadzības un pieredzi darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas jomā, labāko praksi un ECB rekomendācijas, kā arī vienotas starpgadījumu un incidentu pārvaldīšanas un reģistrēšanas kārtības ieviešanai.

2009. gada aprīlī Latvijas Bankas valde izskatīja un apstiprināja Latvijas Bankas risku pārskatu un sniedza ziņojumu Latvijas Bankas padomei par situāciju risku pārvaldīšanā. Darbinieki izglītoti informācijas, informācijas sistēmu drošības, darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas un darbības risku pārvaldīšanas jomā.

Uzdevumu kvalitatīvu izpildi un rezultātu nodrošina kvalitatīva vadības sistēma. 2009. gadā tika veikts Latvijas Bankas vadības procesu pašnovērtējums saskaņā ar Eiropas Publiskās administrācijas institūta CAF modeļa prasībām.

Vērtēšanas procesā tika identificētas jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, un plānoti vadības sistēmas pilnveides pasākumi. CAF modeļa lietošana ilgtermiņā sniegs iespēju

izzināt un novērtēt vadības sistēmas attīstības tendences un regulāri pilnveidot vadības procesus.

IEKŠĒJAIS UN ĀRĒJAIS AUDITS

Iekšējais audits, objektīvi pārbaudot Latvijas Bankas funkcijas un procesus, sniedz Latvijas Bankas vadībai neatkarīgu vērtējumu par risku vadības, kontroles sistēmas un procesu efektivitāti, kā arī sniedz konsultācijas to pilnveidei. Iekšējo auditu Latvijas Bankā veic Iekšējā audita pārvalde. Latvijas Bankas revīzijas komiteja pārrauga un palīdz pilnveidot iekšējo auditu.

Iekšējo auditu organizē un veic saskaņā ar Latvijas Bankas padomes pieņemto "Latvijas Bankas iekšējā audita politiku". Iekšējo auditu veic, ievērojot Iekšējo auditoru institūta "Iekšējā audita profesionālās prakses starptautiskos standartus" un "Ētikas kodeksu", kā arī *CobiT (Control Objectives for Information and Related Technology)* un *ISACA (Information System Audit and Control Association)* standartus.

Iekšējais audits aptver visas Latvijas Bankas darbības jomas. Iekšējie auditi tiek plānoti un veikti, pamatojoties uz risku novērtējumu. Par katra iekšējā audita rezultātiem tiek ziņots Latvijas Bankas prezidentam un Latvijas Bankas revīzijas komitejai. Reizi ceturksnī Latvijas Bankas revīzijas komiteja kopā ar Iekšējā audita pārvaldes vadītāju izskata iekšējo auditu rezultātus, ieteikumus un to ieviešanas gaitu. Par iekšējā audita darbību reizi gadā tiek ziņots Latvijas Bankas padomei.

2008. gadā veiktajā iekšējā audita kvalitātes ārējā novērtējumā atzīta Latvijas Bankas iekšējā audita darbības daļēja atbilstība "Iekšējā audita profesionālās prakses starptautiskajiem standartiem" un pilnīga atbilstība "Ētikas kodeksam", kā arī atbilstība ECBS "Iekšējā audita komitejas rokasgrāmatā" noteiktajām prasībām. Ņemot vērā šā novērtējuma rezultātus, izstrādāts iekšējā audita pilnveides pasākumu plāns, un līdz 2009. gada beigām visi plānā minētie pasākumi ieviesti.

Iekšējā audita pārvalde piedalījās ECBS Iekšējo auditoru komitejas darbā un saskaņā ar tās apstiprināto auditu plānu veica iekšējos auditus Latvijas Bankā.

Saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" Latvijas Bankas pārskata gada saimnieciskās darbības un finanšu pārskatu revīziju veic revīzijas komisija, kuras personālsastāvu apstiprina Latvijas Republikas Valsts kontrole.

GRĀMATVEDĪBA UN BUDŽETA VADĪBA

Latvijas Bankas grāmatvedības sistēma izveidota un tiek pārvaldīta atbilstoši Latvijas Bankas padomes pieņemtajai "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politikai", Latvijas Bankas valdes pieņemtajai "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības kārtībai" un citiem Latvijas Bankas normatīvajiem aktiem, ievērojot likuma "Par Latvijas Banku" un citu Latvijas Bankai saistošo Latvijas Republikas normatīvo aktu prasības. "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politika" nosaka, ka tos notikumus un Latvijas Bankas finanšu darījumus, kuri saistīti ar monetārās politikas īstenošanu un ārvalstu rezervju pārvaldīšanu, grāmato saskaņā ar grāmatvedības pamatprincipiem, kas noteikti ECB 2006. gada 10. novembra Pamatnostādnē par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas tiesisko regulējumu Eiropas Centrālo banku sistēmā (ECB/2006/16), vienlaikus ievērojot to, ka Latvijas Banka nav Eirosistēmas dalībniece. 2009. gadā Latvijas Bankas padome papildināja "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politiku", nosakot prasības skaidrojumu sniegšanai gada finanšu pārskatos.

Latvijas Banka publicē katra mēneša slēguma bilanci, gada finanšu pārskatus un citu finanšu informāciju, kas pieejama arī Latvijas Bankas interneta lapā. Integrētā bankas

informācijas sistēma nodrošina standartizētu, automatizētu, drošu un efektīvu Latvijas Bankas finanšu darījumu veikšanu, to vienotu uzskaiti un finanšu pārskatu sagatavošanu. Katru darbadienu Latvijas Bankas vadībai un speciālistiem pieejama jaunākā informācija par Latvijas Bankas finansiālo stāvokli, darbības rezultātiem un budžeta izpildes gaitu. Iekšējās finanšu kontroles sistēmas ietvaros Latvijas Bankas vadība regulāri izvērtē Latvijas Bankas aktīvu un saistību, kā arī ienākumu un izdevumu pārmaiņas, īpašu uzmanību pievēršot gan ārvalstu valūtas un zelta rezervju pārvaldīšanas rezultātiem, gan administratīvo izdevumu un ilgtermiņa ieguldījumu atbilstībai apstiprinātajam Latvijas Bankas budžetam.

Latvijas Bankas gada budžetu apstiprina Latvijas Bankas padome, un tā vadība tiek īstenota saskaņā ar Latvijas Bankas padomes pieņemtajiem "Latvijas Bankas budžeta vadības noteikumiem", kuru mērķis ir nodrošināt Latvijas Bankas finanšu līdzekļu lietderīgu izmantošanu un kuros noteikta Latvijas Bankas budžeta sagatavošanas, apstiprināšanas un izpildes kontroles kārtība. Lai nodrošinātu iekšējā audita funkcijas neatkarību, Latvijas Bankas padome apstiprina arī Iekšējā audita pārvaldes izdevumu plānu.

Budžeta izvērtēšanai Latvijas Bankas padome izveidojusi budžeta komisiju, kuras sastāvā ir seši Latvijas Bankas padomes locekļi. Latvijas Bankas budžeta komisijas galvenie uzdevumi ir Latvijas Bankas valdes sagatavotā budžeta projekta izvērtēšana un budžeta izpildes gaitas pārraudzība. Savukārt Latvijas Bankas valdes galvenie budžeta vadības uzdevumi ir kopā ar attiecīgo Latvijas Bankas struktūrvienību vadītājiem sagatavot un iesniegt Latvijas Bankas budžeta komisijai un Latvijas Bankas padomei budžeta projektu un regulāri sniegt ziņojumus par budžeta izpildes gaitu.

SADARBĪBA AR STARPTAUTISKAJĀM ORGANIZĀCIJĀM

Latvijas Banka turpināja pārstāvēt Latvijas intereses SVF Pilnvaroto sanāksmēs un ikdienas jautājumu koordinēšanā.

Latvijas intereses SVF tika pārstāvētas Ziemeļvalstu un Baltijas valstu grupā, kurā ietilpst Dānija, Igaunija, Īslande, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Somija un Zviedrija. Šo valstu grupu SVF Izpilddirektoru valdē pārstāvēja viens izpilddirektors, un tai kopumā bija 3.44% balsu.

Latvijas Bankas pārstāvji turpināja piedalīties Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Monetāro un finanšu jautājumu komitejas darbā, kas izveidota stratēģisko virzienu un vadlīniju noteikšanai un saskaņota viedokļa izstrādāšanai SVF darbības jautājumos.

2009. gadā turpinājās sadarbība ar SVF, pamatojoties uz SVF lēmumu par resursu rezerves vienošanos (*Stand-By Arrangement*) 1.52 mljrd. XDR apjomā Latvijas tautsaimniecības stabilizācijas un atveseļošanas plāna īstenošanai.

Latvija kā dalībvalsts 2009. gadā turpināja darboties Starptautiskajā Rekonstrukcijas un attīstības bankā, Starptautiskajā Attīstības asociācijā un Starptautiskajā Finanšu korporācijā, kā arī ERAB. Latvijas Banka turpināja līdzdalību SNB.

SADARBĪBA AR ĀRVALSTU CENTRĀLAJĀM BANKĀM UN TEHNISKĀ PALĪDZĪBA

2009. gadā turpinājās Latvijas Bankas sadarbība ar citu valstu centrālajām bankām pieredzes un informācijas apmaiņas jomā.

Statistikas pārvaldes darbinieks 1. pusgadā turpināja dalību ECB un nacionālo centrālo banku tehniskās palīdzības programmā, sagatavojot ziņojumu par maksājumu bilances

statistikas datu sagatavošanu Serbijas Nacionālajā bankā un izstrādājot ieteikumus datu sagatavošanas pilnveidei, virzoties uz ES un ECB prasību izpildi maksājumu bilances statistikas datu sagatavošanas jomā.

Oktobrī Latvijas Bankas apmeklētāju centra "Naudas pasaule" darbinieki sniedza konsultācijas Gruzijas Nacionālās bankas speciālistiem apmeklētāju centra izveides, uzbūves un darbības jautājumos.

Novembrī Tirgus operāciju pārvaldes darbinieki dalījās pieredzē ar *Magyar Nemzeti Bank* speciālistiem ārvalstu rezervju pārvaldīšanas un riska vadīšanas jautājumos.

Latvijas Banka organizēja vairākas starptautiskas sanāksmes. Aprīlī Jūrmalā notika Ziemeļvalstu un Baltijas valstu monetāro un finanšu jautājumu komitejas vietnieku grupas sanāksme, bet septembrī – Ziemeļvalstu un Baltijas valstu monetāro un finanšu jautājumu komitejas sanāksme. Sanāksmēs Ziemeļvalstu un Baltijas valstu centrālo banku un finanšu ministriju pārstāvji sprieda par aktuālajiem SVF jautājumiem, kā arī sadarbību ar citām starptautiskajām finanšu institūcijām un veidojumiem.

Starptautiskās finanšu organizācijas un ārvalstu centrālās bankas sniedza atbalstu Latvijas Bankai, piedāvājot iespēju piedalīties šo institūciju rīkotajos semināros un kursos, kā arī saņemt konsultācijas ar centrālās bankas darbību saistītos jautājumos.

Latvijas Bankas darbinieki piedalījās ECB, SVF Institūta, Apvienotā Vīnes institūta un Pasaules Bankas organizētajos kursos, kā arī Austrijas, Čehijas, Francijas, Itālijas, Lielbritānijas, Lietuvas, Nīderlandes, Polijas un Šveices centrālās bankas un Ņujorkas Federālo rezervju bankas rīkotajos semināros. Latvijas Bankas darbinieki devās pieredzes apmaiņas vizītēs uz Beļģijas, Dānijas, Polijas un Slovākijas centrālo banku un saņēma konsultācijas ar centrālās bankas darbību saistītos jautājumos.

LATVIJAS BANKAS 2009. GADA FINANŠU PĀRSKATI

BILANCE

66

(gada beigās; tūkst. latu)

AKTĪVI	Skaidrojumi ¹	2009	2008
ĀRZEMJU AKTĪVI		3 384 585	2 734 395
Zelts	5	134 365	108 998
Speciālās aizņēmuma tiesības	6	91 237	187
Ārvalstu konvertējamās valūtas	7	3 150 992	2 488 693
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā	8	750	743
Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā	9	1 763	1 763
Pārējie ārzemju aktīvi	10	5 478	134 011
VIETĒJIE AKTĪVI		175 719	679 200
Kredīti kredītiestādēm	11	140 449	639 263
Pamatlīdzekļi	12, 13	33 232	34 626
Pārējie vietējie aktīvi	14, 15	2 038	5 311
KOPĀ AKTĪVI		3 560 304	3 413 595

¹ No 72. lappuses līdz 108. lappusei sniegtie skaidrojumi ir šo finanšu pārskatu neatņemama sastāvdaļa.

(turpinājums) (gada beigās; tūkst. latu)

PASĪVI	Skaidrojumi	2009	2008
ĀRZEMJU SAISTĪBAS		71 469	402 145
Ārvalstu konvertējamās valūtas	16	19 006	131 252
Starptautiskais Valūtas fonds	6	256	256
Citu starptautisko institūciju noguldījumi latos	17	32 502	6 503
Ārvalstu banku noguldījumi latos	18	499	247 001
Pārējās ārzemju saistības	19	19 206	17 133
LATI APGROZĪBĀ	20	788 155	1 018 092
VIETĒJĀS SAISTĪBAS		2 412 922	1 751 384
Kredītiestāžu noguldījumi	21	1 115 677	1 094 295
Valdības noguldījumi	22	1 291 942	638 056
Citu finanšu institūciju noguldījumi		1 948	1 705
Pārējās vietējās saistības	23, 24	3 355	17 328
KAPITĀLS UN REZERVES		287 758	241 974
Pamatkapitāls	25	25 000	25 000
Rezerves kapitāls	25	114 236	95 533
Pārvērtēšanas kots	25	74 129	68 004
Pārskata gada peļņa	25	74 393	53 437
KOPĀ PASĪVI		3 560 304	3 413 595
ĀRPUSBILANCES POSTEŅI	37		

Latvijas Bankas valde 2010. gada 16. martā apstiprināja šos finanšu pārskatus, kas
sniegti no 66. lappuses līdz 108. lappusei.

LATVIJAS BANKAS VALDE

M. Kālis

R. Jakovļevs

A. Ņikitins

H. Ozols

I. Posuma

R. Vanags

PEĻŅAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINS

68

LATVIJAS BANKAS 2009. GADA PĀRSKATS

		(tūkst. latu)	
	Skaidrojumi	2009	2008
PROCENTU IENĀKUMI			
Ārzemju operācijas	26	59 245	143 646
Procenti par vērtspapīriem		51 702	96 553
Procenti par noguldījumiem ārvalstu kredītiestādēs un citās ārvalstu finanšu institūcijās		3 305	11 613
Procenti par atvasinātajiem finanšu instrumentiem		4 238	35 480
Vietējās operācijas	26	26 925	7 264
Procenti par kredītiem kredītiestādēm		24 696	6 723
Procenti par atvasinātajiem finanšu instrumentiem		2 229	541
PROCENTU IZDEVUMI			
Ārzemju operācijas	26	1 662	11 923
Procenti par noguldījumiem		93	237
Procenti par atvasinātajiem finanšu instrumentiem		1 569	11 686
Vietējās operācijas	26	18 515	54 461
Procenti par kredītiestāžu noguldījumiem		11 895	39 996
Procenti par valdības noguldījumiem		6 592	14 366
Procenti par citu finanšu institūciju noguldījumiem		28	99
TĪRIE PROCENTU IENĀKUMI	26	65 993	84 526

(turpinājums)		(tūkst. latu)	
	Skaidrojumi	2009	2008
REALIZĒTIE FINANŠU OPERĀCIJU			
GUVUMI VAI ZAUDĒJUMI (-)	27	36 959	34 886
Ārzemju operācijas		22 521	23 488
Vērtspapīri		28 069	3 151
Atvasinātie finanšu instrumenti		-5 548	20 337
Valūtas maiņas darījumi		14 438	11 398
FINANŠU AKTĪVU UN POZĪCIJU			
VĒRTĪBAS SAMAZINĀJUMS	28	5 474	38 087
Ārzemju operācijas		5 462	37 349
Vērtspapīri		5 462	30 941
Atvasinātie finanšu instrumenti		-	6 408
Ārvalstu valūtas pozīcija		12	738
IENĀKUMI NO LĪDZDALĪBAS KAPITĀLĀ	29	221	206
CITI BANKAS DARBĪBAS IENĀKUMI	30	4 683	3 433
BANKNOŠU DRUKĀŠANAS UN MONĒTU			
KALŠANAS IZDEVUMI	31	4 695	4 046
CITI BANKAS DARBĪBAS IZDEVUMI		23 294	27 481
Darba samaksa	32	12 643	15 326
Sociālās apdrošināšanas izdevumi	32	2 886	3 063
Pamatlīdzekļu nolietojums un nemateriālo aktīvu amortizācija	12, 15	3 373	3 729
Informācijas sistēmu uzturēšana un izmantošana		1 510	1 574
Pārējie bankas darbības izdevumi	33	2 882	3 789
PĀRSKATA GADA PEĻŅA		74 393	53 437

KOPĒJĀS ATZĪTĀS PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU PĀRSKATS

70

LATVIJAS BANKAS 2009. GADA PĀRSKATS

		(tūkst. latu)	
	Skaidrojumi	2009	2008
PĀRVĒRTĒŠANA	25	27 907	–833
Ārvalstu valūtas un zelts		18 812	733
Atvasinātie biržā netirgotie procentu likmju mijmaiņas līgumi		–	–3 145
Vērtspapīri		9 095	1 579
UZKRĀTĀ PĀRVĒRTĒŠANAS REZULTĀTA REALIZĒŠANA	25	–27 256	–3 763
Ārvalstu valūtas un zelts		–1 238	–831
Atvasinātie biržā netirgotie procentu likmju mijmaiņas līgumi		–3 263	364
Vērtspapīri		–22 755	–3 296
FINANŠU AKTĪVU UN POZĪCIJU VĒRTĪBAS SAMAZINĀJUMS	25, 28	5 474	38 087
PĀRSKATA GADA PEĻŅA		74 393	53 437
KOPĀ		80 518	86 928

NAUDAS PLŪSMAS PĀRSKATS

71

FINANŠU PĀRSKATI

		(tūkst. latu)	
	Skaidrojumi	2009	2008
PAMATDARBĪBAS NAUDAS PLŪSMA			
Pārskata gada peļņa		74 393	53 437
Korekcijas nenaudas darījumu rezultātā	34 (1)	8 850	41 823
Bilances posteņu tīrās pārmaiņas	34 (1)	209 535	372 221
Tīrā naudas un tās ekvivalentu ieplūde pamatdarbības rezultātā		292 778	467 481
IEGULDĪŠANAS DARBĪBAS NAUDAS PLŪSMA			
Līdzdalības Eiropas Centrālās bankas kapitālā palielinājums	8	-7	-
Starptautisko norēķinu bankas akciju dividendes	29	221	206
Pamatlīdzekļu iegāde	12	-1 692	-5 291
Nemateriālo aktīvu iegāde	15	-50	-55
Tīrā naudas un tās ekvivalentu aizplūde ieguldīšanas darbības rezultātā		-1 528	-5 140
FINANSĒŠANAS DARBĪBAS NAUDAS PLŪSMA			
Valsts ieņēmumos ieskaitītā peļņas daļa	25	-34 734	-15 439
Tīrā naudas un tās ekvivalentu aizplūde finansēšanas darbības rezultātā		-34 734	-15 439
TĪRĀ NAUDAS UN TĀS EKVIVALENTU IEPLŪDE		256 516	446 902
Nauda un tās ekvivalenti gada sākumā	34 (2)	687 709	240 807
Nauda un tās ekvivalenti gada beigās	34 (2)	944 225	687 709

1. PAMATDARBĪBA

Latvijas Banka ir Latvijas centrālā banka. Tā dibināta 1990. gada 31. jūlijā un darbojas saskaņā ar Latvijas Republikas likumu "Par Latvijas Banku".

Latvijas Bankas galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti valstī. Saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" tās svarīgākie uzdevumi ir:

- noteikt un īstenot monetāro politiku;
- pārvaldīt ārvalstu valūtas un zelta rezerves;
- emitēt nacionālo valūtu – banknotes un monētas;
- organizēt un nodrošināt starpbanku maksājumu sistēmas darbību un veicināt maksājumu sistēmas raitu darbību Latvijā;
- apkopot un publicēt finanšu statistikas datus un Latvijas maksājumu bilanci;
- pārstāvēt Latviju ārvalstu centrālajās bankās un starptautiskajās finanšu institūcijās;
- darboties kā Latvijas valdības finanšu aģentam.

Kopš 2008. gada 1. janvāra Latvijas Banka nodrošina arī Kredītu reģistra darbību. Latvijas Banka izsniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrētajām juridiskajām personām, izņemot kredītiestādes, licences ārvalstu valūtas pirkšanai un pārdošanai komercdarbības veidā un kontrolē tās noteiktās ārvalstu valūtas pirkšanas un pārdošanas kārtības ievērošanu.

Latvijas Banka, pildot savus uzdevumus un veicot kontroli saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" un Kredītiestāžu likumu, neprasa un nepieņem norādījumus no valdības vai citām institūcijām. Latvijas Banka ir neatkarīga savu lēmumu pieņemšanā un to praktiskajā īstenošanā. Latvijas Bankas uzraudzību veic Latvijas Republikas Saeima.

Latvijas Banka nepiedalās komercdarbībā un savu darbību tās uzdevumu izpildes ietvaros galvenokārt finansē no ārvalstu valūtas un zelta rezervju (tālāk tekstā – ārvalstu rezerves) pārvaldīšanas ienākumiem.

Latvijas Bankas centrālais birojs atrodas K. Valdemāra ielā 2A, Rīgā. Skaidrās naudas glabāšanu, apstrādi un apriti Latvijas Banka nodrošina, izmantojot tās filiāli Rīgā un reģionālās filiāles Daugavpilī, Liepājā un Rēzeknē.

2. RISKU PĀRVALDĪŠANA

Galvenie ar Latvijas Bankas darbību saistītie riski ir finanšu riski un darbības riski. Tāpēc Latvijas Bankas valde izveidojusi Latvijas Bankas padomes noteiktajiem pamatprincipiem un vadlīnijām atbilstošu risku pārvaldības sistēmu, kas nepārtraukti tiek pilnveidota, ievērojot finanšu tirgus attīstību un pārmaiņas Latvijas Bankas darbībā. Latvijas Bankas finanšu risku un darbības risku pārvaldīšanu pārbauda Iekšējā audita pārvalde. Minēto risku pārvaldīšanu pārrauga Latvijas Bankas drošības uzraudzības komisija un Latvijas Bankas revīzijas komiteja, kurās darbojas Latvijas Bankas padomes locekļi.

FINANŠU RISKI

Nozīmīgākie finanšu riski, kam ikdienā pakļauta Latvijas Banka, ir tirgus risks (cenas, procentu likmju un valūtas risks), kredītrisks un likviditātes risks.

Latvijas Banka ar tās ārvalstu rezervēm saistītos finanšu riskus pārvalda saskaņā ar Latvijas Bankas padomes kārtību "Latvijas Bankas ārvalstu rezervju pārvaldīšanas vadlīnijas" (tālāk tekstā – vadlīnijas). Ārvalstu rezervju pārvaldīšana tiek veikta atbilstoši vadlīnijās noteiktajiem pamatprincipiem, kas ietver ārvalstu rezervju vērtības saglabāšanu, to likviditātes nodrošināšanu un ienākumu gūšanu pieļaujamā riska ietvaros, nenonākot pretrunā ar Latvijas Bankas īstenotās monetārās politikas mērķiem.

Ārvalstu rezerves tiek pārvaldītas, tās sagrupējot dažādos ieguldījumu portfeļos. Piesaistīto rezervju portfeļos ietver ārvalstu rezervju daļu, kam atbilst Latvijas Bankas saistības ārvalstu valūtā pret citām institūcijām. Atsevišķos ieguldījumu portfeļos tiek pārvaldītas zelta rezerves, Latvijas Bankas pašas pārvaldītās ārvalstu valūtas rezerves, kā arī katram ārējam ārvalstu rezervju pārvaldītājam nodotās ārvalstu valūtas rezerves.

Katram ieguldījumu portfeļa veidam vadlīnijās noteikti neitrālā portfeļa parametri, kas raksturo attiecīgā ieguldījumu portfeļa finanšu risku pieņemamo lielumu (līmeni) un ienesīguma mērķi, kā arī atspoguļo minēto ieguldījumu mērķa struktūru. Ārvalstu rezervju (izņemot zelta rezervju portfeļi, ar aktīviem nodrošināto finanšu instrumentu portfeļus un piesaistīto rezervju portfeļus) neitrālais portfelis piesaistīts eiro zonas valstu, ASV un Japānas valdības 1–3 gadu vērtspapīru svērtajam indeksam un izteikts eiro, novēršot valūtas risku. Tirgus operāciju pārvaldes Riska vadības daļa katru darbadienu kontrolē ārvalstu rezervju atbilstību vadlīnijās noteiktajām prasībām.

Finanšu risku pārvaldīšanai izveidotā Latvijas Bankas investīciju komiteja vadlīniju ietvaros izstrādā ieguldījumu pārvaldīšanas stratēģiju, apstiprina ieguldījumu veikšanas taktiku un nosaka detalizētākus finanšu risku limitus. Latvijas Bankas investīciju komiteja reizi ceturksnī pārskata ieguldījumu stratēģiju, bet reizi nedēļā saņem un izvērtē ārvalstu rezervju ieguldījumu portfeļu vadītāju ziņojumus par notikumiem finanšu tirgos un viņu sagatavotās nākotnes attīstības prognozes, kā arī apstiprina ārvalstu rezervju pārvaldīšanas taktiku nākamajai nedēļai. Reizi divos mēnešos Latvijas Bankas Tirgus operāciju pārvalde informē Latvijas Bankas padomi un valdi par ārvalstu rezervju pārvaldīšanas rezultātiem.

TIRGUS RISKS

Tirgus risks raksturo iespēju ciest zaudējumus finanšu tirgus faktoru (piemēram, procentu likmju vai valūtas kursu) nelabvēlīgu pārmaiņu dēļ.

Procentu likmju risku Latvijas Bankai galvenokārt rada ieguldījumi procentu likmju maiņai pakļautos ārvalstu parāda vērtspapīros un atvasinātajos procentu likmju finanšu instrumentos, kas izmantoti ārvalstu rezervju pārvaldīšanas ietvaros. Latvijas Banka pārvalda procentu likmju risku, izmantojot katram ieguldījumu portfelim atsevišķi noteikto modificētā procentu riska indeksa (*modified duration*) limitu.

Latvijas Bankas pakļautību valūtas riskam nosaka tās ārvalstu valūtas un zelta rezervju struktūra, ko nevar izveidot atbilstoši Latvijas Bankas saistību parametriem. Latvijas Banka kontrolē valūtas risku, nosakot atklāto ārvalstu valūtas pozīciju limitus. Saskaņā ar Latvijas Bankas īstenoto valūtas kursa politiku ārvalstu rezervju portfeļu, izņemot piesaistīto rezervju portfeļus, neitrālā portfeļa valūta ir eiro. Piesaistīto rezervju portfeļiem neitrālo valūtas struktūru veido atbilstoši attiecīgo saistību parametriem. Novirzes no neitrālās valūtas struktūras rada atklāto valūtas pozīciju. Saskaņā ar vadlīnijām nav pieļaujamas būtiskas novirzes no neitrālās pozīcijas. Lai panāktu atklāto ārvalstu valūtas pozīciju atbilstību limitiem, Latvijas Banka ierobežo zelta rezervju tirgus vērtības un valūtas kursa svārstību risku, slēdzot biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus un biržā tirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus.

Tirgus operāciju pārvaldes Riska vadības daļa katru darbadienu kontrolē ieguldījumu portfeļu modificētā procentu likmju riska indeksa un atklāto ārvalstu valūtas pozīciju atbilstību vadlīnijām un attiecīgajiem Latvijas Bankas investīciju komitejas lēmumiem.

Papildus tam ārvalstu valūtas rezervju portfeļu, izņemot piesaistīto rezervju portfeļus, kopējais tirgus risks tiek ierobežots, nosakot maksimāli pieļaujamo portfeļa ienesīguma sekošanas novirzi (*tracking error*). To aprēķina, pamatojoties uz ieguldījumu portfeļa un attiecīgā neitrālā portfeļa ienesīguma starpības standartnovirzi.

Latvijas Banka neierobežo ar vietējiem finanšu aktīviem saistīto procentu likmju risku, lai nenonāktu pretrunā ar tās īstenotās monetārās politikas mērķiem.

Latvijas Bankas pakļautība tirgus riskam (stāvoklis 2009. gada un 2008. gada beigās) atspoguļota 39. un 40. skaidrojumā.

KREDĪTRISKS

Kredītrisks raksturo iespēju ciest zaudējumus darījuma partnera saistību neizpildes dēļ. Latvijas Bankai kredītrisks galvenokārt rodas, veicot ieguldījumus ārvalstu finanšu instrumentos, t.sk. naudas un zelta īstermiņa noguldījumos, kā arī izsniedzot īstermiņa kredītus iekšzemes kredītiestādēm.

Latvijas Banka ierobežo ar ieguldījumiem ārvalstu finanšu instrumentos, t.sk. naudas un zelta īstermiņa noguldījumos, saistīto kredītrisku, vadlīnijās nosakot limitus ieguldījumiem ar dažādu kredītkvalitāti. Kredītkvalitāte tiek noteikta, pamatojoties uz starptautisko kredītreitingu aģentūru *Fitch Ratings*, *Moody's Investors Service* un *Standard & Poor's* noteiktajiem kredītreitingiem. Ieguldījumus atļauts veikt tādās OECD valstīs reģistrētajos vērtspapīros, kuru ilgtermiņa kredītreitings ārvalstu valūtās ir vismaz A–/A–/A3. Ierobežojumi noteikti arī maksimālajam ieguldījumu apjomam vienas grupas finanšu instrumentos, kā arī ar vienu partneri noslēgto un viena emitenta emitēto finanšu instrumentu apjomam. Lai kontrolētu ar Latvijas Bankas ārzemju operācijām saistīto kredītrisku, Tirgus operāciju pārvaldes Riska vadības daļa katru darbadienu uzrauga esošā kredītriska atbilstību vadlīnijām.

Iekšzemes kredītiestādēm izsniegtie īstermiņa kredīti nodrošināti ar Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīriem (tālāk tekstā – valdības vērtspapīri) un privātā sektora parāda vērtspapīriem atbilstoši Latvijas Bankas padomes noteiktajām prasībām. Tirgus operāciju pārvalde regulāri kontrolē šo vērtspapīru emitentu reitingu atbilstību Latvijas Bankas padomes noteiktajām prasībām, kā arī attiecīgo kredītu nodrošinājuma pietiekamību. Latvijas Bankas pakļautība kredītriskam (stāvoklis 2009. gada un 2008. gada beigās) atspoguļota 42.–44. skaidrojumā.

LIKVIDITĀTES RISKS

Likviditātes risks raksturo iespēju, ka saistības netiks izpildītas laikus. Latvijas Bankai likviditātes risks galvenokārt rodas tāpēc, ka nepieciešams nodrošināt ārvalstu valūtas līdzekļus intervenču vajadzībām, kā arī Latvijas valdības un citu institūciju noguldījumu atmaksai. Latvijas Banka pārvalda likviditātes risku, ārvalstu valūtas rezerves ieguldot likvīdos starptautisko institūciju, ārvalstu valdību un korporatīvā sektora emitētajos parāda vērtspapīros un citos finanšu instrumentos, bet zelta rezerves – īstermiņa noguldījumos ārvalstu finanšu institūcijās. Ieguldījumi tiek veikti tā, lai nodrošinātu Latvijas Bankas saistību savlaicīgu izpildi. Latvijas Bankas naudas un tās ekvivalentu struktūra atspoguļota 34. skaidrojumā. Latvijas Bankas aktīvu un saistību likviditātes struktūra 2009. gada un 2008. gada beigās atspoguļota 41. skaidrojumā.

Latvijas Banka pārvalda likviditātes risku, arī nosakot ierobežojumus maksimālajam ieguldījumu apjomam vienas grupas finanšu instrumentos, kā arī viena emitenta emitēto finanšu instrumentu apjomam.

DARBĪBAS RISKI

Darbības riski raksturo iespēju ciest finansiālus un nefinansiālus zaudējumus sakarā ar darbības neparedzētu pārtraukšanu, informācijas nesankcionētu izmantošanu vai Latvijas Bankas darbinieku, informācijas, informācijas sistēmu un tehnisko resursu vai materiālo vērtību apdraudējumiem.

Latvijas Bankas darbības risku pārvaldīšanas pamatprincipus nosaka Latvijas Bankas padome. Latvijas Bankas darbības risku pārvaldīšanu īsteno Latvijas Bankas valde.

Papildus tam Latvijas Bankas valde izveidojusi Latvijas Bankas darbības risku vadības komiteju, kas ikdienā nodrošina darbības risku pārvaldīšanas procesa ietvaros veicamo pasākumu koordināciju un sniedz atbalstu Latvijas Bankas valdei darbības risku pārvaldīšanas jomā. Komiteju vada Latvijas Bankas valdes loceklis, un tajā iekļauts Latvijas Bankas darbības risku vadītājs, darbības nepārtrauktības vadītājs, informācijas drošības vadītājs, informācijas sistēmu drošības vadītājs, personas datu aizsardzības speciālists un Aizsardzības pārvaldes vadītājs.

2009. gadā tika pilnveidota Latvijas Bankas valdes kārtība "Latvijas Bankas darbības risku pārvaldīšanas kārtība", kas aptver risku identificēšanu, analīzi, novērtēšanu, risku ierobežošanas plānošanu, īstenošanu, uzraudzību, pārskatīšanu un informēšanu. Risku pārvaldīšanu veic par Latvijas Bankas procesiem atbildīgie Latvijas Bankas darbinieki, procesos iesaistītie Latvijas Bankas struktūrvienību vadītāji, projektu vadītāji un citi Latvijas Bankas darbinieki.

Lai ierobežotu ar informācijas sistēmām saistītos darbības riskus, Latvijas Bankā darbojas Latvijas Bankas informācijas sistēmu vadības komiteja, kas regulāri izvērtē informācijas sistēmu pārvaldību. Lai nodrošinātu informācijas konfidencialitāti, autorizētu pieejamību un integritāti, iekšējās kontroles sistēmas ietvaros tiek klasificētas informācijas sistēmas. Latvijas Bankā noteikti informācijas sistēmu īpašnieki, kas atbild par attiecīgās informācijas sistēmas risku analīzi, aizsardzību un pieejas tiesību un lietošanas kārtības noteikšanu. Latvijas Bankā notiek regulāra informācijas sistēmu drošības apdraudējumu analīze, aizsardzības pasākumu un rīku pilnveide.

2009. gadā tika pilnveidota Latvijas Bankas valdes kārtība "Latvijas Bankas darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas kārtība", kas nosaka darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas organizēšanas kārtību Latvijas Bankā, pienākumu sadali darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas jomā un Latvijas Bankas kritiskos procesus. Savukārt Latvijas Bankas valdes kārtība "Latvijas Bankas starpgadījumu un incidentu pārvaldīšanas kārtība" nosaka starpgadījumu un incidentu pārvaldīšanas un reģistrēšanas kārtību un to, kā organizē Latvijas Bankas darbinieku informēšanu starpgadījumu un incidentu gadījumos. Lai nodrošinātu vienotu starpgadījumu un incidentu reģistrēšanu, kā arī pilnveidotu attiecīgās informācijas apkopošanu un analīzi, Latvijas Bankā 2009. gadā izveidots vienots starpgadījumu un incidentu reģistrs.

Latvijas Bankā tiek nodrošināta regulāra darbinieku izglītošana informācijas un informācijas sistēmu drošības, risku pārvaldīšanas un darbības nepārtrauktības pārvaldīšanas jomā.

Kopējo darbības risku ierobežošanas ietvaros Latvijas Banka ir apdrošināta pret noteiktiem darbības risku veidiem.

3. NOZĪMĪGĀKIE GRĀMATVEDĪBAS PRINCIPI

Šajā skaidrojumā sniegts finanšu pārskatu sagatavošanā izmantoto nozīmīgāko Latvijas Bankas grāmatvedības principu īss apraksts.

FINANŠU PĀRSKATU SAGATAVOŠANAS PAMATS

Finanšu pārskati sagatavoti saskaņā ar Latvijas Bankas padomes kārtību "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politika" un likumu "Par Latvijas Banku".

"Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politika" nosaka, ka tos notikumus un Latvijas Bankas finanšu darījumus, kuri saistīti ar monetārās politikas īstenošanu un ārvalstu rezervju pārvaldīšanu, grāmato saskaņā ar grāmatvedības pamatprincipiem, kas noteikti ECB 2006. gada 10. novembra Pamatnostādnē par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas Eiropas Centrālo banku sistēmā tiesisko regulējumu (ECB/2006/16).

FINANŠU PĀRSKATU POSTEŅU NOVĒRTĒŠANAS PAMATS

Finanšu pārskati sagatavoti saskaņā ar sākotnējo izmaksu grāmatvedības principu, izņemot zeltu, parāda vērtspapīrus, atvasinātos procentu likmju finanšu instrumentus un biržā tirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus, kas novērtēti patiesajā vērtībā. Biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes līgumi un valūtas mijmaiņas līgumi novērtēti saskaņā ar 3. skaidrojuma sadaļā "Atvasinātie finanšu instrumenti" aprakstītajiem principiem, un šo līgumu uzskaites vērtības un patiesās vērtības salīdzinājums atspoguļots 37. skaidrojumā.

APLĒŠU IZMANTOŠANA

Finanšu pārskatu sagatavošanā veiktas aplēses un izdarīti pieņēmumi, kas ietekmē atsevišķu finanšu pārskatos uzrādīto aktīvu, saistību un iespējamo saistību apmēru. Notikumi nākotnē var ietekmēt minētās aplēses un pieņēmumus. Šādu aplēšu un pieņēmumu maiņas ietekme tiek uzrādīta pārskata gada un turpmāko gadu, uz kuriem tā attiecas, finanšu pārskatos.

ĀRVALSTU VALŪTU NOVĒRTĒJUMS

Darījumi ārvalstu valūtās grāmatoti latos pēc Latvijas Bankas noteiktā attiecīgās ārvalstu valūtas kursa darījuma dienā. Monetārie aktīvi un saistības ārvalstu valūtās izteiktas latos pēc Latvijas Bankas noteiktā attiecīgās ārvalstu valūtas kursa pārskata perioda beigās. Nemonetārie aktīvi un saistības, kas novērtētas sākotnējo vai amortizēto izmaksu vērtībā, izteiktas latos pēc Latvijas Bankas noteiktā attiecīgās ārvalstu valūtas kursa darījuma dienā. Ņemot vērā lata piesaisti eiro, Latvijas Banka ārvalstu valūtu kursu nosaka, pamatojoties uz informācijas sistēmā *Reuters* kotēto eiro kursu attiecībā pret ASV dolāru un ASV dolāra kursu attiecībā pret pārējām ārvalstu valūtām.

Darījumus ārvalstu valūtās iekļauj kopējā attiecīgās valūtas pozīcijas aprēķinā. Darījumi ārvalstu valūtā, kuri samazina attiecīgo valūtas pozīciju, rada realizētos guvumus vai zaudējumus. Darījumu ārvalstu valūtā un valūtas pozīcijas pārvērtēšanas rezultātā aprēķinātā peļņa vai zaudējumi iekļauti peļņas un zaudējumu aprēķinā vai bilances postenī "Pārvērtēšanas konts" saskaņā ar 3. skaidrojuma sadaļā "Finanšu instrumentu peļņas un zaudējumu atzīšana" aprakstītajiem principiem.

2009. gada un 2008. gada beigās bilances sagatavošanā izmantotie Latvijas Bankas noteiktie nozīmīgāko ārvalstu valūtu un zelta kursi latos ir šādi.

	(gada beigās)		
	2009	2008	Pārmaiņas (%)
Eiro (EUR)	0.702804	0.702804	0
ASV dolārs (USD)	0.489	0.495	-1.2
Japānas jena (JPY)	0.00533	0.00547	-2.6
Zelts (XAU)	540.256	438.259	23.27
Speciālās aizņēmuma tiesības (XDR)	0.766	0.764	0.3

FINANŠU AKTĪVU UN FINANŠU SAISTĪBU ATZĪŠANA UN ATZĪŠANAS PĀRTRAUKŠANA

Finanšu aktīvi un finanšu saistības tiek atzītas bilancē tad, kad Latvijas Banka kļuvusi par attiecīgajā finanšu darījumā iesaistīto personu. Finanšu aktīvu pirkšana vai pārdošana parastajā veidā tiek atzīta un atzīšana tiek pārtraukta norēķinu dienā.

Finanšu aktīvu atzīšana tiek pārtraukta, kad beidzas vai ir nodotas līgumā noteiktās tiesības uz naudas plūsmām, kas izriet no attiecīgā finanšu aktīva, tādējādi ar to saistītie riski un tiesības uz atlīdzību ir nodotas un Latvijas Banka nesaglabā kontroli pār aktīvu. Finanšu saistību atzīšana tiek pārtraukta, kad attiecīgās saistības tiek dzēstas.

FINANŠU AKTĪVU UN FINANŠU SAISTĪBU PATIESĀ VĒRTĪBA

Patiesā vērtība ir aplēstā naudas summa, par kādu finanšu aktīvus iespējams apmainīt vai finanšu saistības iespējams dzēst darījumā, kas atbilst savstarpēji nesaistītu personu darījumu nosacījumiem un noslēgts starp informētām un ieinteresētām personām.

Finanšu instrumentu patieso vērtību Latvijas Banka nosaka, pamatojoties uz kotētajām tirgus cenām aktīvā tirgū, citiem finanšu tirgus informācijas avotiem vai diskontētajām naudas plūsmām. Diskontētās naudas plūsmas tiek modelētas, pamatojoties uz kotētajām finanšu instrumentu tirgus cenām un naudas tirgus procentu likmēm. Ieguldījumu vērtspapīros patiesās vērtības noteikšana atspoguļota 7. skaidrojumā.

Latvijas Bankas finanšu aktīvu un finanšu saistību patiesā vērtība būtiski neatšķiras no bilancē uzrādītās vērtības, ja atsevišķos finanšu pārskatu skaidrojumos nav norādīts citādi.

FINANŠU AKTĪVU UN FINANŠU SAISTĪBU IESKAITS

Finanšu aktīvu un finanšu saistību ieskaitu veic un finanšu pārskatos tīro atlikumu uzrāda tikai tad, ja iepriekš noslēgts līgums par finanšu aktīvu un finanšu saistību ieskaitu un paredzēta vienlaicīga attiecīgo aktīvu atsavināšana un saistību dzēšana.

ZELTS

Zelta rezerves bilancē uzrādītas to tirgus vērtībā.

Zelta rezervju pārvērtēšanas rezultātā aprēķinātā peļņa vai zaudējumi iekļauti peļņas un zaudējumu aprēķinā vai bilances postenī "Pārvērtēšanas konts" saskaņā ar 3. skaidrojuma sadaļā "Finanšu instrumentu peļņas un zaudējumu atzīšana" minētajiem principiem.

VĒRTSPAPĪRI

Vērtspapīri atspoguļoti bilancē to patiesajā vērtībā.

Vērtspapīru procenti, t.sk. prēmija un diskonts, atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā kā procentu ienākumi. Vērtspapīru darījumu un pārvērtēšanas rezultātā aprēķinātā peļņa vai zaudējumi iekļauti peļņas un zaudējumu aprēķinā vai bilances postenī "Pārvērtēšanas konts" saskaņā ar 3. skaidrojuma sadaļā "Finanšu instrumentu peļņas un zaudējumu atzīšana" aprakstītajiem principiem.

LĪGUMI PAR VĒRTSPAPĪRU PIRKŠANU AR ATPĀRDOŠANU

Līgumi par vērtspapīru pirkšanu ar atpārdošanu atspoguļoti kā finansēšanas darījumi. Vērtspapīri, kas nopirkti saskaņā ar līgumiem par vērtspapīru pirkšanu ar atpārdošanu, nav uzrādīti Latvijas Bankas bilancē. Vērtspapīru pirkšanas rezultātā samaksātie naudas līdzekļi uzrādīti Latvijas Bankas bilancē to nominālvērtībā attiecīgi kā prasības pret iekšzemes kredītiestādēm vai kā prasības pret ārvalstu kredītiestādēm un citām ārvalstu finanšu institūcijām.

Starpība starp vērtspapīru pirkšanas un atpārdošanas cenu atzīta peļņas un zaudējumu aprēķinā kā procentu ienākumi attiecīgā līguma darbības laikā.

LĪGUMI PAR VĒRTSPAPĪRU PĀRDOŠANU AR ATPIRKŠANU

Līgumi par vērtspapīru pārdošanu ar atpirkšanu atspoguļoti kā finansēšanas darījumi. Vērtspapīri, kas pārdoti saskaņā ar līgumiem par vērtspapīru pārdošanu ar atpirkšanu, uzrādīti attiecīgajā Latvijas Bankas bilances postenī kopā ar pārējiem šajos darījumos neiesaistītajiem vērtspapīriem. Vērtspapīru pārdošanas rezultātā saņemtie naudas līdzekļi atspoguļoti bilancē to nominālvērtībā kā saistības pret vērtspapīru pircēju.

Starpība starp vērtspapīru pārdošanas un atpirkšanas cenu atzīta peļņas un zaudējumu aprēķinā kā procentu izdevumi attiecīgā līguma darbības laikā.

KREDĪTI KREDĪTIESTĀDĒM, NOGULDĪJUMI UN TAMLĪDZĪGAS FINANŠU PRAŠĪBAS UN FINANŠU SAISTĪBAS

Kredīti kredītiestādēm, noguldījumi un tamlīdzīgas finanšu prasības un finanšu saistības bilancē uzrādītas to nominālvērtībā.

LĪDZDALĪBA KAPITĀLĀ

Līdzdalība kapitālā ietver Latvijas Bankas ilgtermiņa ieguldījumus pašu kapitāla instrumentos. Latvijas Bankai nevienā institūcijā nav kontroles vai būtiskas ietekmes, tāpēc līdzdalība kapitālā netiek uzskaitīta kā ieguldījums meitassabiedrībā vai asociētajā sabiedrībā. Pašu kapitāla instrumenti, kuriem nav kotētas tirgus cenas aktīvā tirgū un kuru patieso vērtību nevar ticami novērtēt, atspoguļoti bilancē sākotnējo izmaksu vērtībā. Līdzdalības kapitālā palielinājumu vai samazinājumu jaunu pašu kapitāla instrumentu iegādes vai pārdošanas rezultātā atzīst, ievērojot sākotnējo izmaksu vērtības principu.

ATVASINĀTIE FINANŠU INSTRUMENTI

Latvijas Banka veic darījumus ar biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes līgumiem, valūtas un procentu likmju mijmaiņas līgumiem un biržā tirgotajiem procentu likmju un valūtas maiņas nākotnes līgumiem, kuru līgumvērtība vai nosacītā vērtība uzrādīta ārpusbilances posteņos. Biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus un valūtas mijmaiņas līgumus darījuma dienā iekļauj kopējā attiecīgās valūtas pozīcijā pēc darījuma tagadnes kursa un uzrāda bilancē latos pēc Latvijas Bankas noteiktā attiecīgās ārvalstu valūtas kursa pārskata perioda beigās. Pārējos atvasinātos finanšu instrumentus uzrāda bilancē patiesajā vērtībā.

Atvasināto finanšu instrumentu procenti, t.sk. biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes līgumu un valūtas mijmaiņas līgumu starpība starp šo līgumu tagadnes un nākotnes valūtas kursu, atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā kā procentu ienākumi vai izdevumi. Biržā tirgoto procentu likmju un valūtas maiņas nākotnes līgumu patiesās vērtības pārmaiņu rezultātā gūtā peļņa vai radušies zaudējumi iekļauti peļņas un zaudējumu aprēķinā attiecīgo norēķinu veikšanas brīdī. Pārējo atvasināto finanšu instrumentu patiesās vērtības pārmaiņu rezultātā aprēķinātā peļņa vai zaudējumi ietverti peļņas un zaudējumu aprēķinā vai bilances postenī "Pārvērtēšanas konts" saskaņā ar 3. skaidrojuma sadaļā "Finanšu instrumentu peļņas un zaudējumu atzīšana" aprakstītajiem principiem.

UZKRĀTIE PROCENTU IENĀKUMI UN IZDEVUMI

Uzkrātie procentu ienākumi par vērtspapīriem ietverti attiecīgo ienākumus nesošo vērtspapīru uzskaites vērtībā. Uzkrātie procentu ienākumi un izdevumi par pārējiem finanšu instrumentiem uzrādīti bilancē attiecīgajos pārējo aktīvu vai pārējo saistību posteņos.

PAMATLĪDZEKĻI

Pamatlīdzekļi ir materiāli ilgtermiņa ieguldījumi, kuru lietderīgās lietošanas laiks ir ilgāks par 1 gadu. Šie aktīvi tiek izmantoti pakalpojumu sniegšanai, kā arī citu pamatlīdzekļu uzturēšanas un Latvijas Bankas darbības nodrošināšanas vajadzībām.

Pamatlīdzekļi uzrādīti bilancē sākotnējo izmaksu vērtībā, no kuras atskaitīts uzkrātais nolietojums un vērtības samazinājums, ja tāds noteikts.

Nolietojumu aprēķina noteiktajā pamatlīdzekļa lietderīgās lietošanas laikā pēc lineārās metodes. Būvniecības vai sagatavošanas stadijā esošajiem pamatlīdzekļiem, zemei un mākslas priekšmetiem nolietojums netiek rēķināts.

Pamatlīdzekļu nolietojums aprēķināts atbilstoši šādām gada likmēm.

	(%)	
	2009	2008
Ēkas		
– būvkonstrukcijas	1	1
– ārējā apdare	5	5
– iekšējā apdare	5–20	5–20
– inženierkomunikācijas	5	5
– pārējās sastāvdaļas	10–14	10–20
Teritorijas labiekārtošana	10	10
Transportlīdzekļi	10	10
Biroja mēbeles	10	10
Datortehnika	20–33	20–33
Pārējā biroja elektrotehnika	20	20
Naudas apstrādes iekārtas	10–20	10–20
Darbarīki	50	50
Pārējie pamatlīdzekļi	7–20	7–20

Saskaņā ar vispārpieņemtajiem risku ierobežojošo darījumu uzskaites principiem atsevišķu pamatlīdzekļu sākotnējo izmaksu vērtībā ietverts ar to izveidi saistīto valūtas risku ierobežojošo finanšu darījumu efektīvais rezultāts.

Saskaņā ar Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumu Latvijas Banka atsavina pamatlīdzekļus valsts un pašvaldības iestādēm bez atlīdzības. Pamatlīdzekļu atsavināšanas zaudējumi noteikti, pamatojoties uz pamatlīdzekļu uzskaites vērtību to atsavināšanas brīdī, un ietverti peļņas un zaudējumu aprēķina postenī "Pārējie bankas darbības izdevumi".

NEMATERIĀLIE AKTĪVI

Nemateriālie aktīvi ir nemateriāli ilgtermiņa ieguldījumi, kuru lietderīgās lietošanas laiks ir ilgāks par 1 gadu. Nemateriālie aktīvi ietver programmatūru lietošanas tiesības un citas tiesības.

Nemateriālie aktīvi uzrādīti bilancē to sākotnējo izmaksu vērtībā, no kuras atskaitīta uzkrātā amortizācija un vērtības samazinājums, ja tāds noteikts.

Attiecīgo tiesību iegādes izmaksu amortizāciju aprēķina to lietderīgās lietošanas laikā, bet ne ilgāk par 10 gadiem, izmantojot lineāro metodi.

Latvijas Bankas veiktās programmatūru izstrādes izmaksas tiek atzītas peļņas un zaudējumu aprēķinā to rašanās brīdī.

AKTĪVU VĒRTĪBAS SAMAZINĀŠANĀS

Aktīva vērtības samazināšanās notiek, ja tā uzskaites vērtība pārsniedz atgūstamo vērtību. Atklājot aktīvu vērtības samazināšanās pazīmes, attiecīgajam aktīvam tiek aplēsta atgūstamā vērtība un, ja atgūstamā vērtība ir mazāka par attiecīgā aktīva uzskaites vērtību, izveidoti atbilstoši uzkrājumi. Šos uzkrājumus atzīst peļņas un zaudējumu aprēķinā, attiecīgi samazinot aktīva uzskaites vērtību.

LATI APGROZĪBĀ

Latvijas Bankas emitētās un apgrozībā esošās latu banknotes un monētas, izņemot zelta apgrozības monētas un jubilejas un piemiņas monētas, uzrādītas bilances postenī

"Lati apgrozībā" to nominālvērtībā, atspoguļojot Latvijas Bankas saistības pret šo bankošu un monētu turētājiem.

ZELTA APGROZĪBAS MONĒTAS

Latvijas Bankas naudas glabātavās esošās 999. raudzes zelta apgrozības monētas uzrādītas bilances postenī "Pārējie vietējie aktīvi", jo to vērtību nodrošina monētās esošais zelts. Bilancē šīs monētas uzrādītas tajās esošā zelta tirgus vērtībā.

Emitētās zelta apgrozības monētas tiek izslēgtas no bilances posteņa "Pārējie vietējie aktīvi" to emisijas brīdī. Apgrozībā esošās zelta monētas nav ietvertas bilances postenī "Lati apgrozībā", jo to vērtību nodrošina monētās esošais zelts.

JUBILEJAS UN PIEMIŅAS MONĒTAS

Pārdotās jubilejas un piemiņas monētas neietver bilances saistībās, jo šo monētu atpirkšanas iespējamība ir neliela vai arī tajās esošā dārgmetāla vērtība pārsniedz to atpirkšanas vērtību. Jubilejas un piemiņas monētu pārdošanas ienākumus atzīst peļņas un zaudējumu aprēķinā to rašanās brīdī.

UZKRĀJUMI

Uzkrājumi tiek atzīti finanšu pārskatos, ja pagātnes notikumu vai darījumu rezultātā Latvijas Bankai radies juridisks vai prakses radīts pienākums, kura apjomu iespējams ticami novērtēt un kura izpildes rezultātā gaidāma naudas līdzekļu aizplūde no Latvijas Bankas.

NAUDA UN TĀS EKVIVALENTI

Naudas plūsmas pārskatā nauda un tās ekvivalenti ietver ārvalstu konvertējamo valūtu kasē, pieprasījuma noguldījumus un noguldījumus ar sākotnējo termiņu līdz 5 darbdienām ārvalstu kredītiestādēs un citās ārvalstu finanšu institūcijās.

FINANŠU INSTRUMENTU PEĻŅAS UN ZAUDĒJUMU ATZĪŠANA

Finanšu instrumentu peļņa un zaudējumi atzīti saskaņā ar šādiem principiem, kas noteikti ECB 2006. gada 10. novembra Pamatnostādnē par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas Eiropas Centrālo banku sistēmā tiesisko regulējumu (ECB/2006/16):

- a) realizētie guvumi un realizētie zaudējumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā;
- b) nerealizētie guvumi atzīti bilances postenī "Pārvērtēšanas kots";
- c) pārskata gada beigās bilances postenī "Pārvērtēšanas kots" ietvertie nerealizētie zaudējumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, ja tie pārsniedz attiecīgā finanšu instrumenta, ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas iepriekš aprēķināto pārvērtēšanas peļņu;
- d) nerealizētie zaudējumi, kas pārskata gada beigās atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, nākamajos gados netiek reversēti un ieskaitīti ar attiecīgā finanšu instrumenta, ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas nerealizētajiem guvumiem;
- e) nerealizētos zaudējumus, kas aprēķināti finanšu instrumentam, ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijai, neieskaita ar citam finanšu instrumentam, ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijai aprēķinātajiem nerealizētajiem guvumiem.

Realizētos un nerealizētos guvumus un zaudējumus aprēķina pēc finanšu instrumenta, ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas vidējo izmaksu metodes. Finanšu instrumenta, ārvalstu valūtas vai zelta pozīcijas vidējās izmaksas samazina vai palielina par nerealizētajiem zaudējumiem, kas pārskata gada beigās atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā.

PROCENTU IENĀKUMI UN IZDEVUMI

Procentu ienākumi un izdevumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā saskaņā ar uzkrāšanas principu.

Procentu ienākumi ietver procentus par iegādātajiem vērtspapīriem, noguldījumiem,

izsniegtajiem kredītiem, biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes līgumiem un valūtas un procentu likmju mijmaiņas līgumiem. Procenti par iegādātajiem vērtspapīriem ietver arī prēmiju un diskontu, ko amortizē vērtspapīra termiņa laikā pēc lineārās metodes.

Procentu izdevumi ietver procentus par piesaistītajiem Latvijas valdības, iekšzemes kredītiestāžu un citu finanšu institūciju noguldījumiem, kā arī biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes līgumiem un valūtas un procentu likmju mijmaiņas līgumiem.

REALIZĒTIE FINANŠU OPERĀCIJU GUVUMI VAI ZAUDĒJUMI

Realizētie finanšu operāciju guvumi vai zaudējumi atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā finanšu instrumenta atsavināšanas brīdī vai norēķinu brīdī.

Realizētie finanšu operāciju guvumi vai zaudējumi ietver valūtas maiņas darījumu, parāda vērtspapīru atsavināšanas un atvasināto finanšu instrumentu realizētos guvumus un zaudējumus.

IENĀKUMI NO LĪDZDALĪBAS KAPITĀLĀ

Dividendes no līdzdalības kapitālā tiek atzītas peļņas un zaudējumu aprēķinā, iegūstot to saņemšanas tiesības.

BANKNOŠU DRUKĀŠANAS UN MONĒTU KALŠANAS IZDEVUMI

Banknošu drukāšanas un monētu kalšanas izdevumi, izņemot zelta apgrozības monētu kalšanas izdevumus, atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā to iegādes brīdī.

PĀRĒJIE IZDEVUMI UN IENĀKUMI

Pārējos bankas darbības izdevumus un ienākumus atzīst peļņas un zaudējumu aprēķinā saskaņā ar uzkrāšanas principu. Uzkrāto izdevumu un uzkrāto ienākumu summu pārskata periodam aprēķina atbilstoši pārskata periodā saņemto vai sniegto pakalpojumu apjomam. Nomas maksājumus atzīst peļņas un zaudējumu aprēķinā proporcionāli attiecīgā līguma darbības laikam.

4. LATVIJAS BANKAS FINANSIĀLĀ STĀVOKĻA UN DARBĪBAS FINANŠU REZULTĀTU KOPSAVILKUMS

FINANSIĀLAIS STĀVOKLIS

Latvijas Bankas aktīvi 2009. gadā palielinājās par 146.7 milj. latu, un to noteica ārzemju aktīvu pieaugums.

Ārvalstu konvertējamo valūtu palielinājumu par 662.3 milj. latu galvenokārt noteica EK, SVF un citu starptautisko aizdevēju Latvijas valdībai piešķirtā aizdevuma līdzekļu noguldīšana Latvijas Republikas Valsts kases kontos Latvijas Bankā. Savukārt samazinoša ietekme bija ārvalstu finanšu institūcijām atmaksātajiem līdzekļiem par 2008. gadā valūtas mijmaiņas un vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu (*repo*) darījumu ietvaros saņemtajiem resursiem, kas noteica arī Latvijas Bankas bilances saistību posteņi "Ārvalstu konvertējamās valūtas" un "Ārvalstu banku noguldījumi latos" uzrādīto saistību samazinājumu par 330.7 milj. latu. Nodrošinot lata kursa stabilitāti attiecībā pret eiro, 2009. gada 1. pusgadā valūtas intervenču rezultātā Latvijas Banka pārdeva daļu tās ārvalstu valūtas rezervju, tomēr 2. pusgadā tika veiktas pretēji vērstas valūtas intervences, Latvijas Bankai pērkot eiro galvenokārt no Latvijas Republikas Valsts kases (2009. gadā pārdota ārvalstu valūta 690.9 milj. latu apjomā). Pārskata gadā īstenoto valūtas intervenču rezultātā Latvijas Banka pārdeva eiro par latiem neto 55.8 milj. latu apjomā.

Ārzemju aktīvu pieaugumu ietekmēja arī no SVF saņemtais SDR asignējums 72.3 milj.

latu apjomā, ko piešķir visām SVF dalībvalstīm, t.sk. Latvijai, lai nodrošinātu globālās tautsaimniecības likviditāti. SVF dalībvalstīm tika piešķirts arī papildu SDR asignējums (Latvijai – 20.5 milj. latu apjomā), kura mērķis ir izlīdzināt nevienmērīgo SDR sadali, jo vairāk nekā piektā daļa dalībvalstu, kas pievienojās SVF pēc 1981. gada, nebija saņēmusi SDR asignējumu. Latvija šādu asignējumu saņēma pirmo reizi.

Pārējo ārvalstu aktīvu samazinājumu par 128.5 milj. latu galvenokārt noteica ārvalstu finanšu institūcijām noslēgto atvasināto biržā netirgoto līgumu apjoma un novērtējuma pārmaiņas.

Stabilizējoties situācijai Latvijas finanšu sistēmā un pastāvot latu likviditātes pārpalikumam, 2009. gadā kredītiestāžu pieprasījums pēc Latvijas Bankas piedāvātajiem likviditātes resursiem pakāpeniski samazinājās, bilances aktīvu postenim "Kredīti kredītiestādēm" sarūkot par 498.8 milj. latu.

Samazinoties skaidrās naudas pieprasījumam, 2009. gadā saruka skaidrās naudas daudzums apgrozībā. Tāpēc Latvijas Bankas bilances postenis "Lati apgrozībā" samazinājās par 229.9 milj. latu.

Latvijas Bankas kapitāls un rezerves pieauga par 45.8 milj. latu, un to noteica 2009. gadā gūtā peļņa un finanšu instrumentu novērtējuma pārmaiņas, savukārt samazinoša ietekme bija valsts ieņēmumos ieskaitītās peļņas daļai 34.7 milj. latu apjomā.

DARBĪBAS FINANŠU REZULTĀTI

Latvijas Banka 2009. gadā guva 74.4 milj. latu peļņu. Lai gan tīrie procentu ienākumi 2009. gadā bija par 18.5 milj. latu mazāki nekā 2008. gadā, šo samazinājumu kompensēja citu peļņas un zaudējumu aprēķina posteņu pozitīvās pārmaiņas. Krītot procentu likmēm eiro zonā un Japānā, Latvijas Bankas īpašumā esošo vērtspapīru tirgus vērtība pieauga, un tādējādi palielinājās Latvijas Bankas realizētie guvumi no vērtspapīru atsavināšanas un finanšu aktīvu un pozīciju vērtības samazinājums bija par 32.6 milj. latu mazāks nekā 2008. gadā. Pozitīvu ietekmi uz ienākumiem atstāja arī ieguldījumu lēmumi, tāpēc ārvalstu rezervju ienesīgums ievērojami pārsniedza neitrālā portfeļa ienesīgumu.

Tīro procentu ienākumu kritumu galvenokārt noteica Latvijas Bankas ārvalstu rezervju samazinājums, 2008. gada nogalē un 2009. gada pirmajā pusē Latvijas Bankai valūtas intervenču rezultātā pārdodot ārvalstu valūtu, kā arī zema ASV un eiro zonas procentu likmju līmenis.

Eiro un ASV dolāra īstermiņa procentu likmju starpības sarukums noteica arī mazākus tīros procentu ienākumus par atvasinātajiem finanšu instrumentiem, ko Latvijas Banka galvenokārt izmanto valūtas riska ierobežošanai.

2009. gadā Latvijas Bankas kredītiestādēm izsniegto kredītu apjoms pakāpeniski samazinājās, tomēr šo kredītu vidējais atlikums 2009. gadā bija ievērojami lielāks nekā 2008. gadā, nodrošinot procentu ienākumu pieaugumu 18.0 milj. latu apjomā.

Samazinoties noguldījumu procentu likmēm un kredītiestāžu Latvijas Bankā turēto obligāto rezervju prasību apjomam, izdevumi par kredītiestāžu noguldījumiem, t.sk. atlīdzība par obligāto rezervju turēšanu, saruka par 28.1 milj. latu. Zemākas latu procentu likmes un mazāks Latvijas valdības latos veikto noguldījumu atlikums noteica arī procentu izdevumu par valdības noguldījumiem samazinājumu par 7.8 milj. latu.

Intervenču rezultātā 2009. gada 1. pusgadā samazinoties ārvalstu valūtas rezervēm, Latvijas Banka atsavināja daļu tās iegādāto vērtspapīru, realizējot iepriekš pārvērtēšanas kontā uzkrāto pozitīvo vērtspapīru pārvērtēšanas rezultātu 22.8 milj. latu apjomā. Realizētos finanšu operāciju guvumus vai zaudējumus negatīvi ietekmēja valūtas riska

ierobežošanas nolūkā slēgto biržā tirgoto valūtas maiņas nākotnes līgumu negatīvais rezultāts, jo pret valūtas risku ierobežoto bilances posteņu pozitīvais pārvērtēšanas rezultāts uzrādīts bilances postenī "Pārvērtēšanas kants".

Samazinot Latvijas Bankas administratīvos izdevumus, t.sk. darbinieku atalgojumu, 2009. gadā citi bankas darbības izdevumi bija par 4.2 milj. latu mazāki nekā 2008. gadā. 2010. gadā, sekojot pārmaiņām tirgū, Latvijas Banka īsteno turpmāku darbinieku atalgojuma izdevumu samazinājumu.

Latvijas Bankas darbības finanšu rezultātu nenoteiktība 2010. gadā galvenokārt saistīta ar procentu likmju attīstību ASV un eiro zonas finanšu tirgos, jo Latvijas Banka ir pakļauta procentu likmju riskam. Pastāvot vēsturiski zēmam procentu likmju lēmenim, turpmākais procentu likmju krituma potenciāls ir mazāks nekā tā kāpuma potenciāls, tāpēc nākotnē gaidāmais procentu likmju kāpums ārvalstu finanšu tirgū var samazināt Latvijas Bankas ienākumus par fiksētā ienākuma vērtspapīriem.

5. ZELTS

Zelta rezervju pārmaiņas 2009. un 2008. gadā bija šādas.

	Trojas unces	Tūkst. latu
2007. gada 31. decembrī	248 701	99 130
2008. gadā		
Zelta tirgus vērtības pieaugums	x	9 866
Tīrās pārmaiņas zelta noguldīšanas un noguldījumu izņemšanas rezultātā	6	2
2008. gada 31. decembrī	248 707	108 998
2009. gadā		
Zelta tirgus vērtības pieaugums	x	25 367
2009. gada 31. decembrī	248 707	134 365

Latvijas Banka ierobežo zelta rezervju tirgus vērtības svārstību risku, slēdzot biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus un biržā tirgotos valūtas maiņas nākotnes līgumus (sk. arī 39. skaidrojumu). Zelta rezervju un valūtas maiņas nākotnes līgumu pārvērtēšanas rezultāts uzrādīts bilances postenī "Pārvērtēšanas kants", bet biržā tirgoto valūtas maiņas nākotnes līgumu pārvērtēšanas rezultāts – peļņas un zaudējumu aprēķina postenī "Realizētie finanšu operāciju guvumi vai zaudējumi".

6. STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS

Atbilstoši likumam "Par Latvijas Republikas iestāšanos Starptautiskajā Valūtas fondā" Latvijas Banka pilda SVF depozitārija funkcijas un bez atlīdzības apkalpo SVF kontus, kuros uzskaitīti SVF turējumi dalībvalsts nacionālajā valūtā. SVF turējumi latos ietver Latvijas valdības parādzīmes, kontu Nr. 1, kas tiek izmantots finanšu darījumu veikšanai ar SVF, un kontu Nr. 2, kas tiek izmantots SVF administratīvo izmaksu segšanai un maksājumu saņemšanai.

Latvijas prasības pret SVF ietver SDR un Latvijas kvotu SVF. SDR ir SVF izveidoti starptautiskie rezervju aktīvi, kas tiek izmantoti darījumos starp SVF un tā dalībvalstīm. Kvota SVF atspoguļo attiecīgās valsts dalības apjomu SVF. Latvijas kvota SVF nodrošināta ar tam izsniegto Latvijas valdības parādzīmi un izteikta SDR. Latvijas kvota SVF ir 126 800 tūkst. XDR.

Latvijas saistības pret SVF veido SVF turējumi latos un SVF asignējumi. Vispārējais asignējums 74.13% no kvotām tika piešķirts 2009. gada 28. augustā visām SVF dalībvalstīm, t.sk. Latvijai 93 998 tūkst. XDR, lai nodrošinātu globālās tautsaimniecības likviditāti. Speciālais asignējums 26 824 tūkst. XDR tika piešķirts 2009. gada 9. septembrī. Speciālā asignējuma mērķis ir izlīdzināt nevienmērīgo SDR sadali, jo vairāk nekā piektā daļa dalībvalstu, kas pievienojās SVF pēc 1981. gada, nebija saņēmusi SDR asignējumu. Latvija šādu asignējumu saņēma pirmo reizi.

2009. gada beigās Latvijas Bankas bilanci uzrādītās prasības pret SVF veido SDR 91 237 tūkst. latu apjomā (2008. gada beigās – 187 tūkst. latu), bet saistības pret SVF veido SVF rīcībā esošie resursi 256 tūkst. latu apjomā (2008. gada beigās – 256 tūkst. latu), kuri izvietoti SVF kontā Nr. 1 un Nr. 2.

Latvijas tīrās prasības un saistības pret SVF 2009. gada un 2008. gada beigās bija šādas.

	(tūkst. latu)		(tūkst. XDR)	
	2009	2008	2009	2008
Latvijas kvota SVF	97 129	96 875	126 800	126 800
SVF turējumi latos	-643 865	-505 850	-840 554	-662 106
Latvijas valdības parādzīmes	-643 609	-505 594	-840 220	-661 772
Konts Nr. 1	-243	-242	-317	-317
Konts Nr. 2	-13	-14	-17	-17
SVF aizdevums Latvijai	546 765	409 003	713 792	535 344
Rezerves pozīcija SVF	42	42	55	55
SDR	91 237	187	119 108	245
Vispārējais asignējums	-72 002	-	-93 998	-
Speciālais asignējums	-20 547	-	-26 824	-
Latvijas tīrās prasības/saistības (-) pret SVF	-1 270	229	-1 659	300

Rezerves pozīcija SVF ir starpība starp Latvijas kopējo kvotu SVF un SVF turējumiem latos, neietverot konta Nr. 2 atlikumu un pieskaitot SVF aizdevumu.

Prasības un saistības pret SVF izteiktas latos pēc Latvijas Bankas noteiktā SDR kursa gada beigās.

7. ĀRVALSTU KONVERTĒJAMĀS VALŪTAS

Latvijas Bankas ārzemju aktīvi ārvalstu konvertējamās valūtās galvenokārt ieguldīti augsti likvīdos parāda vērtspapīros un īstermiņa noguldījumos.

Ienākumus nesošo parāda vērtspapīru vērtībā ietverti uzkrātie procentu ienākumi (16 947 tūkst. latu 2009. gada beigās un 28 568 tūkst. latu 2008. gada beigās).

Bilances aktīvu posteņa "Ārvalstu konvertējamās valūtas" sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Ārvalstu valdību, finanšu institūciju un nefinanšu sabiedrību parāda vērtspapīri	2 012 260	1 800 987
Pieprasījuma noguldījumi ārvalstu centrālajās bankās, kredītiestādēs un starptautiskajās institūcijās	805 403	661 741
Termiņnoguldījumi ārvalstu kredītiestādēs un citās finanšu institūcijās	313 986	19 679
Ārvalstu valūta kasē	19 343	6 286
Kopā	3 150 992	2 488 693

Latvijas Bankas iegādāto ārvalstu valdību, finanšu institūciju un nefinanšu sabiedrību parāda vērtspapīru patiesās vērtības iedalījums noteikts, ievērojot šādu hierarhiju:

- kotēta cena. Šīs grupas vērtspapīru cenu nosaka, pamatojoties uz identiska vērtspapīra kotētu cenu aktīvā tirgū;
- tirgū novērojami dati. Šīs grupas vērtspapīru cenu nosaka, pamatojoties uz līdzīga vērtspapīra kotētu cenu aktīvā tirgū, līdzīga vai identiska vērtspapīra kotētu cenu ne-aktīvā tirgū vai ar modeli, kur datu avots ir tirgū novērojami dati;
- tirgū nenovērojami dati. Šīs grupas vērtspapīru cenu nosaka ar modeli, kur tirgū nenovērojamu datu izmantojums ir nozīmīgs.

2009. gada un 2008. gada beigās Latvijas Bankas ieguldījumi parāda vērtspapīros galvenokārt novērtēti, izmantojot identiska vērtspapīra kotētu cenu aktīvā tirgū. Uzlabojoties finanšu tirgus likviditātei, 2009. gadā pieauga šajā patiesās vērtības novērtējuma grupā klasificēto vērtspapīru īpatsvars. Ārvalstu valdību, finanšu institūciju un nefinanšu sabiedrību parāda vērtspapīru iedalījums pēc patiesās vērtības noteikšanas hierarhijas 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Kotēta cena	1 796 323	1 414 545
Tirgū novērojami dati	215 937	311 773
Tirgū nenovērojami dati	–	74 669
Kopā	2 012 260	1 800 987

Pārskata gada pēdējās tirgus dienas vidējās tirgus cenas noteiktas, izmantojot elektronisko informācijas sistēmu *Bloomberg* un *Interactive Data* informāciju. Ja minētā cena kādam finanšu instrumentam elektroniskajās informācijas sistēmās nav pieejama vai nepastāv, finanšu instrumenta novērtēšanai izmantota pēdējā pieejamā tirgus cena vai diskontēto naudas plūsmu metode. Tirgū nenovērojamu datu novērtējuma grupā iekļauti vērtspapīri, kuru patiesās vērtības novērtējums balstās uz tirgus dalībnieku sniegto informāciju.

8. LĪDZDALĪBA EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS KAPITĀLĀ

Līdz ar Latvijas pievienošanos ES Latvijas Banka kļuva par ECB kapitāla daļu turētāju. Latvijas Bankas līdzdalības ECB kapitālā apjoms atbilstoši ECBS un ECB Statūtiem aprēķināts, pamatojoties uz datiem par katras attiecīgās ES valsts iedzīvotāju skaitu un IKP apjomu, un to koriģē ik pēc pieciem gadiem vai agrāk, mainoties ES valstu skaitam.

Līdz 2009. gada 1. janvārim Latvijas Bankas daļa ECB kapitālā bija 0.2813%, kas atbilst 16 205 tūkst. eiro (11 389 tūkst. latu). 2009. gada 1. janvārī nacionālo centrālo

banku daļas ECB kapitālā tika koriģētas atbilstoši ECBS un ECB Statūtiem, tādējādi Latvijas Bankas daļa ECB kapitālā palielinājās līdz 0.2837%, kas atbilst 16 343 tūkst. eiro (11 486 tūkst. latu). Tā kā Latvija neietilpst eiro zonā, ievērojot ECBS un ECB Statūtos noteiktos pārejas noteikumus, Latvijas Banka veikusi minimālo ieguldījumu 1 144 tūkst. eiro (750 tūkst. latu; 2008. gada beigās – 743 tūkst. latu) jeb 7% apjomā no tās kopējās daļas reģistrētajā ECB kapitālā (sk. arī 38. skaidrojumu).

Latvijas Bankas bilanci līdzdalība ECB kapitālā uzrādīta sākotnējo izmaksu vērtībā. ECB kapitāla daļas netiek tirgotas publiskā vērtspapīru tirgū, un Latvijas Bankas līdzdalības ECB kapitālā apjomu iespējams palielināt vai samazināt vienīgi šajā skaidrojumā minētajos gadījumos.

9. LĪDZDALĪBA STARPTAUTISKO NORĒKINU BANKAS KAPITĀLĀ

2009. gada un 2008. gada beigās Latvijas Bankai piederēja 1 070 SNB akciju, kas veidoja aptuveni 0.20% no kopējā SNB parakstītā un apmaksātā kapitāla.

Latvijas Bankas īpašumā esošo SNB akciju nominālvērtība noteikta 5 350 tūkst. XDR (katras akcijas nominālvērtība ir 5 tūkst. XDR), kas apmaksāta 1 338 tūkst. XDR jeb 25% apjomā (sk. arī 38. skaidrojumu). Latvijas Bankas bilanci 2009. gada un 2008. gada beigās uzrādīta šo akciju nosacītā iegādes vērtība 1 763 tūkst. latu apjomā (sk. arī 29. skaidrojumu).

SNB akcijas netiek tirgotas publiskā vērtspapīru tirgū. Saskaņā ar SNB statūtiem tās akcionāri ir vienīgi centrālās bankas. SNB akciju patiesā vērtība, kas noteikta kā 70% no Latvijas Bankas daļas SNB tīrajos aktīvos¹, atšķiras no to uzskaites vērtības un 2009. gada beigās bija 14 409 tūkst. latu (2008. gada beigās – 13 729 tūkst. latu).

10. PĀRĒJIE ĀRZEMJU AKTĪVI

Pārējo ārzemju aktīvu sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Ar ārvalstu finanšu institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā netirgotie līgumi	5 056	133 551
Nākamo periodu izdevumi	326	392
Uzkrātie procenti par noguldījumiem	17	27
Citi pārējie ārzemju aktīvi	79	41
Kopā	5 478	134 011

11. KREDĪTI KREDĪTIESTĀDĒM

2009. gada beigās kredīti iekšzemes kredītiestādēm ietvēra īstermiņa aizdevumus 140 449 tūkst. latu apjomā (2008. gada beigās – 639 263 tūkst. latu). 2009. gadā, mazinoties spriedzei finanšu sistēmā, palielinājās kredītiestāžu likviditāte, tāpēc 2009. gada beigās Latvijas Bankas izsniegto īstermiņa aizdevumu apjoms bija ievērojami samazinājies.

Kredīti iekšzemes kredītiestādēm nodrošināti ar valdības vērtspapīriem un privātā sektora parāda vērtspapīriem, kuru patiesā vērtība 2009. gada beigās bija 211 501 tūkst. latu (2008. gada beigās – 678 027 tūkst. latu; sk. arī 2. skaidrojuma sadaļu "Kredītrisks").

¹ Šo novērtēšanas metodi SNB izmanto, nosakot tās emitēto akciju cenu, kā arī Hāgas Starptautiskā tiesa to atzinusi par piemērotu akciju novērtēšanai, tās atpērkot no SNB bijušajiem privātajiem akcionāriem.

12. PAMATLĪDZEKĻI

Pamatlīdzekļu pārmaiņas 2009. un 2008. gadā bija šādas.

	Ēkas, teritorijas labiekārto- šana un zeme	Mēbeles un biroja iekārtas	Naudas apstrādes iekārtas	Transport- līdzekļi	Pārējie pamat- līdzekļi	Kopā
(tūkst. latu)						
2007. gada 31. decembrī						
Izmaksas	32 216	6 849	5 441	1 032	4 785	50 323
Uzkrātais nolietojums	-5 568	-4 856	-2 616	-675	-3 962	-17 677
Atlikusī pamatlīdzekļu vērtība	26 648	1 993	2 825	357	823	32 646
2008. gadā						
Pieaugums	3 833	361	254	279	564	5 291
Pārklasifikācija	2	-9	9	-1	-1	-
Atsavinātie un norakstītie pamatlīdzekļi	-	-405	-1 061	-23	-234	-1 723
Izmaksu tīrās pārmaiņas	3 835	-53	-798	255	329	3 568
Nolietojums	-1 945	-587	-379	-71	-322	-3 304
Pārklasifikācija	-1	2	-2	1	-	-
Atsavināto un norakstīto pamatlīdzekļu uzkrātais nolietojums	-	400	1 061	23	232	1 716
Uzkrātā nolietojuma tīrās pārmaiņas	-1 946	-185	680	-47	-90	-1 588
2008. gada 31. decembrī						
Izmaksas	36 051	6 796	4 643	1 287	5 114	53 891
Uzkrātais nolietojums	-7 514	-5 041	-1 936	-722	-4 052	-19 265
Atlikusī pamatlīdzekļu vērtība	28 537	1 755	2 707	565	1 062	34 626
2009. gadā						
Pieaugums	1 107	241	15	128	201	1 692
Pārklasifikācija	-	9	-	-	-9	-
Atsavinātie un norakstītie pamatlīdzekļi	-1	-701	-29	-130	-123	-984
Izmaksu tīrās pārmaiņas	1 106	-451	-14	-2	69	708
Nolietojums	-1 806	-545	-387	-96	-249	-3 083
Pārklasifikācija	-	-12	-	-	12	-
Atsavināto un norakstīto pamatlīdzekļu uzkrātais nolietojums	1	698	29	130	123	981
Uzkrātā nolietojuma tīrās pārmaiņas	-1 805	141	-358	34	-114	-2 102
2009. gada 31. decembrī						
Izmaksas	37 157	6 345	4 629	1 285	5 183	54 599
Uzkrātais nolietojums	-9 319	-4 900	-2 294	-688	-4 166	-21 367
Atlikusī pamatlīdzekļu vērtība	27 838	1 445	2 335	597	1 017	33 232

Latvijas Bankas īpašumā un valdījumā esošās zemes kopējā kadastrālā vērtība 2009. gada beigās bija 3 168 tūkst. latu (2008. gada beigās – 3 171 tūkst. latu). Latvijas Bankas bilancē zeme uzrādīta sākotnējo izmaksu vērtībā (2009. gada beigās – 1 669 tūkst. latu; 2008. gada beigās – 264 tūkst. latu). Zemes sākotnējo izmaksu pārmaiņas 2009. gadā saistītas ar nekustamā īpašuma sastāvdaļu sadalījuma maiņu.

13. NOMA

Latvijas Bankas iznomātie aktīvi ietver ēkas, zemi un iekārtas, kas Latvijas Bankas bilancē uzrādītas pamatlīdzekļu sastāvā. Aktīvu nomas līgumi, kuros Latvijas Banka ir iznomātājs, ir operatīvās nomas līgumi. Nomā maksājumus, izņemot tos, kuri tieši pārskaitīti valsts budžetā, atzīst peļņas un zaudējumu aprēķinā proporcionāli attiecīgā līguma darbības laikam. Iznomāto aktīvu nolietojums aprēķināts saskaņā ar 3. skaidrojuma sadaļā "Pamatlīdzekļi" aprakstītajiem principiem un atzīts peļņas un zaudējumu aprēķinā.

Iznomāto aktīvu uzskaites vērtība 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāda.

(tūkst. latu)

2008. gada 31. decembrī	
Izmaksas	2 504
Uzkrātais nolietojums	–416
Atlikusī pamatlīdzekļu vērtība	2 088
2009. gada 31. decembrī	
Izmaksas	1 086
Uzkrātais nolietojums	–381
Atlikusī pamatlīdzekļu vērtība	705

14. PĀRĒJIE VIETĒJIE AKTĪVI

Pārējo vietējo aktīvu sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

(tūkst. latu)

	2009	2008
Uzkrātie procenti par kredītiem kredītiestādēm	763	2 714
Nemateriālie aktīvi	761	1 001
Ar iekšzemes institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi	147	211
Nodokļu prasības	–	209
Nākamo periodu izdevumi	160	183
Citi pārējie vietējie aktīvi	207	993
Kopā	2 038	5 311

15. NEMATERIĀLIE AKTĪVI

Šo aktīvu pārmaiņas 2009. un 2008. gadā bija šādas.

	(tūkst. latu)
2007. gada 31. decembrī	
Izmaksas	3 750
Uzkrātā amortizācija	-2 379
Atlikusī nemateriālo aktīvu vērtība	1 371
2008. gadā	
Pieaugums	55
Izslēgtie nemateriālie aktīvi	-85
Izmaksu tīrās pārmaiņas	-30
Amortizācija	-425
Izslēgto nemateriālo aktīvu uzkrātā amortizācija	85
Uzkrātās amortizācijas tīrās pārmaiņas	-340
2008. gada 31. decembrī	
Izmaksas	3 720
Uzkrātā amortizācija	-2 719
Atlikusī nemateriālo aktīvu vērtība	1 001
2009. gadā	
Pieaugums	50
Izslēgtie nemateriālie aktīvi	-1
Izmaksu tīrās pārmaiņas	49
Amortizācija	-290
Izslēgto nemateriālo aktīvu uzkrātā amortizācija	1
Uzkrātās amortizācijas tīrās pārmaiņas	-289
2009. gada 31. decembrī	
Izmaksas	3 769
Uzkrātā amortizācija	-3 008
Atlikusī nemateriālo aktīvu vērtība	761

16. ĀRVALSTU KONVERTĒJAMĀS VALŪTAS

Saistības ārvalstu konvertējamās valūtās veido līdzekļi EK kontā norēķiniem eiro. EK konts tiek izmantots ES valstu budžeta līdzekļu pārdalei (sk. arī 17. skaidrojumu).

Ārvalstu konvertējamo valūtu sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Repo darījumi	–	123 953
EK pieprasījuma noguldījumi	19 006	6 230
Pārējās saistības	–	1 069
Kopā	19 006	131 252

17. CITU STARPTAUTISKO INSTITŪCIJU NOGULDĪJUMI LATOS

Citu starptautisko institūciju noguldījumus latos veido līdzekļi EK kontā norēķiniem latos, kas tiek izmantots Latvijas valdības maksājumu veikšanai ES budžetā (sk. arī 16. skaidrojumu), kā arī saistības pret citām starptautiskajām institūcijām.

Citu starptautisko institūciju noguldījumu latos sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
EK pieprasījuma noguldījumi	32 252	6 273
Pārējie noguldījumi	250	230
Kopā	32 502	6 503

18. ĀRVALSTU BANKU NOGULDĪJUMI LATOS

Ārvalstu banku noguldījumus latos samazinājums saistīts ar *Sveriges Riksbank* un *Danmarks Nationalbank* atmaksātajiem īstermiņa noguldījumiem, kas radās 2008. gadā, apmainot latus pret eiro valūtas mijmaiņas darījumu ietvaros.

19. PĀRĒJĀS ĀRZEMJU SAISTĪBAS

Pārējo ārzemju saistību sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Ar ārvalstu finanšu institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi	18 826	16 292
Uzkrātie izdevumi	332	304
Citas pārējās ārzemju saistības	48	537
Kopā	19 206	17 133

20. LATI APGROZĪBĀ

2009. gada un 2008. gada beigās apgrozībā bija šādas latu (Ls) un santīmu (s) naudas zīmes.

Nominālvērtība	Summa (tūkst. latu)		Skaitis (tūkst.)		Īpatsvars (%)	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Banknotes						
Ls 500	62 842	110 872	126	222	8.0	10.9
Ls 100	94 337	145 212	943	1 452	12.0	14.3
Ls 50	61 163	73 889	1 223	1 478	7.8	7.3
Ls 20	388 305	485 292	19 415	24 265	49.3	47.7
Ls 10	63 321	73 773	6 332	7 377	8.0	7.2
Ls 5	61 313	70 781	12 263	14 156	7.7	6.9
Pavisam banknotes	731 281	959 819	x	x	92.8	94.3

(turpinājums)

Nominālvērtība	Summa (tūkst. latu)		Skaitis (tūkst.)		Īpatsvars (%)	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Monētas						
Ls 100	405	405	4	4	0.1	0
Ls 10	145	145	15	15	0	0
Ls 2	7 985	8 673	3 993	4 337	1.0	0.9
Ls 1	27 936	28 345	27 937	28 345	3.5	2.8
50 s	7 677	7 744	15 353	15 489	1.0	0.8
20 s	4 287	4 376	21 435	21 881	0.5	0.4
10 s	2 638	2 723	26 375	27 224	0.3	0.3
5 s	2 018	2 082	40 352	41 638	0.3	0.2
2 s	2 163	2 166	108 159	108 294	0.3	0.2
1 s	1 620	1 614	161 959	161 425	0.2	0.1
Pavisam monētas	56 874	58 273	x	x	7.2	5.7
Pavisam lati apgrozībā	788 155	1 018 092	x	x	100.0	100.0

Emitēto 999. raudzes 100 latu zelta apgrozības monētu kopējā nominālvērtība 2009. gada un 2008. gada beigās bija 1 988 tūkst. latu. Šīs apgrozībā esošās monētas nav ietvertas bilances postenī "Lati apgrozībā", jo to nominālvērtību nodrošina monētās esošais zelts.

2009. gada beigās bija emitētas arī jubilejas un piemiņas monētas ar 1 480 tūkst. latu nominālvērtību (2008. gada beigās – 1 449 tūkst. latu). Šīs monētas nav ietvertas bilances postenī "Lati apgrozībā".

21. KREDĪTIESTĀŽU NOGULDĪJUMI

Kredītiestāžu noguldījumi ietver iekšzemes kredītiestāžu Latvijas Bankā atvērto norēķinu kontu atlikumus, kā arī no šīm finanšu institūcijām pieņemtos noguldījumus uz nakti (noguldījumu iespēja). Minētās kredītiestādes izvieto līdzekļus Latvijas Bankā tās noteikto obligāto rezervju prasību izpildes nodrošināšanai, kā arī starpbanku un klientu maksājumu, Latvijas Bankas monetārās politikas operāciju un citu norēķinu veikšanai.

Iekšzemes kredītiestāžu noguldījumu sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Norēķinu kontu atlikumi latos	835 761	1 069 279
Noguldījumu iespēja	260 020	2 590
Norēķinu kontu atlikumi eiro	19 896	22 426
Kopā	1 115 677	1 094 295

22. VALDĪBAS NOGULDĪJUMI

Latvijas valdības noguldījumi ietver Latvijas Bankas pieņemtos Latvijas Republikas Valsts kases pieprasījuma noguldījumus un termiņnoguldījumus latos un ārvalstu valūtās, Latvijas Bankai veicot Latvijas valdības finanšu aģenta funkcijas. Latvijas

valdības noguldījumu ārvalstu valūtās pieaugums 2009. gadā galvenokārt saistīts ar starptautisko aizdevumu ietvaros saņemto līdzekļu ieplūdi.

Latvijas valdības noguldījumu sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.
(tūkst. latu)

	2009	2008
Termiņnoguldījumi ārvalstu valūtās	1 063 849	–
Pieprasījuma noguldījumi ārvalstu valūtās	197 870	467 188
Pieprasījuma noguldījumi latos	30 223	–
Termiņnoguldījumi latos	–	170 868
Kopā	1 291 942	638 056

23. PĀRĒJĀS VIETĒJĀS SAISTĪBAS

Pārējo vietējo saistību sadalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.
(tūkst. latu)

	2009	2008
Uzkrātie izdevumi un tamlīdzīgas saistības	1 689	3 148
Uzkrātie procentu izdevumi	252	600
Nodokļu saistības	18	–
Nauda ceļā	–	11 192
Ar iekšzemes kredītiestādēm noslēgtie biržā netirgotie valūtas mijmaiņas līgumi	–	403
Citas pārējās vietējās saistības	1 396	1 985
Kopā	3 355	17 328

24. NODOKĻI

Latvijas Bankas 2009. un 2008. gadā aprēķinātie un samaksātie nodokļi bija šādi.

(tūkst. latu)

	IIN	VSAOI (darba devējs)	VSAOI (darba ņēmējs)	NĪN	PVN	Pārējie nodokļi un nodevas	Kopā
Saistības 2007. gada 31. decembrī	0	6	2	0	162	0	170
2008. gadā							
Aprēķināts	3 015	3 063	1 065	88	309	1	7 541
Atlikto saistību samazinājums	–	–230	–	–	–	–	–230
Saistību pārrēķins	–	–	–	–	–362	–	–362
Samaksāts	–3 015	–2 839	–1 067	–88	–318	–1	–7 328
Prasības 2008. gada 31. decembrī	0	0	0	0	–209	0	–209
2009. gadā							
Aprēķināts	2 477	2 886	1 142	93	247	1	6 846
Atlikto saistību pieaugums	0	146	0	0	0	0	146
Samaksāts	–2 477	–3 032	–1 142	–93	–20	–1	–6 765
Saistības 2009. gada 31. decembrī	0	0	0	0	18	0	18

Papildus šajā skaidrojumā uzrādītajiem nodokļu maksājumiem Latvijas Banka valsts ieņēmumos ieskaita pārskata gadā gūtās peļņas daļu 65% apmērā (2008. gadā – 30% apmērā), t.sk. maksājumu par valsts kapitāla izmantošanu (2009. gadā – 34 734 tūkst. latu; 2008. gadā – 15 439 tūkst. latu; sk. arī 25. un 35. skaidrojumu). Latvijas Banka nav uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāja.

25. KAPITĀLS UN REZERVES

Latvijas Bankas kapitāla un rezervju pārmaiņas 2009. un 2008. gadā bija šādas.

(tūkst. latu)

	Pamat- kapitāls	Rezerves kapitāls	Pārvēr- tēšanas konts	Pārskata gada peļņa	Kapitāls un rezerves
2007. gada 31. decembrī	25 000	59 508	34 513	51 464	170 485
2008. gadā					
Tīrās pārmaiņas pārvērtēšanas, realizēšanas un vērtības samazinājuma rezultātā	x	x	33 491	x	33 491
Valsts ieņēmumos ieskaitītā peļņas daļa	x	x	x	-15 439	-15 439
Rezerves kapitālā ieskaitītā peļņas daļa	x	36 025	x	-36 025	0
Pārskata perioda peļņa	x	x	x	53 437	53 437
2008. gada 31. decembrī	25 000	95 533	68 004	53 437	241 974
2009. gadā					
Tīrās pārmaiņas pārvērtēšanas, realizēšanas un vērtības samazinājuma rezultātā	x	x	6 125	x	6 125
Valsts ieņēmumos ieskaitītā peļņas daļa	x	x	x	-34 734	-34 734
Rezerves kapitālā ieskaitītā peļņas daļa	x	18 703	x	-18 703	0
Pārskata perioda peļņa	x	x	x	74 393	74 393
2009. gada 31. decembrī	25 000	114 236	74 129	74 393	287 758

Latvijas Bankas kapitālu veido pamatkapitāls, rezerves kapitāls un bilances postenis "Pārvērtēšanas konts", kā arī nesadalītā peļņa. Latvijas Banka ar saviem lēmumiem neietekmē pamatkapitāla un rezerves kapitāla veidošanas, kā arī peļņas sadales kārtību, jo tā noteikta likumā "Par Latvijas Banku". Bilances postenis "Pārvērtēšanas konts" ietver finanšu instrumentu pozitīvo pārvērtēšanas rezultātu. Grāmatvedības politika, kas aprakstīta 3. skaidrojumā, nosaka, ka tikai pēc finanšu instrumenta atsavināšanas vai norēķinu veikšanas realizētie guvumi tiek atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, bet nerealizētie guvumi – bilances postenī "Pārvērtēšanas konts", jo tas veicina kapitāla saglabāšanu finanšu instrumentu cenu, procentu likmju un valūtas kursu pārmaiņu apstākļos.

Latvijas Bankas kapitāla apjomam nav noteiktas ārējas kapitāla pietiekamības prasības, tomēr tam jābūt atbilstošam, lai veicinātu uzticēšanos Latvijas Bankas īstenotajai monetārajai politikai un nodrošinātu Latvijas Bankas darbību un finansiālo neatkarību, īstenojot likumā "Par Latvijas Banku" noteiktos uzdevumus. Latvijas Banka neierobežo ar vietējiem finanšu aktīviem saistīto procentu likmju risku, ja tas var nonākt pretrunā ar tās īstenotās politikas mērķiem. Monetārās politikas īstenošana, kā arī pakļautība citiem finanšu un darbības riskiem var negatīvi ietekmēt Latvijas Bankas ienākumus vai radīt zaudējumus, kas sedzami no Latvijas Bankas kapitāla.

Latvijas Bankas pamatkapitālu veido valsts piešķirtie līdzekļi un Latvijas Bankas peļņas atskaitījumi. Latvijas Bankas pamatkapitāls sasniedzis likumā "Par Latvijas Banku" noteikto apjomu (25 milj. latu).

Likums "Par Latvijas Banku" nosaka, ka Latvijas Banka valsts ieņēmumos ieskaita pārskata gadā gūtās peļņas daļu, kas aprēķināta, piemērojot likumā "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" rezidentiem noteikto nodokļa likmi, un veic maksājumu par valsts kapitāla izmantošanu 50% apmērā no pārskata gadā gūtās peļņas (2008. gadā – 15% apmērā). 2009. gada un 2008. gada beigās spēkā esošā Latvijas rezidentiem noteiktā uzņēmumu ienākuma nodokļa likme bija 15%. Tādējādi valsts ieņēmumos 15 dienu laikā pēc tam, kad Latvijas Bankas padome apstiprinājusi 2009. gada pārskatu, ieskaitāmi 65% no Latvijas Bankas pārskata gadā gūtās peļņas. 2010. gadā Latvijas Banka no 2009. gadā gūtās peļņas valsts ieņēmumos ieskaitīs 48 355 tūkst. latu.

Pēc minēto atskaitījumu veikšanas Latvijas Bankas peļņas atlikums ieskaitāms rezerves kapitālā. Rezerves kapitāls izveidots iespējamo zaudējumu segšanai.

Balances posteņa "Pārvērtēšanas konts" pārmaiņas 2009. un 2008. gadā bija šādas.

(tūkst. latu)

	2009	Vērtības samazinā- jums	Pārvēr- tēšana	Realī- zēšana	2008	Vērtības samazinā- jums	Pārvēr- tēšana	Realī- zēšana	2007
Sākotnējais pārvērtēšanas konts	24 283	x	x	216	24 067	x	x	3 352	20 715
Atliktais ārvalstu valūtas un zelta pārvērtēšanas rezultāts	24 018	x	x	—	24 018	x	x	—	24 018
Atliktais biržā netirgoto procentu likmju mijmaiņas līgumu pārvērtēšanas rezultāts	—	x	x	—	—	x	x	545	—545
Atliktais vērtspapīru pārvērtēšanas rezultāts	265	x	x	216	49	x	x	2 807	—2 758
Ārvalstu valūtas un zelta pārvērtēšanas rezultāts	21 477	12	18 812	—1 238	3 891	738	733	—831	3 251
Biržā netirgoto procentu likmju mijmaiņas līgumu pārvērtēšanas rezultāts	—	—	—	—3 263	3 263	6 408	—3 145	—181	181
Vērtspapīru pārvērtēšanas rezultāts	28 369	5 462	9 095	—22 971	36 783	30 941	1 579	—6 103	10 366
Kopā	74 129	5 474	27 907	—27 256	68 004	38 087	—833	—3 763	34 513

Sākotnējais pārvērtēšanas konts izveidots, ieskaitot tajā pirms grāmatvedības politikas maiņas 2007. gada 1. janvārī uzkrāto pārvērtēšanas rezultātu. Sākotnējā pārvērtēšanas konta atlikuma pārmaiņas 2009. gadā saistītas ar 2006. gada beigās Latvijas Bankas īpašumā esošo un pārskata gadā atsavināto finanšu instrumentu peļņas vai zaudējumu vai pārvērtēšanas rezultāta atzīšanu 216 tūkst. latu apjomā (2008. gadā – 3 352 tūkst. latu). Pārējo posteņu atlikums 2009. gada beigās ietver kopš 2007. gada sākuma aprēķināto attiecīgo finanšu instrumentu pozitīvo pārvērtēšanas rezultātu (negatīvais pārvērtēšanas rezultāts gada beigās atzīts peļņas un zaudējumu aprēķina postenī "Finanšu aktīvu un pozīciju vērtības samazinājums"; sk. arī 3. skaidrojumu).

26. TĪRIE PROCENTU IENĀKUMI

Latvijas Bankas tīrie procentu ienākumi 2009. gadā sasniedza 65 993 tūkst. latu (2008. gadā – 84 526 tūkst. latu). Šos ienākumus galvenokārt veidoja ienākumi no

ārvalstu valūtas rezervju ieguldījumiem un kredītiem kredītiestādēm. Tīro procentu ienākumu samazinājumu galvenokārt noteica ārvalstu valūtu aizplūde 2008. gada nogalē un 2009. gada 1. pusgadā, Latvijas Bankai valūtas intervenču rezultātā pārdodot eiro, kā arī zema ASV un eiro zonas procentu likmju līmenis.

Ārzemju operāciju procentu ienākumi bija par 84 401 tūkst. latu mazāki nekā 2008. gadā, savukārt procentu izdevumi bija par 10 261 tūkst. latu mazāki nekā 2008. gadā.

Vietējo operāciju procentu ienākumi 2009. gadā palielinājās par 19 661 tūkst. latu, jo salīdzinājumā ar 2008. gadu pieauga iekšzemes kredītiestādēm izsniegto kredītu vidējais atlikums.

Vietējo operāciju procentu izdevumus (18 515 tūkst. latu; 2008. gadā – 54 461 tūkst. latu) galvenokārt veidoja procenti par iekšzemes kredītiestāžu un Latvijas valdības noguldījumiem. Procentu par kredītiestāžu noguldījumiem izdevumi saruka par 28 101 tūkst. latu, samazinoties noguldījumu iespējas uz nakti procentu likmei un kredītiestāžu Latvijas Bankā turēto obligāto rezervju prasību apjomam. Latvijas Banka noguldījumos piesaistīja mazāku Latvijas valdības līdzekļu latos apjomu nekā 2008. gadā, turklāt saruka par šiem noguldījumiem maksāto procentu likmes, tāpēc procentu izdevumi par valdības noguldījumiem 2009. gadā samazinājās par 7 774 tūkst. latu.

27. REALIZĒTIE FINANŠU OPERĀCIJU GUVUMI VAI ZAUDĒJUMI

Realizētie finanšu operāciju guvumi vai zaudējumi ietver valūtas maiņas darījumu realizētos guvumus un zaudējumus, vērtspapīru atsavināšanas guvumus un zaudējumus, kā arī atvasināto finanšu instrumentu realizētos guvumus un zaudējumus.

Valūtas maiņas darījumu guvumu pieaugumu galvenokārt noteica 2009. gadā veiktās ārvalstu valūtas intervences, pārdodot ārvalstu valūtu 690 946 tūkst. latu apjomā. Realizētos finanšu operāciju guvumus vai zaudējumus pozitīvi ietekmēja procentu likmju kritums eiro zonā un Japānā, palielinot ārvalstu vērtspapīru atsavināšanas guvumus. Atsavinot daļu tās iegādāto vērtspapīru, Latvijas Banka realizēja arī iepriekšējos pārskata gados pārvērtēšanas kontā uzkrāto pozitīvo vērtspapīru pārvērtēšanas rezultātu 22 755 tūkst. latu apjomā. Realizētos finanšu operāciju guvumus vai zaudējumus negatīvi ietekmēja valūtas riska ierobežošanas nolūkā slēgto biržā tirgto valūtas maiņas nākotnes līgumu negatīvais rezultāts, jo pret valūtas risku ierobežoto bilances posteņu pozitīvais pārvērtēšanas rezultāts uzrādīts bilances postenī "Pārvērtēšanas kants".

28. FINANŠU AKTĪVU UN POZĪCIJU VĒRTĪBAS SAMAZINĀJUMS

Atsevišķu vērtspapīru un valūtas pozīciju pārvērtēšanas rezultāts 2009. gada beigās bija negatīvs, un tas atzīts peļņas un zaudējumu aprēķinā kā finanšu aktīvu un pozīciju vērtības samazinājums. Savukārt vērtspapīru un valūtas pozīciju pozitīvais pārvērtēšanas rezultāts uzrādīts bilances postenī "Pārvērtēšanas kants" (sk. arī 25. skaidrojumu).

29. IENĀKUMI NO LĪDZDALĪBAS KAPITĀLĀ

Ienākumus no līdzdalības kapitālā 221 tūkst. latu (2008. gadā – 206 tūkst. latu) veidoja saņemtās dividendes no līdzdalības SNB kapitālā (sk. arī 9. skaidrojumu).

30. CITI BANKAS DARBĪBAS IENĀKUMI

Citu bankas darbības ienākumu sadalījums 2009. un 2008. gadā bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Jubilejas un piemiņas monētu pārdošanas ienākumi	525	1 113
Naudas un vērtspapīru norēķinu pakalpojumu ienākumi	301	317
Pārējie bankas darbības ienākumi	3 857	2 003
Kopā	4 683	3 433

31. BANKNOŠU DRUKĀŠANAS UN MONĒTU KALŠANAS IZDEVUMI

Banknošu drukāšanas un monētu kalšanas izdevumu sadalījums 2009. un 2008. gadā bija šāds.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Banknošu drukāšana	3 322	1 612
Apgrozības monētu kalšana	842	1 612
Jubilejas un piemiņas monētu kalšana	531	822
Kopā	4 695	4 046

32. DARBA SAMAKSA UN SOCIĀLĀS APDROŠINĀŠANAS IZDEVUMI

Darba samaksa un sociālās apdrošināšanas izdevumi 2009. un 2008. gadā bija šādi.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Darba samaksa		
Padomes un valdes locekļu darba samaksa	1 106	1 470
Pārējo darbinieku darba samaksa	11 537	13 856
Kopā darba samaksa	12 643	15 326
Sociālās apdrošināšanas izdevumi	2 886	3 063
Kopā darba samaksa un sociālās apdrošināšanas izdevumi	15 529	18 389

To Latvijas Bankas valdes locekļu, kuri vienlaikus ir Latvijas Bankas pārvalžu vadītāji, darba samaksā ietverta arī atlīdzība par šo pienākumu veikšanu.

Darbinieku skaits 2009. un 2008. gadā bija šāds.

	2009	2008
Darbinieku skaits gada beigās		
Padomes un valdes locekļi	14	14
Pārējie darbinieki	604	630
Kopā gada beigās	618	644
Vidējais darbinieku skaits gadā	634	649

33. PĀRĒJIE BANKAS DARBĪBAS IZDEVUMI

Pārējie bankas darbības izdevumi 2009. un 2008. gadā bija šādi.

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Komunālie pakalpojumi	565	534
Ēku, teritorijas un inventāra uzturēšana	415	475
Risku apdrošināšana	291	250
Personāla profesionālā pilnveide	240	331
Dienesta komandējumi	235	288
Telekomunikāciju pakalpojumi un sistēmu uzturēšana	228	265
Sabiedrības informēšana	222	251
Mazvērtīgā inventāra iegāde	197	215
Transportlīdzekļu nodrošināšana	147	172
Nekustamā īpašuma nodoklis	91	86
Revīzijas, konsultāciju un juridiskie pakalpojumi	26	47
Citi pārējie bankas darbības izdevumi	225	875
Kopā	2 882	3 789

Izdevumi par revīzijas, konsultāciju un juridiskajiem pakalpojumiem ietver arī atlīdzību *Deloitte Audits Latvia SIA* par 2009. gada finanšu pārskatu revīziju 22 tūkst. latu apjomā (2008. gadā atlīdzība *KPMG Baltics SIA* par 2008. gada finanšu pārskatu revīziju bija 28 tūkst. latu).

34. NAUDAS PLŪSMAS PĀRSKATS

1) Peļņa pirms sadales saskaņošanas ar tīro naudas un tās ekvivalentu ieplūdi pamatdarbības rezultātā

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Peļņa pirms sadales	74 393	53 437
Korekcijas nenaudas darījumu rezultātā		
Pamatlīdzekļu nolietojums un nemateriālo aktīvu amortizācija	3 373	3 729
Zaudējumi no pamatlīdzekļu atsavināšanas	3	7
Finanšu aktīvu un pozīciju vērtības samazinājums	5 474	38 087
Tīrās korekcijas nenaudas darījumu rezultātā	8 850	41 823
Bilances posteņu pārmaiņas		
Zelta rezervju tīrais pieaugums	—	—2
Speciālo aizņēmumu tiesību tīrais pieaugums	—91 050	—103
Ārvalstu parāda vērtspapīru un citu ārvalstu ieguldījumu tīrais pieaugums (—)/samazinājums	—300 030	511 732
Kredītu iekšzemes kredītiestādēm tīrais pieaugums (—)/samazinājums	498 814	—632 413
Pārējo aktīvu tīrais pieaugums (—)/samazinājums	3 007	—3 376
Saistību ārvalstu konvertējamās valūtās tīrais pieaugums/samazinājums (—)	—112 246	125 922

(turpinājums)	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Ārvalstu banku un citu starptautisko institūciju noguldījumu latos tīrais pieaugums/samazinājums (–)	–220 503	247 420
Apgrozībā esošo latu apjoma tīrais samazinājums	–229 937	–31 381
Iekšzemes kredītiestāžu noguldījumu tīrais pieaugums/samazinājums (–)	21 382	–322 507
Latvijas valdības noguldījumu tīrais pieaugums	653 886	466 815
Citu iekšzemes finanšu institūciju noguldījumu tīrais pieaugums/samazinājums (–)	243	–3 171
Pārējo saistību tīrais pieaugums/samazinājums (–)	–14 031	13 285
Bilances posteņu tīrās pārmaiņas	209 535	372 221
Tīrā naudas un tās ekvivalentu ieplūde pamatdarbības rezultātā	292 778	467 481

2) Naudas un tās ekvivalentu atlikumu un pārmaiņu analīze

	(gada beigās; tūkst. latu)				
	2009	Pārmaiņas	2008	Pārmaiņas	2007
Ārvalstu konvertējamā valūta kasē	19 343	13 057	6 286	3 821	2 465
Pieprasījuma noguldījumi ārvalstu kredītiestādēs un citās ārvalstu finanšu institūcijās	805 403	143 662	661 741	438 211	223 530
Termiņnoguldījumi ārvalstu kredītiestādēs un citās ārvalstu finanšu institūcijās ar sākotnējo termiņu līdz 5 darbadienām	119 479	99 797	19 682	4 870	14 812
Kopā nauda un tās ekvivalenti	944 225	256 516	687 709	446 902	240 807

35. DARĪJUMI AR LATVIJAS VALDĪBU

Latvijas Banka, kuras kapitāls pilnībā pieder Latvijas valstij, veic darījumus ar Latvijas Republikas Valsts kasi, darbojoties kā Latvijas valdības finanšu aģents. Šīs funkcijas ietvaros Latvijas Banka apkalpo Latvijas Republikas Valsts kases kontus latos un ārvalstu valūtā, kā arī veic ārvalstu valūtas maiņas darījumus. Īstenojot monetāro politiku, Latvijas Banka veic darījumus vērtspapīru otrreizējā tirgū ar valdības vērtspapīriem. Šo darījumu veikšanā Latvijas Banka nav pakļauta valdības vai tās institūciju lēmumiem un rīkojumiem un ir neatkarīga savu lēmumu pieņemšanā.

Darījumos ar Latvijas valdību izmantotās procentu likmes un valūtu kursi tiek noteikti pēc tirgus procentu likmēm un valūtu kursiem. Komisijas maksa par darījumiem ar Latvijas valdību netiek iekasēta.

Latvijas Bankas prasību un saistību pret Latvijas valdību sadalījums un attiecīgās procentu likmes 2009. gada un 2008. gada beigās bija šādas.

	Summa (tūkst. latu)		Procentu likme (%)	
	2009	2008	2009	2008
Saistības/prasības (–)				
Termiņnoguldījumi ārvalstu valūtās	1 063 849	–	0.17–0.38	–
Pieprasījuma noguldījumi ārvalstu valūtās	197 870	467 188	0.00–0.05	0.01–2.10
Pieprasījuma noguldījumi latos	30 223	–	1.18	–
Termiņnoguldījumi latos	–	170 868	–	5.53
Biržā netirgotie valūtas maiņas tagadnes līgumi	–105	–	x	x
Nodokļu saistības/prasības (–)	18	–209	x	x
Uzkrātie procentu izdevumi	4	52	x	x
Kopā tīrās saistības	1 291 859	637 899	x	x

Latvijas Bankas ar Latvijas valdību saistītie ienākumi, izdevumi un valsts ieņēmumos ieskaitītā Latvijas Bankas iepriekšējā gada peļņas daļa 2009. un 2008. gadā bija šāda (sk. arī 26. skaidrojumu).

	(tūkst. latu)	
	2009	2008
Izdevumi un valsts ieņēmumos ieskaitītā Latvijas Bankas peļņas daļa		
Procenti par valdības noguldījumiem	6 592	14 366
Aprēķinātie nodokļi	6 846	7 541
Valsts ieņēmumos ieskaitītā peļņas daļa	34 734	15 439
Kopā izdevumi un valsts ieņēmumos ieskaitītā Latvijas Bankas peļņas daļa	48 172	37 346

36. APGRŪTINĀTIE AKTĪVI

2009. gada beigās Latvijas Banka bija apgrūtinājusi vērtspapīrus un citus finanšu instrumentus, kuru tirgus vērtība bija 14 905 tūkst. latu (2008. gada beigās – 180 840 tūkst. latu), lai nodrošinātu vērtspapīru pārdošanas ar atpirkšanu (*repo*), biržā tirgoto procentu likmju nākotnes darījumu un citu darījumu veikšanu. Šie finanšu instrumenti iekļauti bilances aktīvu postenī "Ārvalstu konvertējamās valūtas".

37. ĀRPUSBILANCES POSTEŅI

Lai pārvaldītu ar ārvalstu rezervēm saistīto procentu likmju un valūtas risku, Latvijas Banka veic darījumus ar biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes un tagadnes līgumiem, procentu likmju mijmaiņas līgumiem un biržā tirgotajiem procentu likmju un valūtas maiņas nākotnes līgumiem. Īstenojot monetāro politiku, Latvijas Banka veic arī valūtas mijmaiņas darījumus. Lai pārvaldītu Latvijas valdības līdzekļu valūtas risku, Latvijas Banka ar Latvijas Republikas Valsts kasi veic darījumus ar biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes un tagadnes līgumiem.

Latvijas Bankas ārpusbilances posteņu dalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

(tūkst. latu)

	Līgumvērtība vai nosacītā vērtība		Uzskaites vērtība			
			Aktīvi		Saistības	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Ar ārvalstu finanšu institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi						
Valūtas maiņas nākotnes līgumi un valūtas mijmaiņas līgumi	1 365 021	1 421 228	4 676	127 451	18 216	6 227
Valūtas maiņas tagadnes līgumi	68 664	46 736	–	–	137	914
Zelta procentu likmju mijmaiņas līgumi	–	28 049	–	27	–	72
Pārējie procentu likmju mijmaiņas līgumi	–	248 292	–	5 648	–	8 437
Kopā	x	x	4 676	133 126	18 353	15 650
Ar ārvalstu finanšu institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā tirgotie līgumi						
Procentu likmju nākotnes līgumi	1 307 220	1 329 814	–668	6 276	1 971	–2 909
Valūtas maiņas nākotnes līgumi	210 230	–	–1 241	–	6 745	–
Kopā	x	x	–1 909	6 276	8 716	–2 909
Ar iekšzemes institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi						
Valūtas mijmaiņas līgumi	–	60 403	–	211	–	403
Valūtas maiņas tagadnes līgumi	14 654	–	147	–	–	–
Kopā	x	x	147	211	–	403
Pārējie darījumi						
Noslēgtie termiņnoguldījumu parastā veida ieguldīšanas un pieņemšanas darījumi	520 045	9 839	x	x	x	x
Noslēgtie vērtspapīru nākotnes darījumi	123 547	203 461	380	655	467	464
Pamatlīdzekļu iegādes līgumsaistības	79	136	x	x	x	x

2009. gada un 2008. gada beigās Latvijas Bankas noslēgto biržā netirgoto līgumu uzskaites vērtība būtiski neatšķīrās no šo līgumu patiesās vērtības. Ārpusbilances posteņu uzskaites vērtības salīdzinājums ar to tīro patieso vērtību 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	(tūkst. latu)					
	Tīrā patiesā vērtība		Tīrā uzskaites vērtība		Starpība	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Ar ārvalstu finanšu institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi						
Valūtas maiņas nākotnes līgumi un valūtas mijmaiņas līgumi	-13 552	120 240	-13 540	121 224	-12	-984
Valūtas maiņas tagadnes līgumi	-137	-914	-137	-914	0	0
Zelta procentu likmju mijmaiņas līgumi	-	-45	-	-45	-	0
Pārējie procentu likmju mijmaiņas līgumi	-	-2 789	-	-2 789	-	0
Kopā	-13 689	116 492	-13 677	117 476	-12	-984
Ar ārvalstu finanšu institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā tirgotie līgumi						
Procentu likmju nākotnes līgumi	1 303	3 367	1 303	3 367	0	0
Valūtas maiņas nākotnes līgumi	5 504	-	5 504	-	0	-
Kopā	6 807	3 367	6 807	3 367	0	0
Ar iekšzemes institūcijām noslēgtie atvasinātie biržā netirgotie līgumi un valūtas maiņas tagadnes līgumi						
Valūtas mijmaiņas līgumi	-	-173	-	-192	-	19
Valūtas maiņas tagadnes līgumi	147	-	147	-	0	-
Kopā	147	-173	147	-192	0	19

38. IESPĒJAMĀS SAISTĪBAS UN APŅĒMŠANĀS

2005. gadā bankrotējušās AS "Banka Baltija" likvidators kreditoru vārdā un interesēs Rīgas apgabaltiesā iesniedza prasības pieteikumu pret Latvijas Banku par zaudējumu piedziņu, kuras apjoms 2010. gada februārī palielināts līdz 238.3 milj. latu (prasības apjoms 2009. gada beigās bija 185.6 milj. latu). Prasītājs apgalvo, ka Latvijas Banka kā bijusī banku uzraudzības institūcija ir atbildīga par zaudējumiem, kas radušies saistībā ar AS "Banka Baltija" bankrotu 1995. gadā. Latvijas Banka ir pārliecināta, ka prasība ir nepamatota, tāpēc finanšu pārskatos uzkrājumi nav atzīti. Galīgais tiesas lēmums šajā lietā nav gaidāms agrāk kā 2010. gadā.

Latvijas Banka nav apmaksājusi 93% no tās kopējās daļas reģistrētajā ECB kapitālā, kas apmaksājama pēc attiecīga ECB Ģenerālpadomes lēmuma pieņemšanas. 2009. gada beigās neapmaksātā daļa reģistrētajā ECB kapitālā bija 15 199 tūkst. eiro (10 682 tūkst. latu; 2008. gada beigās – 15 070 tūkst. eiro (10 592 tūkst. latu)).

Latvijas Bankai piederošo SNB akciju neapmaksātā daļa ir 75% no šo akciju nominālvērtības, kas apmaksājama pēc attiecīga SNB Padomes lēmuma pieņemšanas. 2009. gada beigās šo akciju neapmaksātā daļa bija 4 013 tūkst. XDR (3 074 tūkst. latu; 2008. gada beigās – 4 013 tūkst. XDR (3 066 tūkst. latu)).

2009. gada beigās Latvijas Banka bija emitējusi jubilejas un piemiņas monētas ar 1 480 tūkst. latu nominālvērtību (2008. gada beigās – 1 449 tūkst. latu) un zelta apgrozības monētas ar 1 988 tūkst. latu nominālvērtību (2008. gada beigās – 1 988 tūkst. latu). Šīs monētas var apmainīt Latvijas Bankā to nominālvērtībā. Pēc Latvijas Bankas vadības vērtējuma iespējamība, ka Latvijas Bankai nāktos šīs monētas atpirt no monētu turētājiem, ir neliela, un uzkrājumi nav izveidoti.

39. VALŪTU STRUKTŪRA

Latvijas Bankas aktīvu, saistību un ārpusbilances posteņu valūtu struktūra 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāda.

	(tūkst. latu)							
	LVL	XDR	USD	EUR	JPY	Zelts	Pārējie	Kopā
2009. gada 31. decembrī								
Ārzemju aktīvi								
Zelts	–	–	–	–	–	134 365	–	134 365
Speciālās aizņēmuma tiesības	–	91 237	–	–	–	–	–	91 237
Ārvalstu konvertējamās valūtas	–	–	930 978	2 056 297	160 841	–	2 876	3 150 992
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā	–	–	–	750 ¹	–	–	–	750
Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā	–	1 763 ¹	–	–	–	–	–	1 763
Pārējie ārzemju aktīvi	4 699	–	625	97	22	–	35	5 478
Vietējie aktīvi								
Kredīti kredītiestādēm	140 449	–	–	–	–	–	–	140 449
Pamatlīdzekļi	33 232	–	–	–	–	–	–	33 232
Pārējie vietējie aktīvi	2 007	–	–	31	–	–	–	2 038
KOPĀ AKTĪVI	180 387	93 000	931 603	2 057 175	160 863	134 365	2 911	3 560 304
Ārzemju saistības								
Ārvalstu konvertējamās valūtas	–	–	–	19 006	–	–	–	19 006
Starptautiskais Valūtas fonds	256 ²	–	–	–	–	–	–	256
Citu starptautisko institūciju noguldījumi latos	32 502	–	–	–	–	–	–	32 502
Ārvalstu banku noguldījumi latos	499	–	–	–	–	–	–	499
Pārējās ārzemju saistības	18 342	–	637	100	–	–	127	19 206
Lati apgrozībā	788 155	–	–	–	–	–	–	788 155
Vietējās saistības								
Kredītiestāžu noguldījumi	1 095 781	–	–	19 896	–	–	–	1 115 677
Valdības noguldījumi	30 223	91 237	91 955	1 078 270	71	–	186	1 291 942
Citu finanšu institūciju noguldījumi	1 948	–	–	–	–	–	–	1 948
Pārējās vietējās saistības	2 202	–	264	889	–	–	–	3 355
KOPĀ SAISTĪBAS	1 969 908	91 237	92 856	1 118 161	71	–	313	3 272 546
Bilances tīrā pozīcija	–1 789 521	1 763	838 747	939 014	160 792	134 365	2 598	287 758
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu tīrā pozīcija	–6 178	–	–839 079	1 126 027	–160 143	–134 524	–170	–14 067
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	–1 795 699	1 763	–332	2 065 041	649	–159	2 428	273 691
Valūtas riskam pakļautā bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	x	–256 ³	–332	2 064 291	649	–159	2 428	2 066 621

¹ Šie aktīvi bilancē atspoguļoti sākotnējo izmaksu vērtībā, un Latvijas Banka nav pakļauta ar tiem saistītajam valūtas riskam.

² Latvijas Banka pakļauta ar SVF turējumiem latos saistītajam SDR valūtas riskam atbilstoši to pamatā esošo SDR vērtības pārmaiņām pēc SVF noteiktā valūtas kursa.

³ Valūtas riskam pakļautā bilances un ārpusbilances tīrā SDR pozīcija ietver saistības pret SVF (256 tūkst. latu) un neietver līdzdalību SNB kapitālā (1 763 tūkst. latu).

(turpinājums)

(tūkst. latu)

	LVL	XDR	USD	EUR	JPY	Zelts	Pārējie	Kopā
Valūtas riskam pakļautās bilances un ārpusbilances ārvalstu valūtas tīrās pozīcijas struktūra (%)	x	-0.01	-0.02	99.89	0.03	-0.01	0.12	100.00
Neitrālā valūtas struktūra (%)	x	0	0	100.00	0	0	0	100.00
2008. gada 31. decembrī								
KOPĀ AKTĪVI	604 983	1 950	786 183	1 746 699	160 525	109 026	4 229	3 413 595
KOPĀ SAISTĪBAS	2 545 261	187	10 962	615 125	9	41	36	3 171 621
Bilances tīrā pozīcija	-1 940 278	1 763	775 221	1 131 574	160 516	108 985	4 193	241 974
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu tīrā pozīcija	266 672	-	-776 975	900 383	-158 494	-111 872	-2 430	117 284
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	-1 673 606	1 763	-1 754	2 031 957	2 022	-2 887	1 763	359 258
Valūtas riskam pakļautā bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	x	-256	-1 754	2 031 214	2 022	-2 887	1 763	2 030 102
Valūtas riskam pakļautās bilances un ārpusbilances ārvalstu valūtas tīrās pozīcijas struktūra (%)	x	-0.01	-0.09	100.05	0.10	-0.14	0.09	100.00
Neitrālā valūtas struktūra (%)	x	0	0	100.00	0	0	0	100.00

40. PROCENTU LIKMJU MAIŅAS TERMIŅŠ UN SEKOŠANAS NOVIRZE

Tabulā atspoguļota Latvijas Bankas aktīvu, saistību un ārpusbilances posteņu pakļautība procentu likmju pārmaiņām. Tajā iekļautie posteņi uzrādīti to uzskaites vērtībā, izņemot ārpusbilances posteņos iekļautos biržā tirgotos procentu likmju un valūtas maiņas nākotnes līgumus un vērtspapīru nākotnes darījumus, kas uzrādīti to nosacītajā vērtībā. Latvijas Bankas aktīvu, saistību un ārpusbilances posteņi klasificēti pēc pārskata gada 31. decembrim tuvākā – procentu likmju maiņas vai atlikušā līguma termiņa – datuma.

(tūkst. latu)

	Procentu likmju maiņai pakļauti					Bez procentiem	Kopā
	Līdz 3 mēn.	3–6 mēn.	6–12 mēn.	1–3 gadi	Ilgāk par 3 gadiem		
2009. gada 31. decembrī							
Ārzemju aktīvi							
Zelts	-	-	-	-	-	134 365	134 365
Speciālās aizņēmuma tiesības	91 237	-	-	-	-	-	91 237
Ārvalstu konvertējamās valūtas	1 820 244	55 039	98 054	677 366	477 515	22 774	3 150 992
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā	-	-	-	-	-	750	750
Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā	-	-	-	-	-	1 763	1 763
Pārējie ārzemju aktīvi	17	-	-	-	-	5 461	5 478
Vietējie aktīvi							
Kredīti kredītiestādēm	140 449	-	-	-	-	-	140 449
Pamatlīdzekļi	-	-	-	-	-	33 232	33 232
Pārējie vietējie aktīvi	763	-	-	-	-	1 275	2 038
KOPĀ AKTĪVI	2 052 710	55 039	98 054	677 366	477 515	199 620	3 560 304

	Procentu likmju maiņai pakļauti					Bez procentiem	Kopā
	Līdz 3 mēn.	3–6 mēn.	6–12 mēn.	1–3 gadi	Ilgāk par 3 gadiem		
Ārzemju saistības							
Ārvalstu konvertējamās valūtas	–	–	–	–	–	19 006	19 006
Starptautiskais Valūtas fonds	–	–	–	–	–	256	256
Citu starptautisko institūciju noguldījumi latos	–	–	–	–	–	32 502	32 502
Ārvalstu banku noguldījumi latos	–	–	–	–	–	499	499
Pārējās ārzemju saistības	–	–	–	–	–	19 206	19 206
Lati apgrozībā	–	–	–	–	–	788 155	788 155
Vietējās saistības							
Kredītiestāžu noguldījumi	1 092 267	–	–	–	–	23 410	1 115 677
Valdības noguldījumi	1 291 661	–	–	–	–	281	1 291 942
Citu finanšu institūciju noguldījumi	1 225	–	–	–	–	723	1 948
Pārējās vietējās saistības	252	–	–	–	–	3 103	3 355
KOPĀ SAISTĪBAS	2 385 405	–	–	–	–	887 141	3 272 546
Bilances tīrā pozīcija	–332 695	55 039	98 054	677 366	477 515	x	x
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu prasības	1 991 053	54 933	72 372	840 742	116 861	x	x
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu saistības	2 503 204	175 715	58 845	178 583	173 144	x	x
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	–844 846	–65 743	111 581	1 339 525	421 232	x	x
2008. gada 31. decembrī							
KOPĀ AKTĪVI	1 546 308	81 187	122 809	864 863	508 813	289 615	3 413 595
KOPĀ SAISTĪBAS	1 837 809	–	–	–	–	1 333 812	3 171 621
Bilances tīrā pozīcija	–291 501	81 187	122 809	864 863	508 813	x	x
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu aktīvi	1 868 363	2 559	–	1 383 681	5 174	x	x
Finanšu instrumentu ārpusbilances posteņu saistības	2 941 077	–	11 069	4 094	186 253	x	x
Bilances un ārpusbilances tīrā pozīcija	–1 364 215	83 746	111 740	2 244 450	327 734	x	x

Ārvalstu rezervju portfeļu (izņemot zelta rezervju portfeli, ar aktīviem nodrošināto finanšu instrumentu portfeļus un piesaistīto rezervju portfeļus) pakļautību kopējam tirgus riskam un kredīriskam raksturo sekošanas novirze, ko mēra kā ieguldījumu portfeļa un attiecīgā neitrālā portfeļa gaidāmās gada ienesīgumu starpības standartnovirzi. Ārvalstu rezervju (izņemot zelta rezervju portfeli, ar aktīviem nodrošināto finanšu instrumentu portfeļus un piesaistīto rezervju portfeļus) neitrālais portfelis piesaistīts eiro zonas valstu, ASV un Japānas valdības 1–3 gadu vērtspapīru svērtajam indeksam un izteikts eiro, novēršot valūtas risku.

2009. un 2008. gadā Latvijas Bankas pārvaldītajam ārvalstu valūtas rezervju portfelim

realizētā (*ex post*) sekošanas novirze bija attiecīgi 55 bāzes punkti un 102 bāzes punkti un ārējiem pārvaldītājiem nodotajam ārvalstu valūtas rezervju portfelim – attiecīgi 62 bāzes punkti un 177 bāzes punkti. Paredzamā (*ex ante*) sekošanas novirze gada laikā bija šādos bāzes punktu intervālos.

Sekošanas novirze (bāzes punktos)	Darbadienu skaits	
	2009	2008
10–39	–	67
40–69	181	149
70–99	66	31
100–129	1	–
Kopā	248	247

41. LIKVIDITĀTES STRUKTŪRA

Latvijas Bankas aktīvu un saistību likviditātes struktūra 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāda.

	(tūkst. latu)					
	2009			2008		
	Līdz 3 mēn.	Bez noteikta termiņa	Kopā	Līdz 3 mēn.	Bez noteikta termiņa	Kopā
Aktīvi						
Ārzemju aktīvi	3 381 667	2 918	3 384 585	2 731 466	2 929	2 734 395
Vietējie aktīvi	141 511	34 208	175 719	643 135	36 065	679 200
KOPĀ AKTĪVI	3 523 178	37 126	3 560 304	3 374 601	38 994	3 413 595
Saistības						
Ārzemju saistības	71 437	32	71 469	402 112	33	402 145
Lati apgrozībā	–	788 155	788 155	–	1 018 092	1 018 092
Vietējās saistības	2 412 922	–	2 412 922	1 750 741	643	1 751 384
KOPĀ SAISTĪBAS	2 484 359	788 187	3 272 546	2 152 853	1 018 768	3 171 621
Bilances tīrā pozīcija	1 038 819	–751 061	x	1 221 748	–979 774	x

42. AKTĪVI SEKTORU DALĪJUMĀ

Latvijas Bankas aktīvu sektoru dalījums 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	Summa (tūkst. latu)		Īpatsvars (%)	
	2009	2008	2009	2008
Prasības				
Ārvalstu centrālās valdības un citas valsts institūcijas	1 327 922	1 148 514	37.3	33.6
Ārvalstu vietējās valdības	86 146	79 057	2.4	2.3
Ārvalstu centrālās bankas un kredītiestādes	1 480 509	1 149 663	41.6	33.7
Citas ārvalstu finanšu institūcijas	376 264	365 159	10.6	10.7
Ārvalstu nefinanšu sabiedrības	12 427	9 967	0.3	0.3
Starptautiskās institūcijas	141 194	42 674	4.0	1.3
Latvijas centrālā valdība	101 110	589 843	2.8	17.3
Iekšzemes kredītiestādes	47	836	0	0
Neklasificēti aktīvi	34 685	27 882	1.0	0.8
Kopā	3 560 304	3 413 595	100.0	100.0

Lai analizētu kredītrisku, ar vērtspapīru ķīlu nodrošinātie kredīti iekšzemes kredītiestādēm skaidrojumā uzrādīti saskaņā ar šo vērtspapīru emitenta piederību attiecīgajam sektoram.

43. ĀRZEMJU AKTĪVU DALĪJUMS PĒC TO ATRAŠANĀS VAI DARĪJUMA PARTNERU REZIDENCES VIETAS

Latvijas Bankas ārzemju aktīvu dalījums pēc to atrašanās vai darījuma partneru rezidences vietas 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	Summa (tūkst. latu)		Īpatsvars (%)	
	2009	2008	2009	2008
Eiro zona	2 003 361	1 415 730	59.2	51.8
Pārējās ES valstis	324 963	378 361	9.6	13.8
ASV	588 869	579 994	17.4	21.2
Japāna	160 300	175 362	4.7	6.4
Pārējās valstis	165 898	142 274	4.9	5.2
Starptautiskās institūcijas	141 194	42 674	4.2	1.6
Kopā	3 384 585	2 734 395	100.0	100.0

44. AKTĪVI KREDĪTREITINGU DALĪJUMĀ

Latvijas Bankas aktīvu dalījums pēc darījuma partneru kredītreitingiem 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	Kredīt-reitings	Summa (tūkst. latu)		Īpatsvars (%)	
		2009	2008	2009	2008
ĀRZEMJU AKTĪVI					
Zelts	AAA	134 365	108 998	3.8	3.2
Speciālās aizņēmuma tiesības	AAA	91 237	187	2.6	0
Ārvalstu parāda vērtspapīri	AAA	1 597 094	1 310 234	44.9	38.4
	AA+	97 909	123 443	2.8	3.6
	AA	37 236	19 019	1.0	0.6
	AA–	183 745	199 854	5.2	5.9
	A+	65 680	64 241	1.8	1.9
	A	3 565	62 777	0.1	1.8
	A–	2 389	1 366	0.1	0
	BBB+	23 966	–	0.7	–
	BBB	445	12 766	0	0.4
	BBB–	231	–	0	–
	BB	–	7 287	–	0.2
Noguldījumi ārvalstu finanšu institūcijās	AAA	758 524	589 371	21.3	17.3
	AA+	487	1 353	0	0
	AA	93 001	14 122	2.6	0.4
	AA–	15 805	46 945	0.4	1.4
	A+	177 692	–	5.0	–
	A	56 310	29 629	1.6	0.9
	A–	17 570	–	0.5	–
Ārvalstu valūta kasē	AAA	19 343	6 286	0.5	0.2
Līdzdalība Eiropas Centrālās bankas kapitālā	AAA	750	743	0	0
Līdzdalība Starptautisko norēķinu bankas kapitālā	AAA	1 763	1 763	0.1	0.1
Atvasinātie finanšu instrumenti	AAA	1 084	11 139	0	0.3
	AA	316	9 395	0	0.3
	AA–	19	57 112	0	1.6
	A+	1 567	31 698	0.1	0.9
	A	1 521	20 732	0	0.6
	A–	549	3 475	0	0.1
Uzkrātie procentu ienākumi	Dažādi	17	27	0	0
Pārējie ārzemju aktīvi	Dažādi	405	433	0	0
VIETĒJIE AKTĪVI					
Kredīti kredītiestādēm	Dažādi	140 449	639 263	3.9	18.7
Pārējie	Dažādi	35 270	39 937	1.0	1.2
KOPĀ		3 560 304	3 413 595	100.0	100.0

Latvijas Bankas ārzemju aktīvu dalījums pēc darījuma partneru kredītreitingu pamatkategorijām 2009. gada un 2008. gada beigās bija šāds.

	Kredītreitings	Summa (tūkst. latu)		Īpatsvars (%)	
		2009	2008	2009	2008
Ārzemju aktīvi	AAA	2 604 160	2 028 722	76.9	74.2
	AA	428 518	471 242	12.7	17.2
	A	326 843	213 918	9.7	7.8
	BBB	24 642	12 766	0.7	0.5
	BB	–	7 287	–	0.3
	Dažādi	422	460	0	0
Kopā		3 384 585	2 734 395	100.0	100.0

Tabulās atspoguļots Latvijas Bankas aktīvu dalījums gada beigās pēc darījuma partneru kredītreitingiem, pamatojoties uz *Standard & Poor's* vai līdzvērtīgu citas starptautiskas kredītreitingu aģentūras piešķirtu novērtējumu. "AAA" ir visaugstākais iespējamais ilgtermiņa kredītspējas novērtējums, kas liecina, ka darījuma partnera finansiālais stāvoklis ir izcils un tas pārlicenoši spēj izpildīt savas finanšu saistības. Novērtējums "AA" raksturo darījuma partnera ilgtermiņa kredītspēju kā ļoti labu, bet "A" – kā labu. Ilgtermiņa kredītspējas novērtējumiem, kas mazāki par "AAA", pievienotās atzīmes "+" un "-" norāda attiecīgā novērtējuma vietu starptautiskās kredītreitingu aģentūras novērtējuma pamatkategorijā.

ZIŅOJUMS PAR FINANŠU PĀRSKATIEM

Esam veikuši pievienoto Latvijas Bankas (turpmāk "Banka") finanšu pārskatu no 66. lappuses līdz 108. lappusei revīziju. Revidētie finanšu pārskati ietver 2009. gada 31. decembra bilanci un peļņas un zaudējumu aprēķinu, kopējās atzītās peļņas un zaudējumu pārskatu un naudas plūsmas pārskatu par gadu, kas noslēdzās 2009. gada 31. decembrī, kā arī nozīmīgāko grāmatvedības principu kopsavilkumu un citus finanšu pārskatu paskaidrojumus.

Vadības atbildība par finanšu pārskatiem

Vadība ir atbildīga par šo finanšu pārskatu sagatavošanu un informācijas patiesu uzrādīšanu saskaņā ar Latvijas Bankas padomes pieņemto "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politiku" un likumu "Par Latvijas Banku". Vadības atbildība ietver tādas iekšējās kontroles sistēmas izveidošanu, ieviešanu un uzturēšanu, kas nodrošina finanšu pārskatu, kuri nesatur ne krāpšanas, ne kļūdu izraisītas būtiskas neatbilstības, sagatavošanu un informācijas patiesu uzrādīšanu, atbilstošas grāmatvedības politikas izvēli un piemērošanu, kā arī pastāvošajiem apstākļiem piemērotu grāmatvedības aplēšu sagatavošanu.

Revidentu atbildība

Mēs esam atbildīgi par revidentu atzinuma sniegšanu par šiem finanšu pārskatiem, pamatojoties uz veikto revīziju. Revīzija tika veikta saskaņā ar Starptautiskajiem revīzijas standartiem. Šie standarti nosaka, ka mums jāievēro spēkā esošās ētikas prasības un revīzija jāplāno un jāveic tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību, ka finanšu pārskatos nav būtisku neatbilstību.

Revīzijas laikā tiek veiktas procedūras, lai iegūtu revīzijas pierādījumus par finanšu pārskatos uzrādītajām summām un skaidrojumiem. Piemēroto procedūru izvēle ir atkarīga no mūsu profesionāla vērtējuma, ieskaitot risku novērtējumu attiecībā uz būtisku neatbilstību finanšu pārskatos, kas var pastāvēt krāpšanās vai kļūdu dēļ. Veicot šo risku novērtējumu, mēs apsveram iekšējās kontroles, kas saistītas ar Bankas finanšu pārskatu sagatavošanu un informācijas patiesu uzrādīšanu, ar mērķi piemērot pastāvošajiem apstākļiem atbilstošas revīzijas procedūras, bet nevis lai sniegtu atzinumu par Bankas iekšējās kontroles efektivitāti. Revīzija ietver arī pielietoto grāmatvedības principu un vadības izdarīto grāmatvedības aplēšu pamatotības, kā arī finanšu pārskatos sniegtās informācijas izvērtējumu.

Mēs uzskatām, ka iegūtie revīzijas pierādījumi dod pietiekamu un atbilstošu pamatojumu mūsu atzinumam.

Atzinums

Mūsaprāt, Bankas finanšu pārskati sniedz skaidru un patiesu priekšstatu par Bankas finansiālo stāvokli 2009. gada 31. decembrī un par tās darbības finanšu rezultātiem un naudas plūsmu gadā, kas noslēdzās 2009. gada 31. decembrī, saskaņā ar Latvijas Bankas padomes pieņemto "Latvijas Bankas finanšu grāmatvedības politiku" un likumu "Par Latvijas Banku".

Deloitte Audits Latvia SIA
Licence Nr. 43

Inguna Staša
Valdes locekle
Rīgā, Latvijā
2010. gada 16. martā

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Inguna Sudraba
Valsts kontroliere
Rīgā, Latvijā
2010. gada 31. martā

1. pielikums

MONETĀRIE RĀDĪTĀJI 2009. GADĀ

(perioda beigās; milj. latu)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
LATVIJAS BANKA												
M0	1 895.9	2 025.4	1 545.3	1 612.2	1 660.9	1 584.8	1 566.8	1 573.3	1 604.3	1 593.8	1 729.2	1 645.8
Skaidrā nauda apgrozībā	949.7	922.2	833.4	846.6	825.1	758.5	767.1	756.7	748.7	745.6	739.5	788.2
Pieprasījuma noguldījumi Latvijas Bankā	946.2	1 103.2	711.9	765.5	835.8	826.3	799.8	816.6	855.6	848.3	989.7	857.6
Skaidrā nauda pret naudas bāzi (%)	50.1	45.5	53.9	52.5	49.7	47.9	49.0	48.1	46.7	46.8	42.8	47.9
Tīrie ārējie aktīvi	2 246.8	2 845.8	2 355.0	2 136.3	2 090.8	1 967.3	2 873.9	3 158.4	3 209.3	3 169.8	3 338.0	3 313.1
Tīrie iekšējie aktīvi	-351.0	-820.4	-809.7	-524.1	-429.9	-382.5	-1 307.1	-1 585.2	-1 605.0	-1 575.9	-1 608.8	-1 667.4
Kredīti	-118.6	-576.2	-281.3	-221.2	-178.1	-138.2	-1 053.3	-1 323.5	-1 338.8	-1 313.0	-1 350.8	-1 151.5
MFI	595.3	592.8	254.3	275.0	362.2	258.9	255.0	235.0	225.0	226.1	145.2	140.4
Valdībai (neto)	-713.9	-1 169.0	-535.6	-496.2	-540.3	-397.0	-1 308.3	-1 558.5	-1 563.8	-1 539.2	-1 496.0	-1 291.9
Pārējie aktīvi (neto)	-232.4	-244.2	-528.4	-302.9	-251.9	-244.3	-253.7	-261.7	-266.3	-262.9	-258.0	-515.9
MFI												
M1	3 138.0	3 150.4	3 046.2	3 041.3	3 033.0	2 993.5	2 953.0	2 895.2	2 896.5	2 862.1	2 902.6	2 979.3
M2	5 856.8	5 898.3	5 795.3	5 858.9	5 811.8	5 768.6	5 655.3	5 587.4	5 534.7	5 518.4	5 567.9	5 796.2
M3	5 942.1	5 985.0	5 872.7	5 940.1	5 895.9	5 829.2	5 717.7	5 654.7	5 614.4	5 598.4	5 654.3	5 873.1
M2X	5 809.9	5 855.0	5 738.6	5 823.5	5 770.6	5 737.9	5 631.6	5 572.3	5 523.4	5 517.0	5 567.0	5 820.3
Skaidrā nauda apgrozībā (bez atlikumiem MFI kasēs)	832.2	803.9	726.6	725.6	718.7	661.0	664.9	658.3	651.5	641.8	639.6	667.3
Rezidentu finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību noguldījumi	4 977.8	5 051.1	5 012.0	5 097.9	5 051.9	5 076.9	4 966.7	4 914.1	4 871.8	4 875.2	4 927.5	5 153.0
Ārvalstu valūtās	2 461.3	2 578.6	2 671.9	2 727.3	2 819.8	2 933.2	2 871.5	2 838.3	2 803.4	2 823.6	2 803.2	2 866.8
Tīrie ārējie aktīvi	-5 871.3	-5 071.2	-5 139.9	-5 062.6	-4 976.7	-4 946.9	-3 976.0	-3 683.8	-3 571.1	-3 525.3	-3 333.2	-3 021.6
Tīrie iekšējie aktīvi	11 681.2	10 926.1	10 878.5	10 886.1	10 747.3	10 684.9	9 607.6	9 256.1	9 094.5	9 042.3	8 900.2	8 841.9
Rezidentu finanšu iestādēm, nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegtie kredīti	14 552.2	14 491.9	14 368.3	14 252.4	14 140.2	14 076.1	13 976.5	13 921.5	13 880.8	13 796.7	13 718.8	13 514.9
PROCENTU LIKMES												
Latvijas Bankas refinansēšanas likme (perioda beigās; %)	6.0	6.0	5.0	5.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
Latos veikto darījumu vidējās svērtās procentu likmes (%)												
Starpbanku tirgū izsniegtie kredīti	3.6	3.3	2.4	3.0	4.9	22.3	2.8	2.2	1.6	1.3	1.4	1.4
Nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegtie kredīti ar mainīgo procentu likmi un ar procentu likmes darbības sākotnējo periodu līdz 1 gadam (jaunie darījumi)	17.0	16.7	18.1	16.0	18.7	31.1	15.9	17.4	15.0	9.0	12.0	7.9
Nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību termiņnoguldījumi (jaunie darījumi)	6.7	6.0	6.2	6.6	8.9	18.5	9.6	6.7	6.3	6.5	6.7	7.9

LATVIJAS BANKAS 2009. GADA MĒNEŠU BILANCES

(mēneša beigās; tūkst. latu)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
ĀRZEMJU AKTĪVI	2 566 018	3 131 953	2 379 158	2 148 983	2 115 398	1 984 405	2 885 969	3 169 676	3 227 795	3 186 316	3 382 077	3 384 585
Zelts	117 820	130 297	122 332	118 222	119 855	116 771	115 652	115 633	118 539	122 540	137 263	134 365
SDR	1 415	376	366	364	324	322	322	72 647	92 128	91 885	91 740	91 237
Ārvalstu konvertējamās valūtas	2 397 736	2 941 651	2 223 034	2 022 047	1 966 699	1 858 333	2 760 678	2 970 716	3 006 145	2 964 509	3 147 582	3 150 992
Līdzdalība ECB kapitālā	750	750	750	750	750	750	750	750	750	750	750	750
Līdzdalība SNB kapitālā	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763
Pārējie ārzemju aktīvi	46 534	57 116	30 913	5 837	26 007	6 466	6 804	8 167	8 470	4 869	2 979	5 478
VIETĒJIE AKTĪVI	634 770	631 012	292 229	312 589	401 798	295 460	292 817	274 594	261 055	263 613	182 378	175 719
Kredīti kredītiestādēm	595 313	592 813	254 300	275 000	362 190	258 873	254 983	234 983	224 977	226 137	145 197	140 449
Pamatlīdzekļi	34 348	34 168	33 959	33 713	33 465	33 250	33 136	33 263	33 320	33 213	33 065	33 232
Pārējie vietējie aktīvi	5 109	4 031	3 970	3 876	6 143	3 337	4 698	6 348	2 758	4 263	4 116	2 038
KOPĀ AKTĪVI	3 200 788	3 762 965	2 671 387	2 461 572	2 517 196	2 279 865	3 178 786	3 444 270	3 488 850	3 449 929	3 564 455	3 560 304
ĀRZEMJU SAISTĪBAS	319 183	286 112	24 111	12 717	24 584	17 133	12 070	11 228	18 472	16 552	44 088	71 469
Ārvalstu konvertējamās valūtas	36 047	14 444	3 448	2 260	6 955	5 308	4 321	5 303	3 958	860	19 446	19 006
SVF	271	273	266	265	261	260	260	255	254	253	254	256
Citu starptautisko institūciju noguldījumi latos	6 297	894	4 206	3 945	12 578	7 209	2 403	3 874	7 426	8 206	14 786	32 502
Ārvalstu banku noguldījumi latos	245 155	246 332	123	329	291	52	130	93	27	181	173	499
Pārējās ārzemju saistības	31 413	24 169	16 068	5 918	4 499	4 304	4 956	1 703	6 807	7 052	9 429	19 206
LATI APGROZĪBĀ	949 717	922 193	833 371	846 635	825 070	758 527	767 095	756 655	748 657	745 582	739 458	788 155
VIETĒJĀS SAISTĪBAS	1 674 126	2 290 504	1 540 496	1 340 517	1 401 368	1 228 806	2 115 937	2 385 910	2 425 109	2 391 382	2 492 516	2 412 922
Kredītiestāžu noguldījumi	946 345	1 104 354	980 644	819 271	835 795	825 455	795 450	816 197	855 539	846 518	987 897	1 115 677
Valdības noguldījumi	713 880	1 169 040	535 630	496 214	540 258	397 048	1 308 299	1 558 454	1 563 772	1 539 174	1 496 020	1 291 942
Citu finanšu institūciju noguldījumi	5 673	1 266	2 832	1 800	1 492	1 142	5 741	1 800	1 461	2 080	2 110	1 948
Pārējās vietējās saistības	8 228	15 844	21 390	23 232	23 823	5 161	6 447	9 459	4 337	3 610	6 489	3 355
KAPITĀLS UN REZERVES	257 762	264 156	273 409	261 703	266 174	275 399	283 684	290 477	296 612	296 413	288 393	287 758
KOPĀ PASĪVI	3 200 788	3 762 965	2 671 387	2 461 572	2 517 196	2 279 865	3 178 786	3 444 270	3 488 850	3 449 929	3 564 455	3 560 304

3. pielikums

LATVIJAS BANKAS 2005.–2009. GADA BILANCES

(gada beigās; tūkst. latu)

	2005	2006	2007	2008	2009
ĀRZEMJU AKTĪVI	1 405 794	2 451 207	2 806 790	2 734 395	3 384 585
Zelts	76 170	83 668	99 130	108 998	134 365
SDR	85	85	83	187	91 237
Ārvalstu konvertējamās valūtas	1 323 520	2 333 279	2 687 707	2 488 693	3 150 992
Līdzdalība ECB kapitālā	760	760	743	743	750
Līdzdalība SNB kapitālā	1 763	1 763	1 763	1 763	1 763
Pārējie ārzemju aktīvi	3 496	31 652	17 364	134 011	5 478
VIETĒJIE AKTĪVI	159 530	34 913	41 211	679 200	175 719
Kredīti kredītiestādēm	23 300	–	6 850	639 263	140 449
Valdības vērtspapīri	98 817	–	–	–	–
Pamatlīdzekļi	34 878	32 763	32 646	34 626	33 232
Pārējie vietējie aktīvi ¹	2 535	2 150	1 715	5 311	2 038
KOPĀ AKTĪVI	1 565 324	2 486 120	2 848 001	3 413 595	3 560 304
ĀRZEMJU SAISTĪBAS	15 606	36 881	30 825	402 145	71 469
Ārvalstu konvertējamās valūtas	3 295	21 158	5 330	131 252	19 006
SVF ¹	285	269	254	256	256
Citu starptautisko institūciju noguldījumi latos	1 105	1 348	6 049	6 503	32 502
Ārvalstu banku noguldījumi latos	486	448	35	247 001	499
Pārējās ārzemju saistības ²	10 435	13 658	19 157	17 133	19 206
LATI APGROZĪBĀ	877 274	1 073 851	1 049 473	1 018 092	788 155
VIETĒJĀS SAISTĪBAS	575 762	1 271 929	1 597 218	1 751 384	2 412 922
Kredītiestāžu noguldījumi	502 669	1 212 263	1 416 802	1 094 295	1 115 677
Valdības noguldījumi	68 389	49 818	171 241	638 056	1 291 942
Citu finanšu institūciju noguldījumi	2 004	6 308	4 876	1 705	1 948
Pārējās vietējās saistības ³	2 700	3 540	4 299	17 328	3 355
KAPITĀLS UN REZERVES	96 682	103 459	170 485	241 974	287 758
Pamatkapitāls	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Rezerves kapitāls ³	48 090	54 898	59 508	95 533	114 236
Pārvērtēšanas kots	13 333	16 442	34 513	68 004	74 129
Nesadalītā peļņa ³	9 726	6 586	51 464	53 437	74 393
ES dāvinājums	533	533	–	–	–
KOPĀ PASĪVI	1 565 324	2 486 120	2 848 001	3 413 595	3 560 304

¹ 2005.–2007. gada finanšu pārskatos Latvijas kvota SVF un tās nodrošināšanai izsniegtā Latvijas valdības parādzīme bilancē uzrādīta attiecīgi aktīvu un pasīvu postenī "Starptautiskais Valūtas fonds". 2008. gadā Latvijas Banka mainīja ar SVF saistīto aktīvu un saistību uzrādīšanu tās bilancē. Latvijas kvota SVF un tās nodrošināšanai izsniegtā Latvijas valdības parādzīme izslēgta attiecīgi no ārzemju aktīviem un saistībām un uzrādīta Latvijas valdības finanšu pārskatos.

² Papildus ietvertas saistības nekonvertējamās valūtās, kas 2005. gada finanšu pārskatos uzrādītas bilances postenī "Nekonvertējamās valūtas".

³ 2005. gada finanšu pārskatos pārskata gada peļņa uzrādīta sadalītā veidā, valsts ieņēmumos ieskaitāmo peļņas daļu ietverot bilances postenī "Pārējās vietējās saistības" un rezerves kapitāla palielinājumu – bilances postenī "Rezerves kapitāls".

4. pielikums

LATVIJAS BANKAS 2005.–2009. GADA PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU
APRĒĶINI

(tūkst. latu)

	2005	2006	2007 ¹	2008	2009
PROCENTU UN TAMLĪDZĪGI IENĀKUMI					
Ārzemju operācijas	33 473	51 057	125 829	143 646	59 245
Vietējās operācijas	5 080	–3 167	3 278	7 264	26 925
PROCENTU IZDEVUMI					
Ārzemju operācijas	9	8	24 255	11 923	1 662
Vietējās operācijas	10 018	20 188	36 122	54 461	18 516
TĪRIE PROCENTU UN TAMLĪDZĪGI IENĀKUMI	28 526	27 694	68 730	84 526	65 993
REALIZĒTIE FINANŠU OPERĀCIJU GUVUMI VAI ZAUDĒJUMI ²	–	–	14 310 ³	34 886	36 959
IENĀKUMI NO LĪDZDALĪBAS KAPITĀLĀ ⁴	200	211	216	206	221
FINANŠU AKTĪVU UN POZĪCIJU VĒRTĪBAS SAMAZINĀJUMS	–	–	5 862	38 087	5 474
CITI BANKAS DARBĪBAS IENĀKUMI	577	712	1 195	3 433	4 683
BANKNOŠU DRUKĀŠANAS UN MONĒTU KALŠANAS IZDEVUMI ⁵	296	1 071	3 772	4 046	4 695
CITI BANKAS DARBĪBAS IZDEVUMI	19 281	20 960	23 353	27 481	23 294
PĀRSKATA GADA PEĻŅA	9 726	6 586	51 464	53 437	74 393

¹ 2007.–2009. gada dati sagatavoti saskaņā ar grāmatvedības principiem, kas piemēroti no 2007. gada 1. janvāra (sk. Latvijas Bankas 2007. gada finanšu pārskatu 3. skaidrojumā aprakstīto grāmatvedības politikas maiņu).

² 2005.–2007. gada finanšu pārskatos realizētie finanšu operāciju guvumi vai zaudējumi uzrādīti peļņas un zaudējumu aprēķina postenī "Procentu un tamlīdzīgi ienākumi".

³ Papildus ietverti valūtas maiņas operāciju realizētie guvumi, kas 2007. gada finanšu pārskatos uzrādīti atsevišķi.

⁴ 2005.–2007. gada finanšu pārskatos ienākumi no līdzdalības kapitālā uzrādīti peļņas un zaudējumu aprēķina postenī "Procentu un tamlīdzīgi ienākumi".

⁵ 2005.–2007. gada finanšu pārskatos banknošu drukāšanas un monētu kalšanas izdevumi uzrādīti peļņas un zaudējumu aprēķina postenī "Citi bankas darbības izdevumi".

5. pielikums

LATVIJAS BANKAS NOTEIKTIE LIELBRITĀNIJAS STERLIŅU
MĀRCIŅAS, JAPĀNAS JENAS UN ASV DOLĀRA KURSI

(Ls pret ārvalstu valūtu)

2009	Lielbritānijas sterliņu mārciņa (GBP)				100 Japānas jenu (JPY)				ASV dolārs (USD)			
	Augstākais	Vidējais	Zemākais	Perioda beigās	Augstākais	Vidējais	Zemākais	Perioda beigās	Augstākais	Vidējais	Zemākais	Perioda beigās
I	0.7910	0.7597	0.7230	0.7580	0.6140	0.5803	0.5470	0.5960	0.5450	0.5241	0.4950	0.5360
II	0.8110	0.7893	0.7580	0.7860	0.6160	0.5979	0.5650	0.5660	0.5580	0.5488	0.5360	0.5530
III	0.7940	0.7659	0.7420	0.7560	0.5730	0.5530	0.5240	0.5480	0.5620	0.5394	0.5140	0.5320
IV	0.7980	0.7823	0.7580	0.7830	0.5620	0.5395	0.5140	0.5500	0.5430	0.5331	0.5180	0.5320
V	0.8100	0.7939	0.7810	0.8100	0.5500	0.5373	0.5240	0.5280	0.5320	0.5182	0.5020	0.5080
VI	0.8320	0.8187	0.7970	0.8260	0.5270	0.5191	0.5090	0.5260	0.5090	0.5012	0.4910	0.5010
VII	0.8280	0.8169	0.8120	0.8200	0.5460	0.5283	0.5150	0.5260	0.5050	0.4991	0.4930	0.5000
VIII	0.8290	0.8166	0.7970	0.7970	0.5270	0.5199	0.5090	0.5230	0.5000	0.4934	0.4880	0.4900
IX	0.8050	0.7902	0.7630	0.7650	0.5380	0.5276	0.5210	0.5340	0.4940	0.4831	0.4740	0.4800
X	0.7820	0.7670	0.7510	0.7820	0.5400	0.5268	0.5090	0.5280	0.4830	0.4745	0.4680	0.4770
XI	0.7910	0.7820	0.7730	0.7730	0.5470	0.5273	0.5210	0.5470	0.4770	0.4709	0.4650	0.4710
XII	0.7930	0.7822	0.7690	0.7830	0.5450	0.5374	0.5240	0.5330	0.4930	0.4808	0.4660	0.4890

LATVIJAS BANKAS STRUKTŪRVIENTĪBAS 2009. GADA BEIGĀS**1. AIZSARDZĪBAS PĀRVALDE**

(vadītājs Romualds Namnieks; vadītāja vietnieki Imants Kravals, Sandis Mackēvičs)

- 1.1. Analītiskā daļa (vadītājs Māris Dzelme)
- 1.2. Bruņojuma daļa (vadītājs Juris Kušķis)
- 1.3. Centrālā nodaļa (vadītājs Guntars Ezeriņš)
- 1.4. Rīgas nodaļa (vadītājs Normunds Puzulis)
- 1.5. Daugavpils nodaļa (vadītājs Ilmārs Suhockis)
- 1.6. Liepājas nodaļa (vadītājs Gints Liepiņš)
- 1.7. Rēzeknes nodaļa (vadītājs Andrejs Gugāns)

2. ĀRĒJO SAKARU PĀRVALDE

(vadītājs Juris Kravals; vadītāja vietniece Aleksandra Bambale)

3. GRĀMATVEDĪBAS PĀRVALDE

(vadītājs, galvenais grāmatvedis Jānis Caune; galvenā grāmatveža vietniece Iveta Čavare)

- 3.1. Finanšu pārskatu un uzskaites politikas daļa (vadītājs Gatis Gersons)
- 3.2. Bankas iekšējo operāciju daļa (vadītāja Anita Jakāne)

4. IEKŠĒJĀ AUDITA PĀRVALDE

(vadītājs Leo Ašmanis; vadītāja vietnieki Anita Hāznere, Juris Ziediņš)

5. INFORMĀCIJAS SISTĒMU PĀRVALDE

(vadītājs Harijs Ozols; vadītāja vietnieks Ivo Odītis)

- 5.1. Projektēšanas un programmēšanas daļa (vadītājs Ilgvars Apinis)
- 5.2. Datortīklu un serveru sistēmu daļa (vadītājs Uldis Kristapsons)
- 5.3. Bankas informācijas sistēmas uzturēšanas un attīstības daļa (vadītājs Valdis Spūlis)
- 5.4. Informācijas sistēmu drošības daļa (vadītāja Ilona Etmane)
- 5.5. Informācijas sistēmu kvalitātes kontroles daļa (vadītājs Askolds Kālis)
- 5.6. Sistēmu uzturēšanas daļa (vadītājs Edvīns Mauriņš)

6. JURIDISKĀ PĀRVALDE

(vadītāja Ilze Posuma; vadītāja vietnieki Iveta Krastiņa, Edvards Kušners)

7. KASES UN NAUDAS APGROZĪBAS PĀRVALDE

(vadītāja p.i. Jānis Blūms; vadītāja vietnieki Veneranda Kausa, Vilnis Kepe)

- 7.1. Kases operāciju daļa (vadītājs Oskars Zaltans)
- 7.2. Monētu daļa (vadītāja Maruta Brūkle)
- 7.3. Naudas ekspertīzes un iekārtu uzturēšanas daļa (vadītājs Andris Tauriņš)

8. KOMUNIKĀCIJAS PĀRVALDE

(vadītāja Aina Rapķe)

- 8.1. Izdevniecības daļa (vadītāja, pārvaldes vadītāja vietniece Aija Grīnfelde)
- 8.2. Bibliotēka (vadītāja Anita Zariņa)
- 8.3. Arhīvs (vadītāja Baiba Blese)
- 8.4. Lietvedības daļa (vadītāja, pārvaldes vadītāja vietniece Svetlana Petrovska)
- 8.5. Protokola daļa (vadītāja Gundega Vizule)

9. MAKSĀJUMU SISTĒMU PĀRVALDE

(vadītājs Egons Gailītis)

- 9.1. Maksājumu sistēmu politikas daļa (vadītāja Anda Zalmane)

6. pielikums (turpinājums)

- 9.2. Maksājumu sistēmu operāciju daļa (vadītāja, pārvaldes vadītāja vietnieka p.i. Natālija Popova)
- 9.3. Kontu apkalpošanas un uzskaites daļa (vadītāja Andra Gailīte)
- 9.4. Kredītu reģistra daļa (vadītāja Laura Ausekle)

10. MONETĀRĀS POLITIKAS PĀRVALDE

- (vadītājs Kārlis Bauze; vadītāja vietnieki Zoja Razmusa, Uldis Rutkaste)
- 10.1. Makroekonomikas analīzes daļa (vadītāja Santa Bērziņa)
- 10.2. Finanšu tirgus analīzes daļa (vadītājs Elmārs Zakulis)
- 10.3. Monetārās izpētes un prognozēšanas daļa (vadītājs Konstantīns Beņkovskis)
- 10.4. Finanšu stabilitātes daļa (vadītāja Jeļena Zubkova)

11. PERSONĀLA PĀRVALDE

- (vadītāja Inta Lovnika; vadītāja vietniece Vineta Veikmane)

12. PREZIDENTA BIROJS

- (vadītājs Guntis Valujevs)

13. SABIEDRISKO ATTIECĪBU PĀRVALDE

- (vadītājs, preses sekretārs Mārtiņš Grāvītis; vadītāja vietnieks Kristaps Otersons)
- 13.1. Apmeklētāju centrs (vadītājs Jānis Motivāns)

14. STATISTIKAS PĀRVALDE

- (vadītājs Agris Caune; vadītāja vietnieks Ilmārs Skarbnieks)
- 14.1. Finanšu tirgus un monetārās statistikas daļa (vadītāja Zigrīda Aušta)
- 14.2. Maksājumu bilances statistikas daļa (vadītāja Daiga Gaigala-Ližbovska)
- 14.3. Tautsaimniecības un finanšu statistikas daļa (vadītāja Iveta Salmiņa)

15. TEHNISKĀ PĀRVALDE

- (vadītājs Andris Ņikitins)
- 15.1. Saimniecības daļa (vadītājs Einārs Cišs)
- 15.2. Ēku sistēmu daļa (vadītājs, pārvaldes vadītāja vietnieks Jānis Kreicbergs)
- 15.3. Drošības sistēmu daļa (vadītājs Viesturs Balodis)

16. TIRGUS OPERĀCIJU PĀRVALDE

- (vadītājs Raivo Vanags)
- 16.1. Darījumu un investīciju daļa (vadītājs Vadims Zaicevs)
- 16.2. Riska vadības daļa (vadītāja, pārvaldes vadītāja vietniece Daira Brunere)
- 16.3. Maksājumu daļa (vadītāja Una Ruka)

17. RĪGAS FILIĀLE

- (vadītājs Jānis Strēlnieks; vadītāja vietnieks Gunārs Vīksne)

18. DAUGAVPILS FILIĀLE

- (vadītāja Ināra Brauna; vadītāja vietniece Bernarda Kezika)

19. LIEPĀJAS FILIĀLE

- (vadītājs Gundars Lazdāns; vadītāja vietniece Ieva Ratniece)

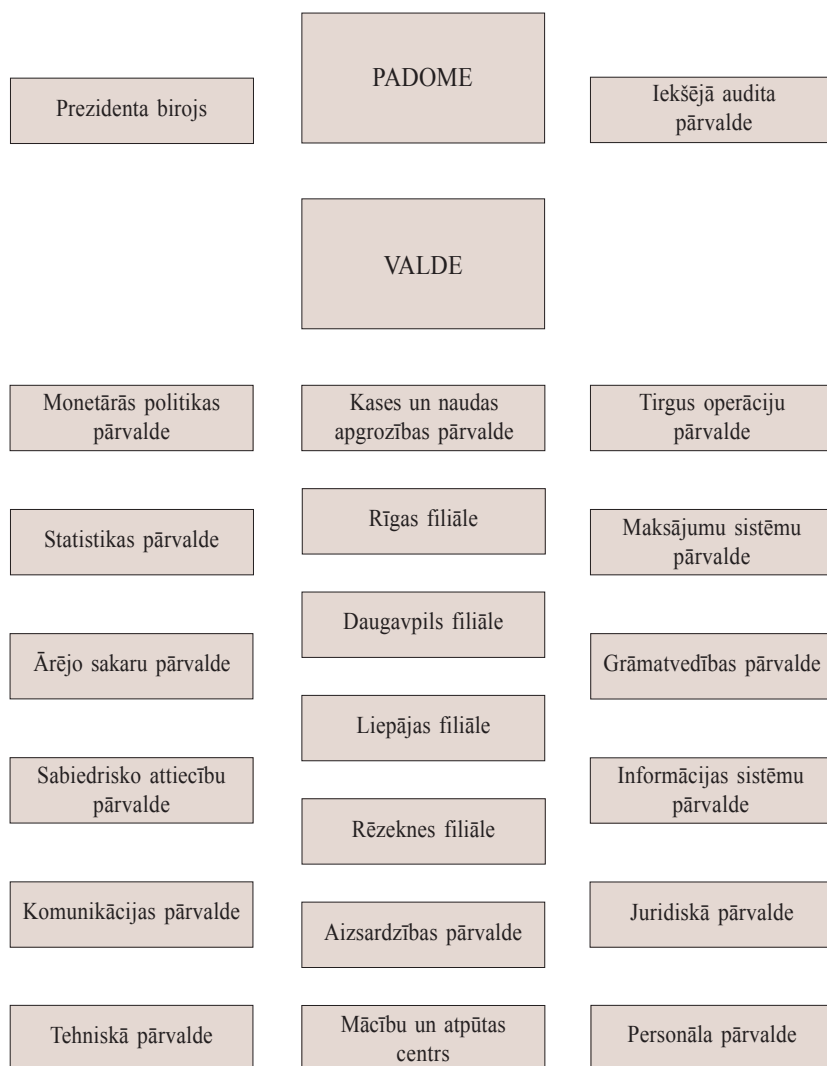
20. RĒZEKNES FILIĀLE

- (vadītāja Anna Matisāne; vadītāja vietnieks Gintauts Senkans)

21. MĀCĪBU UN ATPŪTAS CENTRS

- (vadītāja Zaiga Blūma; vadītāja vietniece Dace Miķilpa)

LATVIJAS BANKAS STRUKTŪRA 2009. GADA BEIGĀS

*8. pielikums***LATVIJAS BANKAS PĀRSTĀVniecība STARPTAUTISKAJĀS ORGANIZĀCIJĀS****EIROPAS SAVIENĪBA****EFK**

Kārlis Bauze, Monetārās politikas pārvaldes vadītājs

Juris Kravalis (pārstāvja vietnieks), Ārējo sakaru pārvaldes vadītājs

EFK apakškomiteja eiro monētu jautājumos

Maruta Brūkle, Kases un naudas apgrozības pārvaldes Monētu daļas vadītāja

EFK apakškomiteja SVF jautājumos

Juris Kravalis, Ārējo sakaru pārvaldes vadītājs

Eiropas Banku uzraugu komiteja

Vita Pilsuma, Latvijas Bankas padomes locekle (banku uzraudzības institūciju pārstāv FKTK padomes loceklis Jānis Placis)

Eurostat Maksājumu bilances komiteja

Daiga Gaigala-Ližbovska, Statistikas pārvaldes Maksājumu bilances statistikas daļas vadītāja

Valters Zīle, Statistikas pārvaldes Maksājumu bilances statistikas daļas vadītāja vietnieks

Latvijas Republikas Pastāvīgā pārstāvniecība Eiropas Savienībā

Aldis Austers, nozares padomnieks, Latvijas Bankas specializētais atašejs

Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komiteja

Agris Caune, Statistikas pārvaldes vadītājs

Ilmārs Skarbnieks, Statistikas pārvaldes vadītāja vietnieks

Valsts administrācijas grupa

Vilnis Kepe, Kases un naudas apgrozības pārvaldes vadītāja vietnieks

EIROPAS CENTRĀLO BANKU SISTĒMA**ECB Ģenerālpadome**

Ilmārs Rimšēvičs, Latvijas Bankas prezidents

Banknošu komiteja

Jānis Blūms, Kases un naudas apgrozības pārvaldes vadītāja p.i.

Veneranda Kausa, Kases un naudas apgrozības pārvaldes vadītāja vietniece

Banku uzraudzības komiteja

Zoja Razmusa, Monetārās politikas pārvaldes vadītāja vietniece (banku uzraudzības institūciju pārstāv FKTK padomes locekle Ludmila Vojevoda)

Cilvēkresursu konference

Inta Lovnika, Personāla pārvaldes vadītāja

Eirosistēmas/ECBS komunikācijas komiteja

Mārtiņš Grāvītis, Sabiedrisko attiecību pārvaldes vadītājs

Aina Raņķe, Komunikācijas pārvaldes vadītāja

Grāmatvedības un monetāro ienākumu komiteja

Jānis Caune, Latvijas Bankas galvenais grāmatvedis

8. pielikums (turpinājums)

Gatis Gersons, Grāmatvedības pārvaldes Finanšu pārskatu un uzskaites politikas daļas vadītājs

Iekšējo auditoru komiteja

Leo Ašmanis, Iekšējā audita pārvaldes vadītājs

Anita Hāznere, Iekšējā audita pārvaldes vadītāja vietniece

Informācijas tehnoloģiju komiteja

Harijs Ozols, Latvijas Bankas valdes loceklis, Informācijas sistēmu pārvaldes vadītājs

Ivo Odītis, Informācijas sistēmu pārvaldes vadītāja vietnieks

Juridiskā komiteja

Ilze Posuma, Latvijas Bankas valdes locekle, Juridiskās pārvaldes vadītāja

Iveta Krastiņa, Juridiskās pārvaldes vadītāja vietniece

Maksājumu un norēķinu sistēmu komiteja

Egons Gailītis, Maksājumu sistēmu pārvaldes vadītājs

Anda Kalniņa, Monetārās politikas pārvaldes Finanšu stabilitātes daļas galvenā ekonomiste¹

Monetārās politikas komiteja

Kārlis Bauze, Monetārās politikas pārvaldes vadītājs

Uldis Rutkaste, Monetārās politikas pārvaldes vadītāja vietnieks

Starptautisko attiecību komiteja

Andris Ruselis, Latvijas Bankas prezidenta vietnieks

Juris Kravalis, Ārējo sakaru pārvaldes vadītājs

Statistikas komiteja

Agris Caune, Statistikas pārvaldes vadītājs

Ilmārs Skarbnieks, Statistikas pārvaldes vadītāja vietnieks

Tirgus operāciju komiteja

Raivo Vanags, Latvijas Bankas valdes loceklis, Tirgus operāciju pārvaldes vadītājs

Harijs Zuļģis, Tirgus operāciju pārvaldes tirgus operāciju analīzes galvenais speciālists

STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS

Pilnvaroto padome

Ilmārs Rimšēvičs, Latvijas Bankas prezidents

Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Monetāro un finanšu jautājumu komiteja

Andris Ruselis, Latvijas Bankas prezidenta vietnieks

Ziemeļvalstu un Baltijas valstu Monetāro un finanšu jautājumu komitejas vietnieku grupa

Juris Kravalis, Ārējo sakaru pārvaldes vadītājs

Ziemeļvalstu un Baltijas valstu birojs Vašingtonā

Gundars Dāvidsons, Ziemeļvalstu un Baltijas valstu grupas izpilddirektora

padomnieks, Latvijas pārstāvis SVF

¹ Kopš 22.03.2010. – Natālija Popova, Maksājumu sistēmu pārvaldes vadītāja vietnieka p.i., Maksājumu sistēmu operāciju daļas vadītāja.

9. pielikums

2009. GADĀ PUBLICĒTIE LATVIJAS BANKAS IZDEVUMI

Šajā sarakstā iekļautas publikācijas, kuras 2009. gadā sagatavojusi un izdevusi Latvijas Banka. Tās interesentiem pieejamas Latvijas Bankas interneta lapā (www.bank.lv). Iespiestā veidā sagatavotos Latvijas Bankas izdevumus iespējams saņemt bez maksas gan Latvijas Bankā, gan arī pa pastu (ja nav norādīts citādi un pietiek krājumu), sūtot pieprasījumu uz adresi, kas norādīta šā izdevuma pēdējā lappusē, vai izmantojot e-pasta adresi info@bank.lv.

REGULĀRIE IZDEVUMI

"Latvijas Bankas 2008. gada pārskats"

"Monetārais Apskats. Monetary Review" (2008. gada 3. un 4. numurs un 2009. gada 1. un 2. numurs)

"Makroekonomisko Norižu Pārskats" (2009. gada 3. numurs)

"Monetārais Biļetens" (2008. gada 11. un 12. numurs un 2009. gada 1.–10. numurs)

"Finanšu Stabilitātes Pārskats" (2008)

"Latvijas Maksājumu Balance. Latvia's Balance of Payments" (2008. gada 3. un 4. numurs un 2009. gada 1. un 2. numurs)

"Latvijas Maksājumu Balance (Pamatrādītāji)" (2008. gada 11. un 12. numurs)

"Averss un Reverss" (2009. gada 1.–4. numurs)

PĒTĪJUMI

1. *Ajevskis V., Vītola K.* Procentu likmju termiņstruktūras konverģences modelis
2. *Meļihovs A., Zasova A.* Latvijas dabiskā bezdarba un ražošanas jaudu izmantošanas līmeņa novērtējums
3. *Fadejeva L., Meļihovs A.* Latvijas tautsaimniecības nozaru kopējās faktoru produktivitātes un faktoru izmantošanas novērtējums
4. *Ajevskis V., Vītola K.* Fiksēta valūtas kursa režīma priekšrocības vispārējā līdzsvara stāvokļa apstākļos

DISKUSIJAS MATERIĀLI

1. *Bičevska A., Meļihovs A., Kalnbērziņa K.* Uzkrājumi Latvijā

**LATVIJAS BANKAS PAMATUZDEVUMU IZPILDES 2009. GADA
NORMATĪVĀS AKTUALITĀTES**

Normatīvais akts	Nr.	Pieņemšanas datums (spēkā stāšanās datums)	Latvijas Bankas padomes pieņemtā normatīvā akta nosaukums
Noteikumi	24.	08.01.2009. (08.01.2009.)	"Grozījumi Latvijas Bankas 2007. gada 17. maija noteikumos Nr. 5 "Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu izmantošanas noteikumi""
Noteikumi	25.	15.01.2009. (24.01.2009.)	"Darījumu procentu likmes". Samazināta noguldījumu iespējas uz nakti procentu likme par 1.0 procentu punktu (līdz 2.00% gadā) un atstāta nemainīga refinansēšanas likme (6.00%) un aizdevumu iespējas uz nakti Latvijas Bankā procentu likme (7.50% gadā, ja banka aizdevumu iepriekšējās 30 dienās izmantojusi ne vairāk kā 5 darbadienas; 15% gadā, ja banka aizdevumu iepriekšējās 30 dienās izmantojusi 6–10 darbadienas; 30% gadā, ja banka aizdevumu iepriekšējās 30 dienās izmantojusi vairāk nekā 10 darbadienu).
Noteikumi	26.	15.01.2009. (24.01.2009.)	"Banku obligāto rezervju prasību aprēķināšanas un izpildes noteikumi"
Noteikumi	27.	15.01.2009. (01.02.2009.)	"Kredītu reģistra noteikumi"
Noteikumi	28.	15.01.2009. (01.02.2009.)	"Kredītu reģistra tehniskie noteikumi"
Noteikumi	29.	15.01.2009. (01.02.2009.)	"Kredītu reģistra dalībnieku maksas par Kredītu reģistra izmantošanu apmērs un maksāšanas kārtība"
Noteikumi	30.	15.01.2009. (21.01.2009.)	"Lata naudas zīmju reproducēšanas noteikumi"
Noteikumi	31.	12.03.2009. (24.03.2009.)	"Darījumu procentu likmes". Samazināta refinansēšanas likme par 1.0 procentu punktu (līdz 5.00% gadā) un noguldījumu iespējas uz nakti procentu likme par 1.0 procentu punktu (līdz 1.00% gadā) un atstāta nemainīga aizdevumu iespējas uz nakti Latvijas Bankā procentu likme.
Noteikumi	32.	12.03.2009. (01.04.2009.)	"Kredītu reģistra noteikumi"
Noteikumi	33.	12.03.2009. (01.04.2009.)	"Kredītu reģistra tehniskie noteikumi"
Noteikumi	34.	12.03.2009. (01.04.2009.)	"Kredītu reģistra dalībnieku maksas par Kredītu reģistra izmantošanu apmērs un maksāšanas kārtība"
Noteikumi	166/1	20.04.2009. (21.04.2009.)	"Noteikumi par dalību Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēmā"
Noteikumi	35.	13.05.2009. (24.05.2009.)	"Darījumu procentu likmes". Samazināta refinansēšanas likme par 1.0 procentu punktu (līdz 4.00% gadā) un atstāta nemainīga aizdevumu iespējas uz nakti Latvijas Bankā procentu likme un noguldījumu iespējas uz nakti procentu likme.
Noteikumi	36.	13.05.2009. (01.06.2009.)	"Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas noteikumi"

10. pielikums (turpinājums)

Normatīvais akts	Nr.	Pieņemšanas datums (spēkā stāšanās datums)	Latvijas Bankas padomes pieņemtā normatīvā akta nosaukums
Ieteikumi	37.	13.05.2009. (01.06.2009.)	"Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmas izveides ieteikumi kapitālsabiedrībām, kas saņēmušas Latvijas Bankas licenci ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanai un pārdošanai"
Noteikumi	38.	13.05.2009. (08.06.2009.)	"Lata naudas zīmju apraksts"
Noteikumi	39.	16.07.2009. (24.10.2009.)	"Grozījumi Latvijas Bankas 2009. gada 15. janvāra noteikumos Nr. 26 "Banku obligāto rezervju prasību aprēķināšanas un izpildes noteikumi""
Noteikumi	40.	16.07.2009. (01.05.2010.)	"Monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskata sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	41.	16.07.2009. (01.01.2010.)	"Ārvalstu valūtu pirkšanas un pārdošanas pārskatu sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	42.	10.09.2009. (01.06.2010.)	"Monetāro finanšu iestāžu procentu likmju pārskatu sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	43.	10.09.2009. (01.04.2010.)	"Vērtspapīru pārskatu sagatavošanas noteikumi"
Kārtība	171/5	10.09.2009. (01.10.2009.)	"Grozījumi Latvijas Bankas padomes 2009. gada 20. aprīļa noteikumos Nr. 166/1 "Noteikumi par dalību Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēmā""
Noteikumi	44.	05.11.2009. (01.05.2010.)	"Kredītu norakstīšanas un vērtspapīru pārvērtēšanas korekciju pārskata" sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	45.	05.11.2009. (01.06.2010.)	"Ārvalstu valūtu tīrās atklātās pozīcijas pārskata" sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	46.	05.11.2009. (01.06.2010.)	"Naudas tirgus darījumu pārskata" sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	47.	05.11.2009. (01.06.2010.)	"Monetāro finanšu iestāžu ilgtermiņa ārējā parāda pārskata un prognozes sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	48.	05.11.2009. (01.01.2010.)	"Nebanku ārējo maksājumu pārskatu sagatavošanas noteikumi"
Noteikumi	49.	05.11.2009. (04.01.2010.)	"Grozījumi Latvijas Bankas 2007. gada 17. maija noteikumos Nr. 5 "Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu izmantošanas noteikumi""
Noteikumi	50.	05.11.2009. (26.11.2009. (1.1. apakšpunkts); 21.12.2009. (1.2. apakšpunkts))	"Grozījumi Latvijas Bankas 2009. gada 13. maija noteikumos Nr. 38 "Lata naudas zīmju apraksts""

11. pielikums

TERMINI

Aizdevumu iespēja uz nakti – pastāvīgā iespēja Latvijas Republikā reģistrētām bankām Latvijas Bankā saņemt automātiskos un pieprasījuma aizdevumus uz nakti pret ķīlu.

Atlikušais termiņš – līdz parāda instrumenta dzēšanas vai aizdevuma atmaksas datumam vai kādas citas finanšu operācijas beigu datumam atlikušais laiks.

Automātiskais aizdevums – aizdevums, ko Latvijas Republikā reģistrētai bankai, īstenojot aizdevumu iespēju uz nakti, Latvijas Banka izsniedz pret ķīlu līdz nākamajai darbdienai šīs bankas naudas konta debeta atlikuma segšanai.

Bruto norēķinu sistēma – pārvedumu sistēma, kurā norēķins par katru naudas vai vērtspapīru pārveduma rīkojumu tiek veikts, pamatojoties uz katru atsevišķu maksājuma rīkojumu atbilstoši to saņemšanas secībai.

Centrālā valdība – valsts institūcijas, t.sk. ministrijas, vēstniecības, pārstāvniecības, aģentūras, padomes, izglītības, veselības aizsardzības, tiesībsargājošās, kultūras un citas valsts iestādes, kuru kompetence attiecas uz visu valsts ekonomisko teritoriju. Latvijas centrālās valdības institucionālo vienību sarakstu saskaņā ar Eiropas Kontu sistēmas 1995 (EKS 95) prasībām sagatavo CSP.

Citi finanšu starpnieki (CFS) – finanšu iestādes (izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus), kuras iesaistītas galvenokārt finanšu starpniecībā, uzņemoties tādas saistības, kas nav nauda, ne-MFI noguldījumi un tuvi noguldījumu aizstājēji vai apdrošināšanas tehniskās rezerves. CFS ir kreditēšanā iesaistītās sabiedrības (piemēram, finanšu līzings sabiedrības, faktūrkreditēšanas sabiedrības, eksporta vai importa finansēšanas sabiedrības), ieguldījumu fondi, ieguldījumu brokeru sabiedrības, finanšu instrumentsabiedrības, finanšu pārvaldītājsabiedrības, riska kapitāla sabiedrības, kā arī citas finanšu iestādes, ja to darbība atbilst minētajiem nosacījumiem.

Darbības risks – iespēja ciest finansiālus un nefinansiālus zaudējumus darbības neparedzētas pārtraukšanas, informācijas nesankcionētas izmantošanas, drošības prasību neievērošanas un citu ar nepilnīgu iekšējās kontroles sistēmu saistītu iekšēju vai ārēju apstākļu dēļ.

ECB Ģenerālpadome – viena no ECB lēmēj institūcijām, kuras sastāvā ietilpst ECB prezidents, viņa vietnieks un visu ES valstu centrālo banku prezidenti.

Eiro zona – ES valstis, kuras saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību ievieš eiro kā to vienoto valūtu un kurās tiek īstenota vienotā monetārā politika, par ko atbild ECB Padome. 2009. gada beigās eiro zonu veidoja Austrija, Beļģija, Francija, Grieķija, Īrija, Itālija, Kipra, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija un Vācija.

Eiropas Centrālā banka (ECB) – ECBS un Eirosistēmas centrālā institūcija, kam saskaņā ar Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem piešķirts juridiskās personas statuss. ECB, sadarbojoties ar ES valstu centrālajām bankām, īsteno Eirosistēmai un ECBS izvirzītos uzdevumus saskaņā ar ECBS un ECB Statūtiem. ECB pārvalda Padome un Valde. Kamēr visas ES valstis nav ievieš eiro, ECBS ietvaros darbojas arī trešā ECB lēmēj institūcija – Ģenerālpadome.

Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS) – ietver ECB un ES valstu centrālās bankas. Centrālās bankas tajās ES valstīs, kuras vēl nav ievieš eiro, īsteno neatkarīgu mo-

11. pielikums (turpinājums)

netāro politiku saskaņā ar attiecīgās valsts normatīvajiem aktiem un tādējādi nav iesaistītas Eirosistēmas monetārās politikas īstenošanā.

Eirosistēma – ietver ECB un eiro zonas valstu centrālās bankas. Eirosistēmas lēmēj-institūcijas ir ECB Padome un ECB Valde.

Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK) – ES Padomes izveidota komiteja ekonomikas un finanšu jautājumos, kurā darbojas ES valstu valdību un centrālo banku pārstāvji, kā arī EK un ECB pārstāvji.

Ekonomikas un monetārā savienība (EMS) – Līgumā par Eiropas Savienības darbību aprakstītas EMS veidošanas procesa ES trīs pakāpes. EMS pirmo pakāpi, kas sākās 1990. gada 1. jūlijā un beidzās 1993. gada 31. decembrī, galvenokārt raksturo brīvas kapitāla plūsmas izveide ES. EMS otrā pakāpe sākās 1994. gada 1. janvārī un ietvēra Eiropas Monetārā institūta izveidi, aizliegumu centrālajām bankām finansēt sabiedrisko sektoru, aizliegumu sabiedriskajam sektoram privileģēti piekļūt finanšu institūcijām un izvairīšanos no pārmērīga valdības budžeta deficīta. EMS trešā pakāpe sākās 1999. gada 1. janvārī, nododot atbildību par monetārajiem jautājumiem ECB un ieviešot eiro. Ar eiro naudas zīmju ieviešanu 2002. gada 1. janvārī tika pabeigts EMS izveides process.

Elektroniskā klīringa sistēma (EKS) – Latvijas Bankas neto norēķinu sistēma, kas nodrošina klientu maksājuma rīkojumu apstrādi un klīringa (tīrvērtes) norēķinus.

Fiksētais procentu likmes instruments – finanšu instruments, kura kupona procentu likme nemainās visā instrumenta darbības laikā.

Finanšu iestādes, izņemot monetārās finanšu iestādes (MFI) – CFS, finanšu palīgsabiedrības, apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondi.

Finanšu palīgsabiedrības – finanšu iestādes, kas iesaistītas galvenokārt finanšu palīgdarbībās, t.i., darbībās, kuras cieši saistītas ar finanšu starpniecību, bet nav finanšu starpniecība, piemēram, ieguldījumu brokeri, kas neveic finanšu starpniecības pakalpojumus savā vārdā, sabiedrības, kas nodrošina finanšu tirgu infrastruktūru, iestādes, kas uzrauga MFI, finanšu iestādes un finanšu tirgu. FKTK un *NASDAQ OMX Riga* uzskatāmas par finanšu palīgsabiedrībām.

Galvenās refinansēšanas operācijas – tirgus operācijas, ko Latvijas Banka veic, organizējot reverso darījumu izsoles, kurās Latvijas Republikā reģistrētām bankām piešķir aizdevumus pret ķīlu. Izsoles minimālā aizdevuma procentu likme ir vienāda ar Latvijas Bankas refinansēšanas likmi. Latvijas Banka katrai izsolei nosaka izsoles kopējo apjomu. Aizdevuma termiņš ir 7 dienas.

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas – tirgus operācijas, ko Latvijas Banka veic, organizējot reverso darījumu izsoles, kurās Latvijas Republikā reģistrētām bankām piešķir aizdevumus pret ķīlu. Izsoles minimālā aizdevuma procentu likme ir vienāda ar Latvijas Bankas refinansēšanas likmi. Latvijas Banka katrai izsolei nosaka izsoles kopējo apjomu. Aizdevuma termiņš ir 91 diena.

Kapitāla vērtspapīri – vērtspapīri, kas nodrošina līdzdalību komercsabiedrības kapitālā. Tie ietver biržās tirgotus un netirgotus kapitāla vērtspapīrus (piemēram, kotētas akcijas, nekotētas akcijas un citus kapitāla vērtspapīru veidus) un parasti nodrošina ienākumus dividenžu veidā.

Klīrings (tīrvērtē) – maksājuma dokumentu vai vērtspapīru pārveduma rīkojumu nosūtīšanas, apstrādes un savstarpējās saskaņošanas process, kas notiek pirms norēķina

11. pielikums (turpinājums)

un kā rezultātā, pamatojoties uz visiem banku iesniegtajiem maksājuma dokumentiem, aprēķina katras bankas klīringa (tīrvērtes) neto pozīciju, t.i., kopējās naudas līdzekļu saistības vai prasības pret pārējām bankām.

Koncentrācijas rādītājs – piecu lielāko transakciju nosūtītāju tirgus daļa katras maksājumu sistēmas transakciju kopskaitā un kopapjomā. Pieci lielākie transakciju nosūtītāji maksājumu apjoma ziņā var būt atšķirīgi no pieciem lielākajiem transakciju nosūtītājiem maksājumu skaita ziņā. Latvijas Bankas maksājumu sistēmu koncentrācijas rādītāja aprēķinā iekļautas arī Latvijas Bankas transakcijas.

Kredītiestāde – sabiedrība, kas dibināta, lai pieņemtu noguldījumus un citus atmaksājamus līdzekļus no neierobežota klientu loka un savā vārdā izsniegtu kredītus, un sniegtu citus finanšu pakalpojumus, vai elektroniskās naudas institūcijas, kas emitē maksāšanas līdzekļus elektroniskās naudas veidā. Latvijas kredītiestādes (bankas un elektroniskās naudas institūcijas) ietvertas "Latvijas Republikas monetāro finanšu iestāžu sarakstā" (sk. Latvijas Bankas interneta lapas (www.bank.lv) izvēlnes "Tiesību akti" sadaļu "Statistikas pārskati").

Kredītrisks – iespēja ciest zaudējumus darījuma partnera saistību neizpildes dēļ.

Likviditātes risks – iespēja, ka saistības netiks izpildītas laikus un nebūs iespējams atsavināt aktīvus tuvu to patiesajai vērtībai.

M0 – naudas bāze, kas aprēķināta saskaņā ar Latvijas Bankas metodoloģiju un ietver Latvijas Bankas emitētās latu banknotes un monētas un rezidentu MFI un finanšu iestāžu pieprasījuma noguldījumus (noguldījumus uz nakti) Latvijas Bankā.

M1 – šaurās naudas rādītājs, kas aprēķināts saskaņā ar ECB metodoloģiju un ietver Latvijas Bankas emitētās latu banknotes un monētas, neietverot to atlikumus MFI kasēs, un rezidentu finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību, mājsaimniecību un mājsaimniecības apkalpojošo biedrību un nodibinājumu un pašvaldību latos un ārvalstu valūtās MFI uz nakti veiktos noguldījumus.

M2 – vidējās naudas rādītājs, kas aprēķināts saskaņā ar ECB metodoloģiju un ietver M1 un rezidentu finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību, mājsaimniecību un mājsaimniecības apkalpojošo biedrību un nodibinājumu un pašvaldību latos un ārvalstu valūtās MFI veiktos noguldījumus ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem ieskaitot (īstermiņa krājnoguldījumus) un noguldījumus ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot (īstermiņa noguldījumus).

M2X – plašā nauda; šis naudas rādītājs tiek aprēķināts saskaņā ar Latvijas Bankas metodoloģiju un ietver Latvijas Bankas emitētās latu banknotes un monētas, neieskaitot to atlikumus MFI kasēs, un rezidentu finanšu iestāžu, nefinanšu sabiedrību, mājsaimniecību un mājsaimniecības apkalpojošo biedrību un nodibinājumu MFI veiktos noguldījumus uz nakti un termiņnoguldījumus (t.sk. noguldījumus ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu un *repo* darījumus) latos un ārvalstu valūtās. Pašvaldību noguldījumi tiek ietverti M2X kā neto rādītājs pieprasījuma pusē.

M3 – plašās naudas rādītājs, kas aprēķināts saskaņā ar ECB metodoloģiju un ietver M2, *repo* darījumus, MFI emitētos parāda vērtspapīrus ar termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot un naudas tirgus fondu akcijas un daļas.

Mainīgas procentu likmes instruments – finanšu instruments, kura kupona procentu likmi periodiski pārskata attiecībā pret atsauces indeksu, lai atspoguļotu īstermiņa vai vidēja termiņa tirgus procentu likmju pārmaiņas. Mainīgas procentu likmes instrumentiem kupona procentu likme var būt noteikta, izmantojot vai nu atsauces indeksu

11. pielikums (turpinājums)

kādā datumā pirms procentu uzkrāšanas perioda sākuma, vai arī procentu uzkrāšanas perioda laikā.

Mājsaimniecības – fiziskās personas vai fizisko personu grupas kā patērētāji un tikai pašu galapatēriņam domātu preču ražotāji un nefinanšu pakalpojumu sniedzēji. Latvijā par mājsaimniecībām uzskatāmas arī pašnodarbinātās personas, kas nav reģistrējušas savu darbību Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra komercreģistrā. Veidojot kopsavilkumus, mājsaimniecību sektorā parasti iekļauj arī mājsaimniecības apkalpojošo biedrību un nodibinājumu datus.

Mājsaimniecības apkalpojošās biedrības un nodibinājumi – biedrības un nodibinājumi, kas nodrošina preces un pakalpojumus fiziskajām personām vai fizisko personu grupām un resursus gūst galvenokārt no brīvprātīgām iemaksām naudā vai natūrā, no valdības veiktajiem maksājumiem, kā arī no ienākumiem, kuri gūti no nekustamā īpašuma. Šādas biedrības un nodibinājumi ir, piemēram, arodbiedrības, profesionālās vai izglītības apvienības, patērētāju asociācijas, politiskās partijas, baznīcas, reliģiskās kopienas, kā arī kultūras, atpūtas un sporta klubi, žēlsirdības, atbalsta un palīdzības organizācijas.

Maksājumu bilance – statistikas pārskats, kas atspoguļo Latvijas saimnieciskos darījumus ar pārējām valstīm konkrētā periodā. Šajā pārskatā ietilpst darījumi, kuri saistīti ar precēm, pakalpojumiem, ienākumiem un pārvedumiem, un tie neto darījumi, kuri rada finanšu prasības ("Aktīvi") vai finanšu saistības ("Pasīvi") pret pārējām valstīm.

Monetārās finanšu iestādes (MFI) – iestādes, kas kopā veido naudas emisijas sektoru. Latvijas Banka uztur "Latvijas Republikas monetāro finanšu iestāžu sarakstu" (sk. Latvijas Bankas interneta lapas (www.bank.lv) izvēlnes "Tiesību akti" sadaļu "Statistikas pārskati"), kurā 2009. gada beigās iekļauta Latvijas Banka, 37 kredītiestādes, divi naudas tirgus fondi un 34 pārējās MFI (krājaizdevu sabiedrības). ECB savā interneta lapā regulāri publicē ES valstu MFI sarakstu (sk. Latvijas Bankas interneta lapas (www.bank.lv) izvēlni "Saites").

Nefinanšu sabiedrība – saimnieciska vienība, kas veic preču ražošanu vai sniedz nefinanšu pakalpojumus nolūkā gūt peļņu vai citus augļus. Latvijā par nefinanšu sabiedrību uzskatāms arī individuālais komersants, ja viņš reģistrējis savu darbību Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra komercreģistrā.

Noguldījumi ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu – naudas līdzekļi, kuri noguldīti MFI, nenosakot termiņu, un kurus iespējams izņemt, vai nu iepriekš brīdinot MFI atbilstoši līgumā noteiktajam brīdinājuma termiņam, vai arī samaksājot tai ievērojamu soda naudu.

Noguldījumi ar noteiktu termiņu – naudas līdzekļi, kuri noguldīti MFI un kurus nevar izņemt pirms termiņa beigām vai var izņemt, tikai samaksājot nelielu soda naudu. Šādi noguldījumi aptver arī dažus netirgojamus parāda instrumentus, piemēram, netirgojamus noguldījumu sertifikātus.

Noguldījumu iespēja uz nakti – pastāvīgā iespēja Latvijas Republikā reģistrētām bankām pēc to pieprasījuma veikt Latvijas Bankā noguldījumus uz nakti.

Parāda vērtspapīri – vērtspapīri, kas apliecina emitenta (t.i., aizņēmēja) saistības pret šo vērtspapīru turētāju (aizdevēju) un tā apņemšanos veikt vienu vai vairākus maksājumus vērtspapīru turētājam (aizdevējam) noteiktā datumā vai datumos (piemēram, obligācijas, parādzīmes, naudas tirgus instrumenti). Šiem vērtspapīriem parasti ir noteikta procentu likme (kupons), vai arī tie tiek pārdoti ar diskontu pret summu,

11. pielikums (turpinājums)

kas tiks atmaksāta noteiktajā dzēšanas termiņā. Parāda vērtspapīri, kas emitēti ar sākotnējo termiņu ilgāku par 1 gadu, klasificējami kā ilgtermiņa parāda vērtspapīri.

Pastāvīgā iespēja – centrālās bankas nodrošināta iespēja, kas pieejama darījuma partneriem pēc to pieprasījuma. Latvijas Banka piedāvā Latvijas Republikā reģistrētām bankām divas pastāvīgās iespējas uz nakti: aizdevumu iespēju un noguldījumu iespēju.

Pieprasījuma aizdevums – aizdevums, ko Latvijas Republikā reģistrētām bankām, īstenojot aizdevumu iespēju uz nakti, Latvijas Banka izsniedz pēc to pieprasījuma pret ķīlu līdz nākamajai darbadienai.

Portfeļieguldījumi – Latvijas rezidentu ieguldījumi (neto darījumi un atlikumi) citu valstu rezidentu emitētajos vērtspapīros ("Aktīvi") un citu valstu rezidentu ieguldījumi Latvijas rezidentu emitētajos vērtspapīros ("Pasīvi"). Portfeļieguldījumos tiek ietverti kapitāla vērtspapīri (nodrošina īpašumtiesības, kas atbilst līdz 10% no parastajām akcijām vai balsstiesībām) un parāda vērtspapīri, izņemot tos vērtspapīrus, kuri atspoguļoti ārvalstu tiešajās investīcijās vai rezerves aktīvos.

Reālā laika bruto norēķinu (RTGS) sistēma – norēķinu sistēma, kurā naudas vai vērtspapīru pārveduma rīkojumu apstrāde un norēķins notiek individuāli un secīgi (neizmantojot mijieskaitu) reālajā laikā.

Reversais darījums – darījums, kurā Latvijas Banka izsniedz Latvijas Republikā reģistrētām bankām aizdevumu pret ķīlu.

Rezerves – Latvijas Republikā reģistrētu banku naudas turējumi Latvijas Bankā, lai izpildītu rezervju prasības.

Rezervju bāze – obligāto rezervju prasībām pakļautās Latvijas Republikā reģistrētu banku saistības.

Rezervju norma – Latvijas Bankas noteikta rezervju bāzes daļa procentos jeb obligāto rezervju procents. Centrālā banka var noteikt normu arī katrai rezervju bāzē iekļauto bilances posteņu kategorijai. Normas izmanto rezervju prasību aprēķināšanai.

Rezervju prasības – prasības Latvijas Republikā reģistrētām bankām turēt Latvijas Bankā rezervju normai atbilstošas rezerves.

RIGIBID (Riga Interbank Bid Rate) – Latvijas starpbanku noguldījumu procentu likmju indekss, kas atspoguļo kotēšanas sarakstā iekļauto banku noteiktās latu naudas tirgus procentu likmes, par kādām šīs bankas vēlas aizņemties naudas līdzekļus latos no citām bankām. Latvijas Banka šo indeksu aprēķina darījumiem ar termiņu uz nakti, 1 diena (sākot ar nākamo darbadienu), 1 nedēļa, 1 mēnesis, 3 mēneši, 6 mēneši un 12 mēnešu.

RIGIBOR (Riga Interbank Offered Rate) – Latvijas starpbanku kredītu procentu likmju indekss, kas atspoguļo kotēšanas sarakstā iekļauto banku noteiktās latu naudas tirgus procentu likmes, par kādām šīs bankas vēlas aizdot naudas līdzekļus latos citām bankām. Latvijas Banka šo indeksu aprēķina darījumiem ar termiņu uz nakti, 1 diena (sākot ar nākamo darbadienu), 1 nedēļa, 1 mēnesis, 3 mēneši, 6 mēneši un 12 mēnešu.

Sākotnējais termiņš – saskaņā ar finanšu operācijas sākumā nolīgtajiem noteikumiem un nosacījumiem laiks no parāda instrumenta emisijas datuma līdz dzēšanas datumam vai no aizdevuma izsniegšanas datuma līdz atmaksas datumam, vai no kādas citas finanšu operācijas sākuma datuma līdz beigu datumam.

11. pielikums (turpinājums)

SEPA (Vienotā eiro maksājumu telpa) (*Single Euro Payments Area (SEPA)*) – telpa, kurā patērētāji, uzņēmēj sabiedrības un citi tautsaimniecības dalībnieki neatkarīgi no to atrašanās vietas varēs veikt un saņemt maksājumus eiro gan starp valstīm, gan valstu robežās saskaņā ar vieniem un tiem pašiem galvenajiem nosacījumiem, tiesībām un pienākumiem. 2009. gada beigās SEPA telpu veidoja ES valstis, Īslande, Lihtenšteina, Monako, Norvēģija un Šveice.

Starptautiskā automatizētā maksājumu sistēma (SAMS) – Latvijas Bankas reālā laika bruto norēķinu sistēma, kas nodrošina Latvijas Bankas monetārās politikas operāciju, liela apjoma starptautisku pārvedumu, kā arī citu latos veikto maksājumu norēķinus.

Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) – starptautiska organizācija, kas dibināta 1944. gada jūlijā, lai veicinātu starptautisko monetāro sadarbību, valūtas kursu stabilitāti, valstu ekonomisko izaugsmi un nodarbinātības pieaugumu un nodrošinātu īslai-cīgu finansiālu palīdzību SVF dalībvalstīm maksājumu plūsmu līdzsvarošanai.

Starptautisko investīciju bilance – statistikas pārskats, kas atspoguļo Latvijas finanšu prasību ("Aktīvi") un finanšu saistību ("Pasīvi") pret pārējām valstīm atlikumu vērtību un sastāvu.

Starptautisko norēķinu banka (SNB) (*Bank for International Settlements (BIS)*) – starptautiska finanšu organizācija, kas dibināta 1930. gada maijā, lai veicinātu starptautisko monetāro un finanšu sadarbību. SNB darbojas kā centrālo banku banka.

TARGET (Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu) sistēma (*TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) system*) – reālā laika bruto norēķinu sistēma eiro, kas nodrošina centrālo banku monetārās politikas operāciju, liela apjoma starptautisku pārvedumu, kā arī citu eiro veikto maksājumu norēķinus.

TARGET2 – jauna TARGET sistēmas paaugstinājums, kurā TARGET decentralizēto tehnisko struktūru aizstājusi vienota platforma, kas nodrošina saskaņotu pakalpojumu sniegšanu un vienotu cenu noteikšanas shēmu.

TARGET2-Latvija – TARGET2 komponentsistēma Latvijā, kuras darbību nodrošina Latvijas Banka kopīgi ar pārējām ECBS centrālajām bankām.

Termiņnoguldījumi Latvijas Bankā – tādi noguldījumi latos ar fiksētu procentu likmi uz noteiktu termiņu, kurus Latvijas Bankā tās organizētas termiņnoguldījumu izsoles rezultātā veic Latvijas Republikā reģistrētas bankas. Izsoles maksimālā noguldījuma procentu likme ir vienāda ar Latvijas Bankas refinansēšanas likmi. Latvijas Banka katrai izsolei nosaka izsoles kopējo apjomu.

Tiešās investīcijas – investīcijas (neto darījumi un atlikumi), ko ārvalstu investors veic, lai iegūtu būtisku līdzdalību (īpašumtiesības, kas atbilst vismaz 10% no parastajām akcijām vai balsstiesībām) kādā Latvijas komercsabiedrībā ("Tiešās investīcijas Latvijā"), vai Latvijas investors – kādā ārvalstu kompānijā ("Tiešās investīcijas ārvalstīs"). Tās ietver tiešās investīcijas pašu kapitāla, reinvestētās peļņas un cita kapitāla veidā.

Tiešie darījumi – darījumi, kurus Latvijas Banka noslēdz ar Latvijas Republikā reģistrētām bankām organizētas vērtspapīru tiešās pirkšanas vai pārdošanas izsoles vai ārvalstu valūtas bezskaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas rezultātā.

Tirgus operācijas – operācijas, ko finanšu tirgū veic pēc centrālās bankas iniciatīvas. Latvijas Bankas tirgus operācijas var iedalīt atbilstoši Eirosistēmā lietotajam dalījumam

11. pielikums (turpinājums)

četrās kategorijās: galvenās refinansēšanas operācijas, ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, strukturālās operācijas un precizējošās operācijas. Latvijas Bankas galvenie tirgus operāciju instrumenti ir reversie darījumi. Strukturālajām operācijām pieejami tiešie darījumi, savukārt precizējošo operāciju veikšanai pieejami tiešie darījumi, valūtas mijmaiņas darījumi un termiņnoguldījumu piesaiste.

Tirgus risks – iespēja ciest zaudējumus finanšu tirgus faktoru (piemēram, procentu likmju vai valūtas kursu) nelabvēlīgu pārmaiņu dēļ.

Valdība – valsts institūcijas, kuras ražo netirgojamas preces vai sniedz pakalpojumus, kas paredzēti individuālajam vai kolektīvajam patēriņam, vai valsts institūcijas, kuras iesaistītas nacionālā ienākuma vai nacionālās bagātības pārdalē. Latvijā valdība ietver centrālo valdību un vietējo valdību. Latvijas valdības institucionālo vienību sarakstu saskaņā ar Eiropas Kontu sistēmas 1995 (EKS 95) prasībām sagatavo CSP.

Valūtas kursa mehānisms II (VKM II) – valūtas kursa režīms, kas nodrošina pamatprincipus sadarbībai valūtas kursu politikas jomā starp eiro zonas valstīm un ES valstīm, kuras nepiedalās EMS trešajā pakāpē. 2009. gada beigās VKM II piedalījās Dānija, Igaunija, Latvija un Lietuva.

Valūtas mijmaiņas darījums – vienas valūtas maiņa pret otru, vienlaikus veicot pirkšanas un pārdošanas darījumu pēc darījuma sākumkursa un pārdošanas un pirkšanas darījumu pēc darījuma beigu kursa. Tirgus operāciju ietvaros Latvijas Banka par latiem pērk ārvalstu valūtu no Latvijas Republikā reģistrētām bankām, vienlaikus noslēdzot ārvalstu valūtas nākotnes pārdošanas darījumu, vai arī pārdod ārvalstu valūtu Latvijas Republikā reģistrētām bankām, vienlaikus noslēdzot ārvalstu valūtas nākotnes pirkšanas darījumu. Latvijas Banka valūtas mijmaiņas darījumu izsolēs kā ārvalstu valūtu izmanto tikai eiro. Valūtas mijmaiņas darījumu, pērkot ārvalstu valūtu no bankām ar atpārdošanu, izsoles minimālā latu procentu likme ir vienāda ar Latvijas Bankas refinansēšanas likmi, bet, pārdodot ārvalstu valūtu bankām ar atpirkšanu, izsoles maksimālā latu procentu likme ir vienāda ar Latvijas Bankas refinansēšanas likmi. Latvijas Banka katrai izsolei nosaka izsoles kopējo apjomu.

Vērtspapīru tiešā pirkšana un pārdošana – darījumi Latvijas Bankas organizētas vērtspapīru tiešās pirkšanas vai pārdošanas izsoles rezultātā. Latvijas Banka izsolēs piedāvā Latvijas Republikā reģistrētām bankām pirkt vai pārdot latos denominētus parāda vērtspapīrus. Vērtspapīru tiešās pirkšanas izsolēs maksimālā pirkšanas cena un tiešās pārdošanas izsolēs minimālā pārdošanas cena tiek noteikta atbilstoši attiecīgo vērtspapīru tirgus cenai. Latvijas Banka katrai izsolei nosaka pērkamo vai pārdodamo vērtspapīru apjomu.

Vietējā valdība – valsts institūcijas, kuru kompetence attiecas tikai uz vietējo ekonomisko teritoriju. Latvijā vietējā valdība ir pašvaldības. Latvijas vietējās valdības institucionālo vienību sarakstu saskaņā ar Eiropas Kontu sistēmas 1995 (EKS 95) prasībām sagatavo CSP.

Latvijas Bankas 2009. gada pārskats

K. Valdemāra ielā 2A, Rīgā, LV-1050

Tālrunis: 6702 2300 Fakss: 6702 2420

<http://www.bank.lv>

info@bank.lv

Iespiests SIA "Dardedze hologrāfija"

